

1075

Este libro es del D.^o Ant^o Hedo P^{re}.

Beati Raymundo de Peñafiel
veronensis

Dei gratia Raymundo de Peñafiel
veronensis

Dei gratia Raymundo de Peñafiel
veronensis

Dei gratia Raymundo de Peñafiel
veronensis

Dei gratia Raymundo de Peñafiel
veronensis

LA LINGÜÍSTICA

La lingüística es la ciencia que estudia el lenguaje humano, su estructura y su uso.

El lenguaje humano es un sistema de comunicación que permite a los seres humanos expresarse y relacionarse entre sí.

La lingüística se divide en varias ramas, como la fonética, la morfología y la sintaxis.

La fonética estudia los sonidos que forman parte del lenguaje humano.

La morfología estudia la estructura de las palabras y cómo se forman.

La sintaxis estudia la estructura de las frases y cómo se relacionan las palabras entre sí.

La semántica estudia el significado de las palabras y de las frases.

La pragmática estudia el uso del lenguaje en contextos reales.

La lingüística también se relaciona con otras ciencias, como la psicología y la sociología.

El estudio del lenguaje humano es fundamental para entender la comunicación y la cultura.

La lingüística nos ayuda a comprender cómo el lenguaje influye en nuestra forma de pensar y de actuar.

El lenguaje humano es una herramienta poderosa que nos permite expresarnos y relacionarnos.

La lingüística es una ciencia fascinante que nos ayuda a entender el lenguaje humano.

El estudio del lenguaje humano es una tarea compleja que requiere de un enfoque multidisciplinario.

La lingüística nos ayuda a comprender la complejidad del lenguaje humano.

El lenguaje humano es una parte esencial de nuestra vida y de nuestra cultura.

Beati Raymundi Lulli Liber Pro- verbiorum. Prologus Theologiae.

Deus cum tua virtute incipimus Librum proverbiorum, in quo / scilicet prover-
bium sit brevis propositio in se continens magnam sententiam / volumus
ponere multa proverbialia, ut per ea demus multam doctrinam.

Iste liber est multum utilis ad hoc, ut homo intelligat, et amet Deum, seip-
sum, et suum proximum, et monstrat naturam substantiarum et earum acci-
dentia; etiam docet morales virtutes et vitia. Ista materia etiam est valde
utilis ad predicandum, et etiam ad disputandum, quia iste liber est diffusus per
multa proverbialia, et proverbialia sunt disposita ut faciliter habitentur et reco-
lantur.

De Divisione totius libri.

Hic liber dividitur in tres partes, quarum 1^a est de Proverbiis, quae sunt de centum
nominibus Dei, de quibus fecimus unum librum, in quo ostendimus naturam
Dei et eius operationes, et eas applicamus ad moralitates. 2^a pars est de Pro-
verbiis naturalibus, per quae habetur cognitio de naturis creaturarum. 3^a pars
est de moralibus, quae docent virtutes et vitia; et quodlibet partem divide-
mus in centum capita, et quodlibet caput in viginti Proverbia.

Prima Pars de Centum nominibus Dei.

Cap. 1. De nomine Dei.

1. Quia Deus est ens perfectus, suum nomen est perfectum.
2. Deus et suum nomen realiter convertuntur.
3. Nomen Dei, quod homo nominat, est similitudo nominis ipsius Dei.
4. Nomen Dei, quod est in deo, non est creatura, et nomen Dei, quod homi-
nes nominant, est creatura.
5. Qui dicit Creatorem nominat Deum, et Creator non est creatura.
6. Qui dicit summum bonum, nominat Deum, et summum bonum non est vi-
siibile, et ideo summum bonum quod homo loquitur, est creatura.
7. Qui dicit ens, quod non indiget alio, nominat Deum.
8. Qui nominat infinitatem et eternitatem, nominat Deum.
9. Qui nominat infirmum et eternare, nominat Deum.

10. Si non esset alia voluntas nisi voluntas Dei, qui nominaret voluntatem, nominaret Deus.
11. Nomen Dei non est variabile, sed Christianus, Iudeus, et Saracenus variant ipsum per varias voces, et vocabula.
12. Ita nominamus Deum quando nominamus infinitum vel eternum, sicut nominamus ferum quando nominamus martellum vel clavum qui sunt de ferro.
13. In Deo nomen de nomine est Deus & Deo.
14. In Deo filius accipit nomen a Patre in quantum filius est Deus.
15. Sanctus Spiritus accipit nomen a Patre et filio in quantum unitus Personae est Deus.
16. Qui in Divina essentia nominat Patrem, filium, et Sanctum Spiritum, per nomen Dei.
17. Pater est Deus, filius est Deus, et Spiritus Sanctus est Deus, et, quia non habent nisi unam essentiam, unam naturam, unam bonitatem, etc., non sunt nisi unus Deus.
18. In Deo ^{et commune} proprium nomen, proprium convenit Personis, et commune convenit essentiae, naturae, Divinis Dignitatibus, et actibus earum.
19. Qui in Deo nominat bonitatem, nominat bonum, et qui nominat bonum nominat bonitatem; et qui nominat bonificare, nominat bonificantem, et bonificabilem, et bonificatum.
20. Divina rationes habent propria nomina per productionem distinctam Personarum, et commune per essentiam et naturam.

Cap. I. Quod Deus sit.

1. Deo esse est necessarium, ut sit summum bonum.
2. Si summum bonum non est, sua absentia est summum malum, sed summum malum non potest esse, quia, si esset, destruxisset omne bonum.
3. Est unum summum bonum tantum, quia plura non possunt esse.
4. Unum summum bonum non potest esse supra aliud, quia tunc esset summum et non summum.
5. Summum bonum est Deus, qui est supremus super omne aliud bonum.
6. Infinitum esse est necessarium, quia, si non esset, omne esse esset finitum, et esset eo nobilior quod magis esset finitum.
7. Si infinitum esse non est, omne esse quod minus habet de entitate, eo propinquius est infinitati; et parvum esse est nobilior quod magnum, quia est magis remotum ab hoc quod non est, et quod minus est, eo melius convenit eidem esse.
8. Parvum esse non potest habere plus de entitate quod magnum, et de hoc ha-

- habemus experientia, igitur Deus est qui est infinitum esse.
9. Quia est infinitum esse, omne finitum esse quod plus habet & entitate, eo propinquius est infinito esse quam illud esse, quod minus habet & entitate.
  10. Convenit quod sit unum infinitum esse et non ^m multa, nam, si essent multa, unum esset finitum in alio et non esset infinitum.
  11. Eternum esse est necessarium, quia, si non esset, omne quod est esset principiatum et primum esse principiaisset seipsum; quod est impossibile.
  12. Necessarium est quod non sit nisi una eternitas, et illa est Deus; quia, si essent multe, ita sequeretur inconveniens, sicut si essent multa suprema bona et multa infinita.
  13. Necessarium est infinitam potestatem esse; quia, si non esset, non posset esse summi boni, nec infinitum esse, nec eternitas; et quia sunt positi esse, et illa potestas, per quam sunt et positi esse, est infinita.
  14. Deus est infinita Potestas, quae infinite potest, quia, si non posset infinitum esse infinita in existendo, et finita in agendo, et sequeretur quod in una et eadem essetia finitum et infinitum naturaliter recordaretur, quod est impossibile.
  15. In summa bonitate non convenit esse unum bonum supra aliud, nec in infinito esse unum esse supra aliud.
  16. Quia in Deo non convenit unum esse supra aliud, est Deus ita perfectus per suum finem, sicut per suam essentiam.
  17. Deus est summus finis, et hoc non posset esse, si & ipso et per ipsum, et in ipso non sequeretur summum esse.
  18. esse summum per finem est esse perfectum per finem, in quo est infinitum et summum perfectum.
  19. Summus finis non potest esse cum otiositate, quia, si esset otiosus, summum bonum non esset infinitus actus, infiniti esse, et infinita Potestatis.
  20. Probavimus Deum esse & necessitate, qui est summum esse et finis, cuius nomen sit benedictum et laudatum. Amen.

Cap. 3. De essentia Dei.

1. Deitas est essentia Dei, et Deitas et Deus convertuntur.
2. Non potest esse unus Deus, si Deitas, Infinitas et Eternitas non convertantur.
3. Deus multo melius se habet ad deificandum per deitatem, quam ad creandum per Potestatem.

4. Ita bene stat in Deitate Deificare, sicut in amore amare.
5. Si in Deo Deitas et Natura non converterentur, Deo non esset sua propria natura.
6. Deus est multo melius per Deitatem, quam homo per humanitatem.
7. Multo melius convenit Deus & Deo per Deitatem quam homo & homine per humanitatem.
8. Nullus homo potest habere cognitionem & Deitatem sine Deificare.
9. Qui non cognoscit Deitatem non cognoscit Deum.
10. Si Deitas non haberet in se ipsa Deificare Divinarum Personarum, haberet in se ipsa suam bonitatem, suam Magnitudinem, et suam Dignitatem gloriosas.
11. Ita essent multi Dei, si essent multe Deitates, sicut sunt multi homines, quia sunt multe humanitates.
12. Ita sufficit Deitati una bonitas, sicut una Eternitas, et una infinitas.
13. Multo melius nascitur Deus & Deo in Deitate, quam homo & femina in humanitate.
14. Quia Deus Pater & sua Deitate generat suum filium Deum, et filius nascitur in Deitate, remanet Deitas indistincta.
15. Ita est impossibile quod distinctio multiplicet multas Deitates, sicut multas infinitates.
16. Ita sufficit una Deitas multis Personis per productionem, sicut una Eternitas uni Deo per Durationem.
17. Qui bene intelligeret Deitatem, quid aliud oporteret Deum amare?
18. Non potest Deitatem amare, qui in ea discredat Deificare.
19. Ita Deitas habet Deificare per Patrem, sicut Pater habet filium per generationem.
20. Ita Deitas convertitur cum Deificare, sicut generare et spirare.

Cap. 4. De Unitate Dei.

1. Ita se habet in Deo unitas et unire, sicut Intellectus et intelligere.
2. Nulla unitas potest esse infinita sine unire.
3. Quia unitas Dei est infinita, est una et non multa.
4. Ita est unus Deus per unitatem, sicut est infinitus per infinitatem.
5. Si unus & unitas non uniret aliud unum, unitas esset otiosa.
6. Magnitudo et nobilitas unitatis est quod in se ipsa et & se ipsa habeat unientem, unibilem, et unire.
7. Plus potest unus & sua unitate quam & alia.

8. Sine distinctione unius et alterius, unus non posset cognoscere alium.
9. Quia unitas Dei est infinita, sufficit in Deo una bonitas, una infinitas, una eternitas, una natura, et una essentia.
10. Voluntati cui non sufficit unus Deus, deficient omnia.
11. Illa voluntas habet multos Deos, quia amat multas res plures Deos.
12. Si essent multi Dei, non esset infinita unitas.
13. Per unitatem Dei quaelibet creatura est una.
14. Quia unitas Dei est simplicitas, & ea non sequitur ulla compositio.
15. Vacuitas unitatis est privatio unientis, unibilis, et unire.
16. Unitas est in essentia unius et multorum, si sunt & ipsa.
17. Unitas, quae habet necessitate res exterior, non est plena.
18. Si unus non se daret uni, largitas non esset & essentia illius.
19. Unitas, quae implet omnes unitates, est valde amabilis.
20. Quia Deus est unus, nullum eius appetit non esse unum.

Cap. 5. de Divina Trinitate.

1. Divina pluralitas ita est causa creata pluralitati, sicut unitas unitati.
2. Si Deus non haberet intra seipsum productionem, non posset illud habere extra in creaturis.
3. Sine Divina Productione infinita, actus Divinae Dignitatis non posset esse infinitus.
4. Si in Deo non esset pluralitas, in eo non posset esse eterna amicitia Amici et Amati.
5. Divina Potestas par posset, si & Divina bonitate non posset producere Divinum bonificatum, et & Divina Magnitudine Divinum Magnificatum, et & se ipsa Divinum positivatum.
6. Sapientia Dei par sciret si non sciret in infinitate unius & alio, et similiter in eternitate, et in ceteris.
7. Divinus Amor esset otiosus, si in seipso non haberet eternum amantem, eternum amabilem et eternum amare.
8. Divina voluntas esset avara, si in seipsa amaret Trinitatem Amici, Amati, et amare, et in bonitate non amaret Trinitatem bonificantem, bonificatum, et bonificare.
9. Postquam in Divina voluntate sufficit Trinitas. Amantis, amabilis,

Et amare, in ea superflueret quaternitas.

10. Divina Voluntas non potest esse plena sine Amate, Amato, et Amare.
11. Si in Divina Voluntate non esset distinctio unius et alterius, sapientia non potest in ea scire eternam naturam Amici et Amati.
12. Sine distinctione in Divina Voluntate non posset esse concordantia et equalitas Amici et Amati.
13. Si in Divina Voluntate non esset distinctio Amantis et Amati, & cuius amare non sequitur infinitus et eternus finis.
14. In nullo numero potest esse tam Magna equalitas unius et alterius, et unius et duorum, sicut in ternario.
15. Principium potest esse magis perfectum in numero ternario quam in alio numero, qui est de principiabile, principiabili, et principiare.
16. In eternitate principiabile et principiabile & necessitate convertuntur, ut in ea possint esse principians principialis et principiare.
17. Nullus numerus est magis generalis quam ille, qui est de Potentia, Objecto, et actu.
18. Si in Divina essentia et natura non esset numerus ternarius Divinarum Personarum, nulla Divina Dignitas attingeret, nisi finis in seipsa, nec posset converti cum essentia.
19. Solum in numero ternario potest esse perfectum principium Persona principians, et non principiabile, et Persona principiabile et principians, et principiabile et non principians.
20. In nullo numero potest esse relatio tam Magna, tam necessaria, et tam nobilis, sicut in numero ternario.

Cap. 6. De Deo Patre

1. Quia Deus intelligit quod potest tantum & seipso, quatenus ipse est. Deus se facit Patrem filij Dei; et si hoc non faceret, intelligeret otiositatem in sua Potestate.
2. Impossibile est quod ante Patrem sit aliquid, quia, si esset, Pater non haberet naturam quod per Paternitatem esset primus filio: Unde, ut Deus sit primus, se facit Patrem filij.
3. Multo magis proprie Deus est Pater Dei, quam homo hominis, quia vir habet filium & seipso cum alio nempe cum femina, et Deus habet filium & seipso tantum.
4. Hoc propter quod in Deo convenit unam Personam esse Patrem,

- et aliam filiū est, ut inter unā Personā et aliā sit perfecta concordantia, quia nulla concordantia potest esse melior secundū naturā quam alia, quæ est & multis, et quod unū sit & alio.
5. Nullus est magis propinquus et magis similis Patri quā filius, qui nascitur & Patri.
  6. Multo melius convenit Deo quod sit Pater per naturā, quā per creationem.
  7. Si in Deo non esset generatio, Deus non haberet cū quo esset magis remotus à corruptione.
  8. Hoc propter quod Deus potest magis intelligi, convenit esse in eo: igitur venit in Deo esse intellectū per suū filiū, qui totus nascitur & toto Patre.
  9. Si divina natura non esset Pater, nulla divina dignitas est prima per paternitatem.
  10. Qui est infinitus et eternus Pater non indiget alio.
  11. Si Deus non esset Pater non posset esse Pater eternitatis, cuius est Pater in quantum eā dedit filio per generationem.
  12. Multo maior nobilitas est esse Patrem unius filij infiniti, quam omnium entium finitorum.
  13. Si Deus non esset Pater, non esset filius Deus, nec esset in quo esset eterna et infinita relatio.
  14. Quia Pater habet suū Filium & sua infinitate, et filius nascitur in infinitate, Pater non est maior filio.
  15. Quia Pater, generat suū filiū & eternitate, et filius nascitur in eternitate, Pater non potest esse prior filio.
  16. Quia filius est & tota essentia et natura Patris, Pater et filius non possunt esse distincti in multas essentias et naturas.
  17. Quia filius nascitur & Patri in Patre per infinitatem, Pater non potest esse in uno loco, in quo non sit filius.
  18. Quia filius est & tota sapientia Patris, Pater et filius non habent nisi unū intelligere.
  19. Quia filius est & tota bonitate Patris, bonitas Patris et filij est una et non multa.
  20. Nisi Pater tantū amaret suū filiū quā seipsum, filius non esset & tota voluntate Patris, et esset finitus, et non esset & tota infinitate Patris.

Cap. 7. De Deo Filio.

1. Quia filius est & toto Patre, est & bonitate Patris.
2. Quia filius est & tota bonitate Patris, est ita bonus sicut Pater.

3. Filii est ut sit Pater, et Pater est, ut sit Filius, et ideo finis amborum est unus, et non multi.
4. Quia finis Patris et Filii est unus et non multi, non potest in Deo esse nisi unus Pater et unus Filius.
5. Si Filius Dei posset esse Pater, unus finis Filii non sufficeret uni fini Patris.
6. Cum in eternitate una Paternitas non possit esse ante aliam, in eternitate Filius non potest esse Pater.
7. In infinitate non possunt esse multi Filii infiniti.
8. Filius est distinctus a Patre per generationem, et est unus cum Patre per essentiam, quia est & tota essentia Patris.
9. Quia Filius est & tota essentia Patris, potest esse Pater creaturarum pro Patre.
10. Filius fuit dispositus quod incarnaretur, et non Pater, quia in filiatione assimilatur cum creaturis.
11. Si non esset Deus Filius, nulla creatura posset esse filia Dei.
12. Si peccatum esset creatura, esset simile filio Dei.
13. Quia peccatum est contra creaturam, est magis contrarium Deo filio quam Deo Patri.
14. Quia Filius est magis similis creaturae quam Pater, est magis contrarius peccato quam Pater.
15. Quia Filius est magis contrarius peccato quam Pater, est incarnatus contra peccatum.
16. Quia Filius habet similitudinem ad creaturam in filiatione, sunt omnes creature ratione illius similitudinis.
17. Tres sunt creature ipsius Filii Dei, scilicet per creationem, per similitudinem, et per recreationem.
18. Si non esset Filius Dei, creature non possent habere perfectam similitudinem Dei.
19. Nullus habet tantam curam peccatoris, sicut Filius Dei.
20. Homo magis amans suum filium quam Filius Dei, est magis contrarius Deo per filium quam per Patrem et Sanctum Spiritum.

Cap. 8. De Sancto Spiritu.

1. Convenit quod amor quem Pater et Filius erga se habent sit 3a. Persona, ut in Deo non sit accideri.
2. Generare in Deo non est nobilius quam Amare, quod erga se habent Pater et Filius.
3. Ita convenit Personam sequi per Amare, sicut per Generare.

4. Sine Tertia Persona in bonitate esset superfluum bonificare, et in voluntate se amare.
5. Filius non posset tantum amare Patrem, quantum Pater potest illum generare, si Tertia Persona non esset.
6. Non est magis naturale Patri producere filium quam amare illum.
7. Ita proprium est filio amare Patrem, sicut intelligere eum.
8. Pater ita perfecte considerat hoc quod amat, sicut hoc quod potest.
9. Pater tantum evitat otiositatem in amare, sicut in posse.
10. Si filius esset otiosus in diligendo Patrem esset otiosus in intelligendo eum.
11. Secundum perfectionem tam necessarium est in Deo exire & duobus, sicut nasci & uno.
12. In Deo incipit numerus in uno & uno, et est perfectus in uno & duobus.
13. Sanctus Spiritus est tam perfectus quia in eo completur numerus Personarum, sicut Pater et Filius quia illum faciunt.
14. Sanctus Spiritus est tam nobilis per duas passionem, sicut Pater per duas actiones, et Filius per unam passionem et unam actionem.
15. Quilibet Divinarum rationum est principium per Patrem in Filio, et per Filium est medium, et per Sanctum Spiritum est quies et finis.
16. Id propter quod Sanctus Spiritus non producit Personam est, ut appetitus cuiuslibet rationis in illo habeat finem et quietem.
17. Tertia Persona ideo est Sanctus Spiritus, quia est una conceptio amoris, quae exit & duobus.
18. Quia Pater est Filius per Amorem se habens ad unum finem, ille finis est Sanctus Spiritus.
19. Sicut Secunda Persona est Filius per nasci, ita Tertia est Sanctus Spiritus per exire & duobus.
20. Spiritus est sanctus quia est innocens erga Patrem et Filium, in quantum non appetit producere quartam Personam.

Cap. 9. De Divina Singularitate.

1. Si Deus non esset singularis in bonitate, infinitate, eternitate, et Potestate, non posset esse in similitudine.
2. Deus est multo magis singularis per generare et spirare quam per creare.
3. Deus est ens singularis per magnitudinem voluntatis, sicut

Sicut per Magnitudinem intellectus et Potestatis.

4. Deo multo melius convenit singularitas quam soli et luna.
5. Quia Deus est singularis, habet singulares proprietates.
6. Ita bene convenit Deo singulari Paternitas, singulari filio, et singulari spirabilitas, sicut singulari infinitas et eternitas.
7. Mundus non potest esse eternus, ut Deus sit singularis per eternitatem.
8. Si Deus non esset singularis per eternitatem, non esset singularis per infinitatem.
9. Ita impossibile est Deum habere parum per eternitatem, sicut per infinitatem.
10. Quia Deus est singularis in virtute est magis remotus a vicio quam nulla creatura.
11. Quia quilibet actus divinarum rationum sunt singulares in similitudine, quilibet rationum est singularis in perfectione.
12. Deus est ita singularis in Magnitudine bonitatis per parcere, sicut per judicare.
13. Nulla singularitas esset magna, nisi Deo sufficeret una bonitas.
14. Si in Deo essent necessariae duae Paternitates, nulla earum esset singularis in infinitate.
15. Deus est ita singularis in finire et eternare, sicut in intelligere et amare.
16. Sicut summa bonitatis non sustinet quod sit alia sedm bonitas, ita summa singularitas non sustinet quod sit alia sedm singularitas differens ab ea per essentiam.
17. Quia in Deo Pater sustinet quod filius sit singularis in nativitate, filius sustinet quod Pater sit singularis in Paternitate.
18. In solo Deo sunt multae rationes in uno numero.
19. In Deo tantum multae Personae sunt una eadem essentia.
20. Sicut Pater habet unum filium Deum singularem in Magnitudine bonitatis, ita habet unum filium hominem singularem in Magnitudine bonitatis, qui est Iesus Christus.

Cap. 10. De Existencia Dei.

1. Deus est bonus per suam bonitatem et non per aliam.
2. Deus existit per infinitatem et eternitatem.
3. Deus existit per divinas Personas, in quibus est sustentata.

4. Deus est Pater per Paternitatem est filius per filiationem est Spiritus Sanctus per spirationem.
5. Deus est Deus per Paternitatem, filiationem, et spirationem.
6. Deus est perfectus, quia quilibet suarum rationum habet perfecti actum.
7. Deus existit per generare et spirare.
8. Deus existit per seipsum et non per aliud.
9. Deus cum sanctitate est innocens omnibus rebus.
10. Deus cum sua libertate est gratior hominibus.
11. Deus cum generare et spirare est primus omnibus operibus.
12. Deus cum eternitate est primus Tempori, et cum infinitate quantitati.
13. Deus cum bonificare est remotus a malitia, et cum intelligere ab ignorantia.
14. Deus est propinquus peccatori cum pietate, instructione et oratione.
15. Sicut Deus est immutabilis cum eternitate, ita est perseverans cum iustitia contra superbum peccatorem.
16. Deus est prior illa perverso Principe quam illa perversum rusticum.
17. Nulla naturalis Potestas est ultra potestatem Dei.
18. Deus est multo magis contra peccatum quam ignis illa aquam.
19. Deus non vult esse in corde hominis cum solio.
20. Quia Deus est infinitus, est essentialiter in omni loco et extra.
21. Deus est tantus Deus per finem sue operationis intrinsecam, sicut per suam Deitatem. Cap. II. De Operatione Dei.
1. Quia Deus omnibus modis est infinitus, convenit quod ^{habeat} infinita opponere.
2. Nulla operatio est tam nobilis sicut illa quae est de Deo in Deo.
3. Nulla operatio infinita potest habere locum et quantitatem.
4. Omnis eterna operatio est extra Tempus et motum.
5. Illa operatio est perfecta, quae est de essentia operantis, operabilis, et operari.
6. Sine operatione divina rationes essent otiosae.
7. Si in substantia Dei digne conveniret operatio, Omnis operatio esset melior, et nobilior extra substantiam quam intra.
8. Omnis Causa naturaliter amat suum effectum.
9. Sicut Deus habet summam operationem intra per Trinitatem, ita habet summam operationem extra per incarnationem.

10. Deus potest plus operari & se ipso quam & creatura.
11. Deus potest plus operari supra naturam quam creatura per naturam.
12. Deus potest tantis operari per posse, sicut per intelligere et amare.
13. Magis proprium est Deo operari propter suam finem quam propter aliud.
14. Nulla operatio est magis bona quam illa, per quam est bonum recolligere, intelligere, et diligere.
15. Si Deus Pater operaretur nisi filius & sua paternitate, filius posset esse Pater.
16. Quia Pater operatur nisi filius & tota sua essentia, est filius tota essentia Patris.
17. Si operatio, qua Pater est filius habet in se spiritum, non esset una, esset multi spiritus.
18. Nulla operatio, qua non sit operata in principio potest esse eterna.
19. Nulla operatio potest esse sine distinctione operantis et operati.
20. Nulla operatio est perfecta sine fine, concordantia, et equalitate.

- Cap. 12. De ^{virtute} Perfectione Dei.

1. Deus est Deus per seipsum et non per alium.
2. Quia Deus est & seipso, est per se ipsum.
3. Deus potest per seipsum et non per aliud.
4. Deus multo melius est per seipsum, quam aliquis effectus per suam causam.
5. Ita veraciter in Divina infinitate est infinitum per infinitum et infinitum, sicut in Divina sapientia intelligere per intelligentem et intelligibilem.
6. Si Deus per seipsum & sua essentia non haberet intelligibilem, non posset per seipsum habere intelligere.
7. Deus non haberet potestatem per seipsum, si non posset & seipso in seipso.
8. Si Deus non posset & seipso in alio, non posset habere potestatem per seipsum.
9. Quia Deus habet infinitam potestatem, habet libertatem in omnibus rebus per seipsum.
10. Deus tantum potest per suam bonitatem, quantum per suam voluntatem.
11. Deus est per seipsum Creator, et creatum non est per seipsum.
12. Ut Deus sit primus ad miserendum, est per seipsum miserator.
13. Deus est per seipsum grator, ut ei grates referantur ab eis, qui bene faciunt gratiam.
14. Deus simpliciter est amabilis propter suam bonitatem.
15. Quilibet Divinarum dignitatum est per seipsum.
16. Quilibet Divinarum Personarum est per seipsum Deus.
17. Solus Deus est per seipsum.
18. Pater est per seipsum Pater, et filius in quantum nascitur est per seipsum filius.

19. Sanctus spiritus est per patrem et per filium et per seipsum deus.
20. Iesus Christus est homo per Deum in Deo, et est homo per seipsum in quantum est natus in humana specie.

Cap. 13. De Necessitate Dei.

1. Est magis necessarium quod Deus sit quod effectus esse per suam causam.
2. Si Deus non esset, infinitum ens non esset.
3. Si infinitum ens non esset, omne ens esset eo nobilior, quo magis esset finitum.
4. Si omne ens ^{esset} nobilior quo magis esset finitum, Omne ens haberet appetitum ad esse parvum et non magnum.
5. Si Omne ens haberet appetitum ad esse parvum et non magnum, donec ens haberet appetitum ad non esse.
6. Si omne ens haberet appetitum ad non esse, nullus homo naturaliter vellet esse.
7. Si nullus homo naturaliter vellet esse, omnis homo naturaliter magis amaret esse asinus quam Rex.
8. Si Omnis homo magis amaret esse asinus quam Rex, magis amaret malum quam bonum, et vitium quam virtutem.
9. Bonum et esse habent concordantiam, et malum et non esse.
10. Bonum et esse habent multo maiorem concordantiam, quam malum et non esse.
11. Si magis bonum non haberet maiorem concordantiam ad esse, quam minus bonum, magis malum non esset magis remotum ab esse quam minus malum.
12. Si magis malum esset magis remotum a privatione quam minus, magis malum concordaret cum esse, et magis bonum cum non esse.
13. Si magis malum concordaret cum esse, est supremum malum.
14. Si est supremum malum, supremum bonum non potest esse.
15. Supremum malum non potest esse, quia non habet subjectum in quo sit.
16. Si non esset supremum bonum, sua privatio et absentia est supremum malum.
17. Postquam supremum malum non potest esse, de necessitate convenit supremum bonum esse.
18. Sine suprema duratione suprema potestatis, supremum bonum non potest esse.
19. Ille & necessitate est Deus, qui est supremum bonum, suprema duratio, et suprema Potestas.
20. Omne ens, quod est in infinitate, & eternitate est & necessitate.

Cap. 14. De Libertate Dei.

1. Potestas Dei est libera in infinitate et aeternitate.
2. Potestas Dei non esset libera in infinitate et aeternitate, si non posset
& infinitate et aeternitate.
3. Potestas potest & infinitate et aeternitate, cum bonitate, sapientia,
et voluntate.
4. Nulla bona libertas est otiosa de bonitate et potestate.
5. Divina sapientia est libera in infinitate et aeternitate.
6. Divina sapientia non posset esse libera in infinitate et aeternitate,
si in ea non sciret infinire de infinito, et infinibili.
7. Divina voluntas non esset libera in aeternitate, nisi in ea amaret
amantem, amabilem et amare.
8. Nulla finita libertas potest cogere infinitam libertatem.
9. Quia libertas Dei est bona, non cogit libertatem bonae voluntatis.
10. Quia libertas Dei est iuxta cogit libertatem voluntatis malorum hominum.
11. Libertas quam homines non possunt habere in faciendo omne bonum,
restauratur in illa, quam habet in Potestate volendi omne bonum.
12. Libertas, quam homines habent, in faciendo bonum, est similis libertati
fi bonitatis Dei.
13. Libertas, quam homines habent in intelligendo est similis libertati sapientiae Dei.
14. Si libertas quam homines habent in potestate faciendi malum, esset simili
libertati potestatis Dei, una eadem potestas esset subjectum concordantiae
bonae, et malae libertatis.
15. Nulla mala libertas est creatura.
16. Si aliqua mala libertas esset creata, Deus crearet creaturam contra
sua suam bonitatem et libertatem.
17. Nulla causa scienter producit suum effectum contra seipsam.
18. Deus habet multo maiorem libertatem in seipso quam in alio.
19. Si creatura posset recipere, Deus posset in ea infinita.
20. Major libertas, quam Deus habuit in creatura, fuit per Incarnationem.

Cap. 15. De Simplicitate Dei.

1. Quia Deus est simplex in infinitate et aeternitate, est simplex in omnibus rebus.
2. Sicut Filius est Deus quia nascitur & Deo in Deitate, ita est simplex
quia nascitur de simplici in simplicitate.

3. Sicut Deus est remotus à malitia cum bonitate, ita à compositione cum simplicitate.

4. Sine simplicitate Deus non posset esse remotus à compositione.

5. Quia Pater et Filius sunt in sancto spiritu unum simplex principium, ideo sanctus spiritus est & simplicitate.

6. Qualibet divina rationum est simplex et habet simplicem actum.

7. Si in divina Bonitate non esset simplex bonificare, non sufficeret percipere suo actu.

8. Convenit quod in Deo possit esse sit tam simplex sicut intelligere.

9. Sine proprio intelligibili Deus non posset habere simplex intelligere.

10. De divinis Personis non potest sequi compositio essentia postquam sunt illa eadem essentia et simplicitas.

11. In simplici, qui est de simplici, compositio non habet locum.

12. Si in simplici, qui est & simplici, compositio haberet locum, in illo non esset simplicitate.

13. Nullus simplex potest esse & simplici sine simplicitate.

14. In creatura nullus simplex potest & simplici sine compositione.

15. Multo melius potest simplex & simplici quam & composito.

16. nullum creatum intelligere est simplex.

17. In creatura nullum simplex est & alio.

18. Si bonitas et potestas in creatura essent unum simplex, illud simplex non posset esse potens in faciendo malum.

19. Si in creaturis non esset simplex potestas, in eis non posset esse simplex objectum.

20. Compositum Objectum requirit in creaturis compositam potentiam.

Cap. 16. De Sanctitate Dei.

1. Quia Deus est sanctitas, in nullo modo actu potest esse culpa.

2. Nulla bonitas est sancta sine bonificare.

3. Deus non est sanctus, si & suabonitate non produceret hoc, quod potest.

4. In Voluntate, quae amat peccatum non est sancta sapientia.

5. Voluntas, quae in finitate tendit finire, non est sancta.

6. In eterna sanctitate non potest esse culpa.

7. Voluntas non potest esse sancta sine charitate.

8. Nullus percipere potest esse sanctus, nisi solus Deus.

9. Nullus homo est sanctus postquam hoc putat esse.

- 16 10. Homines non possunt emere sanctitatem.
11. Nulla sanctitas est contra aliam.
12. Qui facit contra sanctitatem facit contra Omne bonum.
13. Nulla virtus otiosa est sancta.
14. Sanctitas plus valet in paupere quàm honor in Rege.
15. Qui per sanctitatem moritur per sanctitatem vivit.
16. Sanctitas plus valet in Magna sapientia quam in parva.
17. Fama sancti hominis non moritur.
18. Sanctitas non valet tantum per sentire, quantum per intelligere.
19. plus valet mori propter sanctitatem, quam vivere propter sentire.
20. Quia actus Dei sunt sancti, sue rationes sunt sancta.

Cap. 17. De Vita Dei.

1. Illa Vita est infinita, quæ vivit per seipsam.
2. Nulla vita est plena sine vivificare.
3. Cum vivificare est vita remota à morte.
4. Qui non amat, non vivit.
5. Qui ignorat, non vivit.
6. Ille vivit, qui facit bonum, et ille moritur qui facit malum.
7. Qui vivit à Vita non potest mori.
8. Potestas, quæ non potest à Vita, non potest contra mortem.
9. Omnes vite corporales non valent unam vitam spirituales.
10. Nullus homo vivit in peccato.
11. Nullus homo moritur in virtute.
12. Plus valet mori propter vivere quam vivere propter sentire.
13. Qui vivit in virtute non habet indigentiam.
14. Vita Dei non esset infinita, si alia vita viveret per se ipsam.
15. Amare vivit per recollere, et recollere per intelligere.
16. Per recollere et amare vivit intelligere.
17. forma activa vivit de passiva.
18. forma passiva vivit per activam.
19. nulla materia vivit sine forma.
20. Ille vivit qui diligit Deum.

Cap. 18. De Infinitate Dei.

17

1. Infinitas non potest esse sine infinire.
2. Si infinitas esset sine infinire, sua potestas esset infinita per durationem.
3. Omnis substantia sine quantitate est infinita.
4. Sine infinire infinitas esset vacua fine.
5. Multo melius convenit infinitati infinire, quam voluntati hominum amare.
6. non tam bene convenit finitati finire, sicut infinitati infinire.
7. Si in deo non esset infinire omnes eius rationes in eternitate esset otiose.
8. Sine infinire non posset aliquid esse de infinitate.
9. Si de infinitate non posset aliquid esse, deus esset finitus et infinitus.
10. Sine eterno infinibili non potest esse infinire.
11. Convenit quod omne finitum humilietur infinito.
12. Infinito multo melius convenit magna opera quam parva.
13. Quia deus est infinitus, creavit minus bonas creaturas magis bonis creaturis.
14. Quia potestas dei est infinita, deus potest esse infinitus sine corporali extensitate.
15. Deus est infinitus in uno numero potestatis, sapientie, et voluntatis.
16. Si deus posset creare peccatum, non esset infinitus in bonitate.
17. Infinita duratio non convenit in subjecto, quod sit finitum.
18. Deus non posset esse extra terminum sine infinita extensione.
19. Actus divinarum rationum sunt ita infiniti per infinitatem, sicut boni per bonitatem.
20. Sicut deus cum eternitate comprehendit tempus, ita cum infinitate comprehendit quantitatem.

Cap. 19. De Aeternitate Dei.

1. Si aeternitas non esset, aliquid eius produceret seipsum, et fuisset antequam esset.
2. Aeternitas non posset esse plena sine aeternare.
3. Ita venit aeternitati aeternare, sicut perfectioni perficere, et sapientia intelligere.
4. Sine aeternare, sapientia non posset extendi in eternitate.
5. Extensitas infinitatis est extensitas quam sapientia habet in aeternare.
6. Impossibile est quod natus in eternitate sit natus in tempore, et in quantitate.
7. Aeternitas nulla re indiget extra se.
8. Sine aeternare, nulla potestas esset ita otiosa, sicut potestas aeternitatis.

9. Si Deus non posset plus in eternitate quam in tempore, su^a potestas esset major in tempore quam in eternitate.
10. In eternitate ventuntur eternabilis et eternatis.
11. Divina eternitas est tam bona per eternare, sicut divina voluntas per amare.
12. Sine eternare non esset finis in eternitate.
13. Ita venit quod eternare sit & eternitate, sicut infinitare & infinitas.
14. In eternitate non possunt numerari dies.
15. Ita disvenit pars eternitati, sicut infinitati.
16. Eternitas non esset per omnes modos in sumitate sine singularitate.
17. Si divina voluntas in eternitate non haberet eternare, magis amaret sapientiam, in qua amat intelligere, quam eternitatem.
18. Divine rationes non possent habere quietem sine eternare.
19. Sine eternitate non esset eternitas, et sine eternitate nulla creatura haberet quietem.
20. Grave est videre existere in eterno igne.
Eternitas est speculum eternitatis in ultimo.

Cap. 20. De Perfectione Dei

1. Nulla substantia est perfecta sine aeterno et infinito perficere.
2. Perficere est quies divinae rationis in divinis Personis.
3. Convenit quod omne perficere sit & perfectione.
4. Ille habet perfectius amare, qui plus amat Deum quam omnia.
5. Sine perfectione voluntas non posset esse plena amativo, amabili, et amare.
6. Perficere in hominibus est instrumentum us quo voluntas perficit suum amare.
7. Nulla bonitas potest esse plena sine essentiali bonificativo, bonificabili, et amare.
8. Divina voluntas non potest esse plena sine Perfectione bonitatis.
9. Perfectio cum uno actu perficit aliud, et cum omnibus seipsum.
10. Deus plus potest perficere & se ipso, quam & alio.
11. Nulla perfectio est plena extra suam naturam.
12. Perfectio cum defectu non potest esse aeterna.
13. Nullus defectus potest perficere voluntatem.
14. Si in Deo non esset perficere, ipse non posset perficere voluntatem.

15. In Deo qualibet ratio est perfecta.
16. Perfectio non indiget aliq extra seipso.
17. Extra Deum nullus potest esse perfectus.
18. Multo plus valet homini perficere suam amare & bonitatem quam & divitiis vel honore.
19. Sine perficere, omne amare est otiosum.
20. Cum nullo effectu potest alius & effectus perfici.

Cap. 21. De Totalitate Dei

1. Nullum infinitum potest esse pars.
2. Si totus filius non esset & toto Patre, in Deo Paternitas et essentia non possent converti.
3. Quia filius est & toto Patre, est filius tota essentia Patris.
4. Si Sanctus Spiritus non ita esset & toto filia sicut est & toto Patre, bonitas, esset finita inter filium et sanctum spiritum.
5. Nulla bonitas est tota sine bonificante, bonificabili et bonificare.
6. Tota infinita potestas non potest capi in finito.
7. Convenit quod potestas, quae est extra omne finitum sit tota infinita.
8. Omnis potestas, quam Deus potest in creatura, est in humana natura Iesu Christi secundum finem.
9. Quia Deus est indivisibilis, est totus in omni loco.
10. Potestas Dei plus potest & toto quam & parte.
11. Nulla potentia potest esse tota infinita, si & ipsa non potest esse aliquid.
12. Nullus potest habere Deum, nisi illud habeat totum.
13. In Deo qualibet persona est in alia tota.
14. In Deo qualibet persona potest esse tota in alia, quia una est & alia in infinitate.
15. Omnes actus divinarum rationum sunt quidam in aliis.
16. Sine toto homines non possent habere partem & Deo, nec Deus & hominibus.
17. In substantia creata plus est totum quam sua partes.
18. Si totum non esset plus quam sua partes, homo non esset in 3° numero.
19. Quia Deus non est & partibus, sua Trinitas est tam nobilis sicut sua unitas.
20. Si totus Deus filius non esset incarnatus, non esset totus homo.

Cap. 22. De Bono.

1. Deus et sua bonitas vertuntur.
2. Si Deus non esset sua bonitas, esset finitus in ea.
3. Divina bonitas esset finita, si non reverteretur ad infinitatem, eternitatem, sapientiam, et voluntatem.
4. Nullum bonum est extra bonitatem.
5. Deus plus potest & bonitate in eternitate quam in tempore.
6. Pater ita producit bonum filium per bonitatem, sicut sapientem per intellectum.
7. Si in Deo essent multe bonitates, nulla esset infinita.
8. Quia Divina bonitas est finis, est per seipsum amabilis.
9. Si non esset bonitas, nulla esset desiderabilitas.
10. Injurius facit bonitati, qui eam non desiderat propter seipsum.
11. Qui non est bonus, non est dignus amare bonitatem.
12. Nullum peccatum est nequentia bonitatis.
13. Omnis finita bonitas debet humiliari infinitae bonitati.
14. Infinita bonitas facit magnam humilitatem quando se humiliat finis boni. Fati.
15. Si bonificare esset malum in bonitate, malificare esset bonum in ea.
16. Omnis bonitas sine bonificare est otiosa.
17. Bonificare, quod est in eternitate, est infinitus actus.
18. Malificare est ita vitiare bonitatem, sicut falsificare vitiare veritatem.
19. In Deo bonificabilitas et posibilitas vertuntur.
20. Non est infinita bonitas, quae extra se aliquis indiget.

Cap. 23. De Magno.

1. Magnitudo Dei non posset esse infinita, si & ea potestas nihil posset.
2. Nulla Magnitudo est magna sine magnificare.
3. In Deo Magnitudo et Magnus vertitur.
4. Non potest esse magnus, qui non potest & magnitudine.
5. Nulla Magnitudo est magna sine concordantia et aequalitate.
6. Nulla magnitudo habet tantam concordantiam cum minoritate, quantum cum majoritate.
7. Magnus plus potest & magnitudine quam & parvitate.
8. Nulla magnitudo bonitatis habet concordantiam cum malitia.

9. Quia Deus est magnitudo, omne est naturaliter appetit esse magnum.
10. Nullus habet quietem extra magnitudinem.
11. Omne nimis habet inclinationem ad parvitatem.
12. Omnes actus divinarum rationum sunt magni.
13. Qui est de magnitudine non potest esse parvus.
14. Nullum magnificabile quod non est de magnitudine potest esse magnum.
15. In creaturis magnitudo est major per seipsum actus quam per aliud.
16. Quia Deus est magnitudo, melius ei sunt proportionata magna opera quam parva.
17. Magnitudo Imperij et Regni non tantum valet, quantum magnitudo Amici et amati.
18. Omnis parvitas debet esse obediens magnitudini.
19. Magnitudo plus valet in bonitate quam in honore.
20. Nulla magnitudo est magna sine virtute.

Cap. 24. De Potente

1. Quia Deus est Potestas, omnis potestas est amabilis.
2. Nulla finita potestas potest intrinsecam.
3. Nullus potest coequare potestatem, quae potest de infinitate et eternitate.
4. Non est perfecta potestas, quae de se non potest producere positivum.
5. Eternitas non potest esse infinita sine infinita potestate.
6. Potestas, quae non est libera, non est perfecta.
7. Infinita et eterna positivitas invenit infinita et eterna positivitas.
8. Potestas non potest tantum de alio quantum de se ipsa.
9. Potestas, quae non potest tantum dare quantum accipere est, infirma.
10. Plus valet Potestas amandi quam sentiendi.
11. Potestas, quae non potest in omni tempore, non est magna.
12. Potestas, quae potest sine bonitate et virtute, non est creatura.
13. Omnis otiosa potestas est infirma.
14. Injuria facit Potestati, qui habet eam otiosam.
15. Potestas sine pacificare non est plena.
16. Potestas est major per concordare quam per contrariari.
17. Potestas quae potest principiare est prima.

22. 18. Nulla potestas potest simpliciter sine alia.
19. Necessaria potestas est major quam stringere.
20. Potestas non potest habere quietem sine posiccare.

Caput 25. De Sapiente.

1. Sapientia non potest esse infinita sine intelligere.
2. Sine eterna intelligibilitate non potest esse eternus intelligere.
3. Intelectivitas dei est major quā intelligibilitas creaturā.
4. Deus intelligit omnia sine medio.
5. In intelligere dei non est aliqua obiecta.
6. Quidquid Deus intelligit, intelligit ad seipsum.
7. Deus ita se intelligit ut suo intellectu, sicut se amat ut sua voluntate.
8. Deus inquantis se intelligit quod potest deus, producit deus, et inquantum se intelligit deus, non producit deus.
9. Quia sanctus spiritus intelligit quod non possit deus, non producit deus.
10. Quia pater et filius intelligunt quod possunt deus, producant deus.
11. Deus non est major quā suū intelligere.
12. Malū, quod Deus intelligit, non est malū in suo intelligere.
13. Quidquid Deus in se ipso intelligit est Deus.
14. Illud, quod Deus extra se intelligit, non est Deus.
15. Intelligere dei non plus extenditur quā sua substantia.
16. Malū quod Deus intelligit vult intelligere.
17. Si aliqua intelligibilitas in deo esset creatura, Deus non intelligeret omnia in eternitate.
18. Si Deus ignoraret aliquid, illud esset majus quā Deus.
19. Deus faceret injuriā suo intelligere, si non amaret et intelligi ab hominibus.
20. Sicut Deus diligit multū amari ab hominibus ita diligit multū intelligi ab ipsis.

Cap 26. De Amore.

1. Deus ita est totū, quod est in divina voluntate, sicut est totū quod est in divino intellectu.
2. Ut odire in divina voluntate non sit Deus, non potest esse in ea.
3. Divina voluntas ita vult totū bonū hominē, sicut sapientia illū intelligit.
4. Divina voluntas tālū nō amat malū hominē, quālū sapientia illū intelligit.

5. Divina voluntas tantū amat omnes actus divinarum rationū quāntū sūū pro-
priū.
6. Amare, quod non est & Deo in Deo, non est infinitū.
7. Illa voluntas non habet infinitā potestā, quā nō potest dare toti sūū amare.
8. Voluntas, quā nō habet infinitū amabile, non est plena.
9. Omnes finite voluntates debent obediri infinite voluntati.
10. Deus in quāntū se diligit Deo non producit Deo, sed in quāntū diligit
amari per Deo producit Deo.
11. Deus & Deo est infiniti amabilis.
12. finita voluntas cū humilitate et patientia movet infinitū ad pietatem.
13. Proditione facit Divina voluntati, qui eam non amat.
14. Qui in Deo aliquid odit, non amat Deo.
15. Qui aliquid amat plusquā Deo, facit & eo sūū Deo.
16. Sine amare Deus non participat cū ullo homine.
17. Deus non potest amare illos homines, qui eū non amant.
18. Plus valet omne amare in scientia quam in credentia.
19. Nihil & Deo amat, qui eū non toto amat.
20. Quidquid Deus amat cū toto se ipso amat.

Cap. 27. De Virtuoso.

1. Virtus Dei est center et finis omnis virtutis.
2. Virtus sine actu non potest esse remota à vitiis.
3. In Deo non est moralis virtus.
4. Omnis moralis virtus est stringens.
5. Virtus & quā non potest esse virtus non est infinita.
6. De virtute potest homo cū bono amare habere hoc, quod vult.
7. Delectabile est memorare, intelligere et amare virtutem.
8. Virtus plus valet in uno die quā aut in multis.
9. De virtute non potest homo fatigari.
10. Qui odit virtutem amat vitia.
11. De nulla virtute potest sequi vitium.
12. Virtus est hō possibilis, quod quilibet homo potest eā habere.
13. Virtus plus valet in amare Deo, quam in ferro.

14. Omni tempore vivit ad virtute, qui ad ea moritur.
15. Plus valet virtus in homine paupere quod vitiis in Rege.
16. Nullus potest sine virtute ire ad Deum.
17. Si Deus ponit virtutem in lapidibus et herbis quanto magis in suis nominibus.
18. Omne sentire non valet unum virtutes intelligere.
19. Qui est virtuosus non indiget aliquo.
20. Ille habet plus & virtute, qui plus dat & virtutem.

Cap. 28. De Vero.

1. Si Deus non esset veritas non esset infinitus.
2. Veritas, quae non est & veritate, est finita in bonitate.
3. Si veritas non esset obiectum voluntatis, non esset amabilis.
4. Qui non amat veritatem nullum amabilitatem amat.
5. Deus non est intelligibilis sine veritate.
6. Male facit, qui ad falsitatem putat amare Deum.
7. Qui non intelligit veritatem, nihil intelligit.
8. Per intelligere et amare veritatem homo est homo.
9. Intellectus magis amat intelligere veritatem quam honorem.
10. Nullus homo est pauper, si amat veritatem.
11. Per veritatem sunt homines audaces.
12. Hoc tempus, in quo sumus habet maiorem indigentiam veritatis quam alterius rei.
13. Qui bene cognovit veritatem, eam multum amat.
14. Nulla veritas est infirma in suo genere.
15. In omni malo homine est veritas infirma.
16. Veritas est infirma sine charitate.
17. Veritas ad falsitatem non potest esse via Dei.
18. Veritas plus valet in uno homine quod omnes falsitates in omnibus hominibus.
19. Nulla falsitas potest viscere veritatem.
20. Omnis homo potest portare veritatem ad bonitatem.

Cap. 29. De Glorioso.

1. Nulla gloria potest esse infirma sine gloriam.
2. Nullus est magis remotus a pena quod ille, qui est gloria & gloria.

3. Gloria eternitatis est eternare.
4. Delectabile est videre eternam glorificationem.
5. Via gloria sunt virtutes.
6. Dare infinitis donis in bonitate est magna gloria.
7. Plus valet gloriam, quod est & intelligere, quod, quod est & sentire.
8. Major gloria, quae est per sentire, est in nostro Domino Jesu Christo.
9. Qui habet filium Dei habet magnam gloriam.
10. Major finis gloria est in Deo.
11. Ille habet magnam gloriam, qui est Potestas, Sapientia et Voluntas.
12. Stultus est, qui putat habere gloriam cum vitiis.
13. Divina rationes habent quietem in gloriam.
14. Non est sapiens Mercator, qui pro gloria huius mundi vendit gloriam alterius mundi.
15. Ille non habet gloriam, qui non facit propter gloriam.
16. Nulla gloria est in se ipsa mala.
17. Malus homo facit mala gloria.
18. Gloria et pena non possunt esse in uno subjecto.
19. Gloria est major in bonitate quam in honore.
20. Qui perdit gloriam omnia perdit.

Cap. 30. De Iustitia.

1. Iustitia in Deo est equaliter in Divinis rationibus.
2. Deus non esset iustus, magnitudinem bonitatis si Deum potestate esset otiosus.
3. Deus est tam iustus per possidere, quam sicut per amare.
4. Deus non est magis iustus per iudicare quam per parcere.
5. Iudicium sine intelligere est periculosum.
6. Nullus est iustus sine iusto amare.
7. Quia Deus est iustus cum veritate non potest esse iustus cum falsitate.
8. In nomine mali iudicii multis inhonoratur Iustitia.
9. Nulla Iustitia est vera sine bonitate.
10. Filius Dei est iustus erga Patrem in quantum non vult esse Pater.
11. Pater est iustus erga filium in quantum illi coaeternus in Spiritu.
12. Per equale amare et intelligere est quolibet Persona igitur erga aliam.

13. Divina voluntas non est iusta, si magis amaret suum actum quam suam eternitatem.
14. Nemo in eodem tempore potest esse iustus et iniustus.
15. Non habet timorem, qui seipsum iudicat.
16. Qui est contra iustitiam est contra omnia.
17. Plus valet iudicare seipsum quam alium.
18. Iustitia Dei est maior et melior in ipso quam in alio.
19. Propter defectum charitatis est Rex iudex.
20. Deus cum sua iustitia mensurat omnia opera hominum.

Cap. 31. De largitate

1. Quia Deus est largitas, cum ea est remotus ab avaritia.
2. Non potest esse infinita largitas sine infinito et eterno dono.
3. Qui habet infinitam et eternam largitatem, tantum potest dare & cum ratione quantum & alia.
4. Non potest dari donum & bonitate sine bonificare.
5. Non est largus, qui dat ut recipiat.
6. Non est largus, qui ab uno aufert et alii dat.
7. Qui dat bonum amare, plus dat quam si daret omne auxilium.
8. Qui dat Deum non potest plus dare.
9. Nullus est magis contrarius avaritie, quam ille, qui seipsum dat.
10. Plus valet dare scientiam quam honorem.
11. Non vivit, qui non dat.
12. Qui bono dat, non poenitebit eum.
13. Sine iustitia non potest dari bonum donum.
14. Plus valet dare memoria bonum recollere, quam ori bonum comedere.
15. Multum dat, qui dat manibus bona opera et pedibus bonas vias.
16. Qui charitatem dat, sibi ipsi dat.
17. Illud donum est magnum, quod est & largitate.
18. Qui est largus, non habet carentiam virtutum.
19. Quia Deus est largitas ipsa potest esse tam magna in paupere sicut in divite.
20. Largitas est magis necessaria in homine divite quam in paupere.

Cap. 32. De forma

1. Quia Deus est infinita potestas, est infinita forma.
2. Forma, quae indiget materia non potest esse infinita in potestate.
3. Convenit quod ille, qui est & forma et non & alio, sit forma.
4. Bonitas non potest esse forma sine bonificare.
5. Pulchritudo est dispositio formae et materiae.
6. Quia Deus est forma et non materia, est major potestas in virtute per formam quam per materiam.
7. Nulla forma habet suum actum extra seipsam.
8. Illa forma non est magna, quae est melior per materiam quam per seipsam.
9. Intellectus non potest informare suum intelligere sine distinctione intelligentis et intellecti.
10. Concordantia non potest esse forma sine distinctione concordantis et concordati.
11. Forma non potest esse in fine sine principio et medio.
12. Deus ad suum finem informavit Mundum.
13. Nulla forma est naturaliter contra seipsam.
14. Nulla forma appetit otiositatem.
15. Quia Deus est forma et finis, materia habet quietem in fine formae.
16. In fine propria forma quiescit finis appropriatae formae.
17. Omnis forma, quae non informat, difformat.
18. Omnis substantia prius est principiata per formam quam per materiam.
19. Nulla simplex forma potest senti.
20. Deus informavit mundum, et homo difformavit ipsum.

Cap. 33. De Productore

1. Qui & bonitate non producit bonum, non est bonus productor.
2. Bona et magna productio est frequentia magis bonitatis.
3. Nulla potentia potest habere actum sine producere.
4. Divina rationes producendo divinas Personas dant sibi invicem magis similitudines.
5. Convenit quod infinita productio sit & infinitate, et aeterna & aeternitate.
6. Productio, quae non attingit finem, non est magna.
7. Ille est parvus, qui & magnitudine producit parvum.
8. Convenit quod illud sit magnum, quod producit magnum.
9. Convenit quod omnis productio quae non attingit suum finem, sit parva.

- 24
10. Sine augmentatione non est productio in creaturis.
  11. Omnis forma producta & potentia in actus est nova.
  12. Amare in Deo, in quantum est productus, est Persona, et in quantum non est producta est essentia, et amor et natura.
  13. Pater in quantum se intelligit Patrem producit filium, et filius in quantum se intelligit Filium non producit Personam.
  14. Si filius intelligens se Filium produceret Filium, esset filius filii et non Patris.
  15. Si Pater intelligendo se Patrem produceret sanctum spiritum, esset Pater sancti spiritus.
  16. Si filius intelligendo Patrem produceret sanctum spiritum, esset Pater sancti spiritus.
  17. Quia Pater et filius se replantur per amorem et non per paternitatem nec filiationem, produciunt sanctum spiritum, qui non est Pater nec filius.
  18. In quantum S^{us} spiritus se intelligit & Patrem et filium se non potest intelligere Patrem nec Filium.
  19. Divina productio incipit a Patre in Filium et finit in S^o spiritu.
  20. Multo melius venit productio in potestate et & potestate infinita et eterna, quam in et & potestate nova et finita.

Cap 34. De Pulchritudine.

1. Si in eternitate esset turpe sternare, otiositas in ea esset pulchra.
2. Pulchritudo bonitatis est per bonificare, et amoris per amare.
3. Nulla otiositas est pulchra.
4. In nullo flore est color tam pulchra res, sicut in amore amare et in sapientia intelligere.
5. Legalitas est valde pulchra inter amicum et amicum.
6. In odio populi est D^{ns} turpis.
7. Ille est pulcher, qui habet pulchras cogitationes.
8. Nulla pulchritudo est major quam illa, quae est & sanctitate.
9. Nulla virtus est turpis, et nullus vitiis est pulcherrimus.
10. Albi dentes non sunt tam pulchri in ore, sicut dicere veritatem.
11. Nullus habet tam pulchrum filium sicut Deus Pater, et nullus habet tam pulchram matrem sicut Deus filius.
12. Bona anima est pulchrior sole.
13. Nulla corona est pulchra in malo Rege.

14. Nulla vestig est turpis in bono homine.
15. Omnis pulchritudo est melius intrinsecus quam extrinsecus.
16. Nullus turpe ad nominandum est pulchrus.
17. Odire et pulchritudo sunt contraria.
18. Hilaritas facit pulchram faciem.
19. Pulchra camera est turpis propter indigentiam.
20. Nulla res est tam turpis sicut peccatum.

Cap. 35. De Jesu Christo.

1. Nullus nomen habet tam magnum subjectum, sicut nomen Jesu Christi.
2. Plus valet operatio Dei in nostro Domino Jesu Christo quam in omnibus creaturis.
3. Homo non posset esse Deus, si non esset finis omnium creaturarum.
4. Nullus nomen habet majorem virtutem quam nomen Jesu Christi.
5. Deus voluit esse homo, ut participaret cum omnibus creaturis.
6. Nulla creatura tam valet in se ipsa quam in Jesu Christo.
7. Ultra nostrum Dominum Jesum Christum non decet esse aliquem honorem vel amorem.
8. Ille habet magnam potestatem, qui Jesum Christum facit esse in multis locis.
9. Jesus Christus est tam pulcher, quod potest esse in turpi loco et non turpari.
10. Jesus est tam humilis, quod vadit visitare infirmos in suis sedibus.
11. Deus non potuit creare majorem bonitatem, quam bonitas Jesu Christi.
12. Nemo potest ire ad Deum, nisi per Jesum Christum.
13. Ille habet majorem iniquitatem, qui inhonorat Jesum Christum.
14. Multum est obligatus, qui per Jesum Christum est honoratus.
15. Qui non amat Jesum Christum, quare videt?
16. Qui odit Jesum Christum, quare non plorat?
17. Qui per Jesum Christum jurat, quare perjurat?
18. Qui de Jesu Christo dicit malum, de quo dicet bonum?
19. Qui non amat Jesum Christum, quid amat?
20. Qui se dat Jesu Christo, a quo incarceratur?

Cap. 36. De Creatore.

1. Si Mundus non esset creatus et esset aeternus, in eis aeternitate inhonoraretur Deus.
2. Si Mundus esset creatus ad suum finem, esset creatus ad missionem finem.
3. Si Deus posset producere extranea aeternitate, posset causare infinita glorificationem.

4. Nulla potestas potest esse major in durare quam in possificare.
5. Mundus est creatus & nihilo, ut potestas Dei possit & hoc, quod non est.
6. Mundus principaliter est creatus, ut Deus recolatur, intelligatur & ametur.
7. Magna injuria facit Deo, qui deviat mundum a fine, quare creatus est.
8. Totus mundus est creatus et proportionalis ad Jesum Christum.
9. Ideo mundus non fuit ante creatum, quia divina voluntas noluit eum ante creare.
10. Ideo mundus non fuit creatus major, quia divina sapientia servit de-terminando creabilitatem.
11. Ideo non fuerunt creati multi mundi, quia unus sufficit uni homini, et ille homo sufficit quod sit Deus.
12. In creatione creatura est & nihilo et Creator est & seipso.
13. Deus creavit omnes corporales substantias ad homines, et hos ad se ipsum.
14. Solum Deo est proprium creare.
15. Quilibet divina Persona, inquantum est Deus, est Creator.
16. Si Deus creasset mundum per naturam, mundus haberet divinam naturam.
17. Quilibet divina ratio posuit suam similitudinem in creatione mundi.
18. Qui est in peccato non habet rem in aliqua creatura.
19. Nullus potest facere injuriam creaturae, si eam ea servit Deo.
20. Quia Deus creavit mundum cum bonitate, magnitudine, potestate, sapientia et voluntate, creavit eum ad magnum finem.

Cap. 37. De Recreatore

1. Deus est creator et recreator, ut dupliciter sit Dominus.
2. Si originale peccatum non esset, homo non esset mortalis.
3. Quia primi parentes peccaverunt, eorum posteri vivimus cum tormento.
4. Quia homo nascitur in peccato, indiget pluribus rebus quam bestia.
5. Si homo non nasceretur in peccato, non haberet id quod esset malum.
6. Quia homo nascitur in peccato, habet libertatem faciendi malum.
7. Per originale peccatum anima, quae est creata ad intelligendum, ignorat.
8. Quia Deus est vita, creavit homines ad vivendum et non ad moriendum.
9. Nulla mors est & vita.
10. Generalis mors non potuit principiari in speciali homine.
11. Sine generali morte non posset puniri generalis homo.

12. Per finem est Iesus Christus generalis homo, qui recreavit Mundum.
13. Primus homo peccavit in delectatione, et Iesus Christus recreavit mundum cum passione.
14. Deus perdidit Mundum per unum hominem, et unus homo reddidit Mundum Deo.
15. Deus creavit Mundum ad hominem, et recreavit Mundum cum homine.
16. Deus assumpsit naturam hominis, ut repararet hominem.
17. Nisi unus particularis homo esset Deus, non posset tantum reparare quod generalis homo potuit destruere.
18. Facile fuit creare et difficile fuit recreare.
19. Nihil est difficilius quam de malo extrahere bonum.
20. Quoniam Deus cum passione fuit recreator, quare nullus homo est peccator.

Cap. 34. De Resuscitare.

1. Quia homo peccat contra aeternitatem, venit quod resuscitetur et iudicetur in aeternitate.
2. Si homo, qui facit bonum, non resuscitaretur; non iudicaretur totum sed pars.
3. Iustitia Dei in hac vita non satisfacet omnibus hominibus.
4. Homo facit bonum vel malum, et homo requirit iudicium.
5. Deus potest plus iudicare in homine quam in parte hominis.
6. Si homo non resuscitaretur, eius corpus non haberet suum finem in Deo.
7. Deus sine resuscitare non posset satisfacere moralibus virtutibus.
8. Sine resuscitatione nulla corporalis substantia haberet suum finem in Deo.
9. Cum resurrectione quolibet divina ratio est quies sua similitudinis.
10. Resurrectio est speculum maiestatis Dei.
11. Sine resurrectione esset perdita spes.
12. Propter resurrectionem corporales substantiae habent bonum appetitum.
13. Sine resurrectione Iesus Christus non participaret cum hominibus.
14. Propter resurrectionem letantur pauperes homines.
15. Cum resurrectione evitant homines peccatum.
16. Qui peccant retardant resurrectionem bonorum hominum.
17. Per resurrectionem terminabuntur generatio et corruptio.
18. Cum resurrectione numeratur numerus hominum.
19. Sine resurrectione haec vita esset magis amabilis ab homine quam alia.

322. 20. Sine resurrectione homo non haberet saluationē.

Cap. 39. De Salvatore.

1. Deus saluat hominem, ut attingat finem hominis.
2. Sinon esset saluatio, finis hominis esset in hoc mundo.
3. Si Deus non esset saluator, homo attingeret suū finē per sua merita.
4. Quia Deus est finis hominū, saluat eos in seipso.
5. In diuinis rationibz saluantur principia bonoz hominū.
6. In bonitate Dei saluatur bonitas hominis.
7. Saluatio hominis est æterna quies.
8. Qui non est saluatus, uenit quod sit damnatus.
9. Saluatio ualet plus quam omnia.
10. Saluatio est tam desiderabilis, quod peccatores putant ipsā habere.
11. Priuatio saluationis est vacuitas omnis finis.
12. Saluatio est finis creationis.
13. Qui perdit saluationē, omnia mala acquirit.
14. Tota hæc uita non ualet saluationem unius hominis.
15. Saluatio non potest emi et potest vendi.
16. Ille vendit saluationem, qui facit peccatū.
17. Saluatio est maior quam meritū.
18. Saluatio est æterna congregatio bonoz hominū.
19. Quia saluatio est celsa perfectio, est delectabilis ad uidendum.
20. Qui desiderat saluationem, desiderat omnia bona.

Cap. 40 De Participatore.

1. Deus per creationē participat cū omnibz creaturis in agendo.
2. Deus per incarnationē participat cū omnibz creaturis in existendo.
3. In humanitate, quā deus assumpsit, est ipse & omnibz creaturis.
4. Diuina et creata bonitas participant in similitudine.
5. Diuina et creata uoluntas participant in amando.
6. Deus et creatura participant per finē.
7. Sine incarnatione deus non participaret cū creatura in existendo sed in operando.
8. Major participatio est per existere et agere quā per unū tantū.
9. Incarnatio est finis omnis creata participationis.

10. Deus in incarnatione pl^{us} participat in uno homine Christo quā in omnib^{us} creaturis.
11. Deus pl^{us} amat maiorem participationem boni quā minorem.
12. Deus pl^{us} amat participationē unius potestatis et alterius in Magnitudine quā in parvitate.
13. Deus ordinavit sacramētū altaris, ut in hac vita participet cū multis hominib^{us}.
14. Omnes illi participant cū Deo, qui utuntur potestate ipsius.
15. Deus dat suā potestatem potestati hominis, ut sit magna participatio potestatis et potestatis.
16. Cōditione, Ipsiōne et satisfactione participat Deus cū peccatore.
17. per fidē, spem et charitatem participat Deus cū hominib^{us}.
18. Major participatio, quā potest esse, est Dei et Dei in unitate essētie et nature.
19. Per productionē generationis et spirationis qualibet divina ratio participat cū aliis.
20. Omnes act^{us} divinarum rationum invicem participant.

Cap. 41. De Edificatore.

1. Deus Pater edificat suū filiū in infinitate et aternitate.
2. Deus Pater et Deus filius edificant in se ipsius Deū sūū spiritū.
3. Illa edificatio est major et nobilior, quā est d^e Deo in Deo.
4. Divine Personae edificant act^{us} divinas rationes.
5. Deificans edificat d^eificabilem per existere.
6. Deificare est edificari per finē.
7. Deus edificavit hominē in se ipso per deificare.
8. Deus edificavit finē corporaliū substantiar^{um} in natura corporis, quod assumpsit per incarnationem.
9. Deus edificavit quādam similitudines in aliis.
10. Illa similitudo, quā est multis similis Deo, habet magnū edificium.
11. In parva bonitate non potest esse magnū edificium.
12. Edificiū, quod est d^esentia edificantis et edificabilis, est incorruptibile.
13. Multū scit d^e edificare, qui in Deo edificat bonū amare.
14. Vīa Dei sunt edificata in Iesu Christo.
15. Morales virtutes sunt palatia, in quib^{us} est Deus.
16. Peccatores edificant misericordiā Dei in spe, patientia, et humilitate.
17. Omne bonū meritū est edificatū in virtute.
18. Edificiū, quod non est per Deū est edificatū super arenam.
19. Omnia terrena edificia non valent unū bonū spirituale edificium.

Cap. 42. De Sustentatore.

1. Quia Deus est substantia, quid quid est sustentatur in illa.
2. Quia Deus Pater & sua substantia producit Deum Filium, Deus Filius in seipso sustentatur.
3. Quia Deus Filius in seipso sustentatur, est substantia.
4. Amare Patris et Filii est substantia in Sancto Spiritu.
5. Sanctus Spiritus sustentatur per amare.
6. In bonitate Dei sustentantur omnes bonitates.
7. In fine Dei sustentantur omnes fines.
8. In virtute intrinseca sustentatur virtus extrinseca.
9. Scientia sustentatur in memoria.
10. Novae species sustentantur in antiquis.
11. Merita hominum sustentantur in Iustitia Dei.
12. Honor Regis sustentatur per Iustitiam.
13. Dispositio et proportio creaturarum sustentatur in fine Iesu Christi.
14. Numerus hominum, qui sunt mortui, sustentantur in sapientia Dei.
15. In amante et amabili sustentatur amare.
16. Nulla superbia habet substantiam, in qua sustentetur.
17. In operibus malorum hominum sustentatur peccatum.
18. Nimis honor non habet colinas & lapides.
19. Colonna legalitatis sunt & marmore.
20. Unus actus virtutis sustentatur in alio.

Cap. 43. De Exauditore.

1. Per hominem Deus exaudit Deus peccatores.
2. Quia Deus cum homine participat per existere, exaudit homines per agere.
3. Deus exaudit nullum hominem cum superbia.
4. Deus magis exaudit propter bonum generale quam propter speciale.
5. Quia Deus est virtus, non exaudit homines sine virtutibus.
6. Quare Deus exaudit illud, qui eum non amat.
7. Nullus exauditur, si non rogat propter Deum.
8. Quomodo Deus exaudit & bonitate ad malitiam.
9. De quo Deus exaudit illud, qui eum vult decipere.

10. Fatuus est, qui ad peccato putat exaudiri.
11. Deus exaudit ad largitate in dando, et ad misericordia in pariendo.
12. Deus exaudit bonos homines ad iustitia.
13. Deus exaudit unum bonum per aliud.
14. In pietate resistit exauditis peccatoris.
15. Deus non se excusat hominibus iustis.
16. Nemo, qui deum bene rogat, fatigatur.
17. Ille, qui est largus misericordia et iustitia, non potest se excusare & donatione et remissione.
18. Deus tantum habet excusationem contra peccatum.
19. Deus non exaudit, nisi & hoc, quod est propter suum finem.
20. Deus non exaudit contra suum honorem.

Cap. 44. De Ordinatore.

1. In deo non potest esse ordo sine pluralitate.
2. In uno, in quo non est pluralitas, non potest esse ordo.
3. In deo est ordo sine ante et retro.
4. Quia filius et Spiritus sunt & infinitate et eternitate, non sunt post Patrem.
5. Actus Divinae rationis sunt in ordine per generare et spirare.
6. Deus ad ordine est remotus ab inordinatione.
7. Bonitas non potest esse in ordine sine bonitate, bonificatio et bonificare.
8. finis mundi est ordinatus in ordine Iesu christi.
9. finis dei est ante finem mundi.
10. Nullus ordo est & vitij.
11. Ordo extrinsecus non potest esse sine ordine intrinseco.
12. Ordo plus valet in amare quam in loqui.
13. Ordo est pulchrior per sanctitatem quam per habitum.
14. Nulla virtus est sine ordine.
15. Ordo plus valet in oratione quam in Ecclesia.
16. Nullus moralis ordo est malus.
17. In humilibus hominibus est ordo mensura.
18. Nihil honor non est in ordine.
19. Omnis communis Persona requirit plus ordinis quam alia.
20. In ordine antecedentis existit ordo frequentis.

Cap. 45. De Visitatore.

1. Deus in bonitate visitat bonos, et in patientia malos.
2. Ita debet regere humilitas & patientia, sicut bonus & bonitate.
3. Qui non est humilis per patientiam humiliabitur per iustitiam.
4. Plus valet esse humilem voluntarie quam coacte.
5. Deus visitat hominem ut donare, ut homo ei des.
6. Ille est pauper, qui a Deo accipit, et non dat.
7. Deus visitat ut amore, ut ametur.
8. Omnis homo odit Deum, qui eum non amat.
9. Deus visitat homines ut tribulationibus, ut habeant fortes animos.
10. Nullus homo probatur sine adversitatibus.
11. Deus visitat homines ut infirmitatibus, ut eum benedicat quando sunt sani.
12. Ille benedixit Deo in sua sanitate, qui eum benedixit in sua infirmitate.
13. Deus visitat homines ut iustitia, ut ipsi ament.
14. Qui amat iustitiam non habet timorem a peccato.
15. Deus visitat ut spe, ut sua misericordia recolatur.
16. Inter spem et misericordiam nulla est strarictas.
17. Deus visitat peccatores ut pietate, ut plorent sua peccata.
18. Qui in hoc mundo plorat sua peccata, in alio videt.
19. Deus visitat homines ut scientia, ut vigilent.
20. Qui ut scientia dormit, ut scientia moritur.

Cap. 46. De Consolatore.

1. Deus facit homines recollere suam incarnationem, ut volentur.
2. Nullus potest tantum perdere, quantum ei est datum per incarnationem.
3. Deus facit homines recollere suam passionem, ut sint volati.
4. Nemo recollens passionem Dei potest desperare.
5. Deus volatur ut amore, ut timeatur.
6. Qui timet Deum totum ipsum amat.
7. Deus volatur ut sua infinitate, ne res finitae nimis amentur.
8. Ille nescit volari, qui magis amat bonum finitum quam infinitum.
9. Deus volatur ut eternitate, ut homo non timeat a laboribus huius vite.
10. Non habet timorem, qui magnam bonum sperat.

11. Deus volatur ad dare et parcere.
12. Qui transmittit ad Deum spem, sperat donum et veniam.
13. Deus volatur homines ad virtutibus, ut ad eis sint liberi.
14. Qui volatur est ad virtute, cito videt.
15. Deus volatur homines quando eis dat intelligere seipsum.
16. Qui Deum intelligit, quo indiget?
17. Deus volatur homines ad veritate.
18. Qui veritatem amat, quid potest perdere.
19. Deus volatur ad sancta vita, nam, qui sancte vivit non moritur.
20. In patientia Dei volantur patientes homines; verumtamen, quis potest volari videndo quod Deus tantum sit inhonoratus in mundo?

Cap. 47. De Consiliatore.

1. Deus vult hominibus quod faciant bonum, ut habeat rationem faciendi illis bonum.
2. Qui non credit vilius Dei, credit vilius diaboli.
3. Deus vult hominibus ne faciant malum, quia eos non vult cogere.
4. Qui est vultus ad libertate, cum libertate debet se sinere cogi.
5. Deus vult amare, ut ametur.
6. Omne vilius, quod est contra Deum, est malum.
7. Plus valet vilius hominis sapientis quam divitis.
8. Qui est humilis et nobilis, dat bonum vilius.
9. Vilius Avari hominis est multum dubitabile.
10. Non petas vilius & sapore & gustu infirmo.
11. Non petas vilius & colore ab homine caeco.
12. Prius pete vilius ante quam indigeas.
13. Vilius sine deliberatione est dubium.
14. Respice manus hominis, qui tibi dat vilius.
15. Nullum vilius est tam periculosum, sicut vilius factum ad se ipso.
16. Nemo habet libertatem in nutendo sibi ipsi.
17. Non prius vulas ad alio quam ad se ipso.
18. Multum dat, qui dat bonum vilius.
19. Ille est proditor, qui dat falsum vilius.
20. Nullum vilius est bonum sine Charitate et spe.

Cap. 48. De Confortatore.

1. Deus cum sua magna confortatione fortificat confortationem hominum.
2. Deus cum sua bonitate fortificat et confortat bonitatem hominum.
3. Deus cum suo amore confortat amare bonorum hominum.
4. Confortatio per timorem non valet tantum quatenus per amorem.
5. Qui vult confortare suum amare, ponat illud in spe.
6. Homo cum una virtute confortat alium.
7. Non oportet confortare patientem hominem.
8. Qui plus amat, sicut plus & confortatione.
9. Non oportet confortare eum, qui plus habet quam perdit.
10. Confortatio infirma Anima consistit in irritatione, confessione et satisfactione.
11. falsus homo non recipit confortationem.
12. Confortatio hominis peccatoris magis consistit in suspiriis et fleatibus quam in jejuniis et asperis vestibus.
13. Qui bene confortatur, bene fortificatur.
14. In perdere Deum non est confortatio.
15. Desolatio venit illi qui facit injuriam, et consolatio illi, qui eam recipit.
16. In inferno nulla est confortatio.
17. Si es desolatus propter timorem, vult cum amore.
18. Qui est legalis, & quo desolatur?
19. Quilibet labor, quem homo sustinet propter Deum, confortat.
- 20.

Cap. 49. De Defensore

1. Si Deus non defenderet homines a Daemonibus, omnis homo peccaret.
2. Christus cum sua morte nos defendit a morte.
3. Divina rationes defendunt nostros actus cum suis actibus.
4. Qualibet similitudo appetit defendere sua similitudinem.
5. Homo cum majori bonitate defendit minorem a malo.
6. Stultus est, qui putat defendere se a vitiis sine virtute.
7. Ab omni vitio defendere cum suo contrario.
8. Qui se defendit cum legalitate non habet timorem.
9. Homo melius se defendit cum veritate quam cum sacramento.

10. Si te non potes defendere cū una virtute, defende te cū multij.
11. Si te non potes defendere cū parva virtute, defende te cū magna.
12. Defensio virtutis est fortior quā defensio gladij.
13. Nemo potest se defendere ab homine patiente.
14. Ab homine, qui tibi minatur defendere cū tacere.
15. Nemo se defendit cū falsa excusatione.
16. Nemo se bene defendit quando est iratus.
17. In omni defensione est discretio necessaria.
18. Qui se defendit cū humilitate, vincit cū pietate.
19. Homo defendit suū finē cum fine Dei.
20. Homo melius se defendit à tentatione cū oratione quā cū jejuniis.

Cap. 50. De Sanatore

1. Deus non sanat homines à peccato sine amore.
2. Primus medicus, qui sanat animā infirmā, est Deus.
3. Secundus medicus, qui sanat animā infirmā, est Scientia.
4. Tertius medicus, qui sanat animā infirmā, est Veritas.
5. Quartus medicus, qui sanat infirmā animā, est Fides.
6. Quintus medicus, qui sanat infirmā animā, est Satisfactio.
7. Sextus medicus, qui reurat sanitatem in anima, est Oratio.
8. Qui sanat actus, sanat potentias.
9. Cū bono amore sanatur infirma voluntas.
10. Stulta est anima, quæ est infirma per corpus.
11. Nullus homo infirmus bene sanat aliud.
12. Plus valet sanare cū amore quā cū timore.
13. Stultus est qui nō sepius considerat suā infirmitatē quā aliud.
14. Parva infirmitas non indiget magno medico nec multij verbis.
15. Qui seipsum vult sanare à peccato, amet Deū plus quā aliud.
16. Deus se non sinit amari parvo amore.
17. Nulla scientia habet quietem in infirmitate.
18. Difficile est sanare antiquā infirmitatem.
19. Qui seipsum non scit sanare, male scit aliud sanare.
20. Ille ignorat bonitatem sanitatis, qui non fuit infirmus.

Cap. 51. De Castigatore

1. Deus castigat suum Amicum cum amore, et suum Inimicum cum timore.
2. Deus Castigat unum hominem cum alio per exemplum.
3. Deus facit homines memorare penas infernales, ut eos castiget.
4. Sine Virtute non potes castigare alium.
5. Si non potes castigare cum dare, castiga cum auferre.
6. Homo obstinatus non est castigabilis.
7. Potius castiga cum cunialitate quam cum inurbanitate.
8. Non reprehendas alium sine ratione.
9. Quando es iratus ne castigas alium.
10. Plus valet castigari per Amicum quam per inimicum.
11. Magno delicto magna castigatio et parvo parva.
12. Castigatio plus valet in jejuno quam in pranso.
13. Omnis homo, qui castigat, est amabilis.
14. Qui Castigat cum bonitate non periret.
15. Non Castigas ullum sine deliberatione.
16. Plus valet Castigatio unius hominis quam alterius.
17. Castiga tuum amare cum timore.
18. Castiga tuum intelligere cum humilitate.
19. Castiga tuum os cum jejuniis.
20. Castiga tuam linguam cum silentio.

Cap. 52. De Nutritore

1. Deus nutrit finem hominum ad suum finem.
2. Nutrias tuas recollere cum recollibilitate Dei.
3. Nutrias tuas intelligere cum intelligibilitate Dei.
4. Nutrias tuas amare cum amabilitate Dei.
5. Cum intrinsecis virtutibus nutrias extrinsecas virtutes.
6. Nutritio plus valet per amorem quam per timorem.
7. Nutrimentum, quod est in principio, est durabile.
8. Intellectus, qui est nutritus cum humilitate, cito intelligit et fatebitur veritati.
9. Ille est dives, qui est bene nutritus.
10. Plus valet congregare nutrimenta quam denarios.

11. Nutrias tuū amicuū cū amore, et inimicuū cū timore.
12. Plus valet nutrire amore cū virtute quam corpus cū comedere.
13. Nutrias tuū os cū veritate et cū pulchris verbis.
14. Non Nutrias tuū inimicuū in tua domo.
15. Qui se ipsū non nutrit, aliud dignutrit.
16. Nutrias verecundiam in tuis oculis.
17. Nutrias tuū cor cū spe.
18. Nutrias te cū patientia, ut habeas pacem.
19. Nutrias te cū abstinencia, ut habeas deliberationē.
20. Mala nutritiones sunt viae omniū malorum.

Cap. 53. De Directore.

1. Deus direxit Mūdū ad bonū finē, et homo deviarit eū cū peccato.
2. Deus direxit mundū cū sua Incarnatione, et homo indirexit eū contemnendo Dei adventū.
3. Deus direxit Mūdū ad suū honorē, et homo indirexit illū cōtēnēdo Dei honorē.
4. Deus direxit intellectū ad veritatē, et homo deviarit eū cū falsitate.
5. Deus dirigit bonū recollere, et homo deviat illud cū obliuisci.
6. Deus dirigit hominē ad veniā cū spe, et homo ab ea deviat cū desperatione.
7. Si benē vij dirigere tuā voluntatē, magis ama Deū quam omnia.
8. Si vij dirigere tuū intellectū, in principio suppone verū vel falsū.
9. Cū bono recollere poteris dirigere tuū amare et intelligere.
10. Qui se dirigit cū bona cogitatione, deviat a defectu.
11. Homo se melius dirigit cū virtutibus quā cū denariis.
12. Dirige tuū amare cū timore.
13. Non est directus, qui digredit veritatem.
14. Dirige tuas manus ad bona opera et tuos pedes ad bonas vias.
15. Qui se dirigit ad legalitatē, se dirigit ad pacem.
16. Dirige unā virtutem cū alia.
17. Non poteris dirigere illū, qui te non credit nec te amat.
18. Dirige te ad bene vivendū et ad benē moriendū.
19. Dirige te ad accipiendū iudiciū.
20. Dirige tuū sentire, ut possis intelligere.

Cap. 54. De Imperatore

1. Deus fecit praecepta hominibus, ut homines eum timeant.
2. Quia Deus praecipit facere bonum, non excusatur, qui facit malum.
3. Deus praecipit tibi, ut cum obedientia eum honores.
4. Deus facit praeceptum quia est Dominus, et quia vult honorari.
5. Deus fecit praeceptum tibi tuae potestati, ut cum ea tota honores eum.
6. Deus praecipit tibi, et tu praecipe tuo corpori.
7. Non est obediens, qui non timet nec amat.
8. Qui non obedit praecepto Dei, habet diabolum Imperatorem suum.
9. Obedientia plus valet per amorem quam per timorem.
10. Qui obedit propter amorem, obedit cum libertate.
11. Qui obedit veritati, est honoratus.
12. Deus tibi praecipit propter tuum bonum, et propter suum honorem.
13. Deo venit dominum, et tibi servitus.
14. Deus tibi praecipit amare virtutes, quod sunt sua via.
15. Deus praecipit tibi ire ad suum finem ut in eo habeas quietem.
16. Deus tibi praecipit magis amare magis bonum quam minus.
17. Deus tibi praecipit dare, quia ipse tibi dat.
18. Deus tibi praecipit parcere, ut ipse tibi parcat.
19. Deus tibi praecipit penitere, ut non iudicet te.
20. Deus tibi praecipit ne ames malum ut non ames quod ipse non amat.

Cap. 55. De Electore

1. Deus cum libertate et amore eligit bonos et relinquit malos.
2. Si Deus non eligeret cum libertate, non eligeret per amorem.
3. Sine libertate non potest esse gratia in electione.
4. In Deo libertas est aequae prima in electione, sicut bonitas.
5. Qui eligit cum bonitate, eligit cum iustitia.
6. Non est iustitia in electione mali.
7. Qui eligit honorem sibi eligit laborem.
8. Non eligit sapienter, qui relinquit bonum et accipit malum.
9. Parvum sit de electione, qui parvum eligit parvum bonum quam magnus.
10. Periculosa res est electio communis Personae.

11. Mundus habet magnam indigentiam de bona electione.
12. Plus elige bonum mane quam bonum vespere.
13. Qui eligit sine deliberatione, eligit ad suspensionem.
14. Plus valet eligere bonum amare quam bonum sentire.
15. Pax sit de electione, qui capit hunc mundum et relinquit aliud.
16. In electione antepone tui intelligere tuo amare.
17. In electione non bene stat credulitas.
18. Peiorum inimici electionis sunt ignorantia et avaritia.
19. Qui seipsum eligit ad Deum, eligit se ad seipsum.
20. Potius elige dare quam accipere.

Cap. 56. De factore

1. Quia Deus facit bonum & bono non facit bonum & malo.
2. Quia deest magnus bonus, non facit & magno bono parvus.
3. Deus non facit sine amore, et non facit per timorem.
4. Deus facit & bonitate bonificare, et & intellectu intelligere.
5. Si Deus faceret propter denarios, haberet indigentiam.
6. Non habet magnam potestatem, qui non facit potestatem & potestate.
7. Plus potest facere cum magna potestate quam cum parva.
8. Plus potest facere cum libera potestate quam cum coacta.
9. Plus potest facere sanis quam infirmis.
10. Qui non facit bonum, facit malum.
11. Qui facit malum, destruit bonum.
12. Cum benefacere elongantur homines a malo.
13. Plus potest facere cum dare quam cum accipere.
14. Plus potest facere ^{mane} quam vespere.
15. Solus non potest facere tantum quodcumque cum aliis.
16. Plus potest facere cum anima quam cum corpore.
17. Quando non potest facere bonum cum manibus, fac illud cum voluntate.
18. Si unum bonum non potest facere, fac aliud.
19. Si bonum, quod desideras, non potest facere cum una virtute, fac illud cum aliis.
20. Omne bonum, quod facis, fac propter nostrum Dominum Deum.

Cap. 57. De Salore

1. Quia Deus est valor, vult honorem.
2. Qui in Deo non valet, nihil valet.
3. Bonus homo plus valet per animam quam per corpus.
4. Malus homo minus valet per animam quam per corpus.
5. Qui non valet ad valore sua dedecus, nihil valet.
6. Homo plus valet per virtutes quam per honorem.
7. Si vis valere, habe bonam voluntatem.
8. Non amicus non valorem loco valoris.
9. Valor plus valet per humilitatem quam Rex per coronam.
10. Nulla res valet plus quam valor.
11. Rex nihil valet in odio populi.
12. Iustus amare valet plus quam sol et luna.
13. Nulla res tam parva valet quam malus homo.
14. Clavis valet plus quam martellus, et homo quam aurum.
15. Ille habet plus de valore, qui amat plus valorem.
16. De nulla re est tanta indigentia quanta de valore.
17. Tantius valorem habebis, quantum vis habere.
18. Valor esset magnus, si haberet in quo esset.
19. Falsus putat ire ad valorem, qui it ad dedecus.
20. Si non valet quando poteris, non valebis quando voles.

Cap. 58. De Dominio.

1. Deus est Dominus omnium quae sunt, quia ea creavit.
2. Deus est Dominus huius, quod non est, quia illud potest creare.
3. Deus est Dominus quia sibi pertinet Dominium.
4. Quia Deus est Dominus in bonitate et virtute, nulli competit Dominium sine illis.
5. Propter Dominium pertinent ad servitutes bonitas et virtutes.
6. Solus Deus est Dominus sine conditione.
7. Plus valet magna bonitas in subdito quam parva in Domino.
8. Fatuus est Dominus, qui diminuit suam potestatem.
9. Terrenus Dominus est imago Coelestis Domini.
10. Qui habet bonum Dominum, habet pacem.
11. Honor Domini est honor subditi.

12. Nullus homo est tam malus, sicut malus Dñs.
13. Qui habet malum Dñm, habet indigentiam omnij boni.
14. Dñs venit amor et subito timor.
15. Non est rectus Dñs, qui nascitur in servitute.
16. Propinquior est deo per bonum Dñm, quàm per bonum filium.
17. Plus amat suum Dñm quàm suum fratrem.
18. Bonus Rex non tantum amat suum filium quantum suum populum.
19. Sine iustitia et pietate non venit esse Dominus.
- 20.

Cap. 59. De Victore

1. Deus est victor cum ratione.
2. Deus tantum vincit cum bonitate quantum cum potestate.
3. Deus non vincit libertatem sine iustitia.
4. Deus non potest vincere bonitatem et amorem.
5. Deus non vincit suam similitudinem.
6. Vince te ipsum et non vinceris.
7. Nulla virtus vincitur.
8. Tu potes vinci cum vitiis.
9. Cum anima vince corpus.
10. Plus valet vincere se ipsum quàm suum inimicum.
11. Cum deo vinceris omnia mala.
12. Sine deo es victus in omnibus rebus.
13. Humilitas et patientia vincit omnia vitia.
14. Potius vince quàm vincaris.
15. Noli vincere tuum amicum.
16. Si non vincis peccatis, vinceris.
17. Quod primum sentaris, incipe vincere.
18. Qui per peccatum vincitur, per utilitatem vincitur.
19. Spes et charitas vincunt deum ad misericordiam et pietatem.
20. Si vis vincere malum sapè recole bonum.

Cap. 60. De Gratioso.

1. Deus facit gratiam cui vult, quia est liber.

2. Vermini gratia sunt dare et parcere.
3. Qui dat humanū esse, facit magnā gratiā.
4. Qui dat seipso, facit magnā gratiam.
5. Qui multū parcit, facit magnā gratiā.
6. Electio non est prima sine gratia.
7. Nulla gratia est mala.
8. Plus gratia est in eo, qui ipsā facit, quā in eo, qui ipsā recipit.
9. Malus homo non potest recipere gratiam.
10. Qui habet gratiā Dei, habet omne bonū.
11. Illū disponit Deus ad gratiā, qui amat eū.
12. Gratia bonitatis est major quā gratia honoris.
13. Nullus per seipso est dignus gratia.
14. Gratia plus valet per Patrem quā per Matrem.
15. Nulla gratia est per timorē.
16. Qui facit gratiā, sperat gratiā.
17. Gratia non est ex necessitate.
18. Si non habes gratiā, non potes facere gratiā.
19. Nulla res est prior gratiā.
20. Plus confide in gratia quā in tuis meritis.

Cap. 61. De Misericordia

1. Deus non est magis iustus quā misericors.
2. Deus tantū amat homines per parcere quātū per iudicare.
3. Deus non parcit sine iudicio.
4. Misericordia non deficit illi, qui amat eū.
5. Qui non petit misericordiā, non habet eā.
6. Non petas misericordiā ex deceptione.
7. Misericordia non datur sine contritione.
8. Quia Misericordia est magna, magis amat delere magnū peccatū quā parvū.
9. Misericordia non vult esse in homine, qui eā habet otiosa.
10. Non habet timorem qui remittit.
11. Qui remittit lucratur Misericordiā.
12. Misericordia consumit omnia mala.

13. Misericordia est mater omnium bonorum.
14. Deus est multo melius dispositus ad dimittendum quod tu ad peccandum.
15. Misericordia est creator per actionem, et creatura per passionem.
16. Bene daret qui remitteret, et qui non dat non remittit.
17. Nullus peccator potest se defendere à Misericordia.
18. Misericordia et Iustitia habent unum Patrem.
19. Nemo vadit securus ad mortem sine misericordia.
20. Ille amat te, qui tibi dimittit.

Cap. 62. De Pietate.

1. Deus habet pietatem & te propter finem quare es creatus.
2. Quia Deus est Dominus non habet pietatem propter timorem.
3. Cuius Iustitia et Charitate movebit Deus ad pietatem.
4. Quia Deus est iustus non habet pietatem & omnibus hominibus.
5. Si non potes habere pietatem in iudicio, habere eam in tuo corde.
6. Humilis homo est vestitus pietate.
7. Quare pietatem in illo, qui honorat Deum.
8. Non quare pietatem in illo, qui te non amat.
9. Non omnes lachryme sunt & pietate.
10. Habe pietatem & tua similitudine.
11. Qui non habet pietatem morietur ad crudelitatem.
12. Poteris habere meliores amicos per pietatem quam per denarios.
13. Qui habet pietatem, habet Deum.
14. Plus valet supplex affectus propter pietatem quam risus propter divitias et honores.
15. Si & te ipso non habes pietatem, & quo habebis eam.
16. Omnis thesaurus non valet pietatem unius cordis.
17. Dare et remittere potes miscere cum pietate.
18. Non quare pietatem in homine obstinato.
19. Qui vivit sine pietate, morietur in inferno.
20. Cum una lachryma pietatis potes mundare te à peccato.

Cap. 63. De Abundantia.

1. Quia Deus est eternus et infinitus, est perfecta abundantia.
2. Deus est ita abundans per unam rationem sicut per aliam.

3. Deus ad suum fine abundat omnibus finibus.
4. Non potest esse infinita abundantia sine infinita potestate.
5. Infinita abundantia non habet potestatem sine infinito actu.
6. Infinitum positivare et abidare et infinire vertuntur.
7. Infinita abundantia non indiget aliquo extraneo.
8. Omnis abundantia extra est & illa, quae est intra.
9. Convenit quod infinitum abidare sit & infinito abidare et abidabile.
10. Sine essentiali abundante,abili, etare, bonitas non potest abidare necesse.
11. Solus Deus est infinitus bonae abundantia.
12. finita abundantia non potest esse aeterna.
13. Abundantia prosperitatis non valet abundantiam amoris.
14. Inquantum es bonus abundas bonitate.
15. Inquantum es legalis abundas legalitate.
16. Qui est humilis et paterius habet abundantiam omnium rei.
17. Intellectus non potest esse abundans voluntati sine intelligere.
18. Voluntas non potest abundare intellectu sine amare.
19. voluntas abundat intellectu suo amare quando amat veritatem, quam ipse intelligit.

20. Qui non potest dare non potest abidare.

Cap. 64. De Rege

1. Quia Deus est Rex Creator, creatura est suum Regnum.
2. Quia Deus est Rex Creator naturae, regnat supra naturam naturae.
3. Quia Deus regnat ad bonitatem, est Rex bonitatis, qui est bonus.
4. Nullum regnum valet plus quam Regnum bonitatis.
5. Qui vivit ad virtutem, regnat in morte.
6. Qualibet virtus est regnum virtutis hominis.
7. Ille, qui facit omne bonum, quod potest, est Rex magni Regni.
8. Ille regnat, qui possidet suam voluntatem.
9. Non potest esse magnus Rex sine libertate.
10. Iniquus Rex est Rex puerorum.
11. Non potest esse bonus Rex, qui non habet bonum regnum.
12. Bonum nihil facit bonum Regem.

13. Plus vales quā Rex, si es melior.
  14. Ille est major Rex, qui amat plus boni.
  15. Noli esse tā magnus Rex extra, sicut in tua Domo.
  16. Quia Rex est subditis multis, ad eū pertinet honor.
  17. Honor omnium viget in honore Regis.
  18. Qui inhonorat Regem, inhonorat multos homines.
  19. In utilitate Regis viget utilitas sui populi.
  20. Major humilitas potest esse in Rege quā in comite.
- Cum Rex ferat tā magnū pondus, injuriā facit, qui eū nō adjuvat.

Cap. 65. De Majoritate.

1. Quia Deus est infinitus et aeternus et major quā omne, quod est.
2. Deus est ita major per potentiam et bonitatem, sicut per infinitatem et aeternitatem.
3. Quia omnes actus divini sunt rationū sūtque aequales, Deus nō habet in se maiorem.
4. Si vis esse major per bonitatem, habet magis bonificare.
5. Si vis esse major per voluntatem, habet magis amare.
6. Quia Deus est major quā creatura, voluit esse major creatura.
7. Sicut Deus est major per deitatem, voluit esse major per humanitatem.
8. Si Deus non esset creatura non esset major per creaturam.
9. Nullus potest esse major in bonitate quā bonus.
10. Si Deus nō creasset unā creaturā maiorem omnibus, nō amaret maiorem creationem.
11. Quia Deus amat maiorem creaturā, quolibet creatura vult maiorem.
12. Nemo potest esse major in humanitate quā homo.
13. Deus nō posset amare maiorem creaturā, si eā nō creasset in maiori maiestate.
14. Illa creatura, quae melius assimilatur Deo, est major.
15. Qui plus offendit Deū in peccato, est major in culpa.
16. Qui est major in culpa, est major in pena.
17. Nulla maiestas mali est amabilis.
18. Noli esse major sine iustitia et bonitate.
19. Ille est minor in bonitate, qui vult esse major sine ea.
20. Omnes virtutes naturaliter sunt majores quā vitia.

Cap. 66. De Humilitate.

1. Quia humilitas est bona, convenit quod Deus quanto maiorem.

- bonitatem habet, tanto maiorem humilitatem habeat.
2. Major humilitas non potest haberi sine maiori patientia.
  3. Ut deus haberet maiorem humilitatem fuit veniens eum incarnari.
  4. Ut deus haberet maiorem humilitatem, voluit esse pauper, vendi etc.
  5. Sol ostendit maiorem claritatem, et Iesus Christus maiorem humilitatem.
  6. Qui est magis propinquus deo debet esse magis humilis.
  7. Humilitas est infirma in humanitate.
  8. In nostra Domina et in Angelis et in sociis Iesu Christi humilitas erat sana.
  9. Quia pauperes, in quibus Iesus Christus fuit involutus fuerunt magis humiles, fuerunt meliores.
  10. Qui magis se humiliat, facit se meliorem.
  11. Humilitas facit testimonium quod deus est Dominus.
  12. Humilitas excusat, et superbia occidit.
  13. Humilitas ridet quando superbia plorat.
  14. Si vis esse humilis considera unde veneris et quo sis iturus.
  15. Quare non est humilis, qui ignorat quidam vivet et quando et ubi morietur.
  16. Considera quod iudicaberis, et eris humilis.
  17. Ille est humilis, qui non confidit in se ipso.
  18. Ne sis superbus propter tuos amicos, quoniam nescis quando te amabit.
  19. Procura cum pietate, charitate et humilitate.
  20. Non vendas humilitatem pro ullo thesauro.

Cap. 67. De Suavitate.

1. Nulla potestas est sed sua vis humili homini, sicut potestas Dei.
2. Nulla potestas est sed crudelis superbo homini, sicut potestas Dei.
3. Suavitas, quod Iesus Christus habuit in cruce fuit in maiori gradu humilitatis.
4. Deus est suavis, quia se permittit in honorari.
5. Deus est suavis in parcendo et asper in iudicando.
6. Deus nullam suavitatem habet in inferno.
7. Cum suavitatem poteris deliberare et bene loqui.
8. Potius esto suavis propter amorem quam propter timorem.
9. Carcer suavitatis est carcer quietis.
10. Suavitas et pax sunt germanae.
11. Habe pietatem et homine suavi.

12. Suavitas et pietas non habent aliquid divisi.
13. Qui est suavis, est remotus a labore.
14. Qui potest vincere hominem suavit.
15. Si vis invenire pacem, quare illam in homine suavi.
16. Suavis homo est hospitium virtutis.
17. Suavis homo dat et non aufert.
18. Defensiones suavis hominis sunt benedictiones.
19. Nullus suavis homo dicit vituperia.
20. Qui honorat suavitatem hominem, honorat Deum.

Cap. 68. De Recollectione.

1. Recollectio Dei est finis proprius recolere.
2. Deus habet ita magnam recollectionem, quod nihilo obliviscatur.
3. Deus recollit bonum cum amore et malum cum iustitia.
4. Qui recollit Deum amando, ipsum recollit Deus in morte.
5. Deus non est dispositus quod recollatur sine amore.
6. Sapiens recollit Deum propter amorem quod propter timorem.
7. Quando recollis Deum, recolle suas rationes et eas ad Deum.
8. Quanto plus boni in Deo recolle, tanto plus boni habebis.
9. Plus valet recolere unam rationem in Deo quam omnes creaturas.
10. Si vis multum amare et intelligere Deum, multum recolle eum.
11. De Deo tantum potes recolere, quantum Deo vis amare.
12. Quoniam Deus recollit omnes tuas partes post tuam mortem quare non recollis eum.
13. Qui Deum recollit cum iustitia, illud Deus recollit cum misericordia.
14. Deus obliviscitur tui peccati, si cum spe recollis suam misericordiam.
15. Deus facit tibi magnum honorem, quia te recollit.
16. De Deo tantum recolle, quod ei des tuum intelligere et amare.
17. Plus valet recolere in Deo quam in aliis.
18. Plus potes extendere tuum recolere in Deo quam in aliis.
19. Plus valet recolere Deum quam omnia.
20. Nemo debet irasci, si recollit Deum.

Cap. 69. De Laudatione

1. Deus est magis laudabilis per complementum, quod habet in se, quam

per

per aliud, quod habet in creaturis.

- + 3. In qualibet divina ratione lauda nudat.
- + 4. Fac una laude & deo per una ratione, et alia per alia.
- 4. Lauda quolibet divina ratione ad alia.
- 5. Lauda deum quia est incarnatus.
- 6. Lauda deum quia est creator.
- 7. Ille nihil scit & laudat, qui laudat hoc quod non intelligit.
- 8. Intellige deum ut eum scias laudare.
- 9. Lauda propter amorem et non propter timorem.
- 10. Nulla laus, que sit propter timorem, est magna.
- 11. Lauda illud, quod deus facit in se ipso, et in alio.
- 12. Nulla laus est bona ad mendaciam lingua.
- 13. Lauda bonos et increpa malos.
- 14. Non stides in illis, qui injuste te laudant.
- 15. Multi laudant alios, ut eos decipiant.
- 16. Non plus laudes tua opera quam alia.
- 17. Quanto magis te laudabis & bono, quod facis eo magis laudaberis.
- 18. Hoc quod laudabis, lauda ad iustitiam.
- 19. Non sape increpa amicum & malum, et sape lauda eum & bonum.
- 20. Plus lauda propter virtutes quam propter prosperitates.

Cap. 10. De Nominatione.

- 1. Nihil nominatur tantum quantum deus.
- 2. Nullum nomen habet tantam virtutem quantum nomen dei.
- 3. Qui nominat infinitum et eternum, nominat deum.
- 4. Qui nominat perfectum, nominat deum.
- 5. Qui nominat creatorem, nominat deum.
- 6. In nomine Iesu Christi videtur nomen Creatoris et creature.
- 7. In nomine Iesu Christi sunt omnia nomina creaturarum.
- 8. Sicut peccator est indignus amandi deum, ita et nominandi eum.
- 9. Non nominas deum sine amore.
- 10. Cum humilitate et reverentia nomina deum.
- 11. Non nominas deum propter parvas res.

12. Nomen dei est inhonorabile in illis, qui illud ignorant et odierunt.
13. Honora nomen dei per totum mundum quatenus potes.
14. Quod nomen sit serva nomen dei.
15. Nomen dei est melius quam id, propter quod illud iuras.
16. Injuriam facis nomini dei, si illud non nominas propter seipsum.
17. Qui inhonorat nomen dei, totum deum blasphematur.
18. Finis omnium nominum consistit in nomine dei.
19. Tua lingua est magis creata ad nominandum deum quam ad comedendum.
20. Nulla res est tam similis deo, sicut suum nomen.

Cap. 11. De Honore.

1. Omnia sunt creata ad honorandum deum.
2. Qui inhonorat deum, inhonorat omnes creaturas.
3. Honora deum et honoraberis.
4. Plus honora deum quam omnia.
5. Proprie honora deum propter seipsum.
6. Multum est stultum, qui est honoratus a deo, et inhonorat deum.
7. Cum omni quod dicis et facis, honora deum.
8. Honora deum ubi non est honoratus et est inhonoratus.
9. Nullum opus est tam bonum, sicut honorare deum.
10. Deus omnia dedit homini, et ab eo non petit nisi honorem.
11. Ille vult esse deus, qui magis amat honorare seipsum quam deum.
12. Honor dei est centum omnium honorum.
13. Ille est fur omnium bonorum, qui deo furatur suum honorem.
14. Qui habet verecundiam honorandi deum, non habet verecundiam a viris.
15. Qui habet timorem honorandi deum, non habet timorem de inferno.
16. Ibi debet plus honorare deum, ubi est magis inhonoratus.
17. Spera et plora, quia deus est tam fortiter inhonoratus.
18. Deus magis inhonoratur per eos, quos ipse honoravit, quam per alios.
19. Deus habet plures et majores inhonoratores nunc quam in sua passione.
20. Qui potest plus honorare deum et illud non plus honorat, inhonorat eum.

Cap. 12. De Invocatione.

1. Deus est invocatio bonorum hominum.

2. Homo peccator non potest invocare Deū.
3. Non est vera invocatio cū illusione.
4. Non debes invocare Deū, si odij eū.
5. Quando tentaberis invoca Deū.
6. In majori invocatione major amor.
7. Invocatio sine spe nihil valet.
8. Bene adjuvatur, qui benē invocat.
9. Majori periculo major invocatio.
10. Quare invocat ille, quē non penitet & malo.
11. Magis invoca ad honorandū Deū, quā ad salvandū te.
12. Plū valet invocare Deū propter pericula animæ quā corporis.
13. Invoca cū virtute et exaudieris.
14. Cū invocatione tua vita lucrari invocatione tua mortis.
15. Stultus est, qui sperat invocare suū inimicū.
16. Invocatio hominis humilis aperiit et superbi deservit.
17. Plū valet invocatio sani quā infirmi.
18. Injuriosa invocatio non exaudetur.
19. Ne invoces Deū quando facis malū.
20. Invocatio ad faciendū malū est invocatio Demonis.

Cap. 73. De Benedictione.

1. Benedic Deū et benediceris.
2. Benedictio non est sine bonitate.
3. Qui benedixit Deū, benedixit omnia.
4. Benedic Deū quia est bonus et facit bonū.
5. Benedic te ipsum in Deo.
6. Frequenter benedic nomē Dei.
7. Benedic quolibet proprietatē Dei.
8. Benedic omnia opera Dei.
9. Benedic Deū in omnibz tuis adversitatibz.
10. In omnibz tuis prosperitatibz sit Deus benedictus.
11. In adversitatibz aliorū benedic Deū.
12. Multū sit & benedictione, qui benedixit Deū in prosperitatibz, sui proximi.

13. Non est maledicq, qui benedicit Deo.
14. frequenter benedic Deo, ut ead frequenter ames.
15. Benedictio sine devotione non ascendit.
16. Benedictio quā transmittit ad Deo, tibi adfert suā benedictionē.
17. Qui benedicit Deo plorando, benedicit ead amando.
18. Meliora sūt sup̄bia in benedictione quā saphirū in annulo Episcopi.
19. Benedic Deo quia te creavit hominē.
20. Benedic Deo, quia est incarnatq, et mortuq ad salvandū hominē.

Benedic Deum in omnibz bonis, quae facis.

Cap. 74. De servitio.

1. Quia Deo est bonū Dñs, dignū est, quod ei serviat a bonis hominibz.
2. Quia Deo est magnū Dñs, requirit magnū servitiū.
3. Quia Deo est perdurabilis Dñs, requirit servitiū omni tempore.
4. Quia Deo est potens Dñs, potest ei multū serviri.
5. Quia Deo est sapiens Dñs, requirit servitiū sapientiū.
6. Quia Deo est amabilis Dñs, requirit servitiū cū amore.
7. Quia Deo est virtuosq Dñs, requirit tibi serviri ead virtute.
8. Quia Deo est verus Dñs, requirit servos cū veritate servientes.
9. Quia Deo est gloriosq Dñs, dat gloriā omnibz servientibz ei.
10. Quia Deo est sanctusq Dñs, requirit servitiū a sanctis hominibz.
11. Servitiū Dei est finis omnium aliorū servitiū.
12. Nullq servit Deo plus quā moriens ad serviendū ei.
13. Si facis servitiū Deo, facis servitiū finis omnium aliorū servitiū.
14. Qui non servit Deo servit diabolo.
15. Nullq diabolus servit cui hominibz.
16. Deo tibi servit, in quātu se sustinet, et tibi facit bonū.
17. Deo tibi servit, in quātu tibi dat virtutes, ut acquiras merita.
18. Deo tibi servit, in quātu tibi dat merita, ut tibi det gloriam.
19. Non potes tantū servire Deo quantū ipse tibi servit.
20. Potes servire Deo cū tua voluntate quā cū tuis manibz et cū tua lingua.

Cap. 75. De Timore

1. Ama Deo, ut timeas eum.

- 56
2. Time Deū, ut ames eū.
  3. Qui timet Deū non timet aliud.
  4. Si non timeas Deū time omnia.
  5. Non es in amore Dei sine timore.
  6. Time Deū plusquā diabolum.
  7. Qui non timet offendere Deū, timet offendere diabolum.
  8. Qui multū timet, multū amat.
  9. Time plus tuos Amicos quā tuos inimicos.
  10. Non timeatur qui non timet.
  11. Non timeas ad veritates, quas Deus dat.
  12. Nulla res, quā Deus dat, venit eū timore.
  13. Timor est & amore et pavor & odio.
  14. Magno periculo amoris magna timor.
  15. Plus valet timere in sanitate quā in infirmitate.
  16. Cū timebis iustitiā Dei, recole ei⁹ Misericordiā.
  17. Non habeas maiore timore & alio quā & te ipso.
  18. Qui timet Deū, securū dormit.
  19. Plus time pericula animae quā corporis.
  20. Non habeas pavorem & bono homine.

Cap. 76. De Rogatione

1. Deus paratur rogatur secundū quod illi convenit.
2. Deus debet rogari ab omnib⁹ hominib⁹, quoniam est eorū Dñs.
3. Ille nō rogat Deū, qui non rogat propter Deū.
4. Magna offensa magna deprecatio.
5. Non roges eū, qui te non amat.
6. Ex falso corde falsa & deprecatio.
7. Plus sunt precatores quā datores.
8. Roga Deū pl⁹ ad serviendū ei quā ad tuā salvationē.
9. Roga plus pro bono publico quā pro p̄prio.
10. Qui sepe rogat, sepe indicat.
11. Plus valet deprecatio quā excusatio.
12. Homo dives sepi⁹ denegat quā pauper

13. Qualis homo, talis rogatio.
  14. Qualis indigentia, talis rogatio.
  15. Non facias pro se sine spe.
  16. Roga Deum pro mortuis, ut in eis amet eis, et ipse se et illos amet.
  17. Si humiliter rogas exaudieris.
  18. Non est magna rogatio, qua fit propter timorem.
  19. Semper rogas Deum, quando facis bonum.
  20. Plus valet rogatio hominis sani quam infirmi.
- Si propter Deum rogas, non oportet te rogare propter te ipsum.

Cap. 77. De Distinctione

1. Sine distinctione Divinarum Personarum, omnes divina rationes essent otiose in eternitate.
2. Distinctio Divinarum personarum est, ut divina rationes non sint otiose & infinitate.
3. Sine distinguere non posset esse in Deo concordare.
4. Sine distinctione non potest esse productio.
5. Non sequitur ulla operatio & agente et agibili sine distinctione abori.
6. Nullus finis potest esse sine distinctione.
7. Quia Deus est totus Deus per agere quantum per existere, habet in sua essentia distinctas Personas.
8. Illa est major distinctio, in qua multi sunt una eadem essentia et natura.
9. Illa est major distinctio, in qua multi sunt una et eadem rationes.
10. Nulla ratio potest esse plena sine distinctione.
11. Potestas non potest & ulla re sine distinctione.
12. Cum distinctione inquire veritates et naturas substantiarum.
13. Qui removeret distinctionem a causa et effectu, remaneret unum et idem nunc.
14. Sine distinctione omnia essent unum et idem.
15. Nulla substantia potest esse sine distinctione.
16. Sine distinctione, essentia non haberet in quo esset.
17. Sine distinctione, nihil esset.
18. Qui privaret distinctionem, privaret omnia.
19. In nulla substantia est substantialis appetitus contra distinctionem.

20. Nulla distinctio est mala in bonitate.

Quanto magis Pater est distinctus à filio, tanto magis est Pater.

Cap. 78. De Concordantia.

1. Illa concordantia est major, quae est & infiniti Personarum.
2. Nulla concordantia est major in bonitate, quàm concordantia Patris et Filii.
3. In Magnitudine finis est magnitudo Concordantiae.
4. Medium, quod est & principio et & fine, est & magna concordantia.
5. Sicut Pater et filius habent concordantiâ per distinctionem, ita habent concordantiâ in sancto Spiritu per unionem.
6. Pater et filius habent tam magnâ concordantiâ in sancto Spiritu, quod non habent in eo nisi unâ actiô.
7. Divina rationes habent tam magnâ concordantiâ, quod omnes habent unâ et eundem actum.
8. In sepe Christo est major concordantia Dei et creature.
9. Nulla concordantia est major illâ quâ habet multi in unitate Personae.
10. Non habet timorem & vitio, qui concordat unâ virtutē cū aliâ.
11. Plus valet concordantia magnorum bonorum quàm parvorum.
12. Concordantia multorum bonorum se elongabit à multis malis.
13. Concordat virtutes intrinsecas cū intrinsecis.
14. Concordantia magni et parvi non semper est bona.
15. Concordat tunc recollere, intelligere, et amare in Magnitudine bonitatis.
16. Concordantia magnorum hominum est timenda.
17. Concordat se cū humilibus hominibus.
18. Concordat multos fines ad unum finem.
19. Concordat concordantiâ 1^a et 2^a inventionis.
20. Concordat sua verba cū sua Scientia.

Cap. 79. De Aequalitate.

1. In differentibus essentiis nō potest esse aequalitas Personarum infinitarum.
2. Infiniti actus possunt esse aequales per infinitas Personas.
3. Omnes proprietates Dei sunt aequales.
4. In omni aequalitate est majoritas et minoritas.
5. Infinitas et aeternitas omnibus modis habent aequalitatem.

6. Nulla duratio potest esse equalis eternitati.
7. Si eternitas haberet equalitatem cum extranea essentia in durare, haberet infinitatem cum illa in finire.
8. Bona equalitas Amici et Amati est amabilis.
9. Equalitas Magni Amici et Magni Amati est magna.
10. Equalifica tuas virtutes quantum potes.
11. Inequalitati virtutum sunt propinqua vitia.
12. Ratione communis sensus appetit particulares sensus equalitate in suis actibus.
13. Potentie anime habent appetitum ad equalitatem actuum.
14. Nulla potentia est plena sine equalitate multorum.
15. Noli esse equalis tuo Deo in potestate.
16. Omni homini velis esse equalis in bonitate.
17. Desidera equalitatem potentie, objecti, et actus.
18. Nulla equalitas virtutis est mala.
19. Grave est equalia vitia destruere.
20. Ama equaliter Iustitiam et Misericordiam Dei.

Cap. 80. De Altitudine.

1. Omnes rationes Dei sunt altiores quam alia.
2. Altitudines, in quibus Deus est, sunt sue rationes et sue operationes.
3. Nulla ratio potest esse alta sine alto actu.
4. In Deo nulla ratio est magis alta quam alia.
5. Supra altitudinem infinitatis et eternitatis non est alia altitudo.
6. Sicut in Deitate sua bonitas non potest esse magis alta, ita in Jesu Christo creatura non potest esse magis alta.
7. Secundum quod bonitas Dei est alta requiritur alta voluntas per quam ametur.
8. Altitudo voluntatis est in magnitudine amandi.
9. Nulla potestas potest ascendere in tantam magnitudinem operandi sicut potestas Dei.
10. Cum depresso intelligere non potes huius intellectus elevare ad sapientiam Dei.
11. Sine altis meritis non potes attingere altam gloriam.
12. Nulla res est tam depressa, sicut peccatum.
13. Propter peccatum erunt peccatores in infimo loco mundi.
14. Si vis esse altus, habe altas operationes.

15. Virtutes sunt altitudines sanctorum hominum.
16. Sanctus Eremita stat altior in voluntate Dei quod Rex in Cathedra.
17. Quod magis valebis, eo altior eris.
18. Eleva tuum intelligere, et elevabis tuum amare.
19. Celum non est tam altum sicut amare sancti hominis.
20. Quod magis laborabis ad ascendendum, eo magis ascendes.

Cap. 81. De Significatione

1. In nobilitate numeri ternarii significatur Divina Trinitas.
2. In complemento creaturae bonitatis significatur complementum in creatura.
3. Complementum bonitatis est per essentialē bonificatē, bonificatū, et bonificare.
4. In brachio Regis significatur potestas Dei.
5. In corona Regis significatur gloria Dei.
6. In cruce significatur humilitas Christi Dei.
7. Nulla creatura tam fortiter significat potestatem Dei, sicut sacramentum Altaris.
8. Tua patientia significat patientiam Dei.
9. Quod magis es sapiens, eo magis significas potentiam Dei.
10. Nemo magis significat patientiam Dei quod malus Prelatus.
11. Per iterum magis malum significat magis bonum.
12. Per opera extrinseca significantur opera intrinseca.
13. Quia habes parvum intelligere, res minores, tibi significant res majores.
14. Si haberes magnum intelligere, res majores tibi significant res minores.
15. Una significatio est occasio alterius.
16. Nullus sensus significat tam magnam magnitudinem, sicut affectus.
17. Nullus sensus significat tam magnam magnitudinem, sicut imaginatio.
18. Imaginatio non significat tam magnam magnitudinem, sicut intellectus.
19. Veritas magis significatur per intellectum quod per aliam potentiam.
20. Nulla potentia significat suum objectum cum tanto labore, sicut intellectus.

Cap. 82. De Perseverantia.

1. In nullo est major perseverantia bonitatis quod in ipsa meo.
2. Nulla bonitas perseverat extra se ipsam.
3. Si bonitas perseveraret extra se ipsam, esset extra se ipsam.
4. Nulla bonitas perseverat in se ipsa sine bonificare.

5. Nullus thesaurus tantus valet quantum perseverantia.
6. Solus Deus perseverat per se ipsum.
7. Deus non potest perseverare sine actu in suo fine.
8. Pater et filius perseverant per generationem.
9. Pater et filius perseverant per spirationem.
10. Sanctus spiritus perseverat per contemplationem.
11. Quia perseverantia Dei est in eternitate, non habet ullam mutationem.
12. Qualibet Divina ratio perseverat in suo actu.
13. Sine productione non potest actus rationis perseverare.
14. Sine infinitate potestas non potest perseverare in eternitate.
15. Ille, qui habet maiorem perseverantiam in bono est maxime similis Deo.
16. Privatio perseverantiae est dignissima virtutis.
17. Quanto magis perseveras in virtute, tanto fortior es per virtutem.
18. Sine perseverantia non potes attingere ullum finem.
19. Perseverantia est medium a principia usque ad finem.
20. Qui perseverat in vicio est in minoritate.

Cap. 83. De Exemplo.

1. Deus dedit exemplum suae unitatis in unitate creaturarum.
2. Deus dedit exemplum suae singularitatis in singularitate solis.
3. Deae naturae IESU Christi, quae sunt una persona sunt exemplum quod in Deo multa Personae sunt unus Deus.
4. In humanitate Iesu Christi est magis exemplum divinam rationem, quod est in creatura.
5. In bonitate Iesu Christi habes magis exemplum, ut sis bonus, quod in alia.
6. In Amore Iesu Christi habes magis exemplum amandi quod in alio.
7. In humilitate Iesu Christi habes magis exemplum quod sis humilis quod in alia.
8. In patientia Iesu Christi habes magis exemplum quod sis patients quod in alia.
9. Solus Iesus Christus est cunctis perfecti exemplum.
10. Sol non est tam magnus exemplum caritatis, sicut Iesus Christus pietatis.
11. Cuius Iesus Christus sit tam magnus exemplum, quare homines Deo accipiant preparari exemplum.
12. Qui a Iesu Christo non accipit exemplum, illud accipit a demone.
13. Cape exemplum a bonis per amorem, et a malis per pavorem.
14. Malus homo est exemplum infernalis generis.

15. Labor alterius est exemplum prudentia.
16. Conscientia est exemplar peccati et virtutis.
17. Una virtus est exemplar alterius.
18. Operatio potentia est eius exemplar.
19. Cape exemplar à bonis hominibus quomodo honorantur et recoluntur, et à malis quomodo inhonorantur et obliviscuntur.
20. Nullum actuale peccatum est magis generale quàm malum exemplis.

Cap. 84. De Motore.

1. Deus nullam creaturam movet sine bonitate.
2. Quia Deus est infinitus non movetur movendo creaturam.
3. Deus ad sua voluntate movet creaturas.
4. Deus vult quod creatura moveatur, et moveatur.
5. Deus movet creaturam ut ipsa se moveat.
6. Deus movet creaturam, sicut causa suum effectum, et creatura movet se per naturam.
7. Finis movet agentem, et agens formam, et forma materiam.
8. Cuius finita potestate potest movere infinitam ad pietatem.
9. Nullus peccator potest movere Deum ad aliquid.
10. Si peccator posset movere Deum ad aliquid, posset habere cum eo aliquid concordantiae.
11. Nullus motus peccatoris se movet ad finem.
12. Cuius una virtute potest movere aliam.
13. Nobilior motus est quod forma moveat formam, quàm forma materiam.
14. Move se ipsum ad suum finem.
15. Quando tua anima movet tuum corpus, movet se ipsum cum tua parte.
16. Quod primum moveberis per virtutem, move se ad suum ultimum.
17. Quod liberam voluntatem ne moveas ad servitutem.
18. Move omnes tuas rationes ad bona opera.
19. Qui se non movet ad bonum, movetur à diabolo ad malum.
20. Omnes illi, quos diabolus movet, moventur ad infernalem perniciem.

Cap. 85. De De Acceptore.

1. In incarnatione Deus assumpsit humanitatem et non Personam, quia iam erat Persona.
2. Humana natura assumpsit Personam in quantum fuit divina Persona.
3. Humana natura per se ipsam esset Persona, divina Persona assumpsit aliam Personam.

4. Si Divina natura assumpsit aliam Personam, dimisit et suam antiquam.
5. Persona aeterna non potest transmutari in temporalem.
6. Divina Persona cum omnibus suis rationibus assumpsit humanam naturam.
7. Homo Christus assumpsit omnes divinas rationes in Divina Persona.
8. Divina Persona assumpsit in humana natura participationem cum omni creatura.
9. Humana natura in Persona filii Dei assumpsit participationem cum Persona Dei Patris et Dei Sancti Spiritus.
10. Divina Persona in humana natura assumpsit matrem.
11. Divina Persona in Cruce assumpsit passionem in humana natura.
12. Assume a Deo quid quid poteris.
13. Assume a bonitate hoc quod poteris.
14. De Deo nil potes assumere sine virtute.
15. Totum Deum potes assumere in tua voluntate.
16. Plus potes assumere a bonitate quam a denariis.
17. Accipe unum bonum et postea aliud.
18. Qui capit bonam vitam, capiet bonam mortem.
19. Habe tantum placitum accipiedi adversitates propter Deum sicut prosperitates.
20. Quantomagis boni capies in hac vita, tantomagis capies in alia.

Cap. 86. De Dignitate.

1. De quolibet modis est dignus honorari.
2. Quia divina dignitates sunt infinitae, Deus est dignus honorari per totum Mundum.
3. Nullus homo est dignus amare Deum cum peccato.
4. Dignitas Iesu Christi est finis omnium creaturarum dignitatum.
5. Qui est contra Iesum Christum non est dignus quod utatur ulla dignitate.
6. Nulla dignitas potest esse, nisi in digno.
7. Omnis humilis homo est dignus alijs rebus.
8. Qui putat esse dignus, est indignus.
9. Qui non est dignus bono, est dignus malo.
10. Non est ullus finis sine dignitate.
11. Nemo est magis remotus a dignitate quam homo superbus.
12. Omnis dignitas spiritualis est altior corporali.
13. Potes esse dignior per virtutes quam per genus.

14. Omnis dignitas est amabilis propter Deum.
  15. Minor dignitas est propter maiorem.
  16. Communis dignitas est multis subdita.
  17. Qui est ultra communem dignitatem, est ultra multa.
  18. Dignitas Regis non pertinet ad omnes homines.
  19. Nemo est ultra strarig dignitati, sicut magis Prelatus et Princeps.
  20. Qui habet dignitatem, debet eam habere valde charam.
- Non potes custodire dignitates sine virtutibus.

Cap. 87. De Spe

1. Deus est spes iustorum ad iustitiam, et peccatorum cum misericordia.
2. Respice in Crucem, si vis habere spem.
3. Ne speres bonum propter te, sed propter Deum.
4. Spes est nihilis doni, auxilij et remissionis.
5. Transmittle spem cum fortitudine et charitate.
6. Spes cito vadit et cito revertitur.
7. Spes non vadit nec revertitur ad peccato.
8. Qualis finis, talis spes.
9. Qualis homo, talis spes.
10. Omnis spes dat quietem.
11. Omnis spes est inter Amicos et Amatos.
12. Qui habet spem nihil timeat.
13. Spes est panis humilium pauperum.
14. Nemo potest venire ad suum finem sine spe.
15. Deus dat suis Amicis magnas adversitates, ut habeant magnam spem.
16. In multis prosperitatibus periclitatur spes.
17. Ille est propinquior Deo, qui habet maiorem spem.
18. Spes est libertas / liberalitas / habet magnam recordantiam.
19. In homine avaro non habeas spem.
20. Cui spe nutritur nihil amare.

Non potes exire de magna lite sine spe.

Prig transmittit spem ad Deum quam ad hunc mundum, et ad vivos quam ad mulieres.

Cap. 88. De Maiori.

1. Deus est major quā quid quid est per infinitatē.
2. Deus est ita major quā quid quid est per bonitatē, sicut per infinitatem.
3. Deus nō esset major quā quid quid est per bonitatē, sine bonificāte, bīli, et are.
4. Deus est major quā quid quid est per quālibet suā rationē.
5. Humanitas, quā Deus assūpsit, est major in bonitate quā totū universū.
6. Sicut ^{Deus} voluit esse toto universo creato per deitatem, sic etiā per humanitatē, quā assūpsit.
7. Majoritas Dei est finis omnium majoritatis.
8. Deus non potest esse major per existentiam quā per agentiam.
9. Si Deus esset major per existere quā per agere, aut divinarum rationum nō esset infiniti.
10. Supra majoritatē nō est ulla res.
11. Ita est major per majoritatē, sicut bonus per bonitatē.
12. Iesū Christus cū suis humanis rationibus est major omnibus rationibus creatis.
13. Si Deus nō crearet creaturā in majori majoritate, nō amaret eā cū majori voluntate.
14. Majoritas non est bona sine bonitate.
15. Stultus est, qui putat esse major sine majori bonitate.
16. Majoritas plus valet per virtutem quā per corpore.
17. Omnes majoritates corporales nō valēt unū magis memorare, intelligere et amare.
18. Omnes minoritates naturaliter sūt servae majoritatis.
19. Cū peccato facis tuā bonitatē minore bonitate asini.
20. Si es minor per paupertatē, si major per sanctitatem.

Cap. 89. De Amicitia

1. Si in aeternitate nō esset Amicus et Amatus, in Deo non esset infinita amicitia.
2. Infinita amicitia est & infinito Amico et infinito Amato.
3. Per infinitū Amicū nō potest esse infinitus amatus.
4. Sicut Deus vult esse major Amicus per deitatem, sic etiā per humanitatem.
5. Si Deus non amaret cū majoritate, non esset amabilis cū majoritate.
6. Quoniam Deus est amabilis cū majoritate, nō potest eū amare cū minoritate.
7. Major amicitia est per majorem bonitatem.
8. Morales virtutes sūt nūcij Amici et Amati.
9. Major amicitia requirit majorem propinquitatē Amici et Amati.
10. Ille est bonus amicus, qui plorat propter & deus sui Amati.

11. Ille non est bonus Amicus, qui timet mori ad honorandū suū Dñm.
12. Ille nō est bonus Amicus, qui loquitur plū & alioquā & suo Amato.
13. Parus amat, qui habet verecūdiā honorādi suū Amatū.
14. Non videas, si tuus Amatus est infirmus.
15. Infirmitates, quas Amicus habet propter amare, sūt medici suae voluntatis.
16. Prosperitas Amati est thesaurus Amici.
17. Parus sūt & amare, qui fatigatur amando.
18. Sanitas Amati est infirmitas / Sanitas / Amici.
19. Infirmitas Amati est infirmitas Amici.
20. Bonū amare est contrā laboris et quietis.

Cap. 90. De Desiderio.

1. Nihil tantū desideratur sicut Deus.
2. Multū saporat, qui multū deū desiderat.
3. Omne aurū nō valet unū suspiriū boni desiderij.
4. Non potest habere maius Desideriū, qui desiderat infinitā bonitatem.
5. Qui plū desiderat, plū sūt & vivere.
6. Privatio Desiderij est mori.
7. Ille est magnus, qui habet magnū Desideriū.
8. Qui ponit totā suā potestatem in Desiderio, non est otiosus.
9. Otiositas Desiderandi est otiositas vivendi.
10. Desidera et vives.
11. Desiderare sine amare / virtute / est in vera figura Desiderij.
12. Non est pauper, qui desiderat.
13. Non est dulcedo in plorando sine Desiderio.
14. Dulces sūt lachrymae, quae veniūt per Desideriū.
15. Amatus non desideratur sine servire.
16. Allevia grave pondus obedientiae cū Desiderio.
17. Desideriū, quod non facit languere corpus, non est magnū.
18. Plū valet suspiriū in Desiderio quā honor in Principe.
19. Qui non desiderat, non attingit.
20. Tristis vivit, qui non desiderat.

Desideriū est communicabile cuilibet homini.

Deus est tam / Cap. 91. De Firmitate.

67

1. Deus est tam firmus quod non movetur.
2. Deus est tam firmus in operando, sicut in existendo.
3. Rationes Dei sunt firmae cum suis actibus.
4. Si vis esse firmus, firmare in Deo.
5. firma tua rationes in rationibus Dei.
6. firma tua bonitatem in bonitate Dei.
7. firma tua finem in fine Dei.
8. Nulla potentia est firma sine suo actu.
9. Non est firmus, qui non firmatus.
10. Qui non est firmus in virtute, est firmatus in vicio.
11. Nemo potest solvere se a vicio, si se non firmat in virtute.
12. firma tua libertatem cum virtutibus.
13. firma tua potestatem cum majori fine.
14. De majori fine non infirmes tua voluntatem.
15. Qui tentatur indiget firmari in fine bonitatis.
16. Ante quod respondeas firma tua sermonem cum deliberatione intelligendi.
17. Ante quod elijas firma tua voluntatem ad intelligendum.
18. Qui est firmus non habet timorem.
19. Qui non est firmus non est securus.
20. Si aliquis te infirmat, magis te firma.

Cap. 92. De Patientia.

1. Quia Deus est simplex forma non est in eo materialis passio.
2. Filius et Spiritus sanctus sunt Personae passivae, in quibus sunt productae.
3. In Deo qualibet passio est forma in quantum est & forma.
4. Divina iustitia habet patientiam per misericordiam.
5. Divina natura in cruce habuit patientiam per humanam naturam.
6. In hac vita Deus est pateriens erga peccatorem, ut se convertat ad bonitatem.
7. Deus est pateriens erga peccatorem in quantum illi permittit uti suis creaturis.
8. Secundum quod sunt multi peccatores, est magna patientia Dei.
9. Patientia Dei est finis omnium patientiarum.
10. Nulla patientia est magis similis patientiae Dei quam patientia Regis.

11. Patientia Regis est speculū multarū patientiarū.
12. Patientia Regis est alta, ut multi videant eā.
13. Omnis patientia est per amorem.
14. Patientia nihil timet.
15. In patientia habent quietē aduersitates humilium hominū.
16. Qui est magis patiens, est magis sanctus.
17. Fortitudo et patientia non diuiserūt aliquid.
18. Si es patiens, vinces.
19. Patientia est refugium virtutis.
20. Patientia est portus sanctorū hominū.

Cap. 93. De Legalitate.

1. Nemo est ita legalis, sicut Deus.
2. Omnes legalitates sunt filia legalitatis Dei.
3. Si omnes bonitates essent aequales, legalitas esset aequalis in omnibus hominibus.
4. Legalitas est parua in homine, qui non dat gratias.
5. Legalitas non habet timorem & ultra se.
6. Qui magis tangit legalitatē, eā magis incendit.
7. Bonū hospitium accipit, qui eā legalitate hospitatur.
8. Legalitas est tristis, quia perditio est in tot hominibus.
9. Si es legalis, eris et diues.
10. Voluntas, que amat legalitatē, non habet indigentiam.
11. Ille habet malū mane, qui non habet legale vespitium.
12. Nullū scitū est ita forte, sicut legalitas.
13. Nemo potest nimis habere & legalitate.
14. Legalitas est figura pietatis.
15. Qui tangit legalitatem, tangit scientiam.
16. Sine legalitate non potes habere pacē.
17. Legali Dño legale viliū.
18. Nemo habet totā magnā necessitatē legalitatis, sicut communis Persona.
19. Nemo habet tot proditores, quot communis Persona.
20. Legalitas custodit se ipsā.

Cap. 94. De Prosentia

1. Solus deus est presentia eterna et infinita.
2. Deus est praesens omni, quod est.
3. Divina positivitas est praesens infinita possibilitas.
4. Divina sapientia et voluntas sicut praesentes infinita Potestas et Bonitas.
5. Cuilibet divinae rationis est praesens sua actus.
6. In intellectu est praesens sua positivitas, ut non sit otiosus & ea.
7. Representata tua voluntati possibilitate, quod habes ad faciendum bonum.
8. Bonum, quod potes facere, representata tua voluntati cum spe.
9. Representata tua voluntati cum tua memoria magnas amabiles.
10. Amabilitas naturaliter amat magnas amabiles.
11. Si tua voluntas non amat facere bonum, representata ei pondus.
12. Cum tentaboris per vitium, representata tua voluntati virtutes.
13. In presentia virtutum sicut vitia odibilia.
14. Representata tui oculis crucem et humiles vestes.
15. Representata tui auribus honesta verba.
16. Frequenter representata tua imaginationi aliud caecum.
17. Representata tua conscientia tua peccata.
18. Representata tui pedibus securas vias.
19. Representata tui manibus magna opera.
20. Representata tua lingua veritatem.

Cap. 95. De Nobilitate.

1. Nemo habet tam antiquam nobilitatem sicut deus.
2. Quia potestas dei est antiqua, est potestas nobilis per antiquitatem.
3. Perseverantia bonitatis est fons nobilitatis.
4. Qui est nobilis per naturam, debet esse multum contrarius vilitati.
5. Omnis bonus homo est nobilis.
6. Nemo est tam nobilis per naturam sicut per humilitatem.
7. Voluntas non est nobilis sine nobili amore.
8. Stultus est, qui cum vilibus operibus putat esse nobilis.
9. Qui multiplicat virtutes, multiplicat nobilitatem.
10. Nulla vilitas est tam magna, sicut illa, quae est per vitia.
11. Homo vilis per peccatum non habet administrare hominem nobilem.

- 70
12. Multū malū stant in nobili homine vilia verba.
  13. Nobilitas est multū injuriata in malo Principe.
  14. In nobilitate finis viget nobilitas operis.
  15. Non edifices nobilitatē supra vilitatē.
  16. Nulla potestas est ad nobiliū per denarios, sicut per seipsum.
  17. Verba et associa unā nobilitatem cū alia.
  18. Pars scit de nobilitate, qui eā vendit pro denariis.
  19. Qui amat/habet/ maiore nobilitatē, habet maiores divitias.
  20. Nulla nobilitas habet recūditā.

Cap. 96. De 1^a Intentione

1. Omne, quod est in deo, est per Primā intentionē.
2. In deo una ratio est propter intentionē alteri.
3. In deo tantū intentiones sunt equales.
4. Majores intentiones sunt de deo.
5. In deo Prima intentio non indiget secūda.
6. Ama deū propter suā bonitatē, et amabis eū per primā intentionem.
7. Si amas deū propter suā utilitatē, amas eū per secūda intentionem.
8. Qui amat vivere ut serviat deo, et comedere ut vivat, ponit intentionē in ordine.
9. Propter intentionē ex creatis, et secūda intentionē judicaberis.
10. Per hypocrisis est intentio in gravi infirmitate.
11. Qui pervertit suā intentionē, pervertit suū finē.
12. Finis est de prima intentione, et secūda est de prima.
13. Publica utilitas est prima intentio multorum.
14. Cū falsa intentione non potes habere salutiōē.
15. Passio secūda intentionis est pinguedo prime.
16. Nemo se potest excusare de prima intentione.
17. Hec vita est per secūda intentionē et alia per primā.
18. Nemo est magis alienus intentioni quā Simoniacus.
19. Cū secūda intentione servias prime et custodias eā.
20. Qui habet bonā intentionē, habet omnes excusationes.

Cap. 97. De Procuratore.

1. De quā sua Incarnatione et Passione procuravit nostrā redemptiōē.

2. Quia Deus procuravit nostram saluationem in passione, nobis non venit procuratio in delectatione.
3. Procura unum bonum in alio et una virtus in alia.
4. Procura amicitiam boni hominis in bonitate.
5. Cave tibi a procuratore, qui magis amat suum honorem quam suum.
6. Superbus homo procurat quod ipse sit dominus.
7. Qui procurat in humilitate, procurat in legalitate.
8. Sine charitate et verecundia nemo est Procurator.
9. Procura in veritate hoc, quod tibi est commissum.
10. Procura saluationem in tua sanitate.
11. Ne omittas procuracionem tui boni propter aliorum.
12. Procura honorem deo super omnia.
13. Procura tua voluntati bonum amare.
14. Procura tuo intellectui bonum intelligere.
15. Procura tua memoria bonum amare.
16. Procura tuo cordi patientiam, et tuis manibus abstinentiam.
17. Procura lachrymas et supplicia in tua oratione.
18. Procura scientiam contra peccatum.
19. Nullus habet tam malum procuratorem, sicut honor dei.
20. Ne confidas in amore procuratoris.

Cap. 98. De Invisibilitate.

1. Quia deus non habet corpus nec colorem, non potest videri.
2. Deus est visibilis visu spirituali.
3. Quia deus est intelligibilis, est visibilis.
4. Deus est invisibilis peccatoribus.
5. Privatio fine intellectivitatis est privatio suum intelligere.
6. Intellectivitas habet unum intelligere propter finem, et aliud contra finem.
7. Omne intelligere, quod est propter finem, est virtuosum.
8. Omne intelligere, quod est contra finem est vitiosum.
9. Cum iusto intelligere iusti vident deum.
10. Cum iniusto intelligere iniusti non vident deum.
11. Qui intelligit deum cum iniuriis intelligere, habet pernam.
12. Visibilitas dei non est utilis sine sanctitate.

13. Ille non desiderat esse in igne, quem ignis comburit.
14. Nullus peccator desiderat videre Deum.
15. Nullus desiderius est sine amore.
16. Si vis videre Deum, vide suas operationes.
17. Non videt Deum, qui non videt operationes ipsius.
18. Nemo habet placitum in videndo operationes sui inimici.
19. Pauci amant Deum, qui plures intelligit sua opera quam opera Dei.
20. Vultus est privatus habitus visionis Dei.

Cap. 99 De Immortalitate.

1. Quia Deus est sine contrarietate, est immortalis.
2. Omnes divine rationes morerentur, nisi haberent actus.
3. In eternitate moreretur potentia et voluntas Dei sine possitudo et amare.
4. Voluntas donati moritur in eternitate, quia non potest amare.
5. Mors voluntatis est in odinando bonum.
6. Mors intellectus est in ignorando veritatem.
7. Mors memoria est in recolendo privationem finis.
8. Mors perversi intellectus est per intelligere veritatem.
9. Mors anime durat in eternitate.
10. Mors anime est major quam mors corporis.
11. Nulla mors est tam magna sicut privatio finis.
12. Ille occidit suam voluntatem inquantum a se privat suum amabilem amatum.
13. Qui moritur propter Deum, vivit propter Deum.
14. Qui non moritur propter Deum, non vivit propter Deum.
15. Morieris propter Deum, si vivis propter Deum.
16. Ille moritur propter Deum, qui propter eius amorem affligit suum corpus.
17. Ille moritur in deo, qui eum obliviscitur et ignorat, et qui eum non desiderat.
18. Qui suam animam occidit, producit mortalitatem et immortalitatem.
19. Omnis mors est bona, que procurat vitam.
20. Mors, que parat durat, non est timenda.

Cap. 100 De Infallibilitate

1. Quia Omnes divine rationes habent suos infinitos et eternos actus, Deus non potest falli.
2. Si Deus non posset falli, posset esse non Deus.

3. Qui quantum ad seipsum non potest fallere, esset deus.
4. Vadi ad hunc finem quando non potes deficere.
5. Ille potest fallere, qui potest ultra hunc finem.
6. Sicut potes errare per inordinatam potestatem, sic etiam per inordinatam voluntatem.
7. Memoria fallit per ignorantiam, et intellectus per oblivionem.
8. Intellectus non habet excusationem quando fallit per ignorantiam.
9. Potes excusare intellectum, qui fallit per oblivionem.
10. Potes excusare voluntatem quando fallit per ignorantiam.
11. Non potes excusare voluntatem quando fallit per intelligere.
12. Per nimium amare et recollere potes fallere et non per nimium intelligere.
13. Nemo potest nimium intelligere.
14. Tu potes fallere per intelligere et amare magis unum quam aliud.
15. Aequaliter potes fallere per memorare, intelligere, et amare ultra finem.
16. Plus potes fallere per potentias anime quam per potentias corporis.
17. Bis fallit, qui facit defectum et se excusat.
18. Qui fallendo se excusat, multiplicat contentionem.
19. Qui scienter fallit, est dignus magna punitione.
20. Consummatio defectus consistit per spem et penitentiam.

Cap. 101. De Principiatore.

1. Deus est principium complementi.
2. Principium non potest esse infinitum sine ^{eternitate} ~~essentia~~ principiante, bili, et ave.
3. Principium non potest esse perfectum sine essentiali principiante, bili, et ave.
4. Principium non potest esse perfectum, si non principiat & bonitate.
5. Maior bonum potest principiare & majori bonitate quam & parva.
6. Principium non potest esse magis in alio quam in se ipso.
7. Nullum bonum principiat ad peccatum.
8. Successio principii est & uno in aliud.
9. Principia unum bonum ad una virtute et aliud ad alia.
10. Non penitet eum, qui bene principiat.
11. Antequam aliquid incipias respice eius finem.
12. Quando aliquid incipies respice quare sis principiatum.
13. Primum incipe deliberationem quam tuam operationem.

14. Priusquā incipias tuā operationē, benedic nomen Dei.
15. Persevera cū bonitate in hoc, quod principiaſti.
16. Multū profecit qui principiauit.
17. Prius principia amorem quā timorē.
18. A. principiendo bonū non habeas timorē.
19. Dirige tuū principiū cū suo fine.
20. Nihil tantū iuvat tuū principiū, sicut ſuus finis.

Cap. 102. De Primo et Ultimo fine.

1. Deus per ſe ſū finis eſt finis omnis finis.
2. Quia quolibet ratio Dei eſt finis quolibet eſt finis omnium quia ſcđ.
3. Omnes fines creati ſunt ſubditi increatis.
4. Omnis finis creatus ſuſtentatur in fine increato.
5. Nullus finis eſt ſine actu.
6. Si Potestas non poſſet & ſe ipſa poſſificare, nō poſſet in ſe ipſa quieſcere.
7. Nullus finis attingitur ſine bonificare.
8. Nihil eſt nobilius fine.
9. Nulla pena eſt tā magna, ſicut privatio finis.
10. Qui eſt propinquior ſuo fini, magis eū deſiderat.
11. Quia potestas poſſet & fine, ſua quies niſit in fine.
12. Potestas poſſet multo plus & fine ſpiritali quā & corporali.
13. ſine fine amandi non eſt quies.
14. Custodes finis ſunt virtutes.
15. finis paſtoris niſit in fine ovium.
16. Pax ſcit & fine, qui ipſū pax recedit et amat.
17. Qui non vadit ad finē, vadit ad eū privationē.
18. Qui amat finē, amat omnia bona.
19. Magnū dedecus facit fini, qui eū non deſiderat.
20. Qui non honorat finē, inhonorat Deum.

finis prima partis
proverbiorū.

75
Beati Raymundi Lulli Illuminati.
liber Prouerbioru.

Secunda pars de prouerbis naturalibus.

Cap. 1. De ente.

1. Ens est ^{hoc} quod habet ~~et~~ ^{nominat} omnia.
2. Qui ~~non honorat~~ ^{nominat} ens ~~non honorat~~ ^{nominat} omnia.
3. Extra ens non est aliquid.
4. Ens est centrum omnium rerum.
5. Nulla res est maior quam ens.
6. Omne ens est valibile.
7. Non est odibile in ente.
8. Per non ens privatur ens suo fine.
9. Solum peccatum est non est quod est in ente.
10. Nullum ens naturaliter est de non ente.
11. Si ens esset de non ente non ens esset aliquid.
12. Per creationem tantum est ens & non ente.
13. Per peccatum tantum habet ens inclinationem ad non ens.
14. Si ens sine peccato haberet inclinationem ad non ens, non ens esset aliquid.
15. Omne minus ens est subditum maiori.
16. Est ens, quod est per existere, et est ens, quod est per agere.
17. Ens quod est per existere est per se ipsum, et ens quod est per agere est per aliud.
18. De uno ente est aliud, et de uno sunt multa.
19. Per compositionem unum est de multis.
20. Omne ens vel est substantia vel accidens.

Cap. 2. De non ente.

1. Non ens est id, quod non habet aliquid.
2. Non ens esset ens, si haberet aliquid.

3. In ente peccatum et non ens convertuntur.
4. Sine intellectu non ens non esset nominatum.
5. Deus non considerat non ens.
6. Si Deus consideraret non ens, non ens esset aliquid.
7. Solus homo considerat non ens.
8. Superflua consideratio est qui considerat hoc quod non est.
9. Per privationem entis est speciale non ens.
10. Speciale non ens et privatio convertuntur.
11. Generale non ens consistit solum in consideratione.
12. Ante non ens non est aliquid.
13. Si autem non ens esset aliquid, non ens esset aliquid.
14. Si non ens esset intelligibile esset aliquid.
15. Si ens et non ens essent contraria non ens esset aliquid.
16. In affatu non ens et negatio habent concordantiam.
17. Non ens ita habet concordantiam cum corruptione per generationem, sicut cum affatu per negationem.
18. Per falsitatem tantum non ens habet concordantiam cum negatione.
19. Ita non ens sustentatur in falsa suppositione, sicut in peccato.
20. Si non ens non converteretur cum hoc quod habet, esset aliquid.

Cap. 3. De Bonitate.

1. Bonitas est id, per quod bonum agit bonum, et ideo Bonitas est esse et malum est non esse.
2. Ita fit bonum per bonitatem, sicut coloratum per colorem.
3. Quia Bonitas est ratio bono, bonum est esse illius boni.
4. Quia Bonitas et malitia sunt contraria, privatio boni est mala.
5. Esse mali est malum et esse boni est bonum.
6. Privatio mali est bona.
7. Si bonum esset de malo, privatio mali non esset bona.
8. Si malum esset de bono, privatio boni non esset mala.
9. Si aliquid esset de Bonitate et malitia, suum esse esset bonum et malum, et sua privatio similiter.
10. Omne id quod est bonum est bonum per bonitatem.

11. Nulla res est in specie bonitatis si non est bona.
12. In quantum bonitas est ratio omni bono, est principium omnis boni.
13. Si nulla bonitas esset substantialis, substantia esset magis bona per aliud, quam per bonitatem.
14. Bonitas substantialis est naturalis.
15. Bonitas magnitudinis est accidentalis.
16. Bonitas iustitiae, et charitatis est moralis.
17. Si bonitas esset sine actu, de ea non posset esse ullum bonum.
18. Nullus actus Bonitatis potest esse malus.
19. Convenit quod omne illud sit bonum cum quo Bonitas participat.
20. Quia Bonitas est major in magnitudine quam in parvitate Magnitudo et parvitas sunt bona per bonitatem.

Cap. 4. De Magnitudine.

1. Magnitudo est id, per quod Bonitas, Magnitudo etc sunt Magna.
2. Magnitudo est ratio magno quod producat Magnum.
3. Nullum Magnum potest producere sine magnificare.
4. Nullum Magnum potest producere parvitatem & Magnitudine.
5. Si non esset aliqua Magnitudo substantialis, accedens esset magis Magnum quam substantia.
6. Omnis Magnitudo substantialis est naturalis.
7. Magnitudo naturalis accidentalis est instrumentum Magnitudinis substantialis.
8. Omnis Magnitudo moralis est accidentalis.
9. Ita disconvenit quod Magnum non sit de Magnitudine, sicut disconvenit quod sit de parvitate.
10. Magnitudo est essentia Magni.
11. Si Magnitudo non esset generale principium, supra illam esset principium quod non esset Magnum.
12. Sine naturali magnificante, magnificabili, et magnificare, nulla magnitudo esset se ipsa.
13. Nulla bona Magnitudo est mala.
14. Omnis Bonitas habet maiorem concordantiam cum Magnitudine.
15. Nullum Magnum malum est & Magna bonitate.

- 746
16. Nulla magnitudo mali est substantialis.
  17. Quia omnis pulchritudo est bona, nulla magnitudo pulchritudinis est occasio mali.
  18. Nulla potestas magnitudinis est & parvitate.
  19. Propter iustitiam aliquod magnum malum est bonum.
  20. Omnis magnitudo peccati est inaturalis.

Cap. 5. De Duratione

1. Duratio est id, per quod Bonitas, Magnitudo etc. durant.
2. Bonitas sic durat per durationem, sicut duratio est bona per Bonitatem.
3. Si duratio non haberet proprium actum, magis duraret per aliud quam per se ipsam.
4. Bonitas, Magnitudo, Duratio etc. non possent durare sine actu Durationis.
5. Si Potestas non posset & Duratione, non posset durare per se ipsam.
6. Ita Bonitas, Magnitudo etc. capiunt similitudinem & Duratione, sicut Duratio & illis.
7. Si Duratio non esset principium substantiale, nulla substantia duraret per se ipsam.
8. Nulla duratio mali est substantialis.
9. Si duratio mali esset substantialis, duratio substantialis esset mala.
10. Corruptio durat ut duret generatio.
11. Si generatio et corruptio durarent aeternaliter, omnis numerus haberet aeternam renovationem / revolutionem /
12. Si generatio et corruptio durarent perpetuo, nullum principium attingeret suum finem.
13. Per durationem actus potest attingi finis.
14. Nullus finis potest durare, si non potest attingi.
15. Si finis non posset attingi, nullum principium posset durare.
16. Duratio, quae non habet finem non durat.
17. Duratio, quae exit de generare et corrumpere parum durat.
18. Omnis duratio plus durat per concordantiam, quam per contrarietatem.
19. Duratio magis durat per aequales partes, quam per inaequales.
20. Substantia, quae non est de corruptione, semper durat.

Cap. 6. De Potestate.

79

1. Potestas est id, per quod Bonitas, magnitudo et possit existere et agere.
2. Bonitas potest esse per potestatem in quantum potest esse.
3. Bonitas potest per potestatem in quantum potest habere actum.
4. Quia Potestas potest de Magnitudine potest per se ipsam esse magna.
5. Si Potestas non esset substantialis, Potestas non posset de substantia.
6. Nulla Potestas posset tantum de Magnitudine quantum de parvitate, si non esset de substantia natura.
7. Si omnis potestas esset accidens, substantia plus posset per accidens quam per se ipsam.
8. Per Potestatem substantia potest esse de forma et de materia.
9. Sine actu Potestatis substantia non posset esse de forma et de materia.
10. Omne possificare melius convenit rationi Potestatis, quam alteri rationi.
11. Omnis Potestas cum suo actu est propinquior suo fini, quam cum alio.
12. Omnis Potestas est major per propriam qualitatem quam per appropriatam.
13. Potestas errandi non est potestas, ideo potestas errandi est per suam privationem.
14. Potestas boni est per suam durationem.
15. Omnis potestas est major per actionem quam per passionem.
16. Potestas se prius dat per actionem quam per passionem.
17. Nulla potestas corporis est tam magna sicut potestas Anima.
18. Potestas, quae non potest de se ipsa, non est magna.
19. Omnis possibilitas est materialis.
20. Nulla res potest plus quam potestas.

Cap. 7. De Sapientia

1. Sapientia est id, per quod sapiens intelligit.
2. Sapiens non potest intelligere sine actu Sapientiae.
3. Si Sapientia est id, per quod sapiens intelligit, sapiens non potest ignorare cum Sapientia.
4. Ignorare est privatus habitus ipsius intelligere.
5. Privatus habitus Sapientiae est otiositas, quam sapiens facit cum Sapientia.
6. Non est sapiens qui intelligit cum Sapientia sine Bonitate.

7. Si sapiens esset sapientia non posset ignorare.
8. Si sapientia non esset substantialis, potestas sapientis, plus desideraret intelligere accidens quam substantiam.
9. Sapientia habet unum intelligere, quod est de sua essentia, et aliud quod est de sua operatione.
10. Accidentalis sapientia habet accidentale intelligere.
11. Sapientia per majus intelligere est major.
12. Sapientia non intelligit, sed sapiens intelligit cum sapientia.
13. Sicut homo est finis animae et corporis, sic sapiens est finis sapientiae.
14. Nulla potestas sapientiae est mala.
15. Omnis intelligibilitas est bona.
16. Sapientia est lumen actibus partium, cum quibus participat.
17. Sapiens non potest uti sapientia sine dispositione illius et sui objecti.
18. Dispositio partium, cum quibus sapientia participat, est via sui intelligere.
19. Intrinsecum intelligere est causa extrinseci intelligere.
20. Extrinsecum intelligere est illud, quod est de multis speciebus.

Cap. 8. De Voluntate.

1. Voluntas est id, per quod Bonitas, Magnitudo, Duratio etc. sunt volibilia.
2. Voluntas cum sua volitivitate, est causa extrinseca volitivitatis.
3. Extranea nobilitas est volibilitas, Bonitatis, Magnitudinis, Durationis etc.
4. Voluntas est id, cum quo volens habet velle.
5. Si voluntas non esset substantialis ^{part} potestas, naturaliter magis amaret accidens quam substantiam.
6. Voluntas habet unum velle per substantiam, et aliud per accidens.
7. Velle substantiale est incorruptibile.
8. Velle accidentale est imago et impressio velle substantialis.
9. Voluntas cum suo velle substantiale movet suum velle accidentale.
10. Odibilitas non est de essentia voluntatis, quia essentia voluntatis non est de contrariis.
11. Voluntas ita acquirit species amabilitatum, sicut intellectus intellectivitatum.
12. Quo magis intellectus se extendit ad intelligendum veritatem,

- eo magis ~~volubilis~~ veritatis est disposita quod ametur.
13. Non sequitur quod, si omne intelligere est volibile, omne intellectum sit volibile.
14. Illud propter quod omne intellectum non est volibile, est quia propter aliqua mala opera est odibile.
15. Intelligibiles sunt materia multiplicationis ipsius amare.
16. Volibilitas propter maiorem bonitatem est magis volibilis.
17. Potestas datur voluntati, ut possit amare.
18. Si voluntas non posset amare, omnis amabilitas esset superflua.
19. Voluntas se dat potestati, ut per eam sit amabilis.
20. Magnitudo se dat voluntati, et potestati, ut potestas per eam sit multum amabilis.

Cap. 9. De Memoria

1. Memoria est potentia, qua reponit et reddit species, quas intellectus et voluntas acquirunt.
2. Memoria capit unam et eandem speciem per intelligibilitatem et amabilitatem.
3. Memoria non reddit speciem, quam capit, se similitudinem illius.
4. Memoria cum uno et eodem memorare capit multas species.
5. Memoria cum uno et eodem memorare capit et reddit speciem.
6. Si memoria cum uno memorare caperet speciem et cum alio illam redderet, non posset illam conservare.
7. Memorare, quod conservat speciem, est intrinsecum, et est substantiale et illud, quod speciem ducit et mutatur est extrinsecum et accidentale.
8. Si memoria non esset substantialis actus, haberet maiorem appetitum ad memorandum accidentia, quam substantias.
9. Sine ^{substantiali} memorabili actu memoria plus memoraret accidentia, quam substantias.
10. Per accidentale memorare nutritur substantiale.
11. Convenit quod omnis substantialis actus sit de essentia substantia.
12. Quia inter memoria, intellectum, et voluntatem est differentia, memoria reddit intellectui memoratum, intellectui, et voluntati amatum intellectum.

13. Si memoria et intellectus essent una potentia, memorare et intelligere esset unus et idem actus.
14. Si memorare et intelligere essent unus et idem actus, postquam potentia intelligeret, non posset oblivisci.
15. Privatio ipsius intelligere est per oblivisci; et ipsius ^{privatio} oblivisci est ^{recollere} per ignorare.
16. Sine differentia non posset esse privatio unius habitus per alium.
17. Nova scientia est per intelligere, et antiqua per memorare.
18. Nulla memoria precedit voluntatem.
19. Si memoria precederet voluntatem, voluntas non haberet de liberationem in volendo.
20. Potestas memorandi est major per amare quam per odire, et per intelligere quam per credere.

Cap. 10. De Virtute.

1. Virtus est origo Bonitatis, magnitudinis etc.
2. Naturalis virtus est major per substantiam quam per accidens.
3. Ex oblatione multarum bonarum rationum nascitur bona virtus.
4. Ex conjunctione multarum magnarum rationum nascitur magna virtus.
5. Una virtus est illa, quae est singularis, et alia illa, quae est communis.
6. Singularis virtus convertitur cum sua specie.
7. Communis virtus nascitur de multis in communi specie.
8. Ex propria virtute ignis exit appropriata virtus in aërem.
9. Ex virtute propria et appropriata nascitur virtus in planta.
10. Convenit quod virtus, quae nascitur de multis unitatibus, sit una et communis.
11. Omnis virtus quae nascitur est substantialis.
12. In creaturis omnis virtus, quae existit est accidentalis.
13. Virtus accidentalis est similitudo substantialis.
14. Vbi virtus transit, ibi imprimit suam similitudinem.
15. De Magna virtute magna impressio.
16. Virtus imprimit unam imaginem in Bonitate, et aliam in Magnitudine.
17. Nulla virtus moralis est substantialis.

18. Virtus Vegetativa nascitur in virtute Sensitiva.

19. Virtus sensitiva exigit in sentire.

20. Si non esset ulla virtus substantialis, omne accidens haberet maiorem virtutem, quam ulla substantia.

Cap. 11. De Veritate.

1. Veritas est id, quod est verum de Bonitate, Magnitudine, Duratione etc.

2. Sine veritate nihil potest esse.

3. Si veritas non esset, omne quod est, esset falsum.

4. Si falsitas esset substantialis, nulla substantia esset vera.

5. Si in substantia nulla veritas esset substantialis, substantia esset magis vera per accidens, quam per se ipsam.

6. Veritas Bonitatis non est veritas magnitudinis.

7. Si Bonitas et Magnitudo essent unum et idem, eam veritas esset una.

8. Omnis accidentalis veritas sustentatur in substantiali.

9. Nulla falsitas habet substantiale subjectum.

10. Omnis falsitas est privatus habitus moralis virtutis.

11. Si falsitas sustentaretur in substantia, veritas esset subjectum falsitatis / substantiae.

12. Falsitas ita est privatus habitus veritatis, sicut caecitas visionis.

13. Omnis falsitas est falsa similitudo veritatis.

14. Si non esset intellectus, id quod est falsum non haberet nomen.

15. Nihil est contra intellectum nisi falsitas.

16. Verum nihil est sine actu veritatis.

17. Naturaliter nulla veritas est vacua.

18. Illa, quae implet veritatem sunt bonificans, bonificabile, et bonificare.

19. Veritas est plena de se ipsa.

20. Omnia, in quantum sunt, sunt vera.

Cap. 12. De Gloria.

1. Gloria est delectatio, in qua Bonitas, Magnitudo, Duratio etc. habet quietem.

2. Bonitas sine gloria non haberet delectationem per bonificare.

3. Magnitudo per magnificare.

4. Bonitas et magnitudo sine gloria non haberent delectationem

per participationem.

5. Quolibet ratio cum gloria habet delectationem per suum actum.
6. Voluntas in gloria habet delectationem per memorare et intelligere.
7. Gloria est quies omnis boni.
8. Qui non habet gloriam habet penam.
9. Omnis gloria est desiderabilis.
10. Quo major est gloria, eo magis est desiderabilis.
11. Si gloria non esset substantialis, nulla substantia haberet gloriam per suam naturam.
12. Per substantialem gloriam major gloria est magis desiderabilis quam minor.
13. Quo magis gloria est propinqua suo fini, eo major est.
14. Nulla accidentalis gloria potest esse finis substantie.
15. Delectatio per vegetare est gloria plantae.
16. Delectatio per sentire est gloria animalis.
17. Delectatio ipsius intelligere est gloria animalis rationalis.
18. Nulla gloria attingitur extra finem.
19. Nulla gloria est major, quam ipsorum memorare, intelligere, et amare.
20. Gloria quae est per speciem non est magna.

Cap. 13. De Differentia.

1. Differentia est id, per quod Bonitas, Magnitudo, Duratio etc. sunt rationes inconfuse.
2. Differentia est lumen quod monstrat, qualis res sit.
3. Differentia ita est voluntati lumen electionis, sicut intellectui ipsius intelligere.
4. Si non esset differentia, non essent multe res.
5. De differentia sine actu nihil sequeretur.
6. Nulla differentia est magna sine substantiali differentia.
7. De majori lumine major claritas.
8. Per substantialem differentiam in Bonitate est substantialis differentia de bonificante, bonificato, et bonificare.
9. Per substantialem differentiam, forma et materia substantialiter sunt differentes.

10. Nullū suppositū posset producere aliud sinē substantiali differentia.

11. Differentia est generale principium multitudinis.

12. Differentia est forma, qua dividit genus in multas species.

13. Differentia trahit de specie multas res.

14. Sine differentia potestas non posset de se ipsa, nec de alio.

15. Si Potestas, Sapientia, et Voluntas essent sinē differentia, omnis potestas posset esse Deus.

16. Si Bonitas, Magnitudo, et Veritas essent sinē differentia, omnes veritates essent aequales in Bonitate.

17. Si Omnes veritates essent aequales in Bonitate sine differentia, essent aequales et inaequales.

18. Nulla aequalitas, potest esse sinē differentia.

19. Per generalem differentiam est quolibet substantia differens ab alia per essentiam.

20. Multitudo est subjectum generalis differentiae.

Cap. 14. De Concordantia

1. Concordantia est id, per quod Bonitas, Magnitudo, Duratio etc in uno et in multis habent concordantiam.

2. Si Concordantia non esset, omnes res essent contrariae.

3. Bonitas et Magnitudo concordant in constituendo unum suppositū, quod est bonum et magnum.

4. Bonitas, et Magnitudo concordant in constituendo multa supposita bona et magna.

5. Bonitas concordat cum magnitudine in quantum illam bonificat, et Magnitudo cum Bonitate in quantum illam magnificat.

6. Bonitas bonificat magnificare, et Magnitudo magnificat bonificare.

7. Sicut Bonitas habet essentialē bonificantē, bonificabilem et bonificare, ita Magnitudo essentialē magnificantē, magnificabilem et magnificare.

8. Concordantia substantia et substantia est major, quam substantia et accidentis.

9. Concordantia est substantiale principium, ut sufficiat ad concordandum unam substantiam cum alia.

10. Bonum et magnum est concordantia quod sit substantia.
11. Si magnitudo non est substantiale principium, illi deficit magna Bonitas.
12. Si Bonitas et magnitudo concordantia deficiunt, Concordantia deficit illis.
13. Si concordantia non est substantiale principium, est major in concordando substantiam cum substantia quam in se ipsa.
14. Nullum ens habet maiorem substantiam per operationem, quam per existentiam.
15. Omne ens naturale est magis per suam essentiam, quam per aliud.
16. Concordantia cum concordare est remota a contrarietate.
17. Concordantia et esse concordant.
18. Quia concordantia prius in se ipsa habet naturam concordandi, quam in alio, est primum et generale principium.
19. Impossibile est quod de contrariis sequatur concordantia.
20. Si de contrariis sequeretur concordantia, converteretur cum contrarietate.

Cap. 15. De Contrarietate.

1. Contrarietas est quorundam mutua resistentia propter diversos fines.
2. Contrarietas diversorum finium causat contrarietatem in diversis principis et mediis.
3. Nulla contrarietas habet concordantiam cum esse.
4. Nulla contrarietas est substantiale principium.
5. Si Contrarietas esset substantiale principium, non esset contra aliquem finem.
6. Si contrarietas non esset contra finem, converteretur cum concordantia.
7. Si Contrarietas esset substantiale principium, non posset esse privatus habitus concordantie.
8. Si Contrarietas esset substantiale principium, esset in concordantia Bonitatis et malitiae, et Bonitatis et magnitudinis.
9. Si Contrarietas esset in Concordantia Bonitatis et malitiae, Bonitas et magnitudo converterentur cum concordantia.
10. Contrarietas est generale principium omnibus specificis contrarietatibus.

11. Si contrarietas non esset generale principium, nulla contrarietas esset sub specie.
12. Contrarietas et privatio non ponunt positivam concordantiam.
13. Si Contrarietas et privatio ponerent in deo positivam concordantiam, contrarietas esset concordantia.
14. Corruptio est subjectum contrarietatis.
15. Ita se habent contrarietas et corruptio, sicut concordantia et generatio.
16. Solus intellectus facit concordantiam de contrarietate et corruptione.
17. Quia contrarietas est contra finem, non potest esse tam magna, sicut Concordantia.
18. Nullum principium habet quietem in contrarietate.
19. Qui magis tangit contrarietatem, illam magis multiplicat.
20. Nulla contrarietas attingit finem.

Cap. 16. De Principio.

1. Principium est id, quod est ante omnia ratione alicuius prioritatis.
2. Sicut principium est bonum per Bonitatem, et magnificat per magnitudinem, sic Bonitas et magnitudo sunt principia per illud.
3. Si non esset substantiale principium, finis substantie esset accedens.
4. Nulla Concordantia est major quam concordantia principii et finis.
5. Si substantia non esset de principio, et fine, non haberet de quo esset.
6. Si substantia non esset de fine, principium non haberet quietem in principiando substantiam.
7. Si substantia non esset de principio, principium non haberet quietem in principiando substantiam.
8. Substantia non esset principiabilis sine substantiali principio.
9. Quia omne principiare est majus in principio substantie quam accedens, convenit quod aliquod principium sit substantiale.
10. In principiando prius est finis quam agens, et agens quam forma, et forma quam materia.
11. Illud principium quod est magis propinquum fini, est principium illius quod ab illo est magis remotum.
12. Una forma est principium alterius.
13. Omnis principiabilitas est magis propinqua principiativitati quam alteri.

14. Principiare est magis propinquum principiatiui quam ipsi bonificare.
15. Nullum principium attingit suum finem sine medio.
16. Ita est conditio principii quod aliquid sit de sua essentia, sicut quod aliquid sit post illud.
17. Convenit quod illud sit principium quod est de principio.
18. Si illud quod est de principio non esset principium, clarus, qui est de ferro, non esset ferrum.
19. Quod est principium de principio, est principiatum in genere principii.
20. Quia principiatum de principio principiat in genere principii, convenit quod principium sit ens generale.

Cap. 17. De Medio.

1. Medium est subjectum, in quo finis influat principio sua similitudinem, et principium illam refluit fini, et finis sapit naturam utriusque.
2. Amabilitas influat sua similitudine amanti, ut eum moveat ad amare.
3. Amans refluit in amate amatum, qui est similitudo amabilitatis.
4. Amare est medium in quo conjunguntur amans et amabilis.
5. Inter perfectum amicum et amatum, amare est in medio.
6. Medium quod est de principio et fine consistit in medio.
7. Principium et finis sunt per totum medium.
8. Substantia est medium forma et materia.
9. Si forma et materia non haberent substantiale medium, de eis non resisteret substantia.
10. Nullum accidentale medium est tam magnum sicut substantiale.
11. In magnitudine extremitatum est magnitudo medii.
12. Medium inter quod est inter Bonitatem, Magnitudinem etc., transit in tertium numerum.
13. Magnitudo est magis remota a parvitate in suo medio quam in extremitatibus.
14. Medium quod est de principio et fine est tam propinquum uni, sicut alteri.
15. Qui principio impedit medium, impedit finem.
16. Per privationem medii est privatio finis.
17. Medium per principium habet laborem, et per finem habet quietem.

18. Accidentale medium est de similitudinibus.
19. Inter intrinsecum et extrinsecum convenit esse medium.
20. Omnis virtus non est in medio multorum.

Cap. 18. De fine.

1. Finis est id, in quo principium quiescit.
2. Quia finis est ultima forma est quies primarum.
3. Nulla res est magis perfecta quam finis.
4. Si finis non esset substantia, substantia esset magis perfecta quam finis.
5. Si finis non esset substantia, esset major quies per accidens, quam per substantiam.
6. Si finis non esset substantia, potestas plus posset de accidente, quam de substantia.
7. Nullus finis est malus.
8. Si aliquis finis esset malus, Bonitas non posset in eo habere quietem.
9. Malus finis est privatio boni.
10. Privatio finis non est aliquid positivum.
11. Si privatio finis esset aliquid, esse et privatio essent unum et idem.
12. Privatio finis est vacuitas principii et medii.
13. In privatione finis consistunt omnia mala.
14. Per magnum finem magnum principium.
15. Nullus finis est maior quam ille, qui est de fine.
16. Sicut Deus est primum principium ita est ultimus finis.
17. Ultra finem non est ulla perfectio.
18. Omne illud quod est ante conservatur per finem.
19. Omnes messes sunt in fine.
20. Nihil est propinquius infinito quam finis.

Cap. 19. De Majoritate.

1. Majoritas est imago infinite bonitatis, magnitudinis etc. Dei.
2. Omnis majoritas est magis similis infinitati quam minoritas.
3. Nulla res est major quam majoritas.
4. Omne quod est majus est majus per majoritatem.
5. Bonitas ita est major per majoritatem, sicut Majoritas est bona per Bonitatem.

6. Omnis Magnitudo habet majorem Magnitudinem cum Majoritate quam cum Minoritate.
7. Majoritas ita habet Magnitudinem ac esse, sicut Minoritas cum non esse.
8. Per majorem Bonitatem, Magnitudo, Duratio etc. sunt majores.
9. Omnes res essent aequales sine majoritate.
10. Nullus gradus comparationis est sine majoritate.
11. Nullum ens, quod est de majoritate, potest esse de minoritate.
12. Nulla res esset major sine majorificare.
13. Si majoritas non esset substantia, non posset substantia esse major quam accidens.
14. Substantia et Majoritas habent concordantiam, et accides et Minoritas.
15. Si Majoritas non esset substantia, non posset esse major concordantia.
16. Majoritas unius accidentis et alterius est similitudo substantialis majoritatis.
17. Si una substantia potest esse major alia per accidentalem majoritatem, quanto magis per substantialem.
18. Secundum majorem finem una substantia est major alia.
19. Quanto substantia est de pluribus et majoribus rebus quam alia, tanto major est.
20. Substantia est major in homine per Bonitatem, quam in equo per extensitatem.

Cap. 20. De Aequalitate.

1. Aequalitas est subjectum finis concordantiae, in quo Bonitas, Magnitudo Duratio etc. habent quietem.
2. Per aequalitatem concordant multa ad unum et eundem finem.
3. Aequalitas non requirit majoritatem nec minoritatem.
4. Aequalitas non potest esse in majori majoritate sine substantiali aequalitate.
5. Major aequalitas potest esse de majoribus substantiis quam de minoribus, et sic de accidentibus.
6. Accidentaliter aequalitas est similitudo substantialis.
7. In accidentaliter aequalitate substantia non possunt habere quietem.
8. In substantialiter aequalitate substantia habent quietem.

9. Major equalitas Substantia est per formam et materiam.
10. Major equalitas Bonitatis est per equalia bonificantem, bonificatum, et bonificare.
11. Major equalitas Bonitatis, et Magnitudinis est per eam substantialem.
12. Equalitas Substantiarum est potestas earum.
13. Si equalitas substantiarum non esset pars earum, non essent equaliter per omnes suas partes.
14. Sine Substantiali equalitate nulla substantia potest habere equaliter Substantiales partes.
15. Sine accidentali equalitate nulla substantia potest habere equaliter accidentales partes.
16. Sine equalitate substantialium actuum equalitas non potest esse quies Concordantia eorum.
17. In Substantiali equalitate Substantiales actus habent quietem.
18. Cum Majori equalitate substantiarum attingitur major finis.
19. De Majori equalitate Major concordantia.
20. Sine equalitate non possent esse genera, nec species.

Cap. 21. De Minoritate.

1. Minoritas est ens prope nihil.
2. In minorificante substantia habet inclinationem ad corruptionem.
3. Si minoritas non esset, nullum ens haberet cum quo esset majoritas.
4. Majoritas et Minoritas habent se relative.
5. Relatio partium substantialium est major et magis necessaria, quam partium accidentalium.
6. Si aliqua Minoritas non esset Substantialis pars, nulla Substantialis pars esset major.
7. Si non esset Minoritas Omnes res essent prope nihil per equalitatem.
8. De minori potentia minor actus.
9. De minori substantia minor virtus.
10. Vetro Minoritatem sunt Majoritas et equalitas.
11. Ante Minoritatem est nihil.

12. Facies minoritatis est verus nihil.
13. Nihil est centrum minoritatis.
14. In minoritate non potest attingi finis.
15. Quanto maior est minoritas, tanto minor est.
16. Nulla minoritas boni est desiderabilis.
17. Nulla res est minor quam otiositas.
18. Quò magis est peccatum, eò minus est suum subjectum.
19. Quia majoritas mali est mala, minoritas mali est bona.
20. Omnis substantialis minoritas est bona.

Cap. 22. De Genere.

1. Genus est ens quòd non habet nisi generales partes.
2. Genus est id per quòd principia sunt generalia.
3. Sine genere non possent esse species et individua.
4. Sine genere Bonitas non posset esse generalis multis.
5. Si non esset generalis Bonitas, de multis substantialibus non posset esse una.
6. Quia est generalis Bonitas multa bonitates se habent ad communes.
7. Communis Bonitas est in substantia, quia est de multis bonitatibus.
8. Sine generali Bonitate Bonitas non posset esse de Bonitate.
9. In generali Bonitate sunt seminata multa specifico bonitates.
10. Si genus non esset ens substantiale de eo non posset esse substantia.
11. Quia genus est pars entis, sunt de illo generales partes.
12. Si forma et materia non esset generales partes, non posset esse genus.
13. Genus est magis altum per formam quam per materiam.
14. Sine genere in natura non posset esse generalis finis.
15. Omnis finis est magis generalis per formam quam per materiam.
16. Quia genus accidentale est sustentatum in substantiali, accidentia sunt sustentata in substantiis.
17. Genus est ita ens confusum, sicut Chaos / ysef.
18. In genere sunt seminata Corpora, quia non sunt de generibus.
19. Genus est fons specierum.
20. Quia genus non habet figuram, non potest videri nec tangi.

Cap. 23. De Specie.

1. Species est ens, quod non habet nisi partes speciales.
2. Individua sunt partes speciales speciei.
3. Quia differentia est generale principium facit de genere multas species.
4. Quia species est de genere est generale principium.
5. Species substantiales sunt de genere substantiali, et accidentales de genere accidentali.
6. Omnis species est propinquior fini quam genus.
7. Si species non esset, individuum non esset.
8. Species non potest tangi nec videri.
9. Participatio multorum est major per speciem.
10. Quia species est generale principium nulla species est de alia.
11. De nobiliori specie nobiliores partes.
12. Si ens non esset reale in specie non haberet in quo esset.
13. Species quae est de similitudinibus, non est ens reale.
14. Imaginatio non habet actum sine specie phantastica.
15. Illam speciem, cum qua, intelligis objectum, ideo intelligis, quia de objecto trahis similitudinem, et de illa facis speciem.
16. Quia generalis species non potest sentiri, non potes eam imaginari.
17. Illae species, quae sunt in potentia sunt innatae, et quando sunt in actu sunt acquisitae.
18. Influentia speciei consistit in productione ipsius de potentia in actum.
19. Sola potestas Dei potest creare speciem.
20. Species leonis est nobilior quam species equi per potestatem, et genus equi per utilitatem. Genus artificialis est similitudo naturalis.

Cap. 24. De Individuo.

1. Individuum est specialis pars, quae non potest dividi.
2. Individuum est finis hic inferius, in quo naturae abstractae habent quietem.
3. In individuo congregantur fines generalium principiorum.
4. Quia albedo est indivisibilis in specie, est divisibilis in individuo quod est album.
5. Individuum ita est de multis individuitatibus, sicut communis

part de multis simplicibus.

6. Individuum non potest dividi, quia est de individuitatibus.
7. Individuum non potest dividi, quia in eo est ultima forma.
8. Si retro individuum esset divisibilitas, omnes substantiae, de quibus est, essent divisibiles.
9. Quia individuum est ultimum terminus, omne de quo est, est de primis terminis.
10. Ultra individuum differentia non extendit suum actum.
11. Individuum incipit superius et est inferius.
12. Ultra superius et inferius non est aliquid.
13. In individuo possidentur omnes naturales fines.
14. Individuum est complementum omnium rerum.
15. Omnia superiora principia essent vacua si individuum non esset.
16. Ante individuum extenditur motus, et non retro.
17. Individuum est centrum omnium naturalium actuum.
18. Nobilitas individui facit nobilitatem speciei.
19. In qualibet specie sunt individua seminata in potentia.
20. Id per quod martius est nobilior individuum quia suus equus, est quia in sua specie sunt seminati nobiliores fines, quia in specie sui equi.

Cap. 25. De forma.

1. Forma est Domina Materia.
2. Forma est potentia, quae habet propriam motivitatem.
3. Bonitas forma principiat per bonificativitatem.
4. Bonificare est actus bonae formae.
5. Naturalis Bonitas est communis forma per bonificans et bonificabile.
6. Id per quod Bonitas appellatur forma est, quia materia non est tam propinqua fini, sicut forma.
7. De pluribus formis abstractis trahit naturale agens unam communem formam ex individuo.
8. Simplex forma convertitur cum suo ente et cum sua unitate et cum parte sua speciei.
9. In Bonitate convertuntur bonificativum et suum ens, et sua unitas, et sua pars.

10. In Communi forma Conjuncta de multis conjungitur ens cum ente, et unitas cum unitate, et pars cum parte.
11. Quia communis forma est conjunctio activorum partium, in ea sunt multe rationes active.
12. In generibus et speciebus est communis et prima forma conjuncta de primis generalibus principiis.
13. In prima et generali forma sunt seminatae individuae formae, quae expectant naturalia agentia.
14. Reales rationes prima forma expectant habere actus in formis seminatis per naturalia agentia.
15. In quantum differentia dividit genus in multas species, seminat in eis multas formas in potentia.
16. Ideo movent differentiam ad seminandum naturales formas, quae sunt earum similitudines.
17. Differentia seminat et disponit formas in prima forma, et trahit eas ex ipsa, et relinquit eas in ipsa.
18. Ipsum seminare, quod differentia facit de formis seminatis in potentia, adjuvant ideo et rationes generalis formae.
19. Forma seminata et producta in potentia est per suam ideam impressa in generali forma.
20. Instrumenta ideo, quae in generali forma imprimunt suam similitudinem, sicut differentia et alia principia tabulae generalis.

Cap. 26. De Materia.

1. Materia est passivum subjectum quod possidetur per formam.
2. Materia est potentia, quae habet propriam mobilitatem.
3. Sola materia est materiabilis.
4. Principia prima materiae sunt primae rationes passivae.
5. De bonificabili, magnificabili, et quae sunt primae passivae rationes, est conjuncta prima materia.
6. Generalis materia est prima, quia est de primis rationibus.
7. Prima materia est generalis, quia est de generalibus rationibus.
8. Sola generalis materia est passiva sub generali forma.

9. In speciebus sunt seminatae multae individuae passionēs in potentia.
10. Quia corpus non potest esse sine materia, differentia dividit genus, et ex passione illius facit multas passivas species.
11. Quolibet idea procurat sua similitudini materiam in potentia, ut illa similitudo possit esse.
12. Differentia trahit individuas materias de prima materia, et in illa seminat ipsas in potentia.
13. Ideae et generales rationes movent naturale agens ad producendum supposita de formis et materiis, quae sunt seminatae in potentia.
14. Naturalia agentia semovent ad producendum naturalia supposita per influentiam idearum et per naturam generalium principiorum.
15. Omnis materia requirit dispositionem et proportionem partium.
16. In unitate materiae participant firmitermentum et elementa, ut in productione suppositorum sit magna dispositio et proportio.
17. In omni supposito magis est concordantia per formam quam per materiam.
18. De corruptione materiae sequitur corruptio formae.
19. Quia materia potest esse sub multis formis, habet magnam appetitum.
20. Intense est maior appetitus per formam et extense per materiam.

Cap. 27. De Substantia.

1. Substantia est ens per se stans, sine qua accidens non habet in quo existat.
2. Quia substantia est ex forma et materia, potest existere per se ipsam.
3. Quia substantia est finis accidentis, accidens non potest esse sine illa.
4. Totus mundus est una generalis substantia.
5. Substantialis bonitas, et magnitudo etc., sunt partes et principia generalis substantiae.
6. De generali substantia sunt multae speciales substantiae.
7. Generalis substantia est ex grossis partibus, et specialis ex minutis.
8. Speciales substantiae ita sunt in generali, sicut pisces in aqua.
9. Planta est specialis substantia, et ita vivit de generali, sicut homo de aëre, et piscis de aqua.
10. Illae substantiae, quae habent parvas partes sunt parvae.
11. Omnis corporalis substantia est de generali substantia.

12. Deus, Angeli, et Anima sunt incorporea substantia.
13. Substantia Angeli et sua species convertuntur.
14. Omnis substantia est indivisibilis.
15. Nullus sensus attingit substantiam, sed eius accidentia.
16. Sola substantia est subjectum potentiarum.
17. Nulla potentia habet suum actum extra substantiam.
18. Naturalia vestimenta et instrumenta substantia sunt accidentia.
19. Nulla substantia crescit in numero, sed crescit per incrementum suarum partium.
20. In incremento substantia crescunt sua accidentia.

Cap. 28. De Accidente.

1. Accident est id, quod in se ipso non habet suum esse.
2. Si accident per se ipsum haberet suum esse, sustentaretur in se ipso.
3. Nullum accident est propter suum finem.
4. Si accident esset propter suum finem, haberet quietem in se ipso.
5. Accident est tam propinquum non esse, quod non habet materiam.
6. Si accident haberet materiam, sustentaretur in se ipso.
7. Nulla res est tam parva sicut accident.
8. Accident est tam parvum, quod per se non habet esse.
9. Nullum accident materialiter est de substantia.
10. Si accident esset substantialis pars, substantia sustentaretur in illo.
11. Accidentia sunt concreta instrumentalia substantia.
12. In creatione substantia sunt concreta eius accidentalia.
13. Actus accidentium sunt con creati in substantia in potentia.
14. Sola substantia movet accident.
15. Per motum accidentium movetur substantia.
16. Naturales actus accidentium sunt artificialia instrumenta.
17. Moralia accidentia sunt similitudines naturalium.
18. Id quod accidit est accident, et id in quo accidit est substantia.
19. Accident habet tam partem de entitate, quod de illo essentia et esse non possunt esse.
20. Si accident haberet essentiam et esse esset aequale substantia.

Cap. 29. De Quantitate.

1. Quantitas est id cum quo substantia se extendit et est extensa.

2. Quantitas ita est supra extensitatem, sicut color supra superficiem.
3. Simplex quantitas est de simplici substantia.
4. Composita quantitas est de composita substantia.
5. In composita substantia conjunguntur multe simplices quantitates.
6. Ad componendum substantiam venit qualibet substantialis pars cum sua propria quantitate.
7. Nulla quantitas potest videri.
8. Si quantitas esset visibilis converteretur cum colore.
9. Imaginatio attingit quantitatem.
10. Nullus actus sensus est tam propinquus quantitati sicut tangere.
11. Si tactus attingeret quantitatem durities et quantitas converterentur.
12. Quantitas non est gravis, sed substantia est gravis cum quantitate.
13. Quantitas non est equalitas, sed substantia sunt equales cum quantitate.
14. Quantitas discreta est numerus unius substantie.
15. Subjectum continue quantitatis est extensitas.
16. Linea est figura quantitatis.
17. Nulla figura est tam similis quantitati, sicut numerus numeratus.
18. Nullus numerus numeratus convertitur cum numerali quantitate.
19. Nulla quantitas spiritalis est imaginabilis.
20. Nulla substantia spiritalis est extensa cum quantitate.

Cap. 30. De Qualitate.

1. Qualitas est id per quod numerus et terminus est qualis.
2. Bonitas per suum numerum est qualis, et potestas similiter.
3. Termini potestatis sunt quales per qualitates.
4. In potestate unumquale est possificans, aliud possificabile, et aliud possificare.
5. est una generalis qualitas ad multas speciales qualitates.
6. Per generalem qualitatem generalia principia sunt qualia.
7. Per specialem qualitatem sunt speciales quales.
8. Unum quale est per propriam qualitatem, et aliud per appropriatam.
9. Differentia monstrat cum qualitate qualis sit res.
10. Ita monstratur quale cum qualitate, sicut numerus numeratus cum quantitate.
11. Nulla qualitas est visibilis.

12. Si color et qualitas converterentur, omnia qualia essent visibilia.
13. Nulla propria qualitas relinquit suum proprium subjectum.
14. Sicut substantia mensurat cum quantitate, ita qualitat cum qualitate.
15. Id per quod frigiditas et caliditas non convertuntur est, quia caliditas est qualis per qualitatem et frigiditas similiter.
16. Sicut Bonitas est vera per veritatem, ita calor et frigus sunt qualia per qualitatem.
17. Ignis calefacit cum calore, et determinat calefactum cum qualitate.
18. Finis qualitatis non est calefactum, sed quale calefactum.
19. Qualitas est unum et idem instrumentum multis potentis.
20. Ignis potest cum calore calefacere multas res, sed sine qualitate non possent esse multe res.

Cap. 31. De Relatione.

1. Relatio est significata necessitas unius per aliud.
2. Omnis relatio est de proprio vel communi.
3. Si est Pater convenit quod sit filius.
4. Si est causa convenit quod sit effectus.
5. Relatio proprietatum est de duobus.
6. Relatio est in quantum unum est de alio.
7. Relatio in quantum unum est per aliud.
8. Relatio est in quantum unum non est sine alio.
9. Amare est communis relatio amantis et amabilis.
10. Aequalitas est communis relatio multorum.
11. Illa Relatio est substantialis, in qua fines equaliter convertuntur.
12. Deus Pater est per suum filium, et filius est per suum Patrem.
13. Substantialis relatio est in quantum unum est de alio.
14. Deus filius est de Deo Patre.
15. Relatio communis est substantialis quando convertitur in essentia cum illis, ex quibus exit.
16. Deus sanctus spiritus convertitur cum essentia Patris et filii.
17. Bonificare convertitur in essentia bonificantis et bonificabilis.
18. Si relatio non esset ens positivum, naturalis necessitas unius non significaretur per aliud.

19. Similitudo et necessitas, quas trahit intellectus de Patre et Filio, est accidentalis relatio.
20. De Bonificativo, bonificabili, et bonificare, quia sunt extra, est accidentalis relatio.
21. De aequalitate rerum differentium per essentiam est accidentalis relatio.

Cap. 32. De Actione et Passione.

1. Actio est actus agentis et passio patientis.
2. Substantialis actio est illa, in qua agens de sua essentia producit productum.
3. De substantiali actione substantialis passio.
4. De actione et passione Bonitatis sequitur bonum.
5. Actio est instrumentum formae, et passio materia.
6. Omnis actio et passio extra essentiam agentis et patientis est accidentalis.
7. De finito non potest esse aeterna passio.
8. Per denominationem forma est passiva.
9. Generatio est de substantiali actione et passione.
10. Convenit quod in transmutatione speciei sit substantialis actio et passio.
11. Actio Martelli et passio clavi est accidentalis.
12. Si Martellus de seipso faceret clavum, sua actio et sua passio in faciendo clavum esset substantialis.
13. Motus est figura in qua apparent actio et passio.
14. Gustare attingit actionem per dulcedinem, et passionem per amaritudinem.
15. Si non esset sensus, substantiales actiones et passionem non desiderarentur in substantiis.
16. Propter actionem finis sunt multa passionem.
17. Per maiorem passionem est major dispositio formae.
18. Omnis bona passio est desiderabilis.
19. In amore actiones et passionem sunt aequales.
20. Multa passionem huius mundi sunt figura passionum inferni.

Cap. 33. De Habitu.

1. Habitus est dispositum vestimentum potentiae.
2. Bonus per Bonitatem habet in habitu bonificare.

3. Nulla potentia per suam dispositionem sine dispositione alterius potest habituare.
4. Intellectus sine dispositione intelligibilis non habet intelligere in habitu.
5. Intellectus intelligens se induit de intelligere.
6. Intellectus intelligendo colligit habitus extra et ponit eos intra.
7. Habitus substantia est magis desiderabilis quam habitus accidentis.
8. Si non esset substantialis habitus, nulla substantialis pars esset vestita de alia.
9. Artificiales habitus sunt imagines naturalium.
10. Nullus actus est sine habitu.
11. De similitudine objecti potentia facit sibi habitum.
12. Si objectum haberet motum potentia in habitu esset objectum et potentia.
13. Sicut activa potentia habet suum habitum per actionem, ita passiva per passionem.
14. Per finem sunt habitus activi et passivi.
15. Habitus scientia colligitur intra et diffunditur extra.
16. Per ignorantiam privatur intellectus suo habitu.
17. Habitus voluntatis est per amare, et memoria per memorare, et intellectus per intelligere.
18. Calefacere est habitus multorum.
19. Planta et leo habent in habitu generare.
20. Si intellectus in habitu haberet ignorare, ignorantia non esset de privatione, et in intellectu converterentur ens et non ens.

Cap. 34. De Situ.

1. Situs est situatio ex qua exit figura.
2. Bonitas est situata in bonificante, bonificabili, et bonificare.
3. Ex situatione Bonitatis exit figura Trianguli.
4. Bonitas est situata in Magnitudine inquantum est Magna per eam.
5. Bonificare est situatum in bonificante et bonificabili.
6. In potentia elementativa est situata vegetativa, et in vegetativa sensitiva.
7. Actus potentiarum sunt situati in speciebus.
8. In intelligere sunt situati multi actus potentiarum.
9. In intelligere est una figura, quae est de intelligere, alia, quae est de verificare, et alia de possificare.

10. Similitudo objecti est situata in potentia, quo ipsum accipit.
11. De affiguratione solis exit circularis figura.
12. Affiguratio elementorum est per quadrangularem figuram.
13. Magnitudo, et contrarietas elementorum sunt situata per triangularem figuram.
14. Nulla affiguratio est major quam affiguratio unius partis in alia.
15. Affiguratio maxime requirit dispositionem et proportionem.
16. Actus imaginationis capit affigurationem per colorem et figuram.
17. Quilibet sensus habet suam propriam affigurationem in suo actu.
18. In gustare est sapor affiguratus, et gustare est in illo.
19. In perfectione finis sunt affigurate perfectiones illorum, qui illius desiderant.
20. In nulla privatione est affiguratio.

Cap. 35. De Tempore.

1. Tempus est figura durationis à parte post.
2. Omne id, quod in tempore est privatum erit aeternaliter privatum.
3. Tempus est instrumentum quod substantia principientur et moveantur.
4. Motus non potest principiari, nec durare sine tempore.
5. Quia tempus est indivisibile non movetur.
6. Omne quod movetur movetur in tempore.
7. Tempus habet in se substantias et accidentia præterita et præsentia.
8. Substantia et forma, futura sunt concreatæ in tempore.
9. Forma, quæ sunt in potentia, sunt in facie temporis, et quando sunt in actu, sunt in medio, et quando sunt corruptæ sunt retrò.
10. Sola duratio et hoc quod habet in se ipsa, est ante tempus.
11. Omnis possibilitas est in tempore.
12. Si possibilitas esset antequam tempus, motus esset in potentia extra tempus.
13. Ex tempore non potest esse aliquid.
14. Si ex tempore posset esse aliquid, tempus esset substantia.
15. Tempus potest principiare, sed non potest consumere.
16. Si tempus posset consumere hoc quod est principiatum, esset principiatum et non principiatum.
17. Quia nullus sensus attingit tempus, imaginatio non potest illud imaginari.
18. Præteritum, præsens, et futurum sunt figure et similitudines temporis.

19. Sicut extensio est subjectum quantitatis in substantia, ita tempus in substantia est subjectum motus.

20. Tempus quod est una pars mundi principiat in principio, et principium principiat in illo.

Cap. 36. De loco.

1. Locus est id, per quod una res potest esse in alia.
2. Deus creavit locum et in eo collocavit omnia.
3. Sicut Agens movet cum motu, ita collocat cum loco.
4. Nullus sensus attingit locum sed eius figuram.
5. Figura loci est de continente et contento.
6. Sicut intellectus attingit objectum per speciem, ita attingit locum per figuram.
7. Locus est instrumentum, cum quo una pars potest esse in alia.
8. Locus est subjectum in substantia. Figura circuli, trianguli et quadranguli.
9. Sicut quantitas est extensa per substantiam, ita locus per figuram.
10. Angelus est in loco, et locus in Angelo.
11. Substantia ita sunt in loco, sicut individuum in specie.
12. Quia locus est accidens nullum accidens occupat locum.
13. Solum corporali substantia est locus necessarius.
14. Locus non est in se ipso sed in substantiis.
15. Substantiis existentibus in loco, existit locus in illis.
16. Sicut corpus est in colore et color in corpore, ita corpus est in loco et locus in corpore.
17. Locus non crescit, sed corpus crescit in mundo.
18. Locus continet in se locans, locabile, et locare, quae sunt de sua essentia.
19. Sic locus est instrumentum ad collocandum, sicut color ad colorandum.
20. Locus est instrumentum alterius in se ipso.
21. Ille idem locus in quo martellus percutit clavum est in martello et in clavo.
22. Locus quantum ad se ipsum non est divisibilis.
23. Si locus esset divisibilis, sua divisibilitas non esset in loco.
24. Solum Deus est in loco et extra locum.
25. Sicut est impossibile quod creatura sit extra tempus, ita est et extra locum.

26. Nullus locus potest esse sine corpore.

27. Si locus posset esse sine corpore, vacuitas posset esse in natura.

Cap. 37. De Proprietate.

1. Proprietas est id, quod pertinet ad unum et non ad aliud.
2. Sicut calor est proprietas ignis, ita et multo melius creare est proprietas Dei.
3. Sicut ignis appropriat suum calorem aëri, ita Deus cum Veritate verborum appropriat suam Potestatem Presbitero in Sacramento Altaris, et clarium.
4. Appropriata proprietas est imago propria.
5. Per propria et appropriatam proprietatem participant quaedam substantia cum aliis.
6. Per differentes proprietates quoniam substantia differunt ab aliis.
7. Quia calor pertinet ad ignem, et humiditas ad aërem, ignis et aër sunt differentes essentia.
8. Quia ignis appropriat suum calorem aëri, in simul habent concordantiam.
9. Quia ignis et aqua sunt contrarii per calorem et frigiditatem, sunt contrarii per substantias.
10. Sicut ignis definitur per suum proprium calorem, sic homo per suum proprium ridere.
11. Proprietas est instrumentum cum quo differentia dividit genera in species.
12. De communi proprietate descendunt multe speciales proprietates.
13. Proprietas individuorum derivatur ex proprietatibus specierum.
14. In propinquitate proprietatum stant naturales propinquitates.
15. Quia ignis dat suum calorem aëri sunt proprie calor et humiditas, quæ est proprietas aëris.
16. Per contrarias qualitates elongantur quædam substantia ab aliis.
17. Consuetudo est similitudo naturalis proprietatis.
18. In creaturis omnis proprietas est naturalis.
19. Proprium est masculo generare, et femina concipere.
20. De proprio et appropriato est communis proprietas.
21. Appropriare est communis proprietas appropriantis, et appropriabilis, et calefacere, calefacientis, et calefactibilis.
22. Qualibet naturalis potentia habet suum proprium actum.

Cap. 38. De Conuersione.

1. Conversio est id per quod definitio et definitum convertuntur.
2. Deus convertitur cum infinitate et duratione.
3. Rationes Deitatum convertuntur.
4. Si in Deo Bonitas et Magnitudo non converterentur, bonitas accidentaliter esset magna per magnitudinem, et e converso.
5. Quia in Deo potestas, sapientia, et voluntas convertuntur, Deo potest in omni quod scit et amat, et scit omne quod potest et amat, et amat quod potest et scit.
6. Si in creaturis potestas, sapientia, et voluntas converterentur, creatura volens esse Deus, posset esse Deus.
7. Omnis numerus est scibilis, et omne bonum est amabile, et si potestas converteretur cum intellectu, et cum voluntate, tantum posset scire scitabilitatem, quod attingeret omnem scibilitatem, et tantum multiplicaret amabilitatem, quod amaret omne id, quod est bonum.
8. Si in conversione intellectus et voluntatis, non converteretur potestas, voluntas non posset possidere et habere omne id, quod intellectus sciret, et essent distincta et non distincta rationes.
9. De conversione potestatis, intellectus, et voluntatis, sequuntur infiniti actus.
10. In conversione potestatis, magnitudinis, et durationis magnificaret et produceret Magnificans magnificatum, quod esset potestas ipsius magnificare et magnificabilis quamdiu duraret conversio.
11. Si Bonitas et Magnitudo converterentur, nullus actus Bonitatis posset esse parvus, nec actus Magnitudinis magnus.
12. Si potestas et veritas converterentur, falsitas non posset esse per potestatem, et esset quamvis non posset esse.
13. Si potentia et objectum converterentur, non esset actus ex eis.
14. Si Bonitas et Magnitudo converterentur, et parvitas et bonitas, una Bonitas esset contra aliam, et Magnitudo et parvitas haberent unam speciem.
15. Si Bonitas et virtus in homine convertuntur, nullus homo posset participare cum vicio.
16. Si per communem actum multa non converterentur, nec Bonitas nec Magnitudo sine actu posset converti.
17. Essentia et suum proprium esse convertuntur.

16. Nulla essentia potest converti cum esse composito.

19. Ita est impossibile quod res equales convertantur, sicut majoritas et minoritas.

20. Si concordantes res possent converti, res possent converti.

Cap. 39. De Quaestione.

1. Quaestio est scire desideratum, quod homo querit.

2. Decem modis potest homo querere hoc, quod desiderat scire.

3. Vt res sit, vel non? Quid est, De quo est, Quare est, quanta est, qualis est, Quando fuit, est, vel erit, ubi est, quomodo est, Cum quo est?

4. Nemo tantum dubitat, sicut ille, qui querit utrum res sit, vel non scit?

5. Quarens quid est res? desiderat scire entitatem rei.

6. Qui querit de quo est? considerat partem, et querit de materia.

7. Qui querit quare est? querit de existentia et de fine.

8. Qui querit quanta est? desiderat scire determinatam mensuram.

9. Qui querit qualis est? desiderat scire propriam vel appropriatam qualitatem.

10. Qui querit quando fuit, querit a memoria, et qui querit quando erit? querit ab intellectu.

11. Qui querit ubi est? querit ab oculis.

12. Qui querit quomodo est? querit a dispositione, proportionem, et ordine.

13. Qui querit cum quo est? desiderat scire instrumentum operationis.

14. Ille, qui plus dubitat, potest attingere maiorem veritatem.

15. Nemo potest scire quid sit res si illius principia ignorat.

16. Nemo potest scire de quo sit pars, nisi considerat passivam totalitatem.

17. Nemo potest scire per formam et per materiam existentiam, et per instrumentum finem.

18. Per quantitatem potest homo scire de qualitate, et per qualitatem potest scire certas mensuras.

19. Species quas memoria reponit sunt in tempore praeterito, et per illas, quas reddit intellectui, habet cognitionem illarum, quae sunt futurae, et cum coloribus, et figuris, quas oculi attingunt, habent cognitionem de locis, in quibus sunt substantiae.

20. Non habet medium, qui ignorat dispositionem, proportionem, et or-

ordinem; nec habet cognitionem operis, qui non cognoscit instrumentum.

107

Cap. 40. De Solutione.

1. Solutio est declaratio dubiorum quaestionum.
2. Modus solutionis est consequentia modi quaestionis.
3. Solutio, quae est de propter quid, est de primis principiis, et de quia, de ultimis.
4. Solutio, quae est per equiparantiam est per aequales rationes et actus.
5. Qui declarat propter quid, considerat proprietates, quae pertinent ad causam, et qui per quia, ad effectum.
6. Qui declarat cum equiparantia declarat cum aequalitate activarum et passivarum proprietatum.
7. Si major Bonitas est, convenit quod sit minor, et e converso.
8. In relatione majoris et minoris bonitatis est major et minor necessitas.
9. Nulla major necessitas est effectus minoris, et omnis minor est effectus majoris.
10. Declaratio effectus est per declarationem finis Cause.
11. De superiori declaratione derivatur inferior declaratio.
12. Quanto altior est declaratio, Tanto clarior.
13. Si Bonitas est magna, convenit quod sit magnitudo.
14. In equiparantia Bonitatis et Magnitudinis, non potest esse causa et effectus.
15. Bonificans, qui de Bonitate bonificat bonificabilem, non est causa Bonitatis nec bonificabilis, qui cum illo remanet una Bonitas.
16. Ut Bonitas sit plena, ita necessarium est in ea bonificabile, sicut bonificans, et bonificare, sicut ambo.
17. Aequalis necessitas aequalizat agens, agibile, actum amborum.
18. Si Bonitas et intellectus sunt aequales in potestate, voluntate, et virtute ita necessarium est in Bonitate bonificare, sicut in intellectu intelligere.
19. De multis entibus aequalibus in fine et bonitate inconveniens unius est inconveniens alterius.
20. Nulla demonstratio est tam necessaria, sicut demonstratio equiparantia.

Cap. 41. De Possibilitate.

1. Possibilitas est passio passive potentia.
2. De passiva potentia sunt multa res possibiles.

3. Bonitas est passiva potentia in quantum de ea potest esse bonificabile.
4. Possibile Bonitatis est perfectio illius et potestatis.
5. Possibile Bonitatis in infinitate, et aternitate, potestate, et perfectione convertitur cum passio.
6. Possibilitas quae est in duratione sufficit infinita positivitati.
7. De Magna passione Bonitatis Magna possibilitas illius.
8. Omnis Bonitas est major per positivitatem et possibilitatem quam per unam earum.
9. Cum possibili bono Bonitas est remota à possibili malo.
10. Possibile, quod non manet in suo numero quando convertitur in positivum, non est magnum.
11. Si possibile non esset, Omnis potestas esset otiosa.
12. In Magnitudine dispositionis consistit Magnitudo possibilitatis.
13. Possibilitas est major per multas rationes quam per unam.
14. Possibilitas est major per causam quam per effectum.
15. Possibilitas est major per aequales partes quam per inaequales.
16. Possibilitas peccati non est possibilitas bonae potestatis.
17. Possibilitates vitiorum sunt per possibilitatem privatorum habituum.
18. Possibilitas privatorum habituum est, quia habitus sunt de nihilo.
19. Possibilitas est per actum potestatis, et per passionem multarum rerum.
20. Possibile potestatis non deficit.

Cap. 42. De Impossibilitate.

1. Impossibilitas est privatio actionis potestatis.
2. Quia Potestas Dei est infinita actus, non est ei aliquid impossibile.
3. Deus est infinitum bonum, et in eo est impossibile omne malum.
4. Per privationem finis est impossibilitas potentiae.
5. Impossibilitas magis est per materiam quam per formam.
6. Impossibilitas est per disgregationem actuum.
7. Impossibilitas non dicit aliquid positivum.
8. Privatio et impossibilitas habent concordantiam.
9. Nemo tam tarde considerat impossibilitatem, quam sanguineus homo.
10. In Natura omnis minor possibilitas est melior.
11. Ille, qui plus facit, sepius attingit impossibilitatem.

12. Omnes impossibilitates non sunt permanentes.
13. Aliqua impossibilitates sunt bonae.
14. Non est deceptus, qui cognoscit impossibilitatem.
15. Impossibilitas est per contrarios fines.
16. Subjectum impossibilitatis est contrarietas.
17. Impossibilitas non est per se desiderabilis.
18. Impossibilitas est magis per corpus quam per animam.
19. Impossibilitas unius est maior, quam impossibilitas multorum.
20. Ille est tristis, qui considerat impossibilitatem.

Cap. 43. De Potentia.

1. Potentia est id, quod se habet ad objectum et est alia potentia, quae est subiectum rerum impossibilium.
2. Potentia se movet propter objectum, quia desiderat actum.
3. Potentia per quam potest esse id, quod non est, est subiectum potentiae quae se movet ad objectum.
4. Potentia movendo aliud movet se ipsam.
5. Bonificativum est potentia Bonitatis et magnificativum Magnitudinis.
6. Bonificativum est potentia per potestatem, et est activa pars Bonitatis.
7. Potentia in quantum est instrumentum substantiae, est passiva.
8. Potentia sine objecto non est passiva.
9. Calor est activa potentia per ignem, et passiva per calefactibilitatem aquae.
10. Vegetativa potentia est per vegetare et sensitiva per sentire.
11. Quando vegetare non est, actus vegetativo est in potentia.
12. Potentia quae est in actu, acquirit suam operationem quando producit in actum formam, quae est in potentia.
13. Potentia quae est in actu est causa potentiae quae venit in actum.
14. Forma, quae est in potentia, est materia potentiae, quae attingit suum objectum.
15. Actiones et passionem potentiae, quae attingit suum objectum, sustentantur in subiecto, quod de potentia est productum in actum.
16. Intellectus est potentia quae potest de similitudine.
17. Voluntas est potentia quae potest amare similitudines.
18. Memoria est potentia quae potest considerare similitudines.

19. Imaginatio est potentia, quae mensurat similitudines.
 20. Nulla potentia habet tamen magis virtutem in extranea specie, sicut in sua.

Cap. 44. De Objecto.

1. Objectum est quies potentiae, quae illud desiderat.
2. Objectum est materia similitudinis, quam potentia ab eo accipit.
3. Objectum est instrumentum potentiae et finis.
4. Visibilitas est objectum de quo potentia visiva trahit similitudinem illius, quod videtur, et sui ipsius.
5. Objectum gustandi est dulcedo, et objectum assatus est declaratio mentis.
6. Objectum imaginationis est similitudo coloris et figurarum.
7. Objectum intellectus est similitudo intellectui.
8. Intellectus appetit intelligibilitatem, ut intelligat.
9. Intellectus appetit intelligere, ut suus actus memoretur et ametur.
10. Nullum naturale objectum se defendit a potentia.
11. Objectum naturaliter appetit ut sumatur.
12. Id quod objectum appetit est per suum finem proprium.
13. Objectum non appetit cum propria proprietate, sed cum appropriata.
14. Propria proprietas objecti est appetibilitas.
15. De magno objecto magna appetibilitas.
16. Nullum objectum est contra suam appetibilitatem.
17. In voluntate nullum objectum est majus quam amatum.
18. Majori objecto major potentia.
19. Nulla mixtio est major quam mixtio objecti et potentiae.
20. Cui cognoscit objectum cognoscit potentiam.

Cap. 45. De Actu.

1. Unus actus est ille, qui est exitus potentiae et objecti, alius ille, qui erat in potentia.
2. In actu est participatio objecti et potentiae.
3. Privato actu privatur participatio objecti et potentiae.
4. Nullus actus est sine fine.
5. Omnis finis movet potentiam ad objectum cum actu illius.
6. Potentia est passiva per finem et est activa per suum proprium actum.

7. Ignis habet propriam actum per calorem, et appropriatum per siccitatem.
8. Ignis cum aqua calefacta habet actum in calefaciendo.
9. Homo peccator cum actu extraneo facit malum.
10. Actus corruptionis est materia generationis.
11. Omnes actus accidentales sunt propter substantiales.
12. De finita potentia finitus actus, et de infinita infinitus.
13. In duratione non est ullus finitus actus.
14. Major necessitas est actus in infinitate et duratione quam in infinitate et temporalitate.
15. Majoritati multo melius convenit actus quam minoritati.
16. Nullus actus de contrariis est durabilis.
17. Omnis actus spiritualis est nobilior quam corporalis.
18. Omnes actus corporales sunt, ut sint spirituales.
19. Nullus actus est perfectus quousque sit in fine.
20. Felicitas potentia est per bonum actum.

Cap. 46. De Generatione et Corruptione.

1. Generatio est origo substantia in specie, et corruptio est consumptio substantia.
2. Generatio principiat de una substantia per corruptionem, et de alia per productionem.
3. Corruptio principiat propter finem generationis.
4. Corruptio est perditio naturalis numeri, et generatio est transmutatio novi naturalis numeri.
5. Generatio et corruptio non possunt dividi, nec in una specie remanere.
6. Corruptio est passio activa generationis.
7. Corruptio tendit ad privationem et generatio ad esse.
8. Generatio non est corruptio, sed est de hoc, quod corrumpitur.
9. Quia generatio est de hoc quod corrumpitur, remanet in illa potentia communis.
10. Generatio crescit in existendo, et corruptio in privando.
11. Corruptio est de contrariis, et generatio de concordantibus.
12. Quantum crescit generatio tantum crescit corruptio.
13. Corruptio est principium privativum et generatio essentialium.
14. Corruptio est de formis antiquis et generatio de novis.

15. Finem quem corruptio perdit acquirit generatio.
16. Corruptio est propter infirmitatem materiae, et generatio propter sanitatem novae formae.
17. Materia, quae est infirma per corruptionem, est sana per generationem.
18. Materia relinquit unam formam per corruptionem, et capit aliam per generationem.
19. Corruptio habet indigentiam omnium rerum, et generatio habet habundantiam omnium rerum.
20. Si materia posset sufficere antiqua forma, non posset esse generatio novae formae.

Cap. 47. De Privatione.

1. Privatio est terminus ipsius esse et non esse.
2. Privatio in quantum est terminus ipsius non esse non est aliquid, et in quantum est terminus ipsius esse, est aliquid.
3. Privatio est aliquid in quantum sine ipsa non potest esse corruptio.
4. Corruptio exit de esse in privationem, et generatio exit de privatione in esse.
5. Corruptio vadit cum privatione et generatio cum esse.
6. Privatio non est aliquid positum per se ipsum, sed per aliud.
7. Corruptio tendit ad privationem et generatio ad esse.
8. In quantum tempus praeteritum reddit hoc quod facit, privatio est aliquid.
9. Si privatio per aliud non esset aliquid nullus homo moveretur.
9. Privatio est mors illorum qui moriuntur.
10. Privatio est vacuitas finis.
11. Privatio est ex otiositate potentiae.
12. Privatio gallinae est bona homini qui eam comedit.
13. Si privatio et non esse converterentur nulla privatio esset bona.
14. Nulla res est ita prope non esse, sicut privatio.
15. Nullum est desiderat suam privationem.
16. Potentia quae privatur suo actu est inter esse et privationem.
17. Si non esset resurrectio, esse hominis esset, ut esset in privatione.
18. Illud quod non est finis ipsius esse, non potest esse finis privationis.
19. Finis privationis est esse.

10. Si esse non esset finis privationis, generatio non esse finis corrup-
tionis nec vita hominis finis privationis panis.

Cap. 48. De Motu

1. Motus est proprietas, cum qua potentia movet se ipsam et aliam.
2. Motus est concreta creatura cum potentia.
3. Motus artificialis est similitudo motus naturalis.
4. Motus artificialis est concreta creatura cum motu naturali.
5. Termini motus sunt principium, medium, et finis.
6. Motus incipit cum principio, et transit per medium successive et in fine habet quietem.
7. Ignis cum calore movet aquam, et aer cum se ipso movet mare.
8. Aer movet vapores, cum quibus movet se ipsum, et cum ipsis movet navem in mari.
9. Tempus est subjectum discretorum motuum dierum et noctium, et habet continu-
um motum per generationem et corruptionem, et per motum firmam enti-
um.
10. Motus est ita instrumentum ad movendum, sicut martellus ad percutiendum.
11. Communis potentia movet suas partes cum communi motu.
12. Motus qui est communis per communem potentiam, se diffundit et
dilatat et se specificat in partibus potentie.
13. Motus est magis communis proprietas quam calor.
14. In omni substantia elementata sunt proprietates elementorum moventium et motorum.
15. Omne elementum movens suam proprietatem movet se ipsum.
16. In nullo corpore naturalis motus est otiosus.
17. Discreti motus sunt partes continui.
18. Lapis, qui est in uno loco movetur in suis partibus.
19. Sicut iuncture bestiarum sunt instrumenta ad motum, sicut movere
ad motum bestiarum.
20. Sine motu nulla corporalis potentia habet actum.

Cap. 49. De figura.

1. Figura est impressio substantie et sue operationis.
2. Una figura est illa, quae est de substantia, et alia, quae est de eius operatione.
3. Figura est instrumentum omni significationi.
4. Motus de uno loco in alium est figura motus.

5. Sentire est figura sensus.
6. Loqui est figura conceptionis mentis.
7. Amare est figura voluntatis.
8. Princeps est figura Dei.
9. Circulus est figura substantia rotunda.
10. Moralis virtus est figura naturalis virtutis.
11. Castrum est figura timoris.
12. Figura significat extra illud quod est intra.
13. Peccatum est figura inferni.
14. Dies est figura paradisi.
15. Omnis figura est creatura excepto peccato.
16. Species quam intellectus multiplicat est figura objecti.
17. Propria figura est naturalis et appropriata artificialis.
18. Fames est naturalis figura consumptionis, et sitis caloris et siccitatis.
19. Vestigium pedis est artificialis figura.
20. Effectus cum sua figura significat suam causam.
21. In relatione filius est figura Patris et matris.

Cap. 50. De Sanitate et Infirmitate.

1. Sanitas est concordantia propriarum et appropriatarum qualitatum.
2. Sanitas est propter proportionatam influentiam qualitatum.
3. Infirmitas est contrarium sanitatis.
4. Inter ignem et aerem est concordantia, in quantum ignis ei dat suum calorem, et aer illum capit, ut per illum disponat aquam ad recipiendum suam humiditatem.
5. Ignis et aqua habent aliquam concordantiam per aerem.
6. Ignis et aer sunt contrarii per siccitatem et humiditatem.
7. Si Concordantia ignis et aeris est major quam eorum contrarietas per illos est sanitas, et si contrarietas est major per illos est infirmitas.
8. Una sanitas est per unam complexionem et alia per aliam.
9. Omne corpus vegetativum est sanum per unam complexionem et infirmum per aliam.
10. Omnis infirmitas, quae est propter sanitatem animae, est bona.
11. Naturales medici sunt sudor, digestio, vomitus, phlebotomia et evacuatio ventris.

12. Infirmus, qui nihil scit de Medicina, exponit se magno periculo, si se committit Medico.
13. Nulla Scientia tam parum scitur sicut medicina.
14. In omni cura de contrariis est necessaria aliqua concordantia.
15. Practica Medici qui non est naturalis est periculosa.
16. Nulla cura tanti valet contra oppillationes, sicut decoctio ignis.
17. Oppillationes et repletiones sunt maiores inimici naturae.
18. Una repletio est per nimium comedere, et alia per nimium bibere.
19. Magna utilitas esset si non esset medicus, nisi per dietam, et phlebotomiam.
20. Ille qui est sanus nescit quid sit infirmus.

Cap. 51. De Naturali Instinctu

1. Instinctus est scientia naturalis potentia.
2. Naturalis instinctus est declaratio naturalis operationis.
3. Ordo naturae est naturalis instinctus.
4. Homini est data discretio ad utendum ratione, et igni instinctus ad utendum calore.
5. Nemo est naturalis, si non habet cognitionem de naturali instinctu.
6. Ordo, quem planta habet in producendo folia ad conservandum et custodiendum flores et fructus a nimio calore et frigiditate est naturalis instinctus.
7. Ignis habet naturalem instinctum in quantum se associat cum aere ut cum eo constringat aquam.
8. Per naturalem instinctum ignis accipit siccitatem a terra, ut constringat aerem cum calefactione.
9. Naturale agens habet instinctum ad disponendum materiam ut possit trahere formam, quae in ea est in potentia.
10. Animal agens, cum generat, loco discretionis habet instinctum in producendo supercilia supra oculos, et nasum supra os.
11. Ignis habet instinctum ad desiccandum tegulam cum siccitate, et ad dissolvendum glaciem cum suo calore.
12. Per naturalem instinctum natura habet appetitum ad res, quibus indiget.
13. Ignis habet instinctum ad ascendendum per levitatem, et aqua ad descendendum per ponderositatem.

14. Sicut lux est instrumentum ad videndum, sic calor ignis est instrumentum ad suum instinctum, cum quo discurrit.
15. Omnia naturalia instrumenta sequuntur instinctum naturæ.
16. Quia sol et ignis habent similitudinem per lucem, habet sol instinctum habendi maiorem concordantiam cum eo quam cum aqua.
17. Instinctus ita precedit appetitum, sicut intellectus voluntatem.
18. Quilibet planta habet instinctum ad multiplicandam suam speciem.
19. Nullus est tam contrarius naturali instinctui sicut homo.
20. In brutis animalibus associantur naturalis instinctus et industria, et in animali rationali instinctus et discretio.

Cap. 52. De Appetitu.

1. Appetitus est delectatio, quæ requirit complementum.
2. Omnis potentia appetit habere actum ut non sit otiosa.
3. Quia pl^{us} est esse et agere quàm appetant^{ur} ideo operatio est desiderabilis.
4. Forma appetit magnam materiam, ut in ea habeat magnum actum.
5. Forma movet materiam ad habendum magnum appetitum.
6. Si materia moveret seipsam sine forma ad habendum appetitum, esset forma.
7. Substantia habent appetitum quod formas, quas habent in potentia producant in actum.
8. Omnis forma appetit accipere ut det.
9. Ignis appetit accipere siccitatem, et dare calorem.
10. Ignis calefacit aquam ut ei det appetitum calefaciendi.
11. Quomodo ignis calefacit aquam, eodem modo aqua appetit destructionem illius.
12. Nulla materia appetit suam contrariam formam.
13. Si materia appeteret suam contrariam formam haberet appetitum ad suum contrarium actum.
14. Planta habet appetitum ad vegetandum et sensus ad sentiendum.
15. Appetitus quæ planta habet ad faciendum fructum, et flores est, ut faciat fructum.
16. Nullus sensus appetit sentire contra suam delectationem.
17. Omnis potentia habet maiorem appetitum per suam speciem quam per aliam.
18. Intellectus habet appetitum ad magnum intelligere, ut habeat magnam potestatem.
19. Intellectus habet appetitum ad magnum intelligere, ut per

intelligere multum memoretur et ametur.

20. Secundum nobilitatem objecti ipsum est appetibile à voluntate.

Cap. 53. De Antecedente et Consequente.

1. Antecedens est id, quod ponit in necessitate id, quod per ipsum sequitur.
2. Consequens est id, quod monstrat necessitatem ante seipsum.
3. De amante sequitur amare, et de amabili amatum.
4. In amare est amans per formam et amabile per materiam.
5. Amare est consequens amantis et amabilis.
6. Illa necessitas est major, quæ in una et eadem specie est ex antecedente et consequente.
7. Omnis appropriatio est consequens proprii.
8. Antecedens et consequens non possunt separari.
9. De majore antecedente majus consequens.
10. Ignis per proprium est antecedens calori, aqua, et aer per appropriatum.
11. In omni calore sequitur pl^{us} de virtute per ignem quam per aquam.
12. Illud quod veritas ponit in vero, per illud est antecedens illi cui quod verificatur.
13. Illud quod est positum in tempore per tempus est antecedens temporificati.
14. Bonitas quæ intellectu intelligitur est antecedens per intellectum quod intelligitur.
15. Quia amare non est actus intellectus, non sequitur quod ametur quia intelligitur.
16. In quantum hoc quod pertinet ad intellectum est antecedens sibi intelligere amandi bonitatem est postquam illam intelligit.
17. Cum intellectus et voluntas habeant concordantiam in bonitate, sequitur quod si bonitas est intellecta, sit amata.
18. Cum voluntas sit libera in volendo, antecedentia intellectus qui intelligit bonitatem non potest eam cogere ad amandum.
19. Quando intellectus intelligit peccatum, et voluntas illud amat, intellectus secundum suam naturam est antecedens conscientie.
20. Consequentia peccati, quæ intellectu intelligitur et quæ voluntas amat, est conscientia quæ est in intellectu, et non in voluntate, et si intellectu parum intelligit peccatum, conscientia est in eo in potentia.

Cap. 54. De Necessitate et Contingentia.

1. Necessarium est imago antecedentis et consequentis existentium in concordantia amborum unius speciei.
2. Contingentia non est coacta consequentia.
3. Omne id quod veritas ponit in vero est necessarium.
4. Veritas quam intellectus intelligit est necessaria.
5. Omne ens postquam est necessarium est ipsum esse.
6. Potestas non potest quod non fuerit hoc quod fuit.
7. Omne id quod est in libertate est per contingentiam.
8. De nulla libertate sequitur coacta consequentia.
9. Si intellectus intelligit elemosinam, non sequitur quod voluntas eam amet.
10. Quando intellectus intelligit elemosinam et voluntas illam amat, voluntas amat eam per contingentiam.
11. Qui de voluntate privaret libertatem, ab ea privaret electionem.
12. Qui privaret electionem boni et mali in voluntate, ab ea privaret meritum.
13. Qui de voluntate privaret meritum privaret iustitiam Dei suo iudicio.
14. Homo, qui habet prosperitates et adversitates fortune, habet eas per voluntatem Dei, et per suam.
15. Multo melius est contingentia per libertatem Dei quam per libertatem hominis.
16. Quod Deus est iustus per suam libertatem non est ulla contingentia peccati.
17. Sapientia Dei non potest coherere libertatem suae voluntatis.
18. In Deo non est contingentia, sed illud quod in homine fit, est homini contingens per libertatem Dei.
19. Pluvia est contingentia necessitatis, quia est suum antecedens, et utilitas, quam facit, est consequentia contingentia.
20. Sol de necessitate multiplicat caliditatem ignis, sed homo per contingentiam calefacit, quando stat in presentia solis.

Cap. 55. De Colore.

1. Color est id, per quod corpus est coloratum.
2. Si non esset color nihil esset visibile.
3. Color est extensus per quantitatem corporis.
4. Omnis color habet appropriatam quantitatem.

5. In colore luciditatis participant sol et ignis.
6. Diaphanitas est color aeris, albedo aquae, et nigredo terre.
7. Per mixtionem elementorum miscentur eorum colores.
8. De simplicibus conjunctis et mixtis coloribus sequitur compositus color.
9. Nullus simplex color videtur, et solus color est visibilis.
10. Simples colores ita sunt gradati in composito, sicut qualitates in substantiis elementatis.
11. In croceo colore habet dominium color ignis, in rubeo color aeris, in virido color aquae, et in livido color terre.
12. Nullus color tam intense recipit colorem ab alio colore, sicut diaphanitas.
13. In rubeo colore est plus de impressionibus colorum quam in alio composito colore.
14. Diaphanitas cristalli plus capit de similitudine rubei coloris quam de alio colore.
15. Quando pluvia cadit super plantas magis multiplicat viridem quam alium colorem.
16. In livido colore est major impressio nigredinis quam alterius coloris.
17. Color violae est extensus color aeris.
18. Compositi colores secundum quod sunt in majori vel minori quantitate, sunt eorum partes simplices intense vel extense.
19. Omnes colores sunt de uno communi colore.
20. Communis color fuit consecretus cum communi substantia.

Cap. 56. De Similitudine.

1. Similitudo est imago alterius.
2. Accidentales formae sunt similitudines substantialium.
3. Bonitas magnitudinis est similitudo substantialis bonitatis.
4. Omnis effectus habet aliquam similitudinem suae causae.
5. Omnis actus est similitudo suae potentiae.
6. Nulla potentia est contra suam similitudinem.
7. Omnis similitudo est creata.
8. Naturaliter omnis potentia delectatur in sua similitudine.
9. Omnis similitudo est activa vel passiva.
10. Quod magis una similitudo participat cum alia, eo magis assimilatur ei.
11. Similitudines vel sunt concordantes vel contrariae.
12. Vestigium pedis est similitudo pedis.

13. Loquela est similitudo conceptus mentis.
14. Una similitudo est de alia.
15. littera cera sunt similitudines sigilli.
16. Omnes similitudines sustentate in corpore sūt de una cōmuni similitudine.
17. Speciales similitudines fuerūt concreate in communi similitudine.
18. Omnis impressio est de similitudinibus.
19. Omnis similitudo est ens positivum.
20. Influentia, quas corpora celestia dant inferioribus sunt similitudines illorum.

Cap. 57. De Dissimilitudine.

1. Dissimilitudo est similitudo in qua non est ordo.
2. Omnis dissimilitudo est contrarium similitudinis.
3. Dissimilitudo est privatus habitus similitudinis.
4. Dissimilitudo fuit concreata cum differentia et cum contrarietate.
5. Sine contrarietate non potest esse dissimilitudo per differentiam.
6. Si dissimilitudo specierum esset per contrarietatem formarum, non essent in alicuius similitudines.
7. Si dissimilitudo porci et asini esset per differentiam formarum, non esset similitudo individuorum in specie per differentiam.
8. Dissimilitudo porci et asini maximè dependet per differentiam, et dissimilitudo caloris et frigoris maximè per contrarietatem.
9. Dissimilitudo virtutum et falsitatis simpliciter est per contrarietatem.
10. Per privatum habitum humilitatis, superbia est ei dissimilis.
11. Similitudo peccati et dissimilitudo peccati et peccati non est concreata.
12. De nulla dissimilitudine sequitur amor.
13. Infirmitates voluntatis sunt dissimiles.
14. Omnis adversitas est per dissimilitudinem.
15. Oculi plorant propter dissimilitudines, et ridet propter similitudines.
16. In omni participatione similitudinis et dissimilitudinis est passio.
17. Falsitas non est aliud ens positivum, nisi contraria dissimilitudo veritatis.
18. Solus homo et demò faciūt dissimilitudinē de similitudine contra veritatem.
19. Infirmus gustus cū veritate trahit dissimilitudinē de sapere.

20. Species Serti (exort) est de similitudine et dissimilitudine specierum, et hoc idem de homine et mulo. 121

Cap. 58. De Dispositione.

1. Dispositio est ordo positivitatis et possibilitatis.
2. Per formam, quae est in potentia est materia disposita ad passionem.
3. In dispositione finis stat dispositio formae.
4. In dispositione instrumentorum stat dispositio orationis.
5. Ignis disponit aerem cum concordantia caloris et cum contrarietate siccitatis et humiditatis.
6. Ignis disponit aquam ad calefaciendum cum calore et siccitate.
7. Una potentia disponit actum alterius.
8. In omni dispositione est ordo.
9. Cum prosperitatibus sunt homines dispositi ad patientiam.
10. Cum adversitatibus sunt homines dispositi ad patientiam.
11. Omnis dispositio spiritalis est nobilior quam corporalis.
12. Intellectus disponit voluntati amare, in quantum intelligit Bonitatem.
13. Intellectus disponit voluntati odire, in quantum intelligit peccatum.
14. Voluntas disponit intellectui intelligere, in quantum illud desiderat amare.
15. Per frequens memorare intellectus est dispositus ad intelligendum, et voluntas ad amandum.
16. Recollectio periculi disponit timorem.
17. Magnus amor, quem anima habet ad corpus disponit ipsam ad peccandum.
18. Omnis superfluitas est contra dispositionem.
19. Medicus disponit sanitatem et natura eam dat.
20. Iustus homo se disponit ad gratiam, et Deus eam dat.

Cap. 59. De Proportionione.

1. Proportio est pulchritudo ordinis mensurarum.
2. Proportio non sustinet aliquam superfluitatem.
3. In proportionem non est nimium neque parum secundum iustitiam.
4. Omnis proportio est pulchra.
5. Omnes partes sunt aequales in proportionem secundum iustitiam.
6. Sine proportionem nulla res est pulchra.

7. Magister naturalis proportionis est instinctus natura.
8. Proportio magis est per formam quam per materiam.
9. Omnis proportio est de partibus conjunctis.
10. Per proportionem laudantur magistri.
11. Proportio est de potentiis et actibus.
12. Proportio durat et suum contrarium deficit.
13. Facies est pulchrior per proportionem suarum partium quam per colorem.
14. Proportio est magis necessaria in facie quam in aliis partibus corporis.
15. In illo loco, in quo proportio est magis necessaria, est major.
16. Ita convenit proportio in actibus anime, sicut in actibus corporis.
17. Omnis proportio est desiderabilis.
18. Artificialis proportio est similitudo naturalis.
19. Nulla substantia quae est ex partibus proportionalis est turpis.
20. Per nullam rem magister tantum laudatur, quantum per proportionare.

Cap. 60. De leuitate et gravitate.

1. Leuitas instrumentum naturale ad ascendendum, et gravitas ad descendendum.
2. Leuitas est proprietas formae et forma appropriat eam materiei.
3. Gravitas est proprietas materiei, quam ab ea accipit forma.
4. Ignis per leuitatem, quam habet per seipsum ascendit superius, et per siccitatem quam accipit a terra descendit inferius.
5. Forma levis attrahens ad se materiam facit eam leuem.
6. Materia gravis in quantum forma ab ea accipit proprietatem, descendit ad illam.
7. In elementatis sibi obviant gravitas et leuitas.
8. In quantum ignis appetit siccitatem terra attrahit ad se illam, et facit eam leuem.
9. Quando ignis in sua sphaera non potest sufferre ponderositatem vaporum, descendit inferius cum illis.
10. Terra, quae est in altis vaporibus descendit inferius in sua ponderositate.
11. Sicut se habent ignis et terra per leuitatem et gravitatem, sic se habent aer et aqua.
12. Sicut ignis et aqua contrariantur per calorem et frigus, sic per leuitatem et gravitatem.

13. Sicut aer et terra contrariantur per humiditatem et siccitatem, sic per levitatem et gravitatem.

14. Levitas est una communis proprietas, et sustentatur in igne et aere.

15. Quia sphaera ignis est superior sphaera aeris, ignis habet plus de levitate quam aer.

16. Gravitas est communis proprietas, et sustentatur in aqua et terra.

17. Omne corpus elementatum est grave et leve.

18. Corpus quod est magis leve, ascendit superius, et quod est magis grave descendit inferius.

19. Quia sol adjuvat ignem et aerem, leves vapores maxime ascendunt de die, et graves maxime descendunt de nocte.

20. Vapores, qui descendunt, quanto magis sunt propinqui suo centro, tanto graviores sunt, et ideo magis properant.

Cap. 61. De Attractione.

1. Attractio est naturalis tractus, qui conjungit naturales appetitus.

2. Ignis attrahit ad se aquam, ut ab ea trahat passivum calorem.

3. Ignis attrahit ad se aerem, ut ei det suum calorem.

4. Ignis ad se terram, ut ab ea recipiat siccitatem.

5. Animal respirando attrahit frigidos vapores, qui sunt extra, ut intra temperet vapores nimis calefactos.

6. Ille, qui currit magis respirat quam alius, ut frequenter cum vaporibus ad extra refrigeret membra ad intra nimis calefacta.

7. Decoctio ignis, quae fit in corpore hominis, attrahit ad se vapores calidos, humidos, frigidos, et siccos corporis.

8. Ille, qui attrahit, aperit poros et destruit opilationes.

9. Appetitiva attrahit cum suo proprio appetibili appetibiles cibos ad nutriendum.

10. Memoria attrahit digestas partes ab hepate ad vivendum.

11. Homo respirans aerem cum fistula, quae participat cum ore et cum vino, attrahit vinum cum ore, quia partes aeris et vini sunt continuae per species.

12. Major appetitus attrahit ad se minorem.

13. Quia magnes abundat in magna quantitate terra, attrahit ad se ferrum, quod est de complexione terra.

14. Rubeubarba attrahit ad se coleram, quia una similitudo appetit esse cum alia.

- 124 15. Voluntas attrahit ad se amatum, quia eum amat.
16. Forma attrahit ad se materiam, ut in ea habeat actum.
17. Materia non attrahit, sed habet appetitum quod attrahatur.
18. Dispositio objecti est passivum instrumentum attractionis.
19. Attractio est per actionem et passionem.
20. Sicut nullus ens producit se ipsum, ita nullus attrahit se ipsum.

Cap. 62. De Duritie et Mollitie.

1. Durities est id, per quod res sunt durae, et Mollities est id, per quod res sunt molles.
2. Ignis mollificat ferrum cum calore.
3. Aer mollificat ferrum calefactum cum sua humiditate contra siccitatem.
4. Sicut aqua calefacta recuperat suam frigiditatem in absentia ignis, ita ferrum recuperat suam duritiem in absentia ignis.
5. Quia ferrum recuperat suam duritiem, significatur quod sua durities sit per aquam.
6. Ignis trahit aerem et aquam a tegula quando eam desiccatur, et ideo durities tegulae est a terra.
7. Durities ferri multiplicatur per frequentem calefactionem, quia ignis frequenter ex eo trahit aquam et aerem.
8. Quanto plus de terra est in ferro, tanto durius est.
9. Sicut aqua appropriat suam frigiditatem terra, ita terra appropriat suam duritiem aquae.
10. Caro est mollis per aerem et per aquam, et os est durum per terram et per aquam.
11. Quia in glacie est plus de aqua quam de terra, est magis dura per aquam quam per terram.
12. Ignis cum aere habet naturam mollificandi, et cum terra indurandi.
13. Aer cum igne et aqua habet naturam mollificandi.
14. Aqua cum terra habet naturam indurandi, et cum aere mollificandi.
15. Aer qui est frigidus indurat carnem et ceram.
16. Quando aqua est passiva, est materia mollitiei, et quando est activa duritiei.

17. Aqua frigidans aërem facit seipsam duram in glacie.
18. Aqua recipiens humiditatem ab aëre facit seipsam mollem in carne.
19. Omnis aqua calida est magis mollis quam frigida.
20. Quia ignis est calidus est diffusivus, et mollis, et quia est siccus et attractivus. est durus.

De Dulcedine et Amaritudine. Cap. 63.

1. Dulcedo est id, per quod res sunt dulces, et amaritudo, per quod sunt amares.
2. Dulcedo est propria qualitas ignis et aëris, et est appropriata qualitas aqua et terra.
3. Quando fructus sunt virides sunt amari, et quando maturi dulces.
4. Quando fructus sunt virides maxime participant cum terra et aqua, et quando maturi cum igne et aëre.
5. Generatio est per dulcedinem et corruptio per amaritudinem.
6. Omnis fructus putridus est amarus et habet majorem inclinationem ad aquam et terram quam ad ignem et aërem.
7. Si per corruptionem aëris fructus est amarus per generationem aëris est dulcis.
8. Dulcedo est digestus sapor in flore.
9. In una et eadem specie sunt fructus dulces et amari.
10. Malum granatum dulce est de complexionem calida et humida et acra de frigida et sicca.
11. Forte vinum et piper sunt dulcia per calorem, et amara per nimiam siccitatem.
12. Quia ignis in pipere habet majorem participationem cum terra quam cum aëre, est piper magis amarum quam dulce.
13. Mel est dulce quia est de pinguedine florum.
14. Propter abundantiam magni caloris habet mel dulcedinem.
15. Dulcedo est magis receptiva in melle per calorem, quam amaritudo per siccitatem.
16. Quia vita est per calorem et humiditatem, est dulcedo de eorum natura.
17. Id propter quod amaritudo est causa sanitatis, est, quia reprimit nimiam abundantiam dulcedinis.
18. Aër appropriat suam dulcedinem aqua, et ventus in movendo,

et solin attrahendo humiditate faciunt eā amarā in mari.

19. Quia infirmitas est de corruptione, infirmus gustus invenit amaritudinem in dulcibus rebus.

20. Dulcedo et amaritudo sunt partes saporis.

Cap. 64. De Pleno et Vacuo.

1. Plenum est id, quod implet concavitatem vasis cum suis mixtis partibus.

2. Vacuum est id, quod privatur finibus.

3. Nulla pars potest implere sine alia.

4. Sola substantiales partes implent.

5. Materia ignis implet per extensitatem, et forma per intensitatem.

6. Plenum bonitatis est de bonificante, bonificabili, et bonificare, et plenum voluntatis de amante, amabili, et amare.

7. Forma implet materiam, et materia formam.

8. Discrete partes non implent.

9. Si discrete partes impleveret magis impleveret mixture partem quā plenum.

10. Si elementa non essent invicem in aliis, esset vacuitas in natura.

11. Illud elementum, quod est magis calidum, est magis plenum per ignem, et quod est magis siccum est magis plenum per terram.

12. Illud quod corrumpit est vacuum fine.

13. Potentia sine actu est vacua.

14. Ignis evacuat aquā in quantum ei impendit suā virtutē factum.

15. Ille evacuat materiam, qui ei impendit passionem.

16. Forma, quæ est in potentia est vacua actu.

17. In utro, qui est plenus vento dilatantur elementa, et quando premitur, comprimuntur et restringuntur.

18. In rava materia, est aer Dominus. complementi.

19. In privatione finis, corruptio est domina vacuitatis.

20. Cū omnia sint propter finē, quod privatur fine, est vacuum omnibus rebus.

Cap. 65. De Causa, Effectu, et Occasione.

1. Causa est id, per quod est effectus.

2. Effectus est opus sui factoris.

3. *Occasio est instrumentum causa et effectus.*
4. *Ignis est causa calefacti cum calore, et finis est causa calefacti cum igne.*
5. *Ultima causa est finis.*
6. *Nullum accidens est causa.*
7. *Occasio est accidens, quod est de causa et causato.*
8. *Occasio quandoque dependet ex parte causa, quandoque ex parte effectus.*
9. *Bonitas est occasio boni, et bonum quod agit bonum est causa illius.*
10. *Occasio non compellit causam, sed disponit illam.*
11. *Dispositio effectus est occasio eius et causa.*
12. *Voluntas cum libertate est causa amandi.*
13. *Deus est prima causa et ultimus finis.*
14. *Intellectus est causa sui intelligere cum veritate.*
15. *Memoria est causa sui memorare cum occasione.*
16. *Moralis virtus est occasio boni, et vitium est occasio mali.*
17. *Sitis est occasio bibendi, et ille qui bibit est causa.*
18. *Pulchritudo est occasio videndi, et ille, qui videt est causa, sed visus in quantum visus est effectus.*
19. *Libertas est occasio consilii.*
20. *Sol cum sua claritate est causa diei, et cum sua absentia est occasio noctis.*
21. *Ociositas est causa mali, et ille, qui est otiosus est causa mali et occasionis.*

Cap. 66. De Participatione.

1. *Participatio est vicinitas potentiarum et actuum.*
2. *Bonitas et Magnitudo insimul participant in quantum sibi invicem dant suas similitudines.*
3. *Participantem Bonitate et Magnitudine participant eorum actus.*
4. *In quantum Bonitas habet partem bonificare non est vicina Magnitudini.*
5. *In quantum Magnitudo participat cum malitia non est vicina Bonitati.*
6. *Omnes potentie et Omnes actus participant cum Potestate.*
7. *Participatio bonarum concordantium est bona.*
8. *Participatio multarum magnarum similitudinum est valde Magna.*
9. *Participatio est propter finem.*
10. *Nulla participatio est de contrariis.*

11. Omnis participatio est de partibus.
12. In homine participant res spirituales et corporales.
13. Ignis et aer participant in calore.
14. Populus et Rex participant in iustitia.
15. In divitiis participant divites et pauperes.
16. Potentia et objectum participant in actu.
17. Omnes fines participant in fine dei.
18. Participatio hominis virtutis est multum desiderabilis.
19. Nulla participatio est maior quam participatio amoris.
20. Memoria, intellectus, et voluntas participant cum suis actibus.
21. Nulla participatio est plena cum conditione.

Cap. 67. De Discursiva.

1. Potentia discursiva est illa, quae inquirit possibilitates suorum actuum.
2. Ignis cum suo calore inquirit calefactibilitates.
3. Ignis inquirit substantias illuminabiles cum sua luce, ut eas illuminet.
4. Ignis inquirit in aere cum sua potestate omnes illas possibilitates, in quibus potest habere actionem.
5. Omnis potentia naturalis habet suum naturale discursum, ut habeat naturale actum.
6. Qualibet potentia cum suis rationibus inquirit suos actus.
7. Ignis cum sua ^{bonitate} calefactione inquirit bonam, et cum sua magnitudine magnam calefactionem.
8. Vegetativa inquirit id, in quo possit vegetare, et sensitiva id, in quo possit sentire.
9. Vegetativa inquirit cum sua appetitiva appetibiles et cum sua retentiva retentibiles, et cum digestiva ^{est} digestibiles, et cum expulsiva expulsibiles.
10. Sensitiva inquirit cum sua visibilitate res visibiles, et cum sua auditivitate res audibiles, etc.
11. Imaginativa discursit per imaginabiles, et memorativa, per memorabiles, et intellectiva per intelligibiles, et amativa per amabiles.
12. Quod potentia non potest attingere cum una natura, attingit cum alia.

13. Intellectus discurret cum imaginatione per res corporales et sine imaginatione per spirituales.
14. Quando intellectus discurret cum sua bonitate inquirendo veritatē bonitatis, tunc habet ordinatum discursum.
15. Quando intellectus discurret cum sua bonitate inquirendo veritatē suae magnitudinis, tunc habet ordinatum discursum.
16. Id propter quod intellectus fallit in suo discursu, est, quia non concordat proprietates activas et passivas.
17. Si voluntas cum magna amativitate discurrat res parum amabiles, non facit bonum discursum.
18. Si voluntas cum odibilitate discurrat res odibiles, tunc facit bonum discursum.
19. Si memoria discurrat per species, quas accepit per intellectum sub ratione amabilitatis, deficit in suo discursu.
20. Convenit quod in omni discursu sit ordo formarum activarum et passivarum.

Cap. 68. De Deliberatione.

1. Deliberatio est potentia, qua expectat electionem.
2. Secundum naturale instinctum ignis habet deliberationem in suis operibus.
3. Ignis deliberat in vere operationem, quam habet in estate, et ignis deliberat utrum consentiat appetitibus aeris et terra.
4. Quia aer et terra habent concordantiam cum aqua, qua eis est contraria, non consentit omnibus eorum appetitibus.
5. Ignis inquit, cum quo, scilicet cum aere vel terra, plus possit contra aquam.
6. Piper habet naturalem deliberationem utrum magis consentiat ad recipiendum influentiam ignis quam solis.
7. Sine deliberatione non est naturalis instinctus.
8. Deliberatio naturalis instinctus sequitur ordinem.
9. Propter magnum pavorem capra, quae videt venire lypum non habet deliberationem fugiendi.
10. Capra, quae videt lypum, qui eam non videt, habet deliberationem utrum fugiat vel non.
11. Antequam avis volet habet deliberationem versus quam potest volabit.
12. Homo habet deliberationem secundum quod consentit actibus suarum rationum.

13. Homo, qui videt venire ensē supra suum caput, non habet deliberationē ponendi suū trachiū ante suā faciē, quia iā est facta deliberatio per naturalem instinctum.
14. Homo luxuriosus, qui imaginatur luxuriā, nō habet deliberationē, ut luxuriabitur vel nō, quia iā est deliberatū per privātū habitum castitatis.
15. Qualibet potentiarum animo cum suis propriis rationibus habet suā deliberationem.
16. Intellectus cum sua bonitate habet suam deliberationem.
17. Quia femina amat suum filium cum magna voluntate, non habet deliberationem an illum amabit vel non.
18. Non oportet quod Princeps, qui habet malū consiliū aliquid deliberet, quia jam est deliberatū per verū regimē per suū malū consiliū.
19. Nulla deliberatio est tam necessaria, sicut communis Personae.
20. Deus est tam bonus, quod non oportet quod homo habeat deliberationem utrum illi in omnibus rebus serviat vel non.

Cap. 69. De Perceptiva.

1. Perceptiva est potentia cum qua percipiuntur res secreta.
2. Ignis, qui est diffus⁹ per multas species et per eā individua, secundū necessitates species percipit influentiam solis.
3. Ignis percipit unam influentiam solis per speciem piperis, et aliam per speciem cactis.
4. Quando ignis ex parte sui ipsius habet defectum caloris in pipere, et sentit illum fortificari, percipit influentiam solis.
5. Flos percipit rectitudinem à sole, ad quam se vertit, quia in illa rectitudine plus sentit de calore quā in alia.
6. Planta percipit diem, in quantum ei amplificat suos flores, et noctē, in quantum ei illos restringit.
7. Sensitiva cū siti percipit consumptionē humiditatis et frigiditatis.
8. Viri percipiūt luxuriā in femina, quia in facie ponit colores.
9. Per imaginationem, quo imaginatur luxuriā, tactus percipit operationem illius.
10. Per congregare denarios et parā expēdere homo percipit avaritiam.

- 11. Cum sermone percipit homo conceptionem mentis.
- 12. Per mortem hominis mortui percipit homo suam mortem.
- 13. Per malum consilium percipit Populus malum Principem.

- 14.
- 15. Per nimiam locutionem percipit homo mentiri.
- 16. Homo per physiognomia percipit conditiones et naturas hominu.
- 17. In participationibz hominu percipiuntur conditiones illor.
- 18. Cum actibus percipit homo potentias.
- 19. In nullo loco homo tam bene percipit quales sint voluntates hominum, sicut in facie.
- 20. finita mensa percipit homo quales sint homines.
- 21. Cu prosperitatibz et adversitatibz percipiuntur mores hominum.

Cap. 70. De Doctiva et Apprehensiva.

- 1. Doctiva potentia, est illa, cum qua Magistri docent, et apprehensiva, cum qua Scolares addiscunt.
- 2. Affatus est instrumentum docendi, et auditus addiscendi.
- 3. Doctrina incipit in conceptione mentis, et extenditur per affatu, et in illo, qui addiscit, incipit in auditu, et expanditur per conceptionem mentis.
- 4. Nulla Mechanica doctrina est tam propinqua naturali, sicut musica.
- 5. Fabrilis doctrina incipit in oculis et in manibus.
- 6. Doctiva est de activis similitudinibus, et apprehensiva de passivis.
- 7. Magister, qui trahit species de memoria cum voluntate, docet positivè, et ille, qui ipsas trahit cum intellectu, docet ostensivè.
- 8. Species ostensivè traditæ durant.
- 9. Per species ostensivas scholares sunt subtiles, et positivas rudes.
- 10. Doctrina Juris est per memorare, et doctrina Philosophia per intelligere, et doctrina Theologia per utrumque.
- 11. Medicus supponit per suos libros, et demonstrat per experientiam.
- 12. Logicus docet in aere, et naturalis in celo et in terra.
- 13. Doctrina, que non incipit in primis principiis, non est magna.
- 14. De subtili magistro subtilis Scholavis.
- 15. In doctrina prodenariis docta intellectus est instrumentu et voluntas dominica.

- 130 . 16. Doctrina per timorem edocta non est magna.
17. Doctrina propter indigentiam edocta non amatur propter se.
18. Ille habet magnam doctrinam, qui eam amat propter Deum.
19. Magna doctrina traditur cum magnis instrumentis.
20. In Mundo non est tanta magna indigentia, sicut indigentia doctrinae.

Cap. 71. De Opinione.

1. Opinio est suppositio alicuius rei cum dubitatione.
2. Opinio non est de necessariis similitudinibus.
3. Si opinio non participaret cum dubitatione, converteretur cum fine.
4. Cauda opinionis est dubitatio.
5. Si opinio haberet aequalem inclinationem cum affirmatione et negatione, converteretur cum dubitatione.
6. Omnis opinio est infirma.
7. Omnis opinio est de affirmatione vel negatione.
8. Omnis opinio est magis per extrinsecas similitudines, quam per intrinsecas.
9. Omnis opinio est per virtutem vel per vitium.
10. De magnis secretis magna opiniones.
11. Opinio de rebus moralibus non tam diu durat quantum opinio de naturalibus.
12. Stulta opinio habet, qui sine temperamento habet opinionem longae vitae.
13. Opinio magis est per voluntatem quam per intellectum.
14. Opinio est centrum circumstantiarum.
15. Major opinio est quod homo, qui vadit de nocte sit latro quam ille, qui vadit de die.
16. Opinio et suspicio in moribus convertuntur.
17. Opinio Vanagloriae est multum loqui de se ipso.
18. Una opinio est per consuetudinem, et alia per naturam.
19. Propter juventutem homines habent opinionem longae vitae.
20. Omnis homo habet opinionem salvationis.

Cap. 72. Dubitatione.

1. Dubitatio est equalis confusio affirmationis et negationis.
2. Dubitatio non declarat inter antecedens et consequens.
3. Omnis dubitatio dat passionem.

4. Dubitatio est confusa materia affirmationis et negationis.
5. Sicut privatio est principium corruptionis et generationis, sic dubitatio affirmationis et negationis.
6. Omne dubium est materiale principium.
7. Si dubitatio ~~non~~ esset formale principium, non esset in medio affirmationis et negationis.
8. Opinio trahit deliberationem de dubitatione.
9. Per dubitationem omnes potentie animae sunt infirmæ.
10. Dubitatio est magis propinqua positioni quam demonstrationi.
11. In dubitatione intellectus est magis infirmus quam alia potentia.
12. Illa potentia, quæ est magis infirma per dubitationem est illi magis contraria.
13. Dubitatio est conjunctio confusorum actuum.
14. Ille incipit destruere dubitationem, qui declarat aliquem actum.
15. Nulla res est magis periculosa quam dubitatio.
16. Dubitatio est ita privata habitus intelligendi, sicut cecitas videndi.
17. Per dubitationem nullus homo habet quietem.
18. Qui suum adversarium inducit ad dubitationem, illum appropinquat ad veritatem.
19. In dubitatione fit primo conversio de errore ad veritatem.
20. Difficile est destruere antiquam dubitationem.

Cap. 73. De Affirmatione et Negatione.

1. Affirmatio est vocabulum quod significat assertivam necessitatem, et negatio est vocabulum quod significat inconveniens et impossibile.
2. Quia deus est, affirmatio habet majorem necessitatem quam negatio.
3. De deo dicit homo majorem veritatem affirmando quam negando.
4. Major veritas est dicere, deus est durans quam dicere, deus non est asinus.
5. Deus non est deus, quia non est asinus, et est deus quia est magnus.
6. De Majori Veritate major affirmatio, et de Minori falsitate major negatio.
7. Omnis negatio est consequentia affirmationis, et nulla affirmatio est consequentia negationis.
8. Si affirmatio esset consequentia negationis, esset consequentia sui ipsius.
9. Una affirmatio est per sensum, alia per imaginationem.

10. Nulla affirmatio est tam magna per imaginari, sicut per intelligere.
11. Affirmatio, quae est per voluntatem, habet inclinationem ad positionem, et quae est per intellectum ad demonstrationem.
12. Quia affirmatio est de antecedentibus principijs, et negatio de consequentibus.
13. Affirmatio ostensiva est lumen necessarie negativae.
14. Dubitatio est magis remota ab affirmatione, et opinio est ei magis propinqua.
15. Qui affirmat sine deliberatione, est propinquius negationi.
16. Affirmatio non participat cum excusatione.
17. Affirmatio est fortior de die quam de nocte.
18. Homines magis laborant per affirmationem quam per negationem.
19. Negatio non transit ad aliam vitam.
20. Affirmatio est per primam intentionem, et negatio per secundam.

Cap. 74. De Communicatione.

1. Communicatio est extrema participatio.
2. Substantia communicans suas proprias proprietates communicat se ipsam.
3. Substantialis Bonitas quae Magnitudinem communicat suam accidentalem bonitatem se dat ei.
4. Ignis datus suum calorem aeri, se dat ei.
5. Ignis non communicat suum calorem aqua, ut sit illig, sed, ut eam destruat.
6. Sol non communicat suam claritatem igni, sed similitudinem eius.
7. Si sol communicaret suam claritatem igni, miseret suam substantiam cum substantia ignis.
8. Si scientia, quam Magister docet, et communicat, esset de sua essentia, influendo suam scientiam, influeret suam substantiam.
9. Objectum non communicat suam essentiam potentiae, sed suam similitudinem.
10. Intellectus communicat suum intelligere amabilitati, et voluntas suum amare intelligibilitati, et memoria suum memorare ambobus.
11. Sensus communicat suam sensibilitatem imaginabilitati.
12. Imaginatio communicat illud quod accipit a sensu, potentiis animae.
13. Una potentia communicat alteri suam virtutem.
14. Communicatio est in creaturis per appropriationem.

15. Princeps communicat suo heredi suam potestatem.
16. Unus peccator communicat alteri suum peccatum.
17. Ex communicatione sequitur communis proprietas.
18. Qui suo amare communicat bonitatem, non fatigatur.
19. Qui se comunicat malo dño, seipsū comunicat magno labori.
20. Communicatio multorum bonorum est valde bona.

Cap. 75. De factiva.

1. Factiva est potentia, qua facit esse hoc quod deviat in actum.
2. Ignis habet proprietatem factivam, cum qua facit hoc quod facit.
3. Id quod factum est, est factum per formam.
4. Potentia forma facit quod hoc quod non est sit.
5. Sol habet potentia formā, in quātu facit influētia, quā transmittit inferis.
6. Naturalis factivitas facit de naturali factibili naturale factum.
7. Planta cum sua factivitate facit folia, flores, et fructus de sua naturali factibilitate.
8. Ignis facit aquam calidam, et aer facit eam humidam.
9. Factivitas ignis et aeris se habet ad unū finē in calefaciendo aquam.
10. In factione concurrunt multe factivitates.
11. Factor facit bonū cū bonitate, et magnū cū magnitudine etc.
12. Factio semper est de aliqua re.
13. Materia est subjectū factionis, et suū particulare fit in factione.
14. Vir et femina faciunt filium.
15. Femina ita facit filium per factionem viri, sicut aer facit aquam calidam per calorem quem recipit ab igne.
16. Magister facit artificiale factionē, cū qua facit artificiale factibile.
17. Faber facit clavum de ferro.
18. Intellectus facit species, de quibus facit scientiam.
19. Intellectus facit species in quātu illas trahit de potentia in actum.
20. Homines cū virtutibz se faciunt bonos, et cū vitiis malos.

Cap. 76. De Instrumentativa.

1. Instrumentativa est potentia, cū qua factor facit opus.
2. Omne instrumentum movetur ad operandum.

- 136 . . .
3. Omne instrumentum motum ad operandum movet opus.
  4. In quatuor una potentia sejuvat cum alia. Facit de ea instrumentum.
  5. Claritas solis est instrumentum ad videndum, et per ignem est instrumentum ad calefaciendum.
  6. Moralitas bonitas est instrumentum homini in quantum cum illa se facit bonum.
  7. Martellus est instrumentum clavi, et clavis pedis equi, et pes equi equitis, et equus Regis, et Rex populi, et populus honoris Dei.
  8. Quantitas est instrumentum mensure, et qualitas determinationis, et relatio consequentie, et actio forme, et passio materie, et habitus doctrina, et situs figura, et tempus motus, et locus continentis.
  9. Instrumentum est in medio agentis et agibilis.
  10. Instrumentum est ita necessarium potentia, sicut factori.
  11. In dispositione instrumenti est dispositio factoris et factura.
  12. Omnes substantie sunt necessaria instrumenta, excepta substantia Dei.
  13. Otiositas est destructio instrumentorum.
  14. Elementare est instrumentum elementati, et vegetare vegetati, et sentire sentiti, et intelligere intellecti.
  15. Moralitates sunt instrumenta meritorum, et merita iudicii, et iudicium justitie.
  16. Intellectus est voluntati instrumentum electionis, et voluntas est intellectui instrumentum diligentie, et memoria est instrumentum ad conservandum operationes arborum.
  17. Differentia est instrumentum intellectus, et concordantia voluntatis, et finis memorie.
  18. Imaginatio est instrumentum voluntatis per desiderare, et intellectus per intelligere, et memoria per memorare.
  19. Corpus est instrumentum animo, et anima corpori ad serviendum Deo.
  20. Omnes corporales substantie, et earum accidentia sunt homini instrumenta ad honorandum Deum, et ei serviendum, et homo similiter est instrumentum dictis substantiis.

Cap. 77. De Iuvativa.

1. Iuvativa est potentia, cum qua una substantia adjuvat aliam.
2. Bonitas iuvat magnitudinem cum sua similitudine, et magis

- Magnitudo bonitatem cum sua.
3. Omnis substantia indiget adiutorio, excepta substantia Dei.
  4. Substantia Dei non indiget adiutorio, quia est aeterna et infinita.
  5. Ideo creata substantia indiget adiutorio, quia non est per se ipsam.
  6. Quia creat substantia non est propter suum finem, sed propter finem Dei, indiget adiutorio.
  7. Qualibet substantia naturaliter se iuvat cum suis partibus.
  8. Planta se iuvat cum sua bonitate quod sit bona, et cum sua magnitudine quod sit magna.
  9. Omnis homo indiget alio homine.
  10. Ad faciendum clavum forfices iuvant martellum.
  11. Sol iuvat ignem ad multiplicandum suum calorem, et luna aquam ad multiplicandum suum frigus.
  12. Manus et pedes iuvant ventrem et venter iuvat ipsos.
  13. Unus iuvat alium.
  14. Equus, gladius et sanctus iuvant equitem, et eques iuvat Regem.
  15. Aer cum suo calore et humiditate iuvat ignem ad calefaciendum aquam, sed cum sua humiditate non iuvat ipsum ad desiccandum eam.
  16. Nulla potentia sine adiutorio alterius potest habere suum actum.
  17. Ille habet maiorem actum, qui habet majus adiutorium.
  18. Adiutorium hominum non est tam magnum, sicut adiutorium Dei.
  19. Quilibet homo plus potest iuvare se ipsum quam alium.
  20. Denarii et honores non possunt tantum iuvare sicut homines.
  21. Quia homo est ex elementis, illum possunt magis iuvare quam firmamentum.

Cap. 78. De Impeditiva.

1. Impeditiva est potentia, quae aliis potentiis impedit suos actus.
2. Quia fines sunt variabiles, unus finis impedit alteri suum finem principium et medium.
3. In omni substantia quae est de contrariis sunt impedimenta.
4. Peccatum tantum impedit Deum ad faciendum bonum hominibus.
5. Si non esset peccatum gratia Dei esset in omnibus hominibus.
6. Ignis cum sua siccitate impedit aere ne det humiditatem aquae.

7. Ignis per concordantiam quam habet cum aere in quantum ei dat suum calorem, impedit aerem, ne det suam humiditatem aqua.
8. Aer in quantum habet concordantiam cum aqua, qua accipit eius humiditatem, et in quantum habet contrarietatem cum igne, qui eum desiccatur, impedit ignem, ne calefaciat aquam.
9. Planta cum suis foliis impedit gelu, ne destruat suos fructus.
10. Tenebrae impediunt oculos, ne videant.
11. Quando intellectus assuescit ad multum imaginandum res corporales, imaginatio impedit eum ab intelligendo res spirituales.
12. Quando voluntas se assuescit ad multum amandum aliquam rem temporalem, impedit intellectum ab intelligendo res alterius vite.
13. Qui multum memoravit aliquam rem, impedit voluntatem ab amando aliam rem.
14. Nullus homo tantum impedit alium quantum se ipsum.
15. Malus homo impedit bonum hominem in faciendo bonum.
16. Impedimentum facilliter accidit et difficiliter consumitur.
17. Omnis homo qui impedit bonum facit malum.
18. Mali homines impediunt resurrectionem et diem iudicii ne cito sint.
19. Avarus homo impedit denarios ne serviant.
20. Nimum comedere et bibere impediunt digestionem.

Cap. 79. De elementis.

1. Elementa sunt simplicia corpora, quae componuntur in tertio corpore quod est ex illis.
2. Elementa sunt quatuor ut ex eis sit quadrangulus, et ut ex quadrangulo sit triangulus.
3. De elementali quadrangulo sunt duodecim trianguli.
4. De igne, terra, et aere est unus triangulus per concordantiam et contrarietatem, de igne et terra, qui concordant per siccitatem, et de igne et aere, qui concordant per calorem, et de terra et aere, qui contrariantur per humiditatem et siccitatem.
5. Ignis, aer, et aqua faciunt terminum per concordantiam caliditatis et humiditatis, et per contrarietatem caliditatis et frigiditatis.

6. Ignis, aqua, et terra faciunt triangulum per concordantiam et contrarietatem siccitatis, caliditatis, et frigiditatis.
7. Quodlibet elementum ita habet tres triangulos, sicut ignis.
8. Si essent plura vel pauciora elementa, naturalis triangulus non posset esse de naturali quadrangulo.
9. Sine naturali et corporali triangulo non posset esse plenus naturalis quadrangulus.
10. De corporali et naturali quadrangulo et triangulo est plenus naturalis circulus.
11. Quodlibet elementum habet suum proprium locum, qui est sua sphaera.
12. Quia locus est magis plenus de simplicibus et compositis quam de simplicibus tantum, intrant et existunt quaedam elementa in aliis.
13. Si alia elementa non essent in sphaera ignis, non esset plena triangulus, nec concordantia contrarietate, motu et aliis generalibus principiis.
14. Si elementa simplicia non essent essentialiter in compositis elementatis, nullum compositum elementatum esset plenum naturalibus et corporalibus triangulis.
15. Si terra et hoc idem de aere et aqua non essent supra in sphaera ignis, non ascenderet in eam ad accipiendum influentiam a corporibus celestibus.
16. Si sphaera aquae esset tota plena simplici aqua solida, et occuparet locum alius elementis, ignis superior non posset descendere inferius, nec iste qui est inferius, posset ascendere superius, et in igne perderetur motus, appetitus et levitas.
17. Si elementum simplex esset corruptibile, perderentur suis propriis qualitates, et accidentia essent proprietates sine propriis subjectis, et sustentarentur in se ipsis.
18. Si aliqua pars simplicis aeris converteretur in simplicem ignem, aliqua pars humiditatis converteretur in calorem et siccitatem.
19. Nullum generale accidens est corruptibile in suo proprio subjecto.
20. Si ignis converteret aerem in sua sphaera esset vegetatio.

Cap. 50. De Calore et frigore.

1. Calor est instrumentum calefaciendi, et frigus frigefaciendi.
2. Ignis et aqua cum suis instrumentis contrariantur.
3. Calefactibilitas aquae est contra suam substantiam, et frigibilitas ignis est contra ignem.

140. 4. Calefactibilitas aquae est passiva qualitas appropriata per calefactibilitatem aeris, quae habet concordantiam cum ipsa.
5. Si calefactibilitas esset appropriata aquae, aqua naturaliter esset contra suam frigibilitatem.
6. Sola materia aquae est calefactibilis.
7. Materia aquae calida est subjectum igni et aeri calefaciendi id, quod participat cum aqua.
8. Forma aquae resistit calefactibilitati suae materiae.
9. Ignis calefaciens materiam terre calefacit aquam.
10. Cui calefacit subjectum frigoris, privat de eo actum frigoris.
11. In quantum aqua habet concordantiam cum aere est magis calida per calorem aeris quam ignis.
12. Appetitus quem aqua habet ad humiditatem aeris disponit eam ad magnam calefactibilitatem.
13. Ignis sine medio non posset calefacere aquam.
14. Ignis magis calefacit aquam in colerico, quam in phlegmatico.
15. Ignis magis calefacit aquam per naturam, quam per artificium.
16. Aqua est magis calida in pipere quam in ferro calido.
17. Calor aquae magis durat in pipere, quam in ferro calido.
18. Aqua est magis frigida in aurora quam in media nocte.
19. Cui ignis magis depurat aquam in aestate, quam in hyeme, aqua est magis frigida in aestate quam in hyeme.
20. Id propter quod ignis est magis calidus in vino quam in racemo, est quia aqua est magis frigida in racemo quam in vino.

Cap. 81. De Humiditate et Siccitate.

1. Humiditas est id, per quod substantiae sunt humidae, et siccitas est id, per quod sunt siccae.
2. Terra consumens humiditatem facit naturalem appetitum desiderare humiditatem contra suam siccitatem.
3. Linea, quae est de humiditate et siccitate, est subjecta corruptioni, et linea, quae est de humiditate et frigiditate est subjecta generationi.
4. Humiditas est major in nocte et siccitas in die.

5. Humiditas et siccitas sunt magis possibiles qualitates quā calor et frigus.
6. Quia sphaera ignis et sphaera aqua sunt magis remota una ab alia, quam sphaera aeris, et sphaera terra, calor et frigus sunt magis contraria qualitates quam humiditas et siccitas.
7. Homines qui habent tussim per humiditatem, magis tussunt de nocte quam de die.
8. Quia humiditas se extendit, est occasio letitiae, et quia siccitas se restringit, est occasio tristitiae.
9. Quia humiditas se magis extendit quā siccitas, requirit majorem motum.
10. Aer non motus est major occasio corruptionis, quā terra non mota.
11. Nullus sensus attingit humiditatem, nec siccitatem.
12. Sitis est figura siccitatis, et spuerie sine siti est figura humiditatis.
13. Ignis et aer contrariantur per siccitatem et humiditatem, et terra et ignis per frigus et calorem.
14. Ignis habet maiorem concordantiam cum aere per calorem, quā cum terra per siccitatem.
15. Aer habet maiorem concordantiam cum aqua per humiditatem, quā cum igne per calorem.
16. Aer habet maiorem contrarietatem cū terra per aquam, quam per ignem.
17. Plante nutriuntur cū humiditate, et sunt matura cum siccitate.
18. Quia fructus sunt maturi cum siccitate, colliguntur in estate.
19. Sicci fructus melius conservantur quā humidi.
20. Sicut generatio prius incipit cum humiditate quā cū siccitate, sic corruptio prius incipit cum siccitate quam cum humiditate.

Cap. 52. De Vapore.

1. Vapor est congregatio corporum tam subtilium, quod non habent determinatum colorem et figuram.
2. Pluvia est aqua, quae exit de vaporibus, et descendit de aere in terram.
3. Vapores sunt partes minutae, quae exeunt et intrant per poros elementorum corporum.
4. Elementa elevant et deprimunt vapores, in quibus sunt impressae influentiae, quas corpora caelestia transmittunt ad terrena.

5. De vaporibus fiunt nubes et de dissolutione earum fit pluvia.
6. De vaporibus calidis et siccis fit ventus, qui est aer motus per ponderositatem nubium, quae sunt graves et descendunt inferius.
7. De vaporibus frigidis et humidis fit pluvia, et si vapores sunt multum frigidi, de eis fit nix.
8. Nix est aqua congelata in aere per abundantiam frigidorum vaporum.
9. Lapides vel grando, qui cadunt ex aere, sunt nix diffusa in illis, et illi ex partibus nivis, quae conjunguntur et se invicem percutiunt in descensu, quem faciunt.
10. Vapores calidi et humidi ascendunt sursum, si non deprimuntur a nubibus; et si deprimuntur, ex illis fit ros, et si transeunt per frigidum aerem, ros convertitur in gelu.
11. Si vapores sunt multi frigidi et sicci congelantur in aere, et eis fit grando, quae descendit, sed in aqua vapores multum frigidi et sicci convertuntur in glaciem.
12. Vapores qui exeunt de mari sunt calidi et sicci per mare quod est calidum, salsum et siccum; et ex aquis dulcibus exeunt vapores humidi et calidi, qui fugiunt a frigiditate et humiditate aquae.
13. Vapores calidi et sicci, qui exeunt de mari depurantur in aere, qui aquae reddit suam complexionem, quae est frigida et humida, et ideo salsi vapores convertuntur in dulcem aquam.
14. Vapores, qui sunt magis calidi et humidi ascendunt ratione ignis, et aeris, qui sunt leves; et vapores, qui sunt magis frigidi et sicci, descendunt ratione aquae et terrae, quae sunt graves.
15. Vapores humidi et frigidi qui cadunt in terram, convertuntur in aquam, quae exit de fontibus, et transit per venas terrae, in qua est, et de illa exit per illos, qui eam ponunt in puteis.
16. Fontes qui sunt in summitatibus montium sunt maxime de vaporibus, qui ascendunt ex mari, quod est in cavernis terrae.
17. Aqua fontium, qui sunt in capitibus montium, et quae est de revolutione vaporum, qui sunt in cavernis et concavitatibus montium, et venit de mari, est magis frigida, quia illa quae venit de pluvia, quam sol calefacit in aere.

18. Vapores, qui exeunt in fumum sunt calidi et sicci si illa, quae ignis comburit sunt de complexione calida et sicca; et sunt frigidi et humidi, si id quod ignis comburit, est de complexione frigida et humida.
19. Vapores, de quibus est fumus ascendunt, quia ignis eos trahit sursum, et quando sunt elevati in altum se dilatant, et vertuntur cum aliis vaporibus, ex quibus fiunt nubes.
20. Vapores, qui exeunt de nubibus sole attrahente humiditatem aeris et aquae, quae cum terra participant, si sunt multum frigidi et humidi, faciunt tenebras et caliginem.

Cap. 83. De fulmine et tonitruo.

1. Fulmen est ignis, qui incenditur in sua sphaera in subjecto valde calido et sicca complexionis, et illud ardet.
2. Est alius modus fulminis, qui ita est ignis aggressus de oblatione ventorum, qui sunt de vaporibus calidis et siccis, sicut ignis exit de lapide, quem homo percussit cum ferro.
3. Tonitruum est mugitus ebullitionis aquae, quam flumen comburit quando incenditur in sua sphaera.
4. Est alius modus tonitruum, qui est mugitus, qui exit de oblatione ventorum.
5. Si fulmen quod incenditur, habet continuatum subjectum usque in Terram, descendit inferius in Terram.
6. Secundum quod subjectum, in quo fulmen incenditur est longum vel breve, est flamma ignis longa vel brevis.
7. Si subjectum fulminis est directum vel obliquum descendit fulmen per lineam rectam vel obliquam.
8. Id propter quod fulmen descendit per lineam strictam et non amplam, est, quia vapores fugiunt ab eo, et remanent illi, qui ipsi sunt magis simplex subjectum.
9. Linea quam fulmen comburit est ex continuis vaporibus, et, si aliquid suppositum est in illa, comburit illud, et transit ad alios vapores, qui cum supposito sunt continui.
10. Secundum quod fulmen se movet per lineam rectam vel obliquam tonitruum se movet per eam.
11. Quanto magis fulmen appropinquat Terrae, tanto magis tonitruum ei appropinquat.

12. Fulmen prius est objectum oculorum antequam tonitruum sit objectum aurium.
13. Fulmen et tonitruum sunt in uno et eodem tempore, sed oculi prius attingunt objectum quam aures.
14. Fulmen facit timorem oculis, et tonitruum auribus.
15. Fulmen comburens vapores calidos et siccos in hyeme generat pluviam, quia est spuma illius ebullitionis de qua est tonitruum.
16. In estate, in qua sunt pauci vapores frigidi et humidi, non sequitur pluvia per fulmen nec per tonitruum.
17. Sicut per ebullitionem vaporum, quos fulmen comburit, fit motus aeris, qui est tonitruum, ita fit terrae motus per obrotationem aquarum et aeris, qui sunt in cavernis.
18. Sicut fulmen findit homines, arbores, et turres, ita terrae motus findit terras et dirruit odes.
19. Quando aer inclusus in cavernis non potest resistere aquae, quae intrat in eas, dirrumpit et findit terram, et fugit, et ideo terra tremat.
20. Antiquitus erant plures terrae motus quam modo, quia de terra, quia aquae ducunt in mare, impletur caverna, quae sunt sub terra participantes cum mari.

Cap. 54. De Sono et Voce.

1. Sonus est objectum auditus et vox est subjectio significata conceptionis.
2. Sonum est creata proprietas quae exit ex percussione, et sua figura exit de ea in aures.
3. Figura soni non potest esse in actu sine auditu.
4. Sonum est confusum ens, et sua declaratio est per vocabula, quae sunt simplices partes illius.
5. litterae sonantes sunt de confusione soni et de suis simplicibus partibus.
6. Sonum in litteris consonantibus est ex una parte per se ipsum confusus, et ex alia parte clarus per suas simplices partes.
7. Vox est de sono, et habet multa diversa instrumenta.
8. Vox habet unum instrumentum per linguam, aliud per Cytharam, aliud per campanam, aliud per organum.
9. Instrumentum ascendit et descendit ad sonum per litteras vocales, et sonus est in medio per consonantes.

10. Vox est de sono, qui ascendit et descendit, et est in medio.
11. Declaratio soni est vox, quæ habet suum complementum in ascendendo et descendendo et in sustentando.
12. Vox declarat appetitus animalium secundum quod est diffusa per differentes species.
13. Sonus sine voce non est utilis ad aliquid.
14. Per ictus duorum corporum est magnus sonus, et maxime, si sunt scava.
15. Sonus est magis per frigidum et per siccum, vel per calidum et per siccum, quam per aliam complexionem.
16. Sonus est major in cisternis quam in aliis locis, quia ibi est plus de incluso aere.
17. Confusio variarum vocum in uno loco est reductio illarum ad simplicem sonum.
18. Sonus transit partes, quia tangitur in aere, qui est continua linea, quæ intra et extra continet partes.
19. Quia sonus non habet colorem, non potest videri.
20. Per nullum instrumentum vox est ita imaginabilis, sicut per linguam.

Cap. 85. De extensione et Restrictione.

1. Extensio est actus potentie, quæ se vel aliud extendit per longum et latum consumendo profunditatem.
2. Restrictio est potentia, quæ fluit et refluit de longo et lato multiplicando profunditatem.
3. Ignis extenditur per calorem et restringitur per siccitatem.
4. Aer extenditur per humiditatem dando eam aquæ, et restringitur, quia ignis ei dat suum calorem cum siccitate, quam accipit à terra.
5. Extensio fit per appetitum et restrictio per contrarium.
6. Extensio est per influentiam et restrictio per refluentiam.
7. Forma, quæ extenditur deducit in actum longum et latum, et quæ sunt in potentia, et illa reducit in potentiam quando restringit suam materiam.
8. Extensio maxime fit per calidum et humidum et restrictio per frigidum et siccum.
9. Quando caro tangitur, se extendit, et nervus se restringit.
10. Quia aurum est de igne et sole, et argentum de aqua et luna, aurum est magis extensibile quam argentum.

11. Illud propter quod aurum est magis grave quam argentum est, quia in eo est plus de extensione in potentia, quam in argento.
12. Per laetitiam cor extendit suam virtutem, et per tristitiam restringit eam.
13. Concordantia est subjectum extensionis, et contrarietas restrictionis.
14. Verax homo extendit suam faciem quando loquitur, et falsus homo restringit illam.
15. Audacia extendit sanguinem, et timor restringit eum.
16. Hyems restringit poros, et aestas amplificat eos.
17. Avaritia restringit manus, et Charitas extendit eas.
18. Voluntas extendit sanguinem per affirmationem, et restringit eum per negationem.
19. Ignis extendit ceram cum calore, et restringit mel cum siccitate.
20. Gustus extendit suam virtutem per dulcedinem, et restringit eam per amaritudinem.

21. Actus imaginationis se extendit vel restringit secundum quantitatem objecti quod capit.

Cap. 86. De Tremore et Amorticatione.

1. Tremor est impulsio aeris, qui movet partes corporis, in quo est inclusus et quibus appetit exire.
2. Amorticatio (alias Syncope) est nuncius mortis.
3. Tremor est de contrariis partibus ex quibus est compositus, quae se invicem percutiunt.
4. Tremor est ex inordinato motu, qui sepe est per extensionem et restrictionem.
5. Tremor flamma est de partibus quae in ea se ab invicem dividunt.
6. Gallus et bestia se excutunt, ut aer exeat per poros, qui est inclusus, et per quem accidit Tremor.
7. Homines aliquoties subito tremunt propter percussione partium, sicut aer, qui tremunt propter tonitruum, et domus propter terrae motum.
8. Frigus claudit poros, et aer, qui non potest exire de corpore, facit corpus Tremere.
9. Homines, qui tremunt et habent febrem, Tremunt quia in corpore bullit aqua, quae movet aerem, qui movet corpus.
10. Homo tremunt propter timorem, quia partes corporis restringuntur, et propter illam restrictionem Tremunt.

11. Homines paralytici Tremunt propter indigestas partes de quibus
aer non potest exire, et ipsa bulliunt.
12. Homines tremunt in morte, quia quaedam partes impelluntur,
et aliae restringuntur.
13. Oculi tremunt propter verecundiam, et cor propter suspiria, et prop-
ter curare, et caput propter restrictionem nervorum.
14. Gremor est ex minuto motu partium conjunctarum per diver-
sas rectitudines.
15. Propter debilitatem et famem tremunt corpus, quia partes e-
ius appetunt cibos.
16. Homo tremunt propter videre, quia sanguis bullit propter letitiam,
ubi calefacit naturalis calor.
17. Amortificatio est appropinquatio mortis, quam partes corporis
per naturalem instinctum abhorrent.
18. Amortificatio est naturalis deliberatio moriendi vel vivendi.
19. Amortificatio est ex dormitione vivarum partium.
20. Homines qui habent amortificationem, habent croceum colo-
rem, quia naturalis calor exit extra.

Cap. 87. De linea et Puncto.

1. Linea est extensa et stricta mensura determinata inter duo puncta.
2. Punctus est simplex pars lineae, quae est indivisibilis.
3. In Bonitate bonificativum est unus punctus, et bonificabile aliud,
et ipsa est linea extensa in omnibus.
4. Bonificativum non potest dividi in essentiam bonitatis, quia, si pos-
set, esset hoc quod est, et esset bonificabile.
5. Si in essentia bonitatis bonificativum posset dividi in bonificabile vel
bonificare, vel in aliud bonificativum, quod esset de sua essentia, bo-
nificativum esset punctus et linea; quod est impossibile.
6. Linea naturalis est composita ex multis simplicibus corporali-
bus punctis, existentibus quibusdam in aliis per continuam quantitatem.
7. Quidam puncti sunt substantiales, et quidam accidentales.
8. Punctus substantialis est simplex punctus corporalis, et punctus ac-

- accidentalis est instrumentum illius puncti.
9. Ex substantialibus punctis est substantialis linea, et ex accidentalibus accidentalis.
10. In essentia ignis essentialiter est substantialis punctus, et quantitas, qualitas et sunt accidentales puncti, qui sunt sua instrumenta in eo sustentata.
11. Sicut de multis simplicibus lineis est una composita et communis, sic ex multis simplicibus punctis una communis linea.
12. Sicut simplex punctus non potest dividi, ita simplex linea non potest dividi.
13. Sola composita linea est divisibilis, et compositus punctus similiter.
14. Corpus auri, quod est unum in florenis potest dividi in duas vel plures partes, sed sua essentia non potest dividi.
15. De essentia auri non potest esse plus in majori parte quam in minori.
16. Si minor pars auri, quod potest esse, esset divisibilis, esset tantum de essentia auri, et de sua forma et materia, et suo pondere, et de actione et passione et colore in minori parte, quantum in majori.
17. Quia naturalis simplex punctus, non potest esse sine alio naturali puncto, non potest esse divisibilis, et hoc idem de simplici naturali linea.
18. Artificialis punctus est figura naturalis puncti, et artificialis linea naturalis linea.
19. Calor est accidentalis et naturalis linea, et non est de punctis, sed determinatur inter calefactivum, et calefactibile.
20. Quia calor est propria qualitas ignis, et appropriata aëris, est linea composita ex extraneis punctis per extranea subjecta.

Cap. 88. De Alteratione.

1. Alteratio est potentia per quam de uno convertitur ad aliud.
2. Calor ignis est unus et est alius in quantum est aëris.
3. In omni commutatione est alteratio.
4. In generatione et corruptione est alteratio de uno in aliud.
5. Panis conversus in carnem non est aliud, sed quando ipse est corruptus, sua naturales partes sunt sub alio.
6. Naturale principium panis corrupto pane est aliud in carne.

7. Quia panis habet unam bonitatem, et caro, in quantum est conversus, aliam, ideo bonitas panis est alia in carne.
8. Omnis alteratio fit propter alterationem finis.
9. Omnes partes panis sunt ad suum finem, et quando panis transmutatur in aliam speciem, se habent ad finem illius speciei.
10. Omnis alteratio est per differentiam.
11. Una alteratio est per concordantiam et alia per contrarietatem.
12. Alteratio, quae est per concordantiam, est per similitudinem, et quae est per contrarietatem, est per dissimilitudinem.
13. Fructus viridis alteratus in maturum est alteratus per concordantiam.
14. Per mores unus et idem homo quandoque potest esse alius.
15. Ille idem homo, qui est iustus, est alius quando est iniustus.
16. Iustus homo quando fit iniustus, non est alius in numero.
17. Potentia habet unum actum per unam rationem, et alium per aliam.
18. Homo habet unum actum per intellectum, et alium per voluntatem, et alium per sentire.
19. Potestas ignis per unum modum se tradit potestati calefaciendi, et per alium potestati illuminandi, et per alium potestati desiccandi.
20. Generalis potestas quantum ad suam speciem semper est una, sed habet unam partem in una specie et aliam in alia.

Cap. 89. De Vegetativa.

1. Vegetativa est potentia per quam fit transmutatio de una substantia in aliam.
2. Partes vegetative sunt appetitiva etc.
3. Per appetitivam quaedam substantia habent appetitum ad alias, et per retentivam retinetur id quod quaedam substantie habent de aliis, et per digestivam digeritur et fit transmutatio unius substantie in aliam, et per expulsiivam exquirunt et sudant homines, et folia cadunt de arboribus.
4. Quia vegetatio materialiter est de elementis, et formaliter de se ipsa, est a generante et non a creante.
5. Embrio ita est in vegetatione in femina, sicut semen in terra.
6. Quia in vegetando una placita est de alia, convenit quod vegetatio sit generata.

7. Si vegetatio non esset generata sub specie unius vegetationis vegetatio non esset alia.

8. Si vegetatio non esset de planta in plantam, et de animali in animal, nulla planta nec corpus animatum haberet appetitum ad multiplicandum suam speciem, quia non posset illam multiplicare.

9. Vegetatio est creatura generalis et substantialis particularibus vegetationibus, in quibus est diffusa.

10. Rationes et principia elementorum sunt naturalia instrumenta vegetationis.

11. Vegetatio ita est inserta in elementatione, sicut olea in oleastro.

12. Vegetatio ita convertit in suam speciem id quod venit de elementis, sicut olea id quod venit de oleastro.

13. Pluvia est elementata et terra, in qua est planta, et vegetatio planta convertit pluviam et terram in speciem planta.

14. Una vegetatio est vegetatio olea, et alia est vegetatio ficulnea, et qualibet convertit unam et eandem terram et aqua in suam speciem.

15. Horno et canis, qui comedunt unum mutonem, cuiuslibet vegetatio transmutat in suam speciem carnem mutonis.

16. Vegetatio ita exprimit et dat suam essentiam in vegetato, sicut ignis ignificato et calefacto.

17. Vegetatio non potest esse sine generatione, nec generatio sine illa.

18. Per vegetationem est filius agnatus sui patris, et sue matris, et sui fratris.

19. Vegetatio in planta habet appetitum ad folia, flores, et fructus, et ignis ad calefaciendum illa.

20. Naturalis instinctus et appetitus vegetationis movet in planta et in corpore animato instinctus et appetitus cuiuslibet elementi, et alia principia ipsorum.

Cap. 90. De sensitiva.

1. Sensitiva est illa potentia substantialis, de qua est sensitivum, et proprium sentire, et sensibile.

2. Sensitiva est significabilis anima, quae est diffusa in multas substantias de ipsa animatas et sensatas.

3. Si sensitiva non esset generata, non esset de una substantia in aliam, et nullus filius esset filius sui Patris, et sue matris.
4. Sensitiva habet sex potentias visum, auditum, odoratum, gustum, tactum, et affatum.
5. Sensitiva per visum sentit colorem, per auditum sonum, per odoratum odorem, per gustum saponem, per tactum calorem, famem, sitim, et dolorem, et per affatum delectationem et tristitiam.
6. Quia sensitiva est inserta in vegetativa, et vegetativa in elementativa, sensitiva attrahit ad sentiendum virtutem elementativam et vegetativam.
7. Sensitivum per ignem habet calorem, et per seipsum sentit illum.
8. Sicut vegetativa non convertit in suam speciem simplex elementum, sed compositum, ita sensitiva non convertit in suum simplicem elementum, nec vegetatio, sed compositum elementum est compositum vegetatum.
10. Quia sensitiva convertit in suam speciem compositum elementum, et compositum vegetatum, in illa sunt essentialiter elementa simplicia et composita, et vegetata.
11. Sicut compositum elementum est de simplicibus, et compositum vegetatum de simplicibus vegetationibus specialibus, ita communis sensitiva est de suis simplicibus partibus, quae sunt sex sensus.
12. Sensitivum in suo proprio sensibili attingit extraneum sensibile.
13. Color pance est extranea sensibilitas, quae est privata de sensibilitate, quae est de essentia sensus.
14. Sensitiva in sentiendo dulcedinem facit instrumentum de vegetativa, quia ipsam non potest sentire sine vegetare.
15. Sensitiva in sentiendo calorem facit instrumentum de elementativa, quia illam non potest sentire sine calefacere.
16. Sensitiva movet vegetativam ad vegetandum, et elementativam ad elementandum, ut ipsas moveat ad sentiendum.
17. Motus quos vegetativa et elementativa habent per sensitivam est appropriatus, et ille, quem habent per se ipsas est proprius.

14. Una et eadē potestas per speciem est illa, quae est sensitiva, vegetativa, et elementativa, sed est distincta inquantū ipse sunt distincte.
19. Vegetativa in vegetando, et elementativa in elementando fortificant sensitivam.
20. Sensitiva fortificando et multiplicando suū sentire fortificat vegetare vegetativa, et elementare elementativa, cū qua participat.

Cap. 91. De Imaginativa.

1. Imaginativa est potentia ex similitudinibus corporalibus et abstractis.
2. Imaginativa est generalis creatura et principium, et est diffusa in substantiis animatis.
3. Imaginativa est inserta in sensitiva, et de ea trahit similitudines, et hoc idem de vegetativa; et elementativa.
4. Similitudines substantiarum sensitivarum, vegetativarum, et elementativarum attrahit et imprimit imaginativa sibi ipsi, et in se ipsa eas attingit.
5. Sicut ignis sibi ipsi assimilatur substantiam calefactam, et aqua refrigeratam, ita imaginativa sibi assimilatur substantiam imaginatam.
6. Imaginari est actus imaginativa et est actus impressionum similitudinum abstractarum.
7. Oculi vident colorem et figuram determinatam substantiae objectae, et quando relinquunt illud objectum, imaginativa retinet similitudinem illius objectationis oculorum.
8. Imaginativa in sensitiva colligit similitudines vegetativae et elementativae.
9. Sicut speculum est instrumentum praesentium similitudinem, sic imaginatio est et absentium à corporalibus sensibus.
10. Retentiva imaginativa accipit similitudines corporalium substantiarum.
11. Secundum quod imaginativa est disposita ad accipiendum substantias est ratiativa disposita ad accipiendum ipsas.
12. Imaginativa est libera potentia ad multiplicandum phantasticas similitudines et ad trahendum quasdam similitudines ab alijs.

13. Sicut voluntas est libera in electione, ita imaginativa est libera in assimilatione.
14. Imaginativa est generale et primum instrumentum operis artificialis, et de illa derivantur artes mechanice.
15. Imaginatio ita est causa et primum principium industriis brutorum animalium, sicut discretio modo vivendi, quem habent homines.
16. Imaginatio non potest sentire, quia est similitudo, quae attingit sensum assimilatum et imaginatum.
17. Imaginatio attingit discretionem per memorare, intelligere, et amare.
18. Sicut calor non calefacit imaginationem, ita vegetatio non vegetat ipsam.
19. Sicut olea inserta in oleastro attrahit ad suam speciem naturam illius, ita imaginativa attrahit ad suam similitudinem similitudines inferiorum potentiarum.
20. Imaginativa est de multis positivis similitudinibus creatis, et illa est generale speculum ad accipiendum concreatas similitudines de corporalibus substantiis.

Cap. 92. De Rationali.

1. Rationalis est illa anima, quae est pars hominis, cum qua memorat, intelligit et amat.
2. Memoria, intellectus et voluntas sunt substantiales partes animae rationalis.
3. Anima rationalis est creata, et non generata, cum sit spiritalis substantia.
4. Anima informat corpus hominis quod est elementatum, vegetativum et de elementativa vegetativa etc., quae omnes sunt corporales potentiae.
5. Iusta anima ita movet corpus suum ad suum finem moraliter, sicut olea movet oleastrum naturaliter, in quo est inserta.
6. Anima non est mortalis, quia non est ex contrariis.
7. Anima est instrumentum, cum quo corporales substantiae attingunt suum finem in deo.
8. In illo tempore, quo embrio est dispositus ad esse animatus anima rationali, creatur anima.

9. Si anima esset creata antequam esset embrio, potentia esset in aliqua substantia, vel esset otiosa.
10. Nec sensitiva nec imaginativa possunt attingere rationalem animam.
11. Per animam est corpus pars hominis.
12. Si corpus faceret quod anima per illud esset pars hominis, informaret ipsa.
13. Quando anima est conjuncta cum corpore movet omnes partes corporis ad esse hoc quod sunt.
14. Separatio, quam anima facit a corpore, est mors illius.
15. Quia memorabilitas, etc. Dei est in eternitate, est anima durabilis in eternitate.
16. Quia anima non est generata, nulla anima est parens alterius.
17. Anima non comedit nec bibit, sed est corpori instrumentum ad comedendum et bibendum.
18. Deus creavit omnes corporales substantias ad serviendum animae.
19. Omnes corporales substantiae non valent unam animam rationalem, secundum naturam.
20. Nulla creata potestas participat cum tot rebus, sicut potestas animae rationalis.

Cap. 93. De Corpore.

1. Corpus est substantia conjuncta ex corporalibus partibus.
2. Partes corporis sunt corporalis forma et materia.
3. Forma et materia corporis sunt ex minutis partibus corporalibus.
4. Minuta pars corporis est substantialis linea.
5. Magis minuta pars corporis est punctus corporalis, qui est pars corporalis lineae.
6. Substantialis Bonitas, quae est naturalis et pars corporalis, est naturalis punctus de corporali linea.
7. Magnitudo substantialis et corporeitatis est minuta punctus corporalis lineae.
8. Ex multis corporalibus punctis fit linea corporis, et ex multis lineis una longa, et alia lata, et alia profunda fit corpus.
9. Quia qualibet pars corporalis lineae est dispositio trianguli est corpus de naturalibus lineis per longum, latum, et profundum.

10. Superficies non est corporalis pars corporis, sed est terminus illius.
11. Omne corpus rotundum per triangulum habet longum, latum, et profundum.
12. Omne corpus rotundum et sphaericum per circulum habet aliquas partes.
13. Aliqua partes circuli sunt de rectis partibus quadranguli et trianguli.
14. Posito triangulo in quadrangulo exeunt de ambobus aliqua partes terminato in circulo.
15. Nullum corpus est extra circulum, quadrangulum et triangulum.
16. Sine circulo, quadrangulo et triangulo corpus non haberet de quo esset.
17. Omne corpus habens figuram occupat alteri locum.
18. In composito est unum corpus confusum in alio.
19. Sine fusione et perditione situs et figura specialis in denario ex argento et auro, non potest unum corpus esse in alio.

Cap. 94. De Homine.

1. Homo est esse quod est actus humanitatis.
2. Homo est habes corporalium substantiarum.
3. Homo est homo per humanitatem.
4. Id. quod sequitur de humanitate est suus actus.
5. In quantum homo est consequentia humanitatis, est per accidens, et in quantum est de humanitate est substantia.
6. Homo est de anima et de corpore positus in tertio numero.
7. Homo est imago Dei incarnati.
8. Deus incarnatus est homo per humanitatem, et est Deus in deitate.
9. Deus relinquit homini fines corporum rationalium substantiarum.
10. Omnes corporales substantiae sunt creatae ad serviendum homini, ut homo habeat multas res cum quibus potest servire Deo.
11. Homo peccator destruit hereditatem quam Deus ei relinquit.
12. Homo intelligit et amat, imaginatur et sentit vegetat et calefacit suum corpus, et homo movet suas rationes ad suos actus.
13. In quantum homo movet suam voluntatem ad amandum

est voluntas instrumentum ad amandum.

14. Amare est per unum modum actus hominis, et per alium voluntatis.
15. Percussio, quam homo facit cum martello in clavo, est primo de homine, qui movet martellum, et est ultimo de martello.
16. In bono homine exaltantur omnes corporales substantie, et in malo deprimuntur et vilipenduntur.
17. In quolibet homine est de omnibus creaturis, et quilibet homo potest de omnibus creaturis.
18. Homo potest de sole, in quantum ab eo potest accipere calorem, et de aqua in quantum de ea potest bibere, et de planta in quantum de illa potest comedere, et potest de oculis in quantum cum eis potest videre, et de imaginatione in quantum cum ea potest imaginari, et de rationativa in quantum cum ea potest ratiocinari, et de Deo in quantum cum potest memorare, intelligere et amare.
19. Nobilitates, que sunt in homine per creationem, nullus homo in hac vita potest dicere nec scribere.
20. Deus non solum amat firmamentum, nec elementa, nec elementata, quantum amat unum bonum hominem.

Cap. 95. De Vigilare et Dormire.

1. Vigilare est discurfus Sensus, et dormire est eius quies.
2. In animato corpore elementativa non secat elementare, nec vegetativa vegetare, sed sensitiva secat per dormire.
3. Vigilatio imaginativa et rationaliva est consequentia vigilationis sensitiva.
4. Quia sensitiva non potest sustinere magnum appetitum, quem suo partes habent in sentiendo, est ei data quies per dormire.
5. Sensitiva dormit, quia non potest sustinere magnum appetitum, quem imaginativa et rationaliva habent in accipiendo similitudines et species sui sentire.
6. Sensitiva dormit, ut suum sentire non impediat actus elementativa et vegetativa.
7. Sicut per magnam abundantiam imaginandi et rationali

- est impedimentum sentire, ita per magnam abundantiam sentiendi est impedimentum calefacere et digerere.
8. Dormire est per restrictionem actuum potentiarum, quae in seipsis restringunt suos actus, et vigiliatio est per eorum actionem illorum actuum.
  9. Vigiliatio est per apertionem pororum factam cum vaporibus frigidis et siccis, calidis et siccis, qui excitant sensitivam ad sentiendum, et in cerebro imaginativam ad imaginandum; et ideo homines cholericis et melancholicis plus vigilant quam alii.
  10. Quia siccis vapores claudunt poros contra humidos, qui ascendant ad excitandum imaginativam in cerebro, quod est humidum, dormiunt animalia, et hoc idem de frigidis vaporibus, qui claudunt poros contra calidos in corde, quod voluntatem ad amandum.
  11. Multum amare procurat vigilare, et parum amare procurat dormire.
  12. Ideo homines, qui nimis jeiunant, non possunt dormire, quia naturalis instinctus et appetitus requirunt procuracionem ciborum.
  13. Ideo, qui nimis comedunt et bibunt, non possunt dormire, quia naturaliter requirunt vacuitatem repletionis per vomitum vel sudorem in balneo vel in eundo vel in laborando.
  14. Excitare est per tangere et clamare, vel per matum odorem ad sentiendum, et dormire est per contrarium.
  15. Dormire est imago mortis, et vigilare est imago vitae.
  16. Ille, qui vigilat, ponit in tempore multas res, et ille, qui dormit nihil ponit.
  17. Dormire ita est quies naturalis corporis, sicut statio est quies cursus.
  18. Quia natura infirmorum hominum multum laboravit, habet magnum placitum in dormiendo.

19. Quia vigilare est finis ipsius dormire, homo non deberet nimium dormire.
20. Quia dies est ad vigilandum et nox ad dormiendum, vigilare est per complexionem calidam et siccam, et dormire per humidam et frigidam.

Cap. 96. De Somniari.

1. Somnari est confusus actus ex vigilare et dormire.
2. Sicut mulus est in tertia specie speciei equi et asino, ita somnari est in tertia specie ipsorum vigilare et dormire.
3. Somnari est secundum differentes actus potentiarum.
4. Si in homine una complexio magis abundat quam alia magis somniabit similitudines illius complexionis.
5. Qui est colericus, sepe somniat res calidas et croceas, et qui sanguineus, humidus et rubeas, et phlegmaticus aquas, et res frigidas et albas, et melancholicus domos et res nigras et siccas.
6. Per vegetativam somniant homines influentias et refluentias necessarias ad vegetandum et ad multiplicandum humanam speciem.
7. Per sensitivam homines somniant similitudines appetituum particularium sensuum.
8. Si oculi sunt in magna abundantia videndi, appetunt videre colores, et per illum appetitum homines somniant pulchras res, et maxime si sanguis est prope vigilationem, sed, si oculi magis participant cum melancholia, homines somniant videre turpas res.
9. Si homo de die audivit multa verba propter consuetudinem audiendi, cum dormiet somniabit aliquas similitudines illorum verborum, et si in eo regnat sanguis, somniabit cum placito, et si melancholia somniabit cum tedio.
10. Malus Angelus facit homines somnare ad faciendum malum, ut illud faciant quando vigilant. Adverte quod que a questu proverbii es et 19 y axi lo 11. es el 10, y el 19, es 18, y axi discoreras abax, fins al nombre 19.
11. Si homo qui somniat habet indigentiam comedendi vel bibendi, vel, si una complexio est magis repleta quam alia, somniabit cibos, aquas, vomitum, sudorem et sic de similibus ad gustandum per dulcedinem et amaritudinem.

12. Si in loco, in quo homo somniat, unus odor plus regnat quam alius, si aer est purus aut corruptus, somniat secundum dispositionem illius aeris res odorabiles boni vel mali odoris.
13. Si corpus hominis, qui dormit, sentit frigus, somniabit res frigidas, et, si jacet in duro lecto, duras res, et sic de similibus ad tangendum.
14. Si homo habet appetitum dicendi verba, in somniando habebit appetitum ad loquendum et ad dicendum verba, quae habeant aliquam declarationem conceptionis, quia desiderat manifestare per verba.
15. Imaginativa est centrum somniandi, quia in ea multiplicantur species, per quas animalia somniant.
16. Si memoria plus retinet aliquas similitudines quarundam specierum quam aliarum, imaginativa se convertit ad imaginandum illas confusae per somniare.
17. Secundum quod intellectus est magis magis propinquus in somnio ad plus intelligendum unum objectum quam aliud inducit imaginationem ad imaginandum illud.
18. Voluntas est illa potentia, quae homines maxime induit ad somniandum, quia ipsa habet magis subitaneum, velocem, et acutum appetitum quam alia potentia; et secundum quod voluntas vigilando habuerit majorem appetitum ad unam rem quam ad aliam, procurabit sibi somnium ad similitudinem illius.
19. Bonus Angelus aliquando facit homines somniare ad faciendum aliqua bona opera, ut illa procurant facere quando vigilabunt.
20. Deus in somnis revelat multas veritates hominibus, quia in dormiendo sunt magis innocentes quam in vigilando; et ideo bonus Angelus melius potest participare cum hominibus in dormiendo, quam in vigilando, et illis revelare veritatem ex parte Dei.

Cap. 97. De firmamento.

1. Firmamentum est ultimum et majus corpus, et quod in se ipso continet omnia corpora.
2. Firmamentum est animatum de circulari motu, ut moveat se ipsum sine ponderositate et levitate.
3. Haec pertinet firmamento anima per movere, sicut vegetativa per vegetare.

4. Firmamentū est ex minutis partibz quae circulariter sūt motiva et mobiles.
5. Quia aries se movet ad taurū, et taurū ad geminos, et gemini ad cancerē, et cancer ad leonē, et leo ad virginē, et virgo ad librā, et libra ad scorpionē, et scorpio ad sagittariū, et sagittariū ad capricornium, et capicornū ad aquariū, et aquariū ad pisces, et pisces ad arietem, se movet firmamentū per seipsum et ad seipsum, et habet circulare motum.
6. In illa rectitudine, in qua pisces se movent ad arietē, se movet saturnū ad arietē, et alii planetae sequuntur rectitudine saturni in motu.
7. Ex motu signorum et planetarū accidit obviatio celestium corporū, et ex illa obviatio-
ne exit influentia et virtus, et temperataq; motū ad inferiora corpora.
8. Sicut aries se movet ad taurū, et taurū ad geminos, ita circulariter se movent partes solis, quia punctualis pars, quae est in medio corporis so-
lis, se movet ad consequens, et sic de parte in partē usque ad superficiem
rotae solis.
9. Sol in movendo se ipsum movet totam suam sphaeram ad se ipsum.
10. Sicut rotundū corp⁹, quod descendit de monte in planities, movet se ip-
sū cū sua rotunditate et ponderositate, ita sol movet seipsum cū sua rotū-
ditate et cū appetitu circularis partis in circulum.
11. Sol quantum ad se ipsum semper est in meridie.
12. Stella fixa est aggregatio lucis in aliquo loco circuli firmamenti.
13. Stella errans est pars divisa à firmamento, et est incensa colorata
à luce firmamenti.
14. In stellis errantibus, qui sunt planetae, fit digestio et dispositio influ-
entiarum, quas stella fixa transmittunt in inferiora.
15. Influentia virtutis, quam signa transmittunt in inferiora traditur
saturno, et saturnus tradit eam jovi, et jupiter marti, et mars soli,
et sol veneri, et venus mercurio, et mercurio luna, et in sphaera ignis
accipiunt elementa secundū dispositionē cuilibet influentiā à luna.
16. Corpora caelestia non sunt de complexionibus elementorum, sed ha-
bent dominium et actionem in ipsis.
17. Sol et luna disponunt quando in sphaera ignis traditur influentia
corporum caelestium, quae venit ad corpora inferiora.

18. Id, propter quod sol et luna sunt majores stella quam alia, est quia habent commune officium.

19. Sol et luna ita habent proprium et commune officium, sicut communis persona.

20. Astrologia respicit superiores naturas celestium corporum, et secundum illas facit judicium de terrenis.

Cap. 98. De Umbra.

1. Umbra est pars tenebra, quae est confusus color partium existentibus quibusdam in aliis.

2. Sicut calor aquae calefactae privat actum frigoris, ita umbra in aere privat actum lucis.

3. Sicut lux privat umbram, ita umbra privat lucem.

4. Sicut lux est instrumentum solis et ignis ad illuminandum, ita umbra est instrumentum terrae et chaos ad obscurandum.

5. Sol et ignis faciunt de umbra discretas partes.

6. Unum et idem lumen facit multas umbras in pariete vel terra.

7. Secundum quod sol illuminat arborem ex una parte, facit de umbra suam figuram in terra.

8. Si umbra non esset ens positivum, sol de ipsa non faceret figuram arboris in terra.

9. Quia in locis, in quibus est umbra, est remedium a calore, significatur quod umbra sit per confusum colorem spissum de aqua et terra.

10. Aer in absentia lucis est obrumbatus, et in praesentia lucis est clarificatus.

11. Sicut extraneus color, quem cristallum accipit a nigro corpore quando supra illud est positum, est umbra, ita umbra in aere est extraneus color quando in eostant grossi et spissi vapores, et ex confuso colore terrae et aquae.

12. Sicut cristallum propter suam diaphanitatem recipit eos colores, ita aer propter suam diaphanitatem recipit

colorem lucis et umbra.

13. Si non esset ignis et stella omnia essent in tenebris.
14. Fumus, caligo, et nubes faciunt umbram in aere.
15. Sicut dies est centrum lucis, ita nox est centrum umbrae.
16. Sicut ignis de ligno eiecit fumum, qui est umbra, ut illum illuminet, sic sol de aere eiecit nubes, quae sunt umbrae, ut illum illuminet.
17. Id propter quod oculi, qui sunt in camera in quam non intrat claritas, non vident, est, quia sunt in umbra.
18. Quia in umbra non est lux, et oculi non possunt videre sine luce, non possunt videre in umbra non determinata per lucem.
19. Id propter quod homo, qui est in umbra arboris, videt, est, quia illa umbra participat cum luce.
20. Supra lunam non est aliqua umbra.

Cap. 99. De Metallis.

1. Metallum est compositum, in quo elementum est magis depuratum.
2. Sicut pinguedo est propter magnam abundantiam nutrimenti, ita metallum est propter abundantiam procuratam simplicitatis elementis.
3. In nullo composito est elementum ita propinquum suo simplicitati, sicut in metallo.
4. Aqua et aer sunt magis propinqui in crystallo, quam terra et ignis in pipere.
5. Ignis et terra sunt magis propinqui in ferro per siccitatem, quam in pipere.
6. Ferrum in fornace est magis calidum quam carbo, quia terra et ignis in illo habent maiorem siccitatem quam in carbone.
7. Elementa sunt magis mixta in corporibus vegetabilis, quam in non vegetabilis.

8. Sal est metallum ex aqua salza, et Crystallum ex dulci.
9. Smaragdus et Marmor sunt metalla ex aqua, et Magnes et Saphyrus ex Terra, et piroxus et granatus ex aere; et calcedoneus et Topatius ex igne.
10. Plumbum est de Saturno et de die Sabbati et de Terra.
11. Stannum est de Jove et de die Jovis et de aere.
12. Ferrum est de Marte et de die Martis et de igne.
13. Aurum est de Sole et de die Dominica et de igne.
14. Cuprum est de Venere et de die Veneris et de aqua.
15. Argentum est de Mercurio et de die Mercurii et habet de auro et plumbo per ponderositatem et de argento et Stanno per colorem et molliem, et est dispositum ad omnia quatuor elementa.
16. Argentum est de Luna et de die Lune et de aqua.
17. Omne metallum naturaliter est productum et generatum, et per instinctum et appetitum, et locum et tempus naturale.
18. Ferrum est in potentia in lapide et productum in actum per artificium.
19. Nullum metallum est in potentia in alio metallo.
20. Species metallorum prius sunt per naturam quam per artificium.

Cap. 100. De Angelo.

1. Angelus est illa substantia qua est magis similis Deo.
2. Nullus Angelus est pars totius.
3. Omnis Angelus convertitur cum sua specie.
4. Si Angelus non converteretur cum sua specie, esset per corruptionem et generationem.
5. Angeli ita assimilantur per species, sicut homines assimilantur per speciem.
6. Cuiuslibet Angelus habet in potentia producit in suum actum.
7. Quia Angelus non habet corpus, totus se convertit ad memorandum intelligendum et amandum.

- 164
8. Quia Angelus non habet corpus, non occupat locum, nec successio temporis est necessaria suo motui.
  9. Angelus non habet scientiam per successionem, nec per acquisitionem, sed in instanti et per influentiam.
  10. Quia Angelus non habet corpus, sensus et imaginatio non possunt eum attingere.
  11. Bonus Angelus intelligit et amat Deum supra suam naturam, et seipsum per suam naturam.
  12. Angelus, qui amat alium in Deo, intelligit eum in Deo.
  13. Angelus, qui attingit alium, attingit illum cum sua natura.
  14. Intellectus Angeli est speculum, in quo apparent veritates, quo illi sunt licentiato ad intelligendum.
  15. Voluntas Angeli est dulcedo, in qua attingit amabilitates, quo illi sunt licentiato ad amandum.
  16. Angelus non dubitat, nec credit, nec curat de negatione.
  17. Quidquid malus Angelus in Deo intelligit odit.
  18. Malus Angelus est perversus per perversionem sue voluntatis in omnibus actibus suarum rationum.
  19. Omnes actus demonis sunt devianti à finibus suarum rationum.
  20. Boni Angeli sunt nuntii, quod Deus transmittit ad conscientias bonorum hominum.

Finis Secunda Partis
proverbiorum.

Tercia pars de Moralibus Proverbiis.

165

Cap. 1° De Incarnatione Filij Dei.

1. Incarnatio filij Dei est unio divina et humana natura in una Persona.
2. Deus Pater misit suum filium ad assumendam carnem, et filius illam assumpsit, et scilicet spiritus illi carne vestivit.
3. Quia natura divina venit a Spiritu, per illud regit filium deum et hominem.
4. Spiritus induit filium humanitate, et in filio humanitas fuit facta homo.
5. Pater misit suum filium, ut esset homo et participaret cum omnibus creaturis.
6. Spiritus induit filium humanitate, ut amaret omnes homines.
7. Per humanitatem, quam filius Dei assumpsit, naturaliter amat omnes homines.
8. In humanitate quam filius assumpsit, disposuit reparationem omnium hominum.
9. Gabriel a Patre fuit missus noster ad nostram dominam, et scilicet spiritus perfecit illam illa concipiente.
10. Quia Pater producit filium, ad eum pertinebat missio, et quia spiritus est productus a Patre et filio, ad eum pertinebat unio divina et humana natura.
11. Quia creatura est filia Dei per creationem, pertinebat ad filium esse hominem, qui est creatura.
12. Deus cum tam magna virtute, Bonitate, fine, et veritate se habet ad suum effectum per voluntatem, sicut per potestatem et sapientiam.
13. Quia Deus est incarnatus, plus potest intelligi et amari ab homine.
14. Si Deus non diligeret id per quod plus potest intelligi et amari plus diligeret et hoc, per quod non multum potest intelligi et amari.
15. Deus plus potest exaltare hominem per incarnationem quam per creationem.
16. Deus potest magis exaltare creaturam in se ipso quam in ipsa met.
17. Quia Deus est unus, potest magis in se ipso exaltare unum hominem quam multos.
18. Nostra domina in incarnatione quantum ad suam naturam videbatur impossibilitatem, et possibilitatem quantum ad divinam humilitatem et naturam.
19. Quia nostra domina humiliavit suam naturam divinam naturam, divina natura exaltavit in se ipsam naturam nostram dominam.
20. Sicut Deus habet maiorem operationem quam potest habere in se per generare et spirare, ita habet maiorem operationem, quam potest habere in creatura per incarnationem.

Cap. 2um quod Iesus Christus sit natus ex Muliere Virgine.

1. Quia Iesus Christus fuit natus in Muliere Virgine, venit eundem natus & Muliere Virgine.
2. Quia homo sit natus ex Muliere, et Deus fuerit ille homo, Deus natus est ex Muliere.
3. Sicut homo fuit natus supra humana natura, ita natus est supra cursu nature.
4. Ad significandum Potestatem, quod Deus habet supra natura, transiit in natiuitate corporis per corpus sine corruptione corporis.
5. Nostra Domina mirabatur quando vidit suum filium et se sensit Virgine.
6. Quia Iesus Christus natus est ex Virgine, non habuit appetitum multiplicandi suam speciem.
7. Naturaliter Iesus Christus amat esse Virgo, quia natus est ex Virgine.
8. Deus est natus in humana specie, in quantum est natus ex Muliere.
9. Nostra Domina fuit tota in Sanctitate, quia ex ea est nata Sanctitas.
10. Nostra Domina non habuit dolorem in pariendo filium, quia filius est gloria.
11. Omnes natiuitates non sunt la bono, sicut natiuitas Dei et hominis.
12. Infinitus natus est natus in finito homine.
13. Aeternus natus est natus in tempore ab homine.
14. Qui est infinitum bonum et infinita virtus, est natus & finito bono et & finita virtute.
15. Natus est & quo nascitur omnis misericordia et pietas.
16. Natiuitas Iesu Christi est finis omnium natiuitatum.
17. Gaudium Nostra Domina fuit magnum secundum magnitudinem natiuitatis sui filii.
18. Ex humili Muliere et in humili loco natus est Iesus Christus.
19. Inter animalia, quae sunt magis humiliata ad servitutem Iesu Christi est natus.
20. Iesus Christus est natus in palea, quae est magis humilis quam sericum et purpura.

Cap. 3. De Passione Iesu Christi.

1. Iesus Christus est mortuus, ut humana natura honoraret Divinam.
2. Est mortuus ex amore hominis, ut homo desideraret mori pro eius amore.
3. Iesus Christus cum sua gravi morte multum obligavit homines.
4. Deus perdidit homines per originale peccatum, et Iesus Christus per suam gravem mortem eos restauravit Deo.
5. Deus voluit mori in homine, ut participaret cum malis peccatis, quae sunt creaturae.
6. Si Iesus Christus non moretur, Deus non haberet experientiam in homine de malis, quae homines sublevant.

- 167
7. Propter panā, quā de9 sustinuit in homine est excitat9 ad pietatē et Misericordiā.
  8. Secundū quod Ies9 Christ9 cū sua morte deleuit magnū peccatū, ipsi9 venit in Cruce sustinere magnā panā.
  9. Quia Ies9 Christ9 voluit habere experientiā & magnā panā, voluit sustinere magnā panā.
  10. Quantō magis corp9 Iesu Christi fuit innocens quā aliud corp9, tanto magis fuit paciens in Cruce quā aliud corp9.
  11. Sicut Ies9 Christ9 sustinuit maiore panā, ita sustinuit majus vituperium.
  12. Ies9 Christ9 habuit panā per suā gravē mortē et propter gravē panā quā Nostra Dñā sustinuit.
  13. Ies9 Christ9 habuit panā in Cruce quia sciebat quod illi qui eū tormētabāt habituri erant panam.
  14. Tota humana Natura Iesu Christi habuit panā, et tota Divina Natura in illa sensit panam.
  15. Cū Ies9 Christ9 pro homine voluerit sustinere tā gravē mortē, quis est ille, qui magis amat vitā, quā pro illo sustinere mortem?
  16. Ies9 Christ9 tradidit se morti, ut meli9 se daret Deo Patri.
  17. Nemo se potest meli9 dare Deo quā ille, qui se dat moriendū pro suo amore.
  18. Ha quā benē vivit, qui propter Deū desiderat mori.
  19. Pl9 valet propter Deū mori quā propter omnia alia vivere.
  20. Magnā injuriā facit Deo, qui propter eī9 amorē timet sustinere mortem.

Cap. 4. Quod Iesus Christ9 descendit ad Inferos.

1. Propter Originale peccatū Adā, Abrahā, Isaac et Jacob et ali9 erant in inferis.
2. Iesus Christ9 cū sua morte vicit Diabolū et sua Anima descendit ad inferos ad liberandū Sanctos, qui ibi erant.
3. Considera quā magnū glaciū habuerit Adam quando vidit Dñm et se cognovit liberatū et salvatū.
4. Pulchr9 fuit videre Dñm in tam magna necessitate et videre eū vincere Tot Demones.
5. Quia Ies9 Christ9 multū amavit recreationē, ipse met eā denunciavit.
6. Magna letitia fuit videre Dñm et exire & tā magna panā et ire ad tam magnam gloriam.

7. Dammati habuerit Magnū timorē, qui remanserit in inferno, videndo irā Dñi, qui eis denūciavit eternā penam
8. Demones mirabatur quādo viderit animā Jesu Christi habere tā magnā victoriā.
9. Dixit lucifer, quis est iste, qui rūpīt tam magnas Catenas.
10. O quam magnā visionē pacis viderunt Sancti videntes Jesū Christū?
11. O quā magnā visionē pāne viderit dāmati videndo Jesū Christū?
12. Si nostra Dñā habuit penā quando vidit, suū filiū mortuū, placitū inde habuit illig Cognatū David quando se per eū vidit liberatū.
13. Dixit Abrahā ad David, bona est nostra sanguinea, quā habuit tā bonū filium.
14. Abrahā, dixit David, consolata est nostra sanguinea, quia noscūt liberatos & tam magnis catenis.
15. Dixit Abrahā ad David: Nostra sanguinea fuisse mortua videndo filiū suū mortuū, si non scivisset nostram liberationē.
16. Jesū Christū eiecit Sanctos & penā et transmisit eos ad Patrē in Celū ad habendū beatitudinem.
17. David, dixit Abraham, utinā nobiscū esset nostra sanguinea, per quā nobis evenit tanta leticia.
18. Abraham, dixit David, est valde magna Translatio & tā magna pena ad tam magnā beatitudinem.
19. Adā, Abrahā, David et Propheta cū Angelis laudaverunt Dñm.
20. Gabriel, dixit Sanctū Michael, quis nobis dedit talem societatem?

Cap. 5. De Resurrectione Jesu Christi.

1. Jesus Christū resurrexit tertia die ad significandū Sanctam Trinitatem, ad cuius honorem voluit Crucifigi.
2. Anima Jesu Christi voluit quod corpū resurgeret postquā vicerat Diabolū.
3. Deitas implevit volūtātē Anime, et reddidit ei corpū vivū et resuscitatum.
4. Postquā Jesus Christus complevit id propter quod fuit mortuus, accepisset injuriā, si non resurrexisset.
5. Jesus Christū sustinuit mortem propter amorem et apparuit Magdole: ne propter amorem.
6. Considera quam magnū placitū Nostra Dñā habuerit videndo suū filium resuscitatum.

1. Nostra Dñā quæsit a suo filio an iter posset mori? Dixit ei Iesus Christus, quod ipsi non peteret iter implere hoc, quod jam plevrat.
2. Fili, dixit Nostra Dñā tua mori me multū afflicti: Mater, dixit Iesq Christus, multū leteris, quia me modo vides resuscitatum.
3. Fili, dixit Nostra Dñā, est verū quod resurrexisti? Mater, dixit Iesus Christus, da mihi comedere, et poteris hoc cognoscere.
4. Iesus monstravit suū latq Sancto Thome ad significandū quod ipse, qui erat mortuus, resurrexit.
5. Dubiū quod habuit Sanctq Thomas fuit exemplū quod homo inquirat veritatem d Deo, et d suis operibq.
6. Exemplū quod Iesq Christus dedit in comedendo favū et met, fuit signū quod ipse haberet placitū quod cognosceretur per necessarias rationes.
7. Exemplū quod Iesq Christus dedit d sua resurrectione est signū quod erit generalis resurrectio.
8. Cū Apostoli viderūt Iesū Christū resuscitātū, si ploravūt benē potuerūt ridere.
9. Iesq Christus resurrexit et Nostra Dñā et Apostoli habuerunt quietem.
10. Nostra Dñā obliviscebatur suū dolorem, et habebat placitū quod solebat habere.
11. Post resurrectionē Iesu Christi Apostoli fuerūt magis obediētes Nostra Dñā quā solebat.
12. Resurrectio Iesu Christi est exemplū omnis Complementi.
13. Quando Sanctq Petrq vidit Iesū Christū resurrexisse habuit valde magnā verecundiā, quia eum negaverat.
14. Iesus Christus tradidit St^o Petro Ecclesiā ad significationem veniē, quia ipso negavit, et illi remisit.

Cap. 6. De Ascensione Iesu Christi.

1. Iesq ascendit ad Cēlos et sedet ad dexterā partē sui Patris ratione victoria, quam habuit in Cruce.
2. Pater cū dextera parte est fortis affuit iudiciū, et cū sinistra est humilis et remittit.
3. Filius cū humanitate quā assumpsit, ascendit ad dexterā partem Patris, ut ibi esset humilitas et pietas.
4. Quia Filius humiliatq ad incarnationē et passionem est in dextera Patris, est Pater humilis et pig omnibus modis.

5. Ies^{us} Chri^{stus}q^{ue} ascendit ad Colū empyreū, quia illud est locus beatitudinis.
6. Si Ies^{us} Chri^{stus}, qui procuravit et acquisivit beatitudinē, non ascendisset ad locū, ubi datur beatitudo, suū Pater ei fecisset injuriā.
7. Quia iste inferior locus est & corruptione, non est locus pro tam nobili D^{ño}, sicut est Ies^{us} Chri^{stus}.
8. Quando Ies^{us} Chri^{stus} fuit in Celo empyreo, Curia sui Patris erat plena.
9. Angeli mirabantur de multiplicatione gl^{ori}e, quā sentiebant per representationem Iesu Chri^{sti}.
10. Sol non tantū op^{le}t hunc mundū claritate, sicut Ies^{us} Chri^{stus} op^{le}vit Colū empyreū sua humanitate.
11. In Celo empyreo Ies^{us} Chri^{stus} fuit sup^{er}em^{us} D^{ñs} super omnes Angelos.
12. S^{ct} Michael dixit ad S^{ctum} Gabrielem, quod bona fuisset sua nūtiatio.
13. Per profetia et cathedra Iesu Chri^{sti} sedes s^{an}cto^{rum} fuerūt posita in ordine.
14. O dixit Abraā ad S^{an}ctū Ioānē, quā vera est denūtiatio quā fecisti & D^{ño}.
15. Sancti laudavunt Iesū Chri^{stū}, et Ies^{us} Chri^{stus} monstravit Patri quot animas lucrata^e erat.
16. Dixit Pater ad filiū, o quot animae per te lucrabūt^{ur} et salvabunt^{ur}.
17. S^{ct} Spiritus inamoravit omnes animas et omnes Angelos & Iesu Chri^{sto}.
18. Ies^{us} Chri^{stus} in quantū homo cantavit et laudavit Divinā et S^{an}ctā Trinitatē.
19. Non Iesu Chri^{sti} precedebat et sequebantur illi Angeli et sancti, et animae cantando.
20. O, dixerunt Angeli, quomodo Noster cant^{us} est multiplicat^{us} in magnitudine Bonitatis, Sanctitatis et Virtutis?

Cap. 1. De die Iudicii.

1. Ies^{us} Chri^{stus} in die iudicii iudicabit bonos et malos.
2. In fine mundi cessabit generatio et corruptio hominū, ut sit ultimum et generale iudicium.
3. Quilibet homo resuscitabitur idem numero, ut ille, qui fecit bonum vel malū, iudicetur.
4. In die Iudicii non erit pietas in divina Ma^{gestate}.
5. Convenit quod Iudex sit De^{us} et homo, ut iudiciū credatur audito et viso Iudice.
6. Sessio Iudicis faciet salvos iustos et damnatos Iustos.

7. In die iudicii promittetur eterna gloria Salvatis, et eterna pena damnatis.
8. Iesus Christus dicet ad Salvatos, videte quem amastis, et ad damnatos, videte contra quem errastis.
9. Iesus monstrabit crucem, ad qua vicit demonem, et ad qua procuravit Salvationem sanctorum hominum.
10. Omnes rationes et opera Iesu Christi facient testimonium, et nullus homo dubitabit in illius iudicio.
11. Omnes homines salvati erunt Reges et omnes damnati erunt servi demonum.
12. In illa die dividetur ad omnia Regna participatio bonorum et malorum hominum.
13. Benedicti erunt Salvati, et maledicti Salvati damnati.
14. Omnia peccata damnatorum revelabuntur ad verecundiam, et omnia Salvatorum tradentur oblivioni.
15. De bonis, quae fecerunt damnati non fiet mentio, et omne bonum, quod fecerunt Salvati, omnibus monstrabitur.
16. In illa die non erit tempus penitendi, nec excusationis, nec petendi veniam.
17. In illa die peccatores non poterunt fugere a Deo nec a demonibus.
18. In illa die finietur opus, quod natura habet imperium, et finietur numerus hominum.
19. Illa dies non habebit retro aliam diem et erit dies laudis et plorationis.
20. Multum mihi videtur stultus qui ab illa die non timet.

Cap. 8. De decem Praeceptis. Et primo non adorabis Deos Alienos.

1. Deus praecepit hominibus ne habeant extraneum Deum.
2. Deus praecepit hominibus ne credant in idola.
3. Ille credit in idola, qui aliquid plus amat quam Deum.
4. Ille credit in alienum Deum, qui negat hoc quod est in Deo, et affirmat in Deo hoc, quod non est in eo.
5. Praeceptum melius pertinet ad Deum, qui est Deus quam ad alium Deum.
6. Sacerdos melius debet obedire Deo quam ulli alteri Domino.
7. Praeceptum Dei est principium omnium aliorum praeceptorum.

8. Obedientia quam homo debet habere erga Deum est principium omnium aliarum obedientiarum.
9. Ante quam obedias alteri, obedi Deo.
10. Non poteris errare, si plus obedias Deo quam ulli alteri.
11. Nullum praeceptum te obligat contra praeceptum Dei.
12. Deus est tam nobilis quod sua praecepta sunt facilia.
13. Deus tibi facit maiorem amorem, inquantum tibi facit praeceptum, quod tu ei, inquantum obedis.
14. In omni praecepto considera conditionem excepto Divino.
15. Quia Deus tibi facit praeceptum cum amore, non potes ei obedire, si eum non amas.
16. Deo facis injuriam, nisi sepe recolas suum praeceptum.
17. Praeceptum quod Deus fecit, facit homines liberos, et omne aliud praeceptum illos captivat.
18. Omne praeceptum est extraneum excepto Divino.
19. Omnia praecepta Dei sunt cum potestate.
20. Deus tibi facit praeceptum pro tua utilitate et non pro sua.

Cap. 9. Sabbatum coles.

1. Deus precipit quod homo faciat festum, quia ipse est festum.
2. Deus est festum quietis.
3. Deus est festum letitiae quia est gloria.
4. Deus vult quod homo de eo faciat festum.
5. Fac festum de Bonificare, magnificare, et divinificare Deum.
6. Deus vult quod una die de septimana non labores, ut in illa die non habeas impedimentum in cogitando et volendo honorem suum.
7. Festum spirituale non est & comedere et bibere.
8. Fac festum, ut possis bonificare et magnificare tua peccata.
9. Ille facit festum magis qui suam voluntatem vestit amore Dei, quam ille, qui suum corpus vestit serico et purpura.
10. Qui non facit festum Deo facit festum diabolo.
11. Plus valet festum per orationem quam per comedere pavones et gallinas.
12. Plus valent in festo suspiria et ploratus quam in Rege sarmis et corona.
13. Humilis mulier facit magis festum cum suo paupere mantello quam pulchra superba mulier cum suo divite mantello.

14. Festum est ad honorandū Deū et ad saluandū pauperes.
15. Talis putat facere festū Deo, qui ei facit ignominia.
16. Major festū facies Deo per orationē et bonā cogitationē quā per pulchrū sonum.
17. Qui nō facit festū Deo in hac vita, illi Deo non faciet festū in alia.
18. Festum requirit sanctitatē et bonā scientiā.
19. Fac festū tuis oculis & cruce et tuis auribz & verbis Dei.
20. Illud festū est malū, quod est occasio p̄no et verecundia.

Cap. 10. Non accipies Nomen Dei in vanum.

1. Qui iurat per Deū et perjurat, accipit nomen Dei in vanū.
2. Verbum in nullo nomine est tā nobile sicut in nomine Dei.
3. Qui nomē Dei iurat comparat nomen Dei illi rei, per quā iurat.
4. Deo fecit tibi preceptū ne perjures cū suo nomine, ne eū inhonores.
5. Instrumentū facis & nomine Dei cū per illud iuras, et magis amas hoc, per quod iuras, quam instrumentū.
6. Qui cū nomine Dei perjurat, vendit nomē Dei.
7. Præcipit tibi Deo ne vendas aliquid quod ad ipsū pertinet, quia ipse p̄gratet quā omnia.
8. Deo est finis omnium rex, et qui & loquitur vana verba, ponit in vanū omnia quæ sūt.
9. De Deo non potes sentire, nisi tuū nomē, et si per illud perjuras ponis in vanū finem tui sentire.
10. Tu accipis nomē Dei in vanū quando cū eo vadis ultra finem.
11. Sicut cū nomine Dei dicis p̄gr & veritate, si non mentiris, ita cū illo dicis p̄gr de falsitate, si mentiris.
12. Sicut in nomine Dei est major virtus quā in alio, sic habes major vitium quā in alio, si cū illo mentiris.
13. Quia nomen Dei est melius quā omne aliud nomen, facis major malū, si cū eo mentiris quam cū alio.
14. Magis honora nomē Dei quā Regem et omnia.
15. In verbo est nomen Dei sicut Verbum.
16. P̄gr valet nominare nomē Dei cū reverētia, quā habere omnes denarios.
17. Qui nominat nomen Dei cū veritate participat cū Deo.
18. Qui falsē iurat, blasphematur Deo.
19. Nomina Deo pro suo amore et non pro alia re.

20. Omnis diabolus habet pavorem quando audit Deum nominari ab hominibus.

Cap. 11. Non facias falsum testimonium.

1. Ille facit falsum testimonium de Deo, qui in eo negat hoc, quod in eo est, et qui affirmat in eo hoc quod in eo non est.
2. Negare de Deo veritatem est majus mentiri.
3. Bonam famam quam auferas à Sancto homine cum mendacio non potes ei restituere.
4. Qui facit falsum testimonium denegat veritatem Dei.
5. Falsum testimonium est testimonium demonis.
6. Finis testimonij est veritas.
7. Qui facit falsum testimonium privat finem de suo verbo.
8. Nullus demon facit verum testimonium.
9. Qui facit falsum testimonium est socius Diaboli.
10. Qui facit falsum testimonium facit falsam cogitationem.
11. Qui facit falsum testimonium, faceret, hominem malum opus.
12. Nulla res est magis remota à voluntate quam falsum testimonium.
13. Qui facit falsum testimonium, evacuat suum os à fine.
14. Falsum testimonium facit multos homines errare et dubitare.
15. De falso testimonio venit magnum malum.
16. Falsum testimonium non potes celare.
17. Falsum testimonium destruit finem veri testimonij.
18. Falsum testimonium communis persone est magis malum quam alteri.
19. Falsum testimonium procurat multos inimicos.
20. In die iudicii revelabitur omne falsum testimonium.

Cap. 12. Honora Patrem et Matrem

1. Honora Patrem Deum, qui est tuus Pater per creationem et beneficia.
2. Honora sanctam Ecclesiam, quæ est tua Mater per viam salutis.
3. Honora tuum Patrem et tuam Matrem, qui te nutriverunt.
4. Honora tuum Patrem et tuam Matrem, qui te genuerunt.
5. Qui non honorat suum Patrem et suam Matrem, inhonorat sua principia.
6. De inhonorato Patre, et inhonorata Matre inhonoratus filius.
7. Inhonorat se ipsum, qui inhonorat suum Patrem et suam Matrem.
8. Qui se ipsum inhonorat, nullum honorat.

- 1. Si Deus amat honorem sui Patris hominis, quanto magis amat honorem sui ipsius?
- 2. Qui amat honorem in parvis rebus, multo magis debet illum amare in magnis.
- 3. Major honor pertinet ad Deum quam ad omnes res.
- 4. Qui Deum non plus honorat quam omnia, in nulla re illum honorat.
- 5. Deus non honoratur cum malitia.
- 6. Deus non honoratur cum parvitate.
- 7. Si parvum honoras suum Patrem et suam Matrem, inhonoras Deum, qui tibi dedit tua principia peresse.
- 8. Qui alium inhonorat, non potest se ipsum honorare.
- 9. Virtus honorat et vitium inhonorat.
- 10. Honora te ipsum et tuum Amicum cum virtutibus.
- 11. Qui inhonorat suum Terrenum Dominum inhonorat seipsum.
- 12. Qui se ipsum honorat cum patientia et humilitate non potest inhonorari.

Cap. 13. Non facias furtum.

- 1. Deus vult quod non facias furtum, ut in eo habeas spem, et ad tuum proximum voluntatem.
- 2. Qui sibi ipsi attribuit bonum, quod Deus facit, furatur Deo illud bonum.
- 3. Da te Deo et furare te diabolo.
- 4. Non fureris alicui suam bonam famam.
- 5. Otiosos denarios non fureris pauperibus.
- 6. Panem, quem non potes comedere non fureris pauperibus.
- 7. Bonum quod potes facere, noli furari Deo.
- 8. Non fureris alicui suum honorem.
- 9. Majus furtum facit, qui furatur bonam famam, quam qui furatur thesaurum.
- 10. Non fureris tibi id quod est tuum.
- 11. Deo furatur qui suo proximo furatur.
- 12. Non fureris tuae memoriae bonum memorare.
- 13. Non fureris tuo intellectui verum intelligere.
- 14. Non fureris tuae voluntati bonum et justum amare.

15. Jurare tuis oculis pulchras res, et tuis auribus vana verba.
16. Jurare tuis manibus mala opera et tuis pedibus falsas vias, et tua lingua dulces cibos.
17. Jurare tua imaginationi vanitates.
18. Non fureveris quia Deus habet quod dat.
19. Quando vis jurari memorare patibula.
20. Tuo Domino non fureveris suum honorem.

Cap. 14. Non Occides.

1. Deus tibi precepit ne occidas hominem, quia ipse eum facit vivere.
2. Solus Princeps habet licentiam occidendi hominem ad faciendum potestatem.
3. Occidere unum hominem, ut ipse non occidat multos, non est malum.
4. Non occidas te ipsum, quia non es iudex tui ipsius.
5. Qui occidit hominem non potest reddere hominem.
6. Ne occidas tuam animam cum peccato.
7. Ne occidas tuum corpus pro denariis.
8. Ne occidas pauperes cum denariis.
9. De malo malum, et de homicidio homicida.
10. Vive, ut non moriaris.
11. Non occidas Asinum, qui te iuvat ad vivendum.
12. Non occidas canem, qui te custodit.
13. Occide serpentem, quia habet venenum.
14. Non occidas Deo suos Amicos.
15. Occide superbiam cum humilitate.
16. Non occidas tuo proximo tuam bonam famam.
17. Occida tua sensitive tuas magnas delectationes.
18. Non occidas tuam bonitatem cum malitia.
19. Nulli est licitum occidere virtutes.
20. Occide qui te injuste vult occidere.

Cap. 15. Non Mechaaberis.

1. Deus vult quod non facias luxuriam, ut ames Matrimonium.
2. Non facias luxuriam, ut sis Sanctus.
3. Non facias luxuriam, ut sis legalis.

4. Non facias luxuriam, ut multum vivas.
5. Non facias luxuriam, ut habeas filium legitimum.
6. Non facias luxuriam, ut ames castitatem.
7. Nulla delectatio tantum valet in luxuria quantum castitas in voluntate.
8. Non facias luxuriam, ut sis Dominus tui corporis.
9. De luxuria sequitur luxuria.
10. frequentius cogitatur peccatum luxuriosius, quam delectationes.
11. Non utitur ratione, qui est luxuriosus.
12. Luxuria facit homines similes bestiis.
13. Qui facit luxuriam bis facit illam.
14. Quomodo magis cogitabis amando luxuriam, eodem magis amabis illam.
15. Quomodo magis cogitabis hodiendo luxuriam eodem magis prodes illam.
16. Exemplum luxurie facit multa mala.
17. Si non est luxuriosus, non portet signa.
18. Vita hominis luxuriosi est multum contraria vita Angelorum.
19. Homo luxuriosus non habet quietem.
20. Qui senescit in luxuria, moritur in illa.

Cap. 16. Non invidias Uxorem proximi tui.

1. Deus non vult quod concupiscas uxorem tui vicini, ut illi sis legalis.
2. Omnis homo est tuus vicinus per speciem.
3. Non habeas invidiam de hoc quod Deus dat.
4. Si concupiscas uxorem tui vicini, tua uxor concupiscet maritum tuum vicinum.
5. Invidia dividit amicitias hominum.
6. Sape ponit suspicionem in tuo vicino, qui concupiscit eius uxorem.
7. Plus potest te juvare tuus vicinus quam ei uxor.
8. Si concupiscis uxorem tui vicini, omnes alios tuos vicinos ponis in suspicionem.
9. Qui habet malum vicinum est vicinus Demonis.
10. Malum vesper et malum mane habebis per malum vicinum.
11. Invidia vicini quotidie crescit.
12. Cum videbis uxorem tui vicini, claude oculos, si est pulchra.
13. Nimis affligit suum vicinum qui eum facit zelotypum.
14. Nulla guerra est deterius guerra vicini.

15. De malo vicino habeas timorē die ac nocte
16. Dona aut vende tuas domos et fuge à malo vicino.
17. Tuo vicino non laudes eiq uxorem.
18. Tuae uxori non laudes tuum vicinum.
19. Non loquaris cū tuo vicino de tua uxore.
20. Magis caveas tibi de tuo vicino quā ab alio homine.

Cap. 17. Non habeas invidiam & rebz tui proximi.

1. Deus vult quod nō cupiscas possessiones tui vicini, quia ipse eas illi dedit.
2. Si concupiscis bona tui vicini, reprehendis Deū, qui ei illa dedit.
3. Si Deus nō haberet quod daret, tuū posset habere invidiam.
4. Quare cupiscis, si nescis quādiu vivas?
5. Non prooves quod aliquis concupiscat id quod habes.
6. Inimicos procreat, qui facit tua bona cupisci.
7. Invidus non dormit.
8. Non laudes tuo vicino tuas divitias.
9. Invidia procuras, si tuo vicino laudas tuas divitias.
10. Occide invidiam cū.
11. Invidus non hat Iustitiam nec spem.
12. De homine invido et pigro non habeas timorē.
13. Invido nihil commenda & tuo.
14. Nimis est invidus, qui habet invidiā & Regē.
15. Omnis invidia dat tristitiā.
16. Pauper invidus non habet quietem.
17. Potes desiderare similes divitias, sed nō illas, quas concupiscis.
18. Invidia est nūcius proditionis.
19. Invidia tollit et non parit.
20. Non habeas Consiliū cū invido homine.

Cap. 18. De Septē. Sacramētis et primo de Matrimonio.

1. Matrimoniu est sanctū, quod Deus fecit in Terrestri Paradiso de Adā et Ewā.
2. Deus vult matrimoniu, ut habeas proles cū tua licentia.
3. Deus non vult quod homo utatur suis bonis ^{sine} sua licentia.
4. Homo est pā nobilis quod Deus non vult quod generetur sine ordine.

- Deo voluit Matrimonio, ut possit communicare suam potestatem Presbitero
qui illud facit.
1. Matrimonium est legalis societas viri et mulieris.
  2. Matrimonium ligat virum et mulierem ad unum finem.
  3. Matrimonium te ligat quod non debeas accedere ad tuam uxorem, nisi propter intentionem proles.
  4. Matrimonium est unio duorum in una carne.
  5. Matrimonium est primus et major ordo.
  6. Qui peccat contra Matrimonium, peccat contra magnam ordinem.
  7. Qui facit contra magnam ordinem, facit magnum peccatum.
  8. Matrimonium est regula castitatis.
  9. In Matrimonio generatur homo cum sanitate.
  10. Matrimonium est per reptionem mentis, et per verbum quod manifestat mentem.
  11. Per Matrimonium est filius legitimus.
  12. De Ordine Matrimonij exeunt alij ordines.
  13. Qui facit contra Matrimonium est inobediens Deo.
  14. Matrimonium est ordo parentum.
  15. Mulieres non habent verecundiam de Matrimonio.

Cap. 19 De Baptismo.

1. Baptismus est ablutio originalis peccati.
2. Baptismus est introitus fidei.
3. De Baptismo Jesu Christi sunt alij.
4. Jesus Christus non suscepit Baptismum propter suam necessitatem, sed propter nostram.
5. Deus et Presbiter participant in potestate per Baptismum.
6. Baptismus ignis est mentis.
7. Baptismus sanguinis est Martyrij.
8. Baptismus aque est communis Baptismus.
9. Baptismus est prima porta Paradisi.
10. Magnum bonum facit, qui procurat baptismum.
11. Qui non est Baptizatus non potest salvari.
12. Qui inhonorat Baptismum, inhonorat Deum.

- 13. Omne aurum mundi non valet Baptismum.
- 14. Ad procurandum tuum Baptismum Deus voluit incarnari.
- 15. Propter tuum Baptismum Iesus Christus suscepit Baptismum aquae in Iordane, et sanguinis in Cruce.
- 16. Immunda Presbiter facit Baptismo magnam injuriam.
- 17. Baptismus est ex simplicitate.
- 18. Qui baptizat nominatur procurator Dei.
- 19. Non incepisti ire ad Paradisum quousque fuisti baptizatus.
- 20. Nil valet uisti quousque suscepisti Baptismum.

Cap. 20. De Confirmatione

- 1. Confirmatio est confessio Baptismi.
- 2. Confirmatio est necessarium sacramentum, ut puer fateatur se esse baptizatum.
- 3. Si non esset confirmatio, esset dubitatio de Baptismo.
- 4. Si non es baptizatus, et es confirmatus, restauras tuum baptismum in tua voluntate.
- 5. Qui est confirmatus dupliciter est mundatus.
- 6. Baptismus est per ablationem, et Confirmatio per conceptionem mentis, et per unctionem Episcopi.
- 7. Quando es confirmatus, confiteris quod sis baptizatus.
- 8. Suscipere Confirmationem est bis se confiteri Christianum.
- 9. Multum es obligatus illi, qui te baptizavit et confirmavit.
- 10. Qui confirmat refirmat.
- 11. Iesus Christus confirmavit suum Baptismum in cruce.
- 12. Confirmatus fuisti cum gaudio, et Iesus Christus cum morte et dolore.
- 13. Tu es confirmatus propter timorem, et Iesus Christus propter amorem.
- 14. Confirmatio Iesu Christi est generalis mater omnium.
- 15. Si es confirmatus propter timorem, confirma te amore.
- 16. Confirmatio est Festus Baptismi.
- 17. Confirmatio est medium, quod est inter Baptismum et extremam unctionem.
- 18. In illa die, qua fuisti confirmatus, lucratus es magnam veniam.
- 19. Cum volueris peccare memeto quod es fortiter firmatus in qua tu es confirmatus.
- 20. Confirmatus, qui facit peccatum, sis abneget Deum.

Cap. 21. De Sacramento Altaris.

1463

1. Sacramentum Altaris est maius donum quod Deus potest dare in hac vita.
2. Sicut Deus dat maius donum quod potest dare in alia vita, sic dat illud in hac vita.
3. In Deo potestas et libertas habent equalem magnitudinem.
4. Deus dat potestatem Presbitero quod possit uti potestate supra naturam et Jesu Christo.
5. Iesu Christus, qui est in uno loco, illud facit Presbiter esse in multis locis.
6. In sacramento Altaris Deus cum sua voluntate facit de pane carnem et de vino sanguinem, et Presbiter cum suis verbis.
7. Presbiter cum suis verbis movet voluntatem Dei ad volendum in uno momento carnem & panem, et sanguinem & vinum.
8. Presbiter cum potestate Dei facit quod vinum quod est in calice fiat sanguis Christi, et panis, qui est in hostia, fiat caro Christi.
9. Presbiter cum potestate Dei facit sanguinem, qui est in calice esse in carne, quae est in hostia.
10. Presbiter dat hominibus Iesu Christum, qui est Deus et homo.
11. Presbiter cum potestate Dei, quam Deus ei dedit, facit accidentia esse sine substantia.
12. In sacramento Altaris facit Presbiter & Deus quod vult.
13. Presbiter, qui facit quod panis transubstantiatur in corpus Iesu Christi, non addit aliquid in illo, et materia panis non perditur.
14. Presbiter facit quod & corpore Iesu Christi vivat corpus hominis, qui illud recipit in figura panis, et anima illius vivat & illo in nomine Iesu Christi.
15. In sacramento Altaris Presbiter vincit naturam temporis, loci, quantitatis, coloris, saporis, ponderositatis et motus, et facit & natura quod vult.
16. Sacramentum Altaris est speculum sanctae Trinitatis Dei et eius Incarnationis.
17. Sicut Pater non addit aliquid filio generando ipsum eternaliter et inseparabiliter, sic Presbiter non addit aliquid Iesu Christo uniendo illi substantiam, quam panis et sua accidentia dimittunt.
18. Sicut filius Dei non accipit augmentum per esse hominis, ita sanguis, quod Iesu Christus assumpsit à Nostra Domina, non accipit augmentum per sanguinem, qui fit à Presbitero in calice.

19. Presbiter portat Jesu Christu, quo vult, et deponit illu, ubi vult.
 20. Cu Deus det sua potestate Presbitero quod & eo faciat ad sua voluntate, Presbiter facit magna injuria Deo, si est immundus et malus.

Cap. 22. De Ordine.

1. Ordo Presbiteri, Diaconi, Subdiaconi et Acoliti est sacramentu ad serviendu Deo.
2. Ordo est necessarium sacramentu in sancta Ecclesia, ut Presbiter sit ordinatus ad ordinandum homines.
3. Quia Deus est multu p̄r et misericors, voluit ordinare homines quibus daret potestate remittendi et faciendi indulgentias, et audiendi confessiones.
4. Quia homo no potest tantu peccare quatu Deus remittere, voluit quod esset Ordo Presbiteri, qui daret veniam.
5. Si non esset Ordo Presbiteri, Deus posset pl̄ remittere quod homo peccare, et non esset per quem daret veniam.
6. Deus est invisibilis et non respondet homini petenti veniam.
7. Presbiter est testis pietatis et misericordie.
8. Sine Ordine nullus homo esset dignus quod esset Vicarius Dei.
9. Sine Vicario Dei homo no haberet securitate, ubi peccata & quibus petit veniam, ei essent remissa.
10. Homo offendit Deum et Presbiter remittit.
11. Deus dat sua potestate ad remittendu, ut homo non desperet.
12. Presbiter habet majorem ordinem quam alius homo.
13. Nullus ordo habet tam magna potestatem sicut ordo Presbiteri.
14. Presbiter habet potestatem baptizandi, Confirmandi, Faciendi Matrimoniu, faciendi ex pane Corp̄s Jesu Christi in altari, audiendi confessiones, remittendi, excommunicandi, dandi penitentias hominibus.
15. Nulli homini magna bonitas sapientia et amor sed tam necessarij, sicut Presbitero.
16. Nullus facit Deo ta magna injuria, sicut perversus Presbiter.
17. Presbiter qui habet otiosa magna potestate Dei est multo culpabilis.
18. Nullus homo dat ta magnu exemplum boni vel mali, sicut Presbiter.
19. Si omnes Presbiteri essent boni, totus mundus esset bonus.
20. Bonus Presbiter ita est in terra, sicut sol est in celo.

Cap. 23. De Penitentia

143

1. Penitentia est sacramentum, quod hominem obligat ad jejunandum, satisfaciendum, et ad dicendum Pater Noster.
2. Si non esset Ordo penitentiae, non esset ordo satisfactionis.
3. Prudentia est actus iustitiae.
4. Penitentia est nuncius suspiriorum et ploratum.
5. Penitentia est nuncius misericordiae.
6. Penitentia est consilium salvationis.
7. Penitentia dat fortitudinem passionis.
8. Penitere est operatio penitentiae.
9. Penitentia derivatur à strictione et scientia.
10. Plus valet lachryma in penitentia quam resus in Rege.
11. Penitentia aperit manus Dei ad parcendum.
12. Penitentia facit Deum oblivisci peccata.
13. Penitentia dat veniam malis operibus.
14. Penitentia est porta Paradisi.
15. Penitentia claudit portas inferni.
16. Nullus homo est pauper, qui agit penitentiam.
17. Penitentia huius saeculi est levis et Penitentia alterius saeculi est gravis.
18. Penitentia letificat Angelos et resistit demonibus.
19. Qui agit penitentiam est obediens et humilis.
20. Penitentia est dominium quod anima habet supra corpus.
21. Nullum exemplum est magis utile quam exemplum penitentiae.

Cap. 24. De Extrema unctione

1. Extrema unctio est ultima confessio fidei, quam homo facit.
2. Extrema unctio est summa confessio suorum peccatorum, quam homo facit.
3. Extrema unctio est ultima penitentia, quam homines habent à suis peccatis.
4. Extrema unctio est confirmatio prima unctionis.
5. Sicut Baptismus est necessarium testimonium in principio, ita Extrema unctio est necessarium testimonium in fine.
6. Si non esset Extrema unctio in exitu à mundo non esset Ordo.
7. Extrema unctio est nuntius alterius saeculi.

8. Extrema unctio est ordinalus com meatus ex hoc mundo.
9. Extrema unctio est testimoniū aliorū sacramentorū.
10. Extrema unctio Iesu Christi fuit facta in cruce in sanguine, aqua et sudore.
11. Martyrium est Extrema unctio.
12. Nulla Extrema unctio est tam nobilis, sicut Martyrii.
13. Omnia merita renovantur in Extrema unctione.
14. In Extrema unctione sigillantur opera, quae homo fecit.
15. Extrema unctio est ultima victoria virtutum.
16. Extrema unctio consolatur homines in morte.
17. Extrema unctio est valde bonum exemplum.
18. Extrema unctio est actus indulgentiae.
19. Extrema unctio est via pacis.
20. Extrema unctio facit accedere Angelos et fugere daemones.

Cap. 25. De Virtutibus, et primo de Prudentia.

1. Prudentia est virtus quae iulit quod homo relinquat malū et capiat bonum.
2. Prudentia sparat unū bonū cū alio, et unū malū cum alio.
3. Prudentia non facit electionem sine deliberare.
4. Quando prudentia deficit potestas adiuuat se cum industria.
5. Prudentia declarat possibilitates et impossibilitates.
6. Prudentia non fidit in omnibz hominibz.
7. Prudentia prius considerat finem quā aliquid incipiat.
8. Prudentia eligit magis bonū et fugit a maiori malo.
9. Prudentia evitat tenebras.
10. Prudentia dat consilium & dicit.
11. Prudentia non confidit in se ipsa.
12. Prudentia non vadit sola.
13. Qui habet prudentiam habet divitias.
14. Prudentia experitur / affaga / res.
15. Prudentia non facit aliquid per iuramentum.
16. Nemo potest decipere prudentiam, nec potest decipi.
17. Prudentia loquitur cū conditione.
18. Prudentia non citō affirmat nec negat.

19. Prudentia est remedium infortunii.

20. Prudentia plus credit manibus quam verbis.

Cap. 26. De Fortitudine

1. Fortitudo est vigor cordis contra malitiam.

2. Fortitudo est robur voluntatis.

3. Fortitudo non vincitur per aliam.

4. Fortitudo non habet pavorem.

5. Fortitudo non querit astutias.

6. Fortitudo non claudit oculos.

7. Fortitudo non habet manū securas.

8. Fortitudo non fugit.

9. Fortitudo non suspirat nec plorat.

10. Fortitudo non trepidat.

11. Fortitudo non petit consilium.

12. Fortitudo non mutat colorem.

13. Fortitudo non desperat.

14. Fortitudo non reprehenditur.

15. Fortitudo non facile consentit.

16. Humilitas, patientia et pietas vincit fortitudinem.

17. Solum reverentia facit timorē fortitudini.

18. Fortitudo diffundit sanguinem cordis per omnia membra.

19. Fortitudo est casta virtutum.

20. Fortitudo non confidit tantū in alio, quantum in se ipsa.

Cap. 27. De Temperantia

1. Temperantia est virtus, quae plus valet ad sanitatem quam alia res.

2. Per temperantiam est iustitia in vegetativa.

3. Per temperantiam sunt homines urbani ad mensam.

4. Temperantia monstrat suos amicos post mensam.

5. Non habet magis temperantiam, qui per eam habet passionem.

6. Temperantia non timet infirmitatem.

7. Temperantia sepius est hominibus necessaria quam alia virtus.

8. Temperantia non timet paupertatem.

9. Nulla virtus tam sepe lucratur merita, sicut Temperantia.
10. Temperantia tota die videt.
11. Temperantia non habet notitiam boni et mali vini.
12. Temperantia non facit differentiam inter dulcem et amarum sorem.
13. Temperantia est conditio Religionis.
14. Temperantia expendit par et lucratur multum.
15. Temperantia est capitale mercatoris.
16. Temperantia tenet corpus hominis leve.
17. Temperantia non timet calorem nec frigus.
18. Temperantia non habet multas ollas.
19. Temperantia non habet multos coquos.
20. Temperantia non habet verecundiam.

Cap. 28. De Fide.

1. Fides est virtus, quæ constringit intellectum ad credendum & Deo res veras, quas homo non intelligit per necessarias rationes.
2. Fides est virtus, quæ ita restaurat veritatem, quod intellectus non potest credere, sicut imaginativa quæ restaurat veritatem rerum sensibilibus in absentia actuum sensuum.
3. Sicut imaginarius hoc, quod vidisti, ita credis & Deo per fidem quatuordecim Articulos et septem sacramenta Romanæ Ecclesiæ, quæ non intelligis per demonstrationes.
4. Sicut frigida aqua calefacta remanet in potentia, ita remanet habitus fidei in potentia quando intellectus per necessarias rationes intelligit aliquam veritatem Articulorum et sacramentorum.
5. Si veritatem, quod intelligis, aliquando ignoras, remanet tibi in habitu per fidem, in quantum illam credis.
6. Sicut Bonitas est ratio ad agendum bonum, ita fides est ratio ad credendum res veras.
7. Quanto maiorem veritatem quam credis, tanto maiorem fidem habes.
8. Sicut sol est instrumentum ad videndum, ita fides ad credendum.
9. In quantum supponis quod intelliges veritatem, quam non intelligis, uteris fide.
10. Prius te convenit credere, quam possis intelligere.

1. Sicut oleum stat supra aquam, ita fides stat supra intellectum.
2. Quia non potes tantum intelligere quantum credere, stat fides supra intellectum.
3. Qui de Deo intelligit veritatem, bis habet meritum.
4. Unum meritum habes credendo et aliud intelligendo.
5. Virtus principij non perditur per virtutem finis.
6. Qui magis credit, magis potest intelligere.
7. Fides est de rebus spiritualibus, et non de corporalibus, et quibus datur experientia sensibus.
8. Fides non timet argumentum, quia ipsa est suum principium.
9. Qui multum amat Deum suspirat et plorat, quia fides tantum inhonoratur in mundo.
10. Fides est inhonorata in omni homine, qui eam non habet, et est inhonorata in illis, qui eam habent et inhonorant.

Cap. 29. De Charitate

1. Charitas te ligat ad amandum Deum, te, et tuum proximum.
2. Charitas non diligit te coacte sed cum libertate.
3. Charitas est tam nobilis virtus quod ei non evenit coactio.
4. Charitas ipsam et constringit ad amandum, non quod ipsa sit stricta.
5. Omnes aliae virtutes serviunt charitati et ipsa est domina.
6. Id quod iustitia de divitiis ponit in speciali, Charitas ponit in communi.
7. Propter magnam charitatem prudentia non habet modum in dando alium.
8. Charitas fortificat suum amare et fortitudine.
9. Charitas procurat temperantiam, ut possit esse magna in amando.
10. Charitas tantum multiplicat credentiam, quod non timet argumenta.
11. Charitas tantum multiplicat speciem, quod non timet indigentiam.
12. Charitas humiliat Reges ad solvendum pauperes.
13. Charitas facit quod Reges habeant pietatem de pauperibus, et facit ipsos procuratores pauperum.
14. Charitas facit Regem patientem et refrenantem suas manus.
15. Charitas procurat pacem et vincit guerram.
16. Charitas est maior in corde quam splendor in sole.
17. Charitas se non excusat.

18. Charitas nō mentitur, et habet suū complementū in se ipsa.
 19. Charitas est medicina peccati.
 20. Charitas parit et est Regina omnium virtutum.

Cap. 30. De Humilitate

1. Humilitas est illa virtus quae est magis remota à superbia.
2. Humilitas est instrumentū descēdēdi, ut aliae virtutes ascendant.
3. Quo magis humilitas descendit, eo magis exaltat alias virtutes.
4. Rex, qui se magis potest humiliare quam Iustus, potest habere plū charitatis quam Iustus.
5. Humilitas non timet derisiones.
6. In magnitudine humilitatis patientia est magna.
7. Humilitas facit homines urbanos.
8. Quantomajore est humilitas in inferioribz, tāto altior est in superioribus.
9. Nulla virtus potest ascendere sine humilitate.
10. Humilitas nō facit differētiā inter honore Regis et vilitatem Iustici.
11. Humilitas Dñi consolatur servitutem subditorū.
12. Humilitas non habet zel.
13. Humilitas semper spuit mel.
14. Humilitas non habet guerram.
15. Humilitas non habet mensuram.
16. Humilitas non habet aures.
17. Humilitas claudit oculos.
18. Humilitas caleat pauperes.
19. Humilitas inclinat caput et parat collum.
20. Humilitas ascendit ad Caelum.

Cap. 31. De Castitate

1. Castitas est posse contra luxuriam.
2. Castitas conservat firsem Matrimonij.
3. Per castitatem est filius legitimus.
4. De Matrimonio sine castitate nō exit filij legitimi in bonitate.
5. Generatio hominis non est licita sine castitate.
6. Castitas est thesaurus bonarū Dñarū.

1. Omnis Casta Mulier est Dña.
2. Omnis castitas est alba.
3. Castitas non habet timorem de infamia.
4. Qui est Castus procurat castitatem sua uxoris.
5. Castitas vivit & fortitudine.
6. Quando Castitas moritur, nascitur Luxuria.
7. Castitas non facit in suo seuto signum luxurie.
8. Castitas non vadit & nocte.
9. Castitas non currit huc et illuc.
10. Castitas par se excusat.
11. Castitas multum vigilat.
12. Castitas non se offert alicui.
13. Castitati plus placent breves fabule quam longæ.
14. Casta Mulier procurat suo filio bonam famam.

Cap. 32. De Abstinencia.

1. Abstinencia est refrenatio voluntatis.
2. Abstinencia est, ut sit deliberatio.
3. Quia intellectus non vadit cito, dicit voluntati quod vadat spatiosè.
4. Qui vult habere abstinenciam convenit quod eam nutriet.
5. Abstinenciam potes nutrire cum humilitate et patientia.
6. Si vis habere abstinencia, respice finem consequentie furiositatis.
7. Abstinencia in principio est serva, et in fine Dña.
8. Qui abstinet, videt, et qui non abstinet plorat.
9. Abstinencia est virtus valde communis.
10. Quia furiositas venit in capite voluntatis, si vis habere abstinencia, convenit quod illud habeas in capite voluntatis.
11. Abstinencia et furiositas in capite voluntatis tantum sunt contraria.
12. Caput voluntatis est principium sui velle.
13. Nisi furiositas vincatur in principio, non vincetur in medio.
14. Quia abstinencia plus vincit & die quam & nocte, ideo est fortior & die quam & nocte.
15. Abstinencia est nequentia prudentie.

- 190
16. Abſtinentia eſt ſcutum prudentie.
  17. Fortitudo eſt ſcutum abſtinentie.
  18. Qui habet abſtinentia non reprehenditur.
  19. Abſtinentia et Temperantia ſunt ſorores.
  20. Abſtinentia ſpiderat hoc quod eſt futurum.

Cap. 33. De Verecundia

1. Verecundia eſt naturalis nuntius, qui denunciat res illicitas.
2. Omnis naturalis verecundia eſt licita.
3. Si non eſſet defectus virtutis verecundia nil eſſet.
4. Quia peccatum eſt, virtus procurat verecundiam.
5. Verecundia impedit verbum propter timorem errandi.
6. Audacia et fortitudo reſrenant verecundiam.
7. Charitas ignorat quid ſit verecundia.
8. Verecundia timet reprehensionem, et Charitas non.
9. Verecundia eſt data mulieribus, quia non habent forte voluntatem.
10. Verecundia minatur cum deficere.
11. Qui timet verecundiam, timet peccare.
12. Omnis verecundia eſt virtus.
13. Non eſt ſapiens, qui habet verecundiam rogandi Deum.
14. Non eſt humilis, qui habet verecundiam loquendi cum pauperibus.
15. Verecundia ſine forma non habet virtutem.
16. Qui habet magnam famem, et parum comedit propter verecundiam, habet fatuam verecundiam.
17. Qui habet verecundiam peccandi, habet discretam verecundiam.
18. Verecundia revelat defectus, quos homines faciunt, qui habent discretionem.
19. Verecundia habet pulchros oculos, pulchros, et mundas manus.
20. Verecundia claudit os et aures, et inclinat oculos in Terram, et mutat colorem in facie.

Cap. 34. De Oratione

1. Oratio eſt petitio, quam homo facit Deo.
2. Pete a Deo quod tibi det et parcat.

3. Melius venit Deo dare et parcere quam tibi petere.
4. Si a Deo petis bonum, ama ejus bonitatem.
5. Si a Deo petis Magnū bonū habe ad suā bonitatem magnum amorem.
6. Si desideras quod bonū, quod petis, duret, fac durare tuā orationem.
7. Vide an Deo possit dare illud bonum, quod petis.
8. Deus non potest dare bonum contra suā bonitatem.
9. Deo daret contra suā bonitatem, si homini daret quod est malū.
10. Sis bonus, si vis quod Deus tibi faciat bonum.
11. Si vis quod Deo tibi pareat, habe strictionē & tuis peccatis.
12. Deo non parcat sine penitentia.
13. Si vis quod Deo tibi remittat Magnū peccatū, habe Magnā strictionem.
14. Si vis quod Deus tibi det, da te ipsum illi.
15. Deus non dat homini, qui est diaboli.
16. Si Deo daret homini, qui nō est suus, donū quod daret, nō esset suum.
17. Deo non vult perdere quod dat.
18. Si desideras quod Deo tibi pareat, parce tuo inimico.
19. Quando Deum offendis, es illius inimicus.
20. Si vis quod Deo tibi det, da hominibz, qui propter eī amorē a te petunt.

Cap. 35. De Contemplatione

1. Contemplatio est actus mentis, qui cogitat in Deum.
2. Contemplatio est loqui cū Deo & suis rationibz et actibus ear.
3. Contemplatio est videre essentia Dei et Divinas Personas.
4. Considera quomodo Divina bonitas sit ratio Deo Patri cū omnibz aliis rationibz in producendo bonū filiū, et ambobz in producendo bonū Sactū Spiritum.
5. Sicut Divina Bonitas cū omnibz aliis dignitatibz est ratio ad generandū bonū filiū, ita Magnitudo cū omnibz aliis est ratio Patri in generando magnū filium, et quod ambo spirent Magnū Sanctum Spiritum.
6. Cogita quomodo sit Magnū bonū in finire et eternare, possificare, sciētificare et Patri filium, et ambobus Sanctum Spiritum.
7. Dū ita cogitas in amora tuā voluntatē & hoc, quod contemplaris, et pone de Contemplatione quālibz poteris in tuo intelligere et memorare.
8. Si vis altē contemplari accipe solū tuū posse, quod potes habere in memorādo,

in

- intelligendo et amando id quod & Deo potes memorare, intelligere et amare.
9. In stēplari impende totū tuū posse cū tota tua bonitate, magnitudine, veritate et da illud voluntati ad stēplandum, et hoc idem tuo memoria et intellectui.
10. In Contemplatione pone insimul totū hoc quod in ea poteris & Bonitate, Magnitudine etc. divinis.
11. Ita in aliis considerando actus divinarum rationū, qui sūt bonificare etc. et collige omnes istos actus in tuo memorare, intelligere et amare.
12. Cogita quomodo & hoc, quod colligis sequatur bonificatio, infinitas etc.
13. Considera quomodo per hoc, quod colligis bonificatio, infinitas, eternam.
14. Considera quomodo omnia ista sunt unus Deus Pater, qui & toto se ipso, essentia et natura producit et generat unū filiū Deū, qui ab ipso accipit omnes dictas passiones, et quomodo & ab eo sit unus & Spiritus Deus, qui est illa passiones.
15. Cogita quomodo divine rationes sint reales per tuos actus, et quomodo remaneant una alia per essentiam et naturam.
16. Id propter quod divine rationes sūt reales, est quia Pater bonitatem producit bonū filiū, et per magnitudinem magnū etc. et hoc idem faciunt Pater et filius & Sancto Spiritu.
17. Id propter quod divine rationes una est alia est, quia omnes insimul sūt unus Deus, una essentia, una natura, unus Pater, unus filius, unus Spiritus sanctus.
18. Considera quomodo qualibet divinarum rationū requiratur a Deo Patre et a Deo Sancto Spiritu incarnationem filij Dei, et qualibet quantum potuit exaltavit incarnationem illius.
19. Considera quomodo una Persona est Deus et homo sine mutatione divine et humane nature, et quomodo in humana natura habeant quietem per creationem omnes divine rationes, et quomodo humana natura sit finis et sptemētū omnium creaturarum.
20. Considera quomodo Deus Pater in Cruce dedit suū filiū Iesū Christum hominibus, qui est dñs et finis hominū et cogita quomodo in Celo sit honoratē super Angelos, et quomodo omnes Sancti illū laudent cātando et benedicendo et faciendo ei reverentiam et honorem.

Cap. 26. De Devotione

1. Devotio est actus inflammatus de charitate.
2. Devotio est frequentia in voluntate & antecedere, quod intellectus habet in intelligendo supremam Bonitatem.
3. Devotio incipit in memorare et intelligere nobiles altas res & Deo et nascitur in amare.
4. Devotio est thesaurus sanctorum hominum.
5. Omne aux mundi non valet devotionem.
6. Devotio est solatio pauperum hominum.
7. Nullus homo, qui habet devotionem est pauper.
8. Devotio est nutritio, qui vadit et venit inter Deum et homines.
9. Devotio affert nova & Deo, et enarrat Deo nostras necessitates, et miseria.
10. Plura valet plorare per devotionem, quam videre per regnare.
11. Devotio non facit differentiam inter vigilare et dormire, jejunare et comedere.
12. Devotio credit cuilibet homini & bono.
13. Falsi homines facile decipiunt devotos homines.
14. Devotio non habet suspicionem.
15. Devotio confidit in quemlibet hominem.
16. Devotio non jurat.
17. Devotio dat et non aufert.
18. Devotio rogat et parcat.
19. Devotio non habet pavorem, et trepidat pro amore.
- 20.

Cap. 37. De Obedientia.

1. Obedientia est carcer voluntatis subditi.
2. Qui est incarceratus in Obedientia est multum subditus.
3. Non habet magnum carcerem, qui est obediens cum amore.
4. Ille habet minus magnum carcerem, qui est obediens contra suam voluntatem.
5. Omnis Obedientia est propter aliquem finem.
6. Qui multum amat finem, multum amat obedire.
7. Finis consolatur, confortat, et visitat homines, qui sunt incarcerati in Obedientia.

8. Cum Deus sit tam magnus, tam potens, tam bonus et nobilis, facile est illi obedire.
9. Qui obedit Dño pro sua utilitate videt.
10. Qui obedit Dño sua suam utilitatem plorat.
11. Coacta obedientia non est amabilis.
12. Consule tibi cum tuo intellectu ante quod obedias tuae voluntati.
13. Consule cum bonitate, Potestate, veritate et virtute ante quam obedias tuo intellectui.
14. Non obedias sensibus sine consilio virtutum.
15. Non obedias uni virtuti sine consilio alteri.
16. Obedias malo Dño coactus, et bono gratis.
17. Non obedias ulli contra Deum.
18. Sis obediens omnibus Amicis Dei.
19. Sis obediens bono Angelo, qui te custodit.
20. Non obedias sepe tua uxori et tuo patri.

Cap. 38. De Contritione.

1. Contritio est penitentia, quā homo habet de offensa, quā fecit Deo.
2. Si habes Contritionem habes eā cum devotione quā in illa facit plorare homines.
3. De quo potest se defendere à contritione et ploratu quin parcat hominibus.
4. In Contritione pone ordinem, quia ipsa adjuvat ad plorandum.
5. De Magna contritione Magna venia.
6. Deus faceret injuriam sua justitia, si amaret magnam veniam propter parvam contritionem.
7. Si desideras habere Magnam Contritionem, considera quod pro parvis rebus peccasti contra aeternum et infinitum bonum.
8. Multum considera nobilitatem Dei, et offensam, ut voluntas assuescat amare Dñm et odire offensam.
9. Assuesce tantum penitere, quousque in illo possint radicari suspirare et plorare.
10. Habeas Contritionem cum humilitate et pietate, quia multum juvat ad penitendum.
11. Non potes habere Contritionem, si proponis redire in offensam.

1. Frequenter imaginare magnas penas inferni, ut habeas & de ipso pietatem.
2. Habeas contritionem cum spe et charitate, quia sunt via remissionis.
3. Iudica te ad penitentiam, ut Iustitia te adjuvet ad penitendum.
4. Si vis contritionem, projice vanitatem a tuis oculis, et respice in crucem.
5. Si es obstinatus et non potes plorare et suspirare, jejuna et fac elemosinam, et sis familiaris pauperibus, qui saepe plorant et suspirant.
6. Per jejunium habet homo pietatem de seipso, et per societatem pauperum habet humilitatem.
7. Postquam non habuisti verecundiam peccandi, non habeas verecundiam plorandi.
8. Quando non habes contritionem, minare tuis oculis, quomodo videbunt dracones in inferno, et aures audient verba demonum, et tua memoria quod recolat quod damnati perpetuo erunt in inferno.
9. Si vis habere magnam contritionem, vade in locum solitariu[m] habitare ad instar Eremitae, nam societas hominum in contritione impedit suspirare et plorare.

Cap. 39. De Confessione

1. Confessio est enarratio peccatorum factorum Presbitero cum contritione.
2. Confessio, quae est cum contritione est vera.
3. Confessio, quae est cum contritione petit spiritum et veniam.
4. Corona non stat tam bene in capite Regis, sicut in confessione suspirare et plorare.
5. Qui saepe confitetur nutrit contritionem.
6. Confessio nutrit verecundiam, et verecundia contritionem.
7. Confessio vult veritatem et humilitatem, ut Presbiter habeat pietatem.
8. In pietate, quam Presbiter habet, qui audit confessionem, excitatur deus ad parcendum.
9. Devotio Presbiteri excitat confitentem ad contritionem.
10. Malus Presbiter ingreditur contritionem in confessione.
11. Confessio requirit sapientem Presbiterum, ut det sapiens consilium.
12. Qui confitetur cum contritione, loquitur cum Deo, et qui audit confessionem sine devotione, loquitur cum Demone.
13. Vera confessio affert veniam, et falsa maledictionem.
14. In confessione juvenis Presbiteri et juvenis mulieris, non est proportio.
15. Anhelitus Presbiteri et mulieris confitentis non debent coniungi.
16. Visus et rubor color non habent locum in confessione.
17. In confessione bonus Presbiter est vicarius Dei, et malus est vicarius diaboli.

- 14. Noli quod Ihesus tua uxoris frequenter veniat ad tuam domum.
- 19. Qui confitetur malo Presbitero, ponit se in magno periculo.
- 20. Multum est culpabilis, qui in Ihesione promittit hoc, quod in corde cogitat implere.

Cap. 40 De Satisfactione

- 1. Satisfactio est iudicium, quod homo facit de se ipso et de suis bonis.
- 2. Secundum quod offensa est magna convenit quod satisfactio sit magna.
- 3. Si nimis comedisti et bibisti, satisfac cum jejuniis et parum bibere.
- 4. Si peccasti cum nobilibus vestimentis, porta humiles vestes.
- 5. Superfluitati cuiuslibet sensus, satisfac cum suo contrario.
- 6. Si habuisti malas cogitationes, satisfac cum bonis.
- 7. Contra nimium ridere et letari satisfac cum contritione, et suspirare et plorare.
- 8. Si nimium dormivisti, vel fuisti otiosus, satisfac cum vigilare et cum esse diligens in tractando honorem Dei.
- 9. Si offendisti cum mentiri, satisfac dicendo veritatem.
- 10. Si parum rogasti Deum, roga eum multum.
- 11. Contra malas ~~imaginaciones~~ ^{imaginaciones} imaginations satisfac cum bonis.
- 12. Satisfac Deo cum bono memorare, intelligere et amare.
- 13. Si de bono homine dixisti malum, dic de illo bonum.
- 14. Satisfac tuis rationibus cum bonis actibus.
- 15. Si habes alienum redde illud.
- 16. Si dedisti damnum, da utilitatem.
- 17. Si non potes facere satisfactionem de denariis vel possessionibus, satisfac penitentia, et desiderio satisfactionis.
- 18. Satisfac tuo proximo unum pro uno, et Deo duo pro uno.
- 19. Deo non potes satisfacere nisi secundum proportionem.
- 20. Si fecisti contra te ipsum, satisfac tibi de te ipso.

Cap. 41. De Conscientia

- 1. Conscientia est verum consilium determinans voluntati quod timeat facere malum et amet facere bonum.
- 2. Conscientia facit lumen voluntati cum timore quod non amet peccatum, quod vult amare.
- 3. Conscientia incipit in intellectu, et est deliberata in voluntate.

4. Voluntas facit et conscientia miratur.
5. Conscientia refrenat libertatem voluntatis.
6. Conscientia est secunda via voluntatis.
7. Omnis voluntas, quae facit contra conscientiam est infirma.
8. Conscientia contristat voluntatem.
9. Sine conscientia voluntas vadit in perditionem.
10. Absentia Conscientiae est excusatio voluntatis.
11. Intellectus deficit, si non dat conscientiam sicut voluntas deficit si facit contra conscientiam.
12. Conscientia monstrat voluntati qualis sit finis.
13. Antequam voluntas fecerit electionem voluntas est domina, et post electionem peccati est ancilla.
14. Conscientia est instrumentum voluntatis quomodo ordinat e se habeat ad amandum vel odiendum.
15. Homo ita potest deficere per nimis magnam conscientiam, sicut per parvam.
16. Homo qui peccat ex certa scientia sine conscientia est magnus peccator.
17. Sine conscientia et verecundia non est discretio.
18. Conscientia est nuntius prudentiae et iustitiae.
19. Conscientia contradicit cum timore.
20. Homo qui habet conscientiam petit consilium.

Cap. 42. De Discretione.

1. Discretio est ordinatus actus amandi et intelligendi.
2. Discretio refrenat super amare et intelligere.
3. Discretio primo refrenat voluntatem, postea intellectum.
4. Discretio est consilium stabilitum per virtutes.
5. Discretio disponit actus rationum ad ordinatum finem.
6. Homo discretus est dives et letus.
7. Qui est discretus stat et vadit securus.
8. Discretus homo est dominus sui et alterius.
9. Nullus homo est magis secretus quam discretus.
10. Discretus homo difficiliter potest decipi.

- 194 11. Homo, qui habet voluntatem, non habet de omnibus hominibus bonam opinionem.
12. Discretus homo lucratur quando alii perdunt.
13. Quia discretus homo multum considerat, non saepe ridet.
14. Discretus homo non cito ridet.
15. Discretus homo ~~loquitur~~ loquitur multum et loquitur parum.
16. Discretio magis est per intellectum quam per voluntatem.
17. Discretus homo castigatus alieno modo.
18. Discretus homo non saepe laudat.
19. Qui est discretus non parit et.
20. Discretus homo attingit suum finem.

Cap. 43. De Modo.

1. Modus est communis ordo actuum rationum.
2. Bonitas simpliciter habet modum bonificandi et magnitudo magnificandi.
3. De simplicibus modis est communis et compositus modus.
4. Quando deficit unus simplex modus, deficit compositus.
5. Qui non habet modum nullum bonum habet.
6. Modus est communis potestas ordinata ad multa.
7. Modus plus valet quam vis.
8. Sola Charitas transcendit modum.
9. Devotio cum discretionem est pars modi.
10. Modus est generis, et Iustitia, Prudentia et aliae virtutes sunt species.
11. Modus non habet indigentiam alicuius.
12. Modus est bonus in omnibus rebus.
13. Nullus homo vadit secius sine modo.
14. De modo est finis, et de eius contrario est privatio finis.
15. Quia mercatores habent modum in lucrando et expendendo sunt ditiores aliis hominibus.
16. Si ignis non haberet modum in calefaciendo, non calefaceret.
17. De nulla re potest esse supra modum.
18. Per modum est generatio et per suum contrarium privatio.

19. De majori modo majus bonum, et major virtus.
20. Princeps, qui non habet modum est multum culpabilis.

Cap. 44. De Curialitate.

1. Curialitas est modus lucrandi amicitiam.
2. Habeas curialia verba et eris gratus.
3. Quia curialia verba sunt amabilia, ille est volibilis, qui dicit ipsa.
4. Qui nominat turpia verba est turpis intra et extra.
5. Bonitas et pulchra verba concordant et malitia et turpia verba.
6. Turpia verba faciunt hominem rusticum.
7. Jam cito dixeris pulchra verba, sicut inurbana.
8. Quando loqueris da amorem jam similitudinem.
9. Humilia verba sunt pulchra per humilitatem.
10. Qui vadit humiliter vadit doctè.
11. Qui doctè comedit amatur a temperantia.
12. Pulchra vestes in homine superbo sunt turpes.
13. Non rideas cum aperto ore.
14. Turpe est videre, et comedere.
15. Non potes esse curialis sine humilitate.
16. Proportionatè habeas doctrinam.
17. Doctrina est imago legalitatis.
18. Doctus homo habet multos laudatores.
19. Doctrina est multum necessaria communi Personæ.
20. Qui dicit vituperia et turpia verba facit illos viles qui illa audiunt.

Cap. 45. De Audacia.

1. Audacia est fortitudo animi, qui desiderat honorem.
2. Prudentia et fortitudo faciunt hominem audacem.
3. Qui cum discretionem se disponit fortuna est audax.
4. Secundum quod amas finem es audax.
5. Per legalitatem sunt homines audaces.
6. Legalis homo est audax & die, et illegalis de nocte.
7. Pusillanimitas communis Personæ est communis.
8. Audacia aperit oculos, et pusillanimitas claudit illos.

9. *Sevitas est consilium audacis hominis et falsitas pusillanimitis.*
 10. *Audacia non respicit advantageum.*
 11. *Persecundia et spes faciunt homines audaces.*
 12. *Magnificentia disponit audaciam.*
 13. *Quia avaritia restringit sanguinem, disponit pusillanimitatem et desperationem.*
 14. *Targitas et audacia sunt sorores.*
 15. *Audax homo prius considerat honorem quam periculum.*
 16. *Omnis homo mendax est pusillanimitis.*
 17. *Illi qui minus loquuntur sunt magis audaces.*
 18. *Audacia nascitur de amore, et pusillanimitas de timore.*
 19. *Amor fugat et timor fugit.*

20.

Cap. 46. De Magnificentia.

1. *Magnificentia est actus magnitudinis, qui magnificat actus aliarum rationum.*
 2. *Magnificentia facit homines desiderare magnas res.*
 3. *Magnificus loquitur de magnis rebus.*
 4. *Magnificus habet nobilem animum.*
 5. *Magnificus non consolatur de parvis rebus.*
 6. *Magnificus magis amat dare quam accipere.*
 7. *In dare est dominium et in accipere servitus.*
 8. *Magnificus de magnis rebus facit magnum amare.*
 9. *Magnificus habet magnam spem.*
 10. *Quia Magnificentia ascendit cum humilitate, est contra superbiam.*
 11. *Superbia ita est falsa similitudo Magnificentia, sicut Magna divitia hominis avari.*
 12. *Magnificentia, quae est virtus non est sine nobilitate.*
 13. *Magnificentia se non laudat, sed laudat hoc, quod desiderat.*
 14. *Magnificentia plus est per opus quam per verbum.*
 15. *Magnificentia non est de parva Potestate.*
 16. *Memoria et intellectus disponunt voluntati magni-*

Magnificationem in attingendo magna.

201

17. Magnificencia sine discretionem non habet formam.

18. Magnificus non conqueritur.

19. Magnificus non mentitur.

20. Quia magnificus habet magnum amicum, non habet pauperem, nec indigentiam.

Cap. 47. De Predicatione

1. Predicatio est doctrina ad serviendum Deo.

2. Predicator debet suam sententiam et intentionem concordare cum auditoribus in serviendo Deo.

3. Predicator debet tradere doctrinam secundum naturalia opera, de quibus sumus loquuti in arbore Scientie.

4. Ignis cum sua siccitate mortificat aërem, qui est humidus, ut illum possit domare ad accipiendum calorem.

5. Ignis habet concordantiam cum aëre in calore, ut cum eo possit calefacere aquam, quæ est frigida.

6. Ut ignis possit abundare in dando suam virtutem, accipit virtutem de sole in luce et calore, et de terra in siccitate.

7. Planta, in omni eo, quod facit, sequitur finem, propter quem est, et omnia facit propter fructum.

8. Planta ponit ordinem in successione temporis, ut possit fructificare.

9. Planta convertit in suam speciem naturalem virtutem, quæ illi venit de nihilo cum sua intrinseca virtute.

10. Sensitiva habet appetitum ad sentiendum utiles sensationes.

11. Quando particularis sensus deficit, restauratur sua virtus in sensu communi.

12. Imaginativa est obediens ad imaginandum hoc, quod voluntas desiderat.

13. Voluntas naturaliter vadit retro intellectum, ut ei ostendat quæ sunt licita ad amandum, et quæ ad odiendum.

14. Intellectus colligit species, et ponit eas in memoria ut alia vice illas possit melius cognoscere.

15. Illas species, quas memoria accipit, Conservat, et reddit illi, a quo illas accipit.
16. Intellectus depurat species in memoria et dat eas voluntati.
17. Moralis virtus est imago naturalis virtutis, et morale vitium est imago privationis finis.
18. Bonus Angelus totus est conversus in finem serviendi Deo, et malus totus est perversus ad differendum Deo.
19. Deus voluit esse homo, ut naturaliter amaret hominem, et naturaliter amaretur ab homine.
20. Bonus Predicator predicat cum exemplo et cum doctrina, et magis stat ad utilitatem auditorum quam ad suam.

Cap. 48. De Disputatione

1. Disputatio est naturalis contrarietas, quae per verba manifestat conceptionem, quam unus intellectus habet contra alium.
2. Disputatio requirit artificialem ordinem, qui sit imago naturalis ordinis potentiarum corporis et animae.
3. Disputatio, quae est per auctoritatem, requirit sanctitatem, et quae est per necessitatem requirit rationem.
4. Nulla auctoritas sancti est contra rationem, et nulla ratio est contra aliam.
5. Disputatio per auctoritates non habet quietem.
6. Ratio attingit naturales res per naturam, et illas, quae sunt supra naturam per divinum Cursum.
7. In disputatione convenit consentire primis principiis, et sequi consequentiam illorum.
8. Prima principia, sunt illa, quae sunt magis similia Deo.
9. In disputatione convenit esse communem amicitiam, quae refrenet particularem contrarietatem.
10. Noli disputare cum homine obstinato in errore.
11. Noli disputare cum homine, qui habet superbum intellectum, quia non vult quod tua veritas intelligatur.
12. Qui in disputatione concedit veritatem, non est victus, sed accipit doctrinam.

Qui in disputatione mutat terminos, fugit veritatem, et qui fugit
est victus. 203

In disputatione magis laudabilis est ille, qui concedit veritatem,
quam ille, qui eam monstrat, quia habet plus humilitatis.

Qui disputat ad tentandum, debet consentire veritati quam invenit.

In disputatione debet homo stare ad finem propter quem est.

Finis disputationis est vitare falsitatem et concedere veritatem.

In disputatione debet homo breviter proponere et respondere.

In disputatione cave tibi ab ira, quae intellectum facit infirmum.

Curialiter loqui conservat amicitiam in disputatione.

Cap. 49. De Reprehensione

1. Reprehensio est arguere contra factionem.

2. Moralis reprehensio debet esse imago naturalis reprehensionis.

3. Quare ignis postquam aer accipit suam naturam per calorem,
illi est contrarius per siccitatem.

4. Quare aer postquam aqua est sua amica per humiditatem,
est amicus ignis, qui est suum contrarium.

5. Quare aer insimul est amicus et inimicus ignis?

6. Quare aqua reprehendit ignem in pipere propter nimium ca-
lescere, postquam in eo ipse est succus Dominus.

7. Quare aqua reprehendit ignem, quia facit piper nigri coloris,
qui est per naturam siccitatis.

8. Planta quae reprehendit pluviam quia non venit, reprehendit
Dominum pluviae.

9. Aries, qui reprehendit hominem, quia eum occidit, reprehen-
dit finem, propter quem est.

10. Quare infirmus gustus reprehendit pomum, quod per naturam
habet dulcem sorem.

11. Quare vir, qui reprehendit suos oculos, qui vident pulchras femi-
nas, non reprehendit se ipsum, quia eos non claudit, vel quia non amat castitatem?

12. Quare homo reprehendit suam imaginationem, si nescit imaginari.

13. Quare equus reprehendit Rusticum qui tota die vadit quia habet

- grossos calceos, cum quibus procurat cibum suo equo.
14. Quare voluntas quæ errat reprehendit intellectum, cum quo non consulit.
  15. Quando homo habens duos oculos reprehendit hominem, qui non habet nisi unum, reprehendit dominum naturæ.
  16. Quare communis Persona reprehenditur, si aliquando errat.
  17. Quare reprehendis vinum, quod habet naturam inebriandi, quando te inebriat.
  18. Qui deficit et credit facere bono, non est multum reprehendendus.
  19. Omnis homo melius potest reprehendere se ipsum quam alium.
  20. Quare reprehendis infideles, qui ignorant veritatem Dei, quia illam non amant, et non reprehendis te ipsum, qui illam scis, et non predicas.

Cap. 50. De Possessione

1. Possessio est actus Dominis.
2. Moralis possessio est imaginaturalis.
3. Omnis possessio requirit finem propter quem est.
4. Est una possessio, quæ est gratis, et alia quæ est per contrarium.
5. Ignis possidet aërem cum concordantia, et aqua cum contrarietate.
6. Ignis possidet piper et omnia, quæ sunt in eo.
7. Ignis possidet Terram generaliter, quia ei dat siccitatem, et possidet eam in pipere specialiter, quia in illo est Dominus.
8. Fructus possidet omnes partes arboris, in quantum est finis illius.
9. Oculi non possident objectum, sed illi, cuius sunt.
10. Intellectus possidet imaginationem, in quantum de ea facit instrumentum ad imaginandum corporales naturas.
11. Voluntas, intellectus, et imaginatio possident manum, quæ movet martellum, et manus possidet martellum, et martellus clavum.
12. Voluntas est domina in possessione clavi propter finem, et intellectus est Dominus per operationem.
13. Generatio possidet corruptionem propter finem, et affirmatio negationem.
14. Finis Dei possidet omnes fines.

15. Anima possessa a corpore est infirma.
16. Quilibet potentia anima possidet aliam secundum finem sui officii.
17. Plus valet bonus valet bonus possessor, quam malus possessor.
18. Omnis malus possessor possidet contra finem possessionis.
19. Dives avarus non possidet suas divitias, sed possidetur ab eis.
20. Ille possidet panem, qui eum comedit et facit comedere, et denarium unde habet utilitatem.

Cap. 51. De vita Activa et Contemplativa.

1. Vita Activa est doctrina vivendi, et Contemplativa memorandi, intelligendi, et amandi Deum.
2. Vita Activa est ancilla contemplativa, et contemplativa Dei.
3. Omnis vita Contemplativa non est melior, quam omnis vita activa.
4. Nullus eremita facit tantum bonum, sicut bonus Predicator, qui habet vitam contemplativam in se ipso et activam in predicando.
5. Vita est melior per doctrinam quam per jejunium.
6. Melior vita est per majorem utilitatem.
7. Non capitur tantum de utilitate in uno, sicut in multis.
8. In vita contemplativa est voluntas Domina, et in activa est intellectus Dñs.
9. In vita contemplativa voluntas magis desiderat amare Deum quam memoria eum potest memorare et intellectus intelligere.
10. Contemplativus non sentit famem, sitim, frigus, et dolorem.
11. Contemplativus non timet indigentiam nec dedecus.
12. Contemplativus habet magnam conversationem et pauca verba.
13. Contemplativus habet parvum lectum, et parvam scutellam.
14. Contemplativus respicit in Cælum et non in Terram.
15. Vita activa est vicina prosperitatum et adversitatum.
16. Equus, qui nimis vel parum comedit non potest currere.
17. Vita Activa loquitur cum prudentia et Charitate, et Contemplativa cum spe et Charitate.
18. Vita Contemplativa non plorat nec ridet, et Activa plorat et ridet.
19. Vita Contemplativa est supra Corpus, et activa intra.
- 20.

Cap. 52. De Prosperitatibus et Adversitatibus.

1. Prosperitates sunt placentes res ad serviendum.
2. Adversitates sunt difficiles res ad serviendum.
3. Servus est magis obligatus per prosperitatem, quam per adversitatem.
4. Facile est servire cum prosperitatibus, et difficile cum adversitatibus.
5. Servus melius potest servire cum prosperitate, quam cum adversitate.
6. Qui servit cum prosperitate, servit cum devotione, et qui cum adversitate cum patientia.
7. Plus valet servire cum magna patientia, quam cum parva devotione.
8. Ille habet magnum amicum, quem prosperitates non vincunt.
9. Qui relinquit prosperitatem ad serviendum deo, habet timorem & illis.
10. Ille est fortis qui est prope ignem et non sentit calorem.
11. Ignis citius calefacit carnem quam lapidem.
12. Fortis animus non impeditur per prosperitates, nec adversitates.
13. De homine, qui deo servit habens magnas adversitates, debet deus habere magnam pietatem.
14. Qui non defatigatur servire deo cum adversitate est magis justus quam ille, qui fatigatur cum prosperitate.
15. Ille est magis sapiens, qui fugit a prosperitate quam ille, qui non fugit ab adversitate.
16. Prosperitas facit homines letari, et adversitas contristari.
17. Adversitates corporis sunt prosperitates anime.
18. Prosperitates corporis sunt adversitates anime.
19. Ille est sapiens, qui facit pacem de Adversitatibus et prosperitatibus.
20. Omnis adversitas que venit propter servitium dei, est prosperitas.

Cap. 53. De Pace et Bello.

1. Pax est participatio sine labore, et bellum est contrarium.
2. Iustitia procurat pacem et injuria bellum.
3. Si non potes pacificare cum aequalitate, pacifica cum proportionem.
4. Si ponis actus rationum in concordantia, habebis pacem, et si in contrarietate, habebis bellum.
5. Si habes magnum amicum et amas magnum bonum, habe.

- habebis pacem per amare, et si amas parvum bonum, habebis bellum.
6. Si oculi tibi movent bellum in videndo pulchras res, et vis habere pacem, considera finem illarum.
  7. Humilia verba sunt nuntii pacis, et superba belli.
  8. Procura pacem tui cordis cum jejuniis et cum oratione.
  9. Magnitudo est bona in pace et mala in bello.
  10. De magno bella magna pax, et de parva pace magnum bellum.
  11. De tuo vicino aut major pax aut majus bellum.
  12. De tua voluntate, qua odit veritatem, et de tuo intellectu, qui eam intelligit, habebis bellum.
  13. De potentiis, que concordant in objectis, habebis pacem.
  14. Majorē pacem vel maius bellū potes habere cum te ipso quam cum aliis.
  15. Anima, qua est serva corporis, non habet pacem, et corpus, quod est servus animae non habet bellum.
  16. Pax est propter finem, et bellum propter contrarium.
  17. Cū deo potes habere majorem pacem vel maius bellū quam cum aliis.
  18. In conscientia major pax vel majus bellum.
  19. In hoc mundo parva pax vel parvum bellum, et in aliis majus.
  20. In charitate non est bellum, et in crudelitate non est pax.

Cap. 54. De Primo et Secundo motu.

1. Primus motus est actus potentiae, qui incipit sine deliberatione.
2. Secundus motus est actus potentiae, in quo fit deliberatio et consensus.
3. Primus motus, quem ignis habet in aëre est per calefacere, et secundus per desiccare.
4. Quia aër habet placitum in accipiendo calorem ab igne, non habet deliberationem in accipiendo calorem per primum motum, et quia habet tedium in accipiendo siccitatem à terra habet deliberationem cum sua potestate in secundo motu contra siccitatem.
5. Appetitus plantae non habet appetitum in primo motu, et habet illud per ordinem naturalis instinctus in secundo motu.
6. Oculi non habent deliberationē ad videndū per primum motū videndi, sed per secundū, in quātū habent potestatem non videndi per clausuram.

7. Imaginatio se non multiplicat in primo motu, sed in secundo.
8. Voluntas habet deliberationem in secundo motu per multiplicationem vel diminutionem.
9. Intellectus in primo motu intelligit et in secundo multiplicat suum intelligere.
10. Memoria in primo motu capit speciem, et in secundo reddit illam.
11. Intellectus investigativus in primo motu supponit, et in secundo intelligit.
12. Omnis ignorantia incipit in secundo motu.
13. Si ignorare inciperet in primo motu, ignorare et intelligere inciperent in uno et eodem tempore.
14. Intellectus infusus attingit in primo motu, et practicus in secundo.
15. Scientia incipit in primo motu per dubitationem, et traditur in secundo per intelligere.
16. Qualibet potentia se habet ad primum motum et ad secundum.
17. In motu voluntatis intellectus non est tam velox, sicut illa.
18. Illa potentia, quae prius est in primo motu, est prius in secundo.
19. Una potentia est instrumentum alteri, quod de primo motu se transferat ad alium.
20. De inordinato instrumento inordinatus actus.

Cap. 55. De Morali Instinctu.

1. Moralis instinctus est imago et figura naturalis.
2. Actus moralis instinctus incipit in primo motu.
3. Prudentia, quae est in primo motu est per moralem instinctum.
4. Perseverantia ordinati intelligere est causa moralis instinctus.
5. Moralis instinctus est subtile instrumentum ipsius intelligere.
6. Homines per naturale instinctum percipiunt veritatem sine acquisitione.
7. Intellectus, qui intelligit veritatem per moralem instinctum excitat voluntatem ad amandum hoc quod intelligit.
8. Quando intellectus non intelligit, habet morale instinctum ad movendum memoriam quod illi reddat aliquam speciem per quam intelligat.
9. Sicut oculi, quando vident pulchras figuras, habent naturalem

- instinctum ad movendum voluntatem ad placitum, ita intellectus habet morale instinctu ad contristandam voluntatem, quia odit virtutes.
10. Sicut voluntas per morale appetitu movet intellectum ad intelligendum, ita intellectus movet voluntatem ad amandum vel odiendum per morale instinctum.
11. Quando memoria nimium continuatur in memorando aliquod objectum, ligat cum suo morali instinctu ad illud objectum moralem instinctum intellectus, et moralem appetitum intellectus.
12. Moralis instinctus sine morali virtuoso, habet inclinationem ad malum.
13. Imago hominis non habet subtile imaginari, sine morali instinctu.
14. Moralis instinctus bruti animalis est imago et figura naturalis instinctus sue imaginationis.
15. Homo stultus vel phantasticus habet moralem instinctum per memorare et imaginari, et non per intelligere.
16. Ira, forte vinum et nimius timor vel verecundia destruit intellectui moralitatem sui intelligere.
17. Imago tradit moralem instinctum sensui morali instinctui intellectus.
18. Intellectus et imago participat in instinctu per moralitatem.
19. Nulla potentia participat cum alia extra moralitatem.
20. Sicut ignis et aer participant per calorem, ita participant potentia per moralitates.

Cap. 56. De Consentire.

1. Consentire est actus potentie, qui concordat in consequente cum antecedente.
2. Primus motus est per antecedens, et secundus per consequens, in quo fit deliberatio consensus.
3. Per oculos habebis primum motum ad placitum, et in secundo motu multiplicabis placitum cum consensu, vel mortificabis ipsum cum dissensu.
4. In nullo primo motu potest fieri deliberatio consensus.
5. Consensus intellectus est per secundum motum.
6. Quia voluntas est magis facilis quam intellectus, suus consensus est propinquior primo motui quam consensus intellectus.

7. In secundo motu habet memoria deliberationem consentiendi per memorare vel oblivisci.
8. Potentia in quantum est instrumentum non habet deliberationem in consensu.
9. Martellus, qui percutit clavum non habet deliberationem ad consentiendum.
10. Postquam voluntas amat peccatum in secundo motu, non habet deliberationem ad consentiendum.
11. Postquam consentive est principiandum, non est principianum.
12. Magna Charitas facit cito consentire, et magna prudentia tarde.
13. Unus consensus est ante per sapientiam, et alius per voluntatem, et alius per memoriam, et alius per intellectum.
14. Antequam consentias, respice finem.
15. Omne meritum incipit per consensum.
16. Princeps, qui consentit sine consilio, non est sapiens.
17. Consilium principis est antecedens sui consensus.
18. Frequenter consentia tuo amico, sed non tua uxori.
19. Antequam consentias frequenter considera, an consentias.
20. Consentive postquam consensisti, est sicut verbum, quod dixisti, vel lapis, quem projecisti.

Cap. 57. De Visu.

1. Visus est illa potentia, qua primo attingit colorem.
2. Facile potes assuescere tuos oculos ad videndum pulchras res, et difficiliter ad turpes.
3. Per pulchrum colorem et figuram est objectum placens ad videndum.
4. Tu non vides substantiam, sed figuram suam.
5. Cum figura quam attingunt tui oculi, attingit imaginatio subjectum figure.
6. Si imaginatio non attingeret subjectum coloris, capra non haberet timorem de lupo.
7. Id, quod imaginatio accipit per oculos et per se ipsam, tradit intellectui.

- 255.
8. Id, quod intellectus accipit de imaginatione per oculos, transit memoria et voluntati.
  9. Si respicis cum tuis oculis in terram eris tristis, et si in caelum, eris letus.
  10. Id, quod vides cum tuis oculis vides in illis.
  11. Nulla visibilitas relinquit suum proprium subjectum.
  12. Solem non potes bene videre propter nimiam lucem, nec nivem propter nimiam albedinem.

13. Objectum non venit ad tuos oculos, sed sua similitudo.
14. Visibilitas attrahit similitudinem objecti cum morali visibilitate in naturali.
15. Videre est instrumentum lucidum, quod dat lumen tuis manibus ad operandum, et tuis pedibus ad eundum.
16. Melius esset tibi quod non haberes oculos, si cum eis facis peccatum.
17. Nullum objectum est tam pulchrum ad videndum, sicut objectum crucis.
18. Prius respice tuas manus quam alienas.
19. In omni panno prius considera utilitatem quam colorem.
20. Cum dextro oculo videas propter tuam virtutem, et cum sinistro plora tuum peccatum.

Cap. 58. De Auditu.

1. Auditus est illa potentia, quae sentit sonum.
2. Imaginatio non attingit sonum, sed eius similitudinem.
3. Per naturam auditivitatis et audibilitatis est audire.
4. Martellus, qui facit sonum percutiendo clavum, percutit aërem in clavo, et ille aër retinet sonum in tuis auribus, cum quibus participat.
5. Quia aër percussus in cisterna est captus et retinet magnum sonum.
6. Qui audit veritatem debet esse letus per naturam.
7. Qui audit nominare Deum, gratus debet ipsi amare quam timere.
8. Audi nominare Deum cum reverentia.
9. Claude tuas aures ad turpia verba et aperie eas ad honesta.
10. Frequenter audias loqui de tuo amico, et rari de tuo inimico.
11. Non audias sine aliqua utilitate.
12. Melius audis de die quam de nocte, quia aër est magis spissus de nocte quam de die.

13. Postquam non ~~aud~~ venderes tuum audire, non submittas illud ad audiendum vilia verba.
14. Qui non intelligit id quod audit, frustra habet audire.
15. Finis ipsius audire est intelligere.
16. Per recole illud quod audivisti, ut illud retineas.
17. Nullum dormire valet bonum audire.
18. Audire loqui de Deo est melius audire.
19. Fugas, si & Deo audias malum dicere.
20. Audias tuum amicum et non tuum inimicum.

Cap. 59. De Odoratu.

1. Odoratus est illa potentia, qua tantum sentit odorem.
2. Odorare est ut corpus habeat placitum et utilitatem in sentiendo odores.
3. Sicut pomum juvat ad vivendum per saporē, ita etiam per odorem.
4. Gustare excitat appetitum per saporē et odoratus per odorem.
5. Odoratus abhorret odorare malum odorem, quia est de corruptione.
6. Si non esset odorare, odor esset superfluum in natura.
7. Sicut oculi attingunt colorem cum luce, ita odoratus odorem cum aere.
8. Quia est odorativum, est odorabile.
9. Si odorativum esset propter odorabile, finis potentia passiva esset mobilior quam activa.
10. Scire modum quomodo odoratus attingit odorem est difficile.
11. Sicut aures attingunt sonum per aerem percussum, ita odoratus odorem per aerem vestitum odore.
12. Non odores odorem qui te movet ad luxuriam.
13. Quia odoratus est instrumentum, non habet culpam.
14. Odor, in quo odoratus sentit placitum est nutritivus.
15. Sicut oculi afferunt placitum cordi videndo pulchros colores, et figuras, ita odoratus odorando placentes odores ad odorandum.
16. Omnes sensus sunt mercatores, quos cor transmittit ad lucrandum laetitiam.
17. Odoratus ita eligit species cum odore, sicut oculi cum colore.
18. Aures non accipiunt sonum tube, sed similitudinem illius, et odoratus accipit illum eundem odorem à rosa.
19. Quia auditus magis participat cum fine animae quam odor.

odoratus, est nobilior potentia.

20. Homo, qui non sentit odorem, non est multum hilaris.

Cap. 60. De Gustu.

1. Gustus est potentia, quae attingit saporem.
2. Gustus attingit gustabile cum sapore.
3. Quia differentia est pars gustus, ipse per differentiam attingit differentes saporos.
4. Differentia gustus et differentia multorum saporum sunt vicine.
5. Gustus generaliter appetit dulcedinem in sapore.
6. Gustus per naturalem instinctum appetit acidum saporum aceti.
7. Secundum quod est naturalis instinctus movetur gustus.
8. Sicut per fidem potes melius attingere in hoc, quod intelligis, ita per gustum potes melius gustare in hoc quod gustas.
9. Id propter quod non potes magis gustare quando es satur, est ex parte potentiae passivae, quae est plena.
10. Non potes gustare quando es infirmus, quia appetitiva non habet naturalem instinctum.
11. Appetitiva ita in gustu vadit retrò naturalem instinctum, sicut in prudentia voluntas retrò intellectum.
12. Sicut non habes voluntatem eundi, quando es in tenebris, ita non habes appetitum gustandi, quando naturalis instinctus est infirmus.
13. Quia tuus intellectus et tuus naturalis instinctus participant per similitudinem, intellectus est magis sapiens in gustare quam voluntas.
14. Si in gustando non recolis temperantiam, non es sapiens.
15. Plus gusta propter vivere quam propter saporum.
16. Qui vivit, ut comedat, plus amat saporum quam vitam.
17. Quando comedes parum bibe, et multum quando non comedis.
18. Nimum amat saporum, qui frequenter comedit.
19. Sapor est ut sit gustare, et gustus est, ut sit vivere.
20. Qui ignorat complexionem cibi quem comedit, non est sapiens.
21. Si habes famem, non habeas verecundiam comedendi, et si es satur et comedis, de te ipso habeas verecundiam.

Cap. 61. De Tactu.

1. Tactus est potentia, quæ attingit duritiem et molliem, ponderositatem et alia sua objecta.
2. Nullus sensus est ita communis sicut tactus.
3. Tactus prius habet suum actum quam alius sensus.
4. Per nullum sensum tantum sentis, sicut per tactum.
5. Tactus sentit ignem cum calore.
6. Tactus sentit calorem et frigus sine medio.
7. Similitudo caloris non potest esse calida.
8. Tactus attingit tangibilia cum tangere.
9. Inter tangibile et tactivum non est aliud medium, nisi tangere.
10. Si inter tactivum et tangibile esset aliud medium quam tangere, tangere non esset id quod est.
11. Tactus magis est propter necessitatem, quam propter delectationem.
12. In nullo sensu est tanta vigilatio, sicut in tactu.
13. Tactu non potes effugere, nisi per dormire, ebrietatem, vel amentiam.
14. Id quod tactus multiplicat est sua figura.
15. Tactus est antecedens ipsius sentire.
16. Per tactum sentis famem et sitim.
17. Gustus est servus tactus.
18. Sine tangere et gustare non potes vivere.
19. In tactu, qui requirit electionem, sis sapiens.
20. Cor per nullum sensum est tam letum vel triste, sicut per tactum.

Cap. 62. De Affatu.

1. Affatus est sensus incognitus.
2. Affatus est potentia quæ manifestat conceptionem mentis.
3. Objectum affatus est manifestatio mentis, et suum instrumentum est lingua.
4. Lingua est commune instrumentum ad affandum et gustandum, sicut sonus ad audiendum et loquendum.
5. Per affari magis participas cum rationali anima quam per alium sensum.
6. Affatus est inter conceptionem mentis et auditum.
7. Per nullum sensum unus homo tantum participat cum alio, sicut per affari.

8. Nullus sensus significat totres, sicut affatus.
9. Auditus audit sonum et affatus producit illum.
10. Affatus producit nomen Dei in sono, et auditus accipit ipsum.
11. Per affatū potes magis amari vel odiri quā per alium sensum.
12. Affatus tradit scientiam auditui.
13. Affatus est figura intellectus, et auditus memoria.
14. Odoratus non est tam necessarius sensus, sicut affatus.
15. In hoc mundo non potes participare cum deo sine affari.
16. Cum affatus sit tam nobilis potentia et tam magnæ utilitatis, Dominus naturæ illi fecisset injuriam, si non esset sensus.
17. Cum nullo actu sensus habet Filius Dei tam magnam concordantiam, sicut cum affari.
18. Affari et loqui convertuntur.
19. Affatus et verbum sunt vocabula synonyma.
20. Artes mechanice magis ostenduntur cū affatu quā cū alio sensu.

Cap. 63. De Emptione et Venditione.

1. Emptio et venditio sunt morales permutationes divitiarum.
2. Ille est Mercator, qui emit, ut vendat.
3. In emptione et venditione traditur minus bonum pro majori.
4. In emptione et venditione est unū et idem bonū majus et minus.
5. Clarus est majus bonum illi, qui ipsum emit, quā denarius, et denarius illi, qui vendit clavum.
6. In emptione et venditione sacramentū facit testimonium.
7. Qui in emptione et venditione facit falsum testimonium, falsē emit et vendit.
8. In emptione et venditione non facias instrumentū de hoc, quod plus valet quā res, quā emis vel vendis.
9. Emptio et venditio sunt consequentie utilitatis.
10. Frequenter emere et vendere faciunt divites mercatores.
11. Prudentia, veritas, et legalitas sunt administratores emptionis et venditionis.
12. Nemo habet tā magnā spē in emptione et venditione, sicut Mercator.

216. 33. Qui emit ponit proportionem inter hoc quod accipit, et hoc, quod tradit.
 34. Emptio et venditio sunt aequales partes iustitiae.
 35. Qui emit vel vendit cum deiectione, vendit legalitatem et charitatem.
 36. Plus potes lucrare per virtutes in emendo vel vendendo, quam per illud quod emis vel vendis.
 37. Non potes emere Deum, nisi des te ipsum.
 38. Qui vendit seipsum, non habet cum quo possit emere Deum.
 39. Cum nocte emas diem.
 40. Eleemosyna est nuntius, quia deo quoritur an se permittat vendi.

Cap. 64. De Divitiis et Paupertate.

1. Divitia sunt copiositates voluntatis.
2. Paupertas est indigentia bonorum necessariorum.
3. Divitia animae sunt virtutes.
4. Paupertas animae sunt vitia.
5. Divitia corporis sunt possessiones et denarii.
6. Nullum corpus potest esse tam dives, sicut anima.
7. Anima potest esse magis pauper quam corpus.
8. Nobilitas finis est magnitudo divitiarum.
9. Secundum differentiam divitiarum, et paupertatis, divitiarum et divitiarum, paupertatis et paupertatis, sunt homines pauperes et divites.
10. Non sis dives nec pauper propter suum filium, nec propter suam filiam.
11. Qui est pauper propter honorem bis est pauper.
12. Qui est pauper propter Deum, bis est dives.
13. Divitia, quae non sunt per virtutes non sunt laudabiles, nec paupertas, quae non est per vitia est verecundia.
14. Homo pauper plus valet per spem, quam homo dives sine spe.
15. Homo pauper sapientius habet spem quam dives.
16. Humilitas est magis vicina paupertati quam divitiis.
17. Divitia corporales habent suum finem in gustando et tangendo.
18. Divitia congregatae ad honorandum Deum sunt bonae.
19. Qui renunciat divitiis ad honorandum Deum et ad illas redit ex amore ad honorandum se ipsum, inhonorat Deum.

20. Postquam homo eligit paupertatem bonorum temporalium, non debet illam relinquere. 217

Cap. 65. De Servire et non Servire.

1. Servire est gratum iuramen, et non servire est contrarium.
2. Qui servit Deo illi servitur ab omnibus finibus.
3. Servire est actus Charitatis.
4. Servire est per bonitatem et non servire per malitiam.
5. Non frequenter accipias servitium de tuo amico.
6. Servi, si vis quod tibi serviat.
7. Prudentia et iustitia monstrant vias serviendi.
8. Fatue servit, qui sine prudentia servit.
9. Quale servitium talis remuneratio.
10. Sapiens est, qui propter modicum servitium, habet magnum servitium.
11. In servitio quodlibet instrumentum habet suum locum.
12. Instrumentum, quod non servit, corrumpitur.
13. In servitio corpus sit subditum et anima sit Domina.
14. Deus dedit omnes corporales creaturas ad serviendum homini.
15. Omnia, que sunt tibi data ad tuum servitium, sunt tibi data, ut cum eis servias Deo.
16. Secundum comparisonem nulli tam parum servitur sicut Deo, et tantum non servitur.
17. Nullus tantum servit sicut Deus.
18. Deus nulli facit non servitium.
19. Sine bonitate et virtute nullus est dignus servitio.
20. Quilibet homo existens in peccato servit diabolo, et ei servitur a diabolo.

Cap. 66. De Lucri et Perdere.

1. Lucri est multiplicare bonum, et perdere est suum contrarium.
2. Qui lucratur Deum, lucratur omne bonum.
3. Qui perdit Deum omnia perdit.
4. Homines cum lucrari attingunt suum finem, et cum perdere perdunt illum.
5. Qui lucratur virtutes multum lucratur.

6. Qui perdit virtutes non potest plus perdere.
7. Si perdis parentes vel denarios, et lucraris patientiam non perdis tantum quantum lucraris.
8. De Deo plus potes lucrari quam perdere.
9. Deus adjuvat ad lucrandum virtutes, et non ad perdendum.
10. Plus potes lucrari per Deum quam per te ipsum.
11. Plus potes perdere in te quam in alio.
12. Qui lucratur ridet, et qui perdit plorat.
13. Nemo fatigatur de lucrari.
14. Nemo tam frequenter lucratur et perdit, sicut Mercator.
15. Qui magis se exponit potest plus lucrari quam perdere.
16. Nulla virtus toties lucratur, sicut temperantia et patientia.
17. Lucrari divitias et tenere illas otiosas est perdere.
18. Per nullum peccatum perduntur tot res, sicut per avaritiam.
19. Qui aliam vitam lucratur nihil perdit.
20. Sapiens homo saepe lucratur et raro perdit.

Cap 67. De Arte Morali.

1. Ars Moralis est ordinare potentias, et illas applicare ad virtutes ad multiplicandum illarum actus et ad mortificandum vitia.
2. Artificare moralitates est inquirere propria objecta potentiarum, et presentare quodlibet objectum omnibus.
3. Duratio est proprium objectum memoria, et Veritas intellectus, et bonitas voluntatis.
4. Quando memores veritatem fac durare illam recollectionem, ut intellectus possit illam multum multum intelligere.
5. Quando memores bonitatem fac durare illam recollectionem, ut voluntas possit illam multum amare.
6. Intellige et ama durationem bonitatis et veritatis, ut dureturum amare et intelligere.
7. Intellige durationem bonitatis, ut voluntas amet durationem veritatis.
8. Ama durationem veritatis, ut intellectus intelligat durationem bonitatis.
9. Qualibet potentia habet placitum quando alia accipit suum objectum.

10. Intellectus habet appetitum quod voluntas amet suam potestate,
et voluntas habet appetitum quod intellectus intelligat suam potestatem.
11. Quando recolis justitiam vel aliam virtutem, recole in illa suam
durationem veritatem et bonitatem.
12. Sicut intelligis et amas virtutem, sic dura in memorando ipsam.
13. Objectum justitie trade aliis virtutibus, ut ipsum custodiant et
multiplicent.
14. Objectum cuiuslibet vitii presenta cuiuslibet virtuti, ut illud destruant.
15. Objecta tuorum sensuum presenta cum virtutibus potentiis tuis Animo.
16. In objecto oculorum recole finem ipsius videre secundum boni-
tatem, veritatem, justitiam et alias virtutes.
17. Concorda virtutem cum virtute et pone contrarietatem inter
virtutem et vitium.
18. Pone ordinem in concordantia potentialium virtutum, et in con-
trarietate virtutis et vitii.
19. Multiplica durationem memorandi intelligendi, et amandi
virtutes in odiendo vitia.
20. In tua investigatione prius pone intellectum, postea voluntatem,
et memoriam in medio, ut habeas spem in auxilio dei.

Cap. 68. De Predestinatione et libero Arbitrio.

1. Predestinatio est scire dei, qui scit quinam homines salvabuntur.
2. liberum arbitrium est electio voluntatis, que supponit facere bo-
num vel malum.
3. Predestinatio hominis est consequentia perfecti scire, quod habet
sapientia dei.
4. liberum arbitrium hominis est subiectum perfectae justitiae dei.
5. Sicut scire dei non potest mutari, sic objectum justitiae dei non po-
test destrui.
6. Sicut justitia dei est tam perfecta sicut sua sapientia, ita necessaria
est consequentia, que sequitur ex perfectione justitiae, sicut que se-
quitur ex perfectione sapientiae.
7. Difficile est intelligere quod predestinatio et liberum arbitrium

pos-

- possint infirmul stare secundum fragilitatem humanae rationis.
8. Per has duas affirmativas et negativas consequentes possunt melius declarari praedestinatio et liberum arbitrium.
9. Si Martinus est praedestinatus non potest damnari, qui, si posset sapientia Dei non esset perfecta in sciendo.
10. Ex affirmativa, quae est consequentia perfecte sapientiae sequitur negativa, quae negat perfectionem iustitiae Dei, in quantum condemat liberum arbitrium.
11. Si Martinus est perfectum subiectum iustitiae Dei, quod illo possit uti per iudicium, convenit quod possit eligere bonum vel malum, ut propter bonum iustitia illi faciat bonum, et propter malum ipsum puniat.
12. Ex affirmativa, quae est consequentia perfecte iustitiae Dei sequitur negativa, quae condemat praedestinationem, in quantum iustitia Dei potest salvare Martinum propter bonum agere, vel illum punire propter malum agere.
13. Convenit quod duae affirmativae sint verae, quia concordant cum perfectione sapientiae et iustitiae.
14. Convenit quod duae negativae sint falsae, quia sunt contra perfectionem sapientiae et iustitiae.
15. Quia affirmativae sunt antecedentes, et negativae consequentes, est maior veritas per affirmativas quam per negativas.
16. Quia affirmatio praedicat esse, et negatio non esse naturaliter est maior veritas per affirmationem quam per negationem.
17. Ille dicit maiorem veritatem, qui dicit Deus est aeternus, quam ille, qui dicit Deus non est lapsus.
18. Omnis negatio est consequentia affirmationis.
19. Deus non considerat negationem, quae sequitur ex sua affirmatione, quia sua perfectio est in pura affirmatione.
20. Sola humana ratio considerat contrarietatem per negationem inter liberum arbitrium et praedestinationem.

Cap. 69. De Afflictione

1. Afflictio est libera coactio, qua Anima facit deo corpori ad serviendum Deo.
2. Afflictio domat corpus, ut sit obediens Anima.
3. Afflictio, quae consumit corpus non est licita.

4. Secundū quod equus laborat vult eques quod comedat.
5. Corpus nimis afflictum non est dispositum ad vitam activam nec contemplativam.
6. Ita potes tibi ipsi injuriam per nimis modicum comedere, sicut tuo vicino per Avaritiam.
7. Debes habere afflictionem contra nimium comedere et bibere.
8. Afflictio, quae est ad desiderandum Deum est bona.
9. Afflictio est bona quando est propter Injustitiam.
10. Afflictio, quae est per contritionem, est virtuosa.
11. Non facias afflictionem sine virtute.
12. Afflictio, quae est per patientiam est laudanda.
13. Propter nimiam afflictionem est anima tristis.
14. Ita eris homicida, si te lente occidas, sicut, si subito.
15. Deus non dat homini bona temporalia frustra.
16. Postquā debes comedere ut vivas, non debes jejunare ut moriaris.
17. Afflictio in qua est proportio, est vindicta corporis.
18. Non comedere carnes et nimis comedere de ovibus vel piscibus nō est afflictio.
19. Hypocritis circumit illos, qui faciunt nimis Magnam afflictionem.
20. Ita facis injuriam humilitati, si per afflictionem vis laudari, sicut Temperantia, si nimium comedis.

Cap. 70. De Eleemosyna.

1. Eleemosyna est facere bonū homini, qui habet indigentiam boni.
2. Eleemosyna est figura Communis boni.
3. Si peccatū nō esset omnia temporalia bona essent communia.
4. Bono homini fac Magnā Eleemosynā et malo parvam.
5. Bono homini fac eleemosynam propter Charitatem, et malo propter pietatem.
6. Bona, quae habes per eleemosynam furaris, si non facis eleemosynā.
7. Omne id quod est per eleemosynam, est capitale pauperum.
8. Ille est Avarus, qui destruit successionem eleemosynae.
9. Quia eleemosyna est humilitas convenient, non facias eleemosynam.

- eleemosynam propter laudem.
10. Omnes denarii eleemosinae sunt scripti in libro eleemosinae.
  11. De denario eleemosyna, qui est propter indigentiam, non facias superfluitatem.
  12. Majus placitum habetas in faciendo eleemosinam, quam in accipiendo.
  13. Qui accipit eleemosynam et non facit eleemosyna, non est justus.
  14. Ille facit majorem eleemosynam, qui eam facit & se ipso.
  15. Multum se humiliat et se obligat qui facit eleemosynam.
  16. Eleemosyna est oratio cordis.
  17. Inimici eleemosyna sunt multi.
  18. Procurator eleemosyna est procurator dei.
  19. Homines, qui accipiunt eleemosynam, frequentius laudant et nominant deum, quam illi qui ipsam faciunt.
  20. Cum denario, quem das pauperi, qui illum à te petit propter amorem dei, emis amorem dei.

Cap. 71. De Societate.

1. Societas est vicinitas, in qua homines habent concordantiam propter aliquem finem.
2. Societas est participatio multorum finium.
3. Societas bonitatum est bona.
4. Societas magnarum bonitatum est magna.
5. Societas magno bonitatis et parvis est proportionata in fine.
6. Societas dñi et vasalli sine proportionato fine non est bona.
7. Caveas tibi à falso socio.
8. Si participas cum homine, qui non est & tua lege, non dormias.
9. Qui participat cum perverso socio, participat cum labore.
10. Societas sine virtute est vitiosa.
11. Participa cum homine sapiente propter tuam doctrinam.
12. Participa cum pauperibus ut audias loqui & deo.
13. Societas hominis crudelis et avari est nimis periculosa.
14. Qui participat cum homine iracundo frequenter habet laborem.

15. Qui participat cum homine superbo frequenter vilipenditur.
16. Societas pauperis ^{cognati} parentis est tediosa.
17. Associa unam virtutem cum alia et dormies securus.
18. Sequere bonum socium et fuge a malo.
19. Societas honorati cognati tibi dat laborem.
20. Societas hominis, qui amat honorem non sinit hominem dormire.

Cap. 72. De letitia.

1. Letitia est actus voluntatis cum placito.
2. Placita, quae sensus habent in accipiendo sua objecta, sunt figura placitorum, quae voluntas habet in accipiendo sua objecta amabilia.
3. Imaginatio accipit placita se sui, et representat illa voluntati, ut inde letetur.
4. Intellectus significat voluntati de quibus placitis sensuum debeat letari vel tristiari.
5. Voluntas quae habet letitiam per placita sensuum sine letitia intellectus est bestialis.
6. Sensus accipit placitum sensuum in primo motu et sapiens voluntas accipit eum prudentia de illis placitum in secundo motu.
7. De placito quod oculi habent in videndo pulchros flores, voluntas potest habere placitum in primo motu.
8. De placito quod oculi habent in videndo pulchras mulieres, voluntas non debet habere placitum, sine placito habendi virtutes.
9. Bona et ordinata voluntas habet majus placitum per amare castitatem, quam per placitum quod illi venit quia oculi vident pulchras mulieres.
10. Homo sapiens non frequenter letatur.
11. Quis debet letari existens in tam magno periculo in hoc mundo.
12. Cum Deus sit tam inhonoratus et incognitus in hoc mundo, quare dormis?
13. Quare rides postquam nescis quando morieris, et quem finem habebis.
14. Letare propter Bonitatem Dei, et non propter tuam.
15. Recole tua peccata et enarra cum tristitia.
16. Non sis letus propter tuum filium qui est proleher, qui ignoras utrum sit in gratia Dei.

17. Si tuus filius intrat in infernum, plus tibi valeret quod illū non haberet, quia te semper male dicet, et habebit panam.
18. Non lateris propter divitias, quia ignoras quamdiu illas possidebis.
19. Non lateris propter honorem cuius non es dignus.
20. Ride si habes virtutes, et p̄ora si habes vitia.

Cap. 73. De Persona Communi.

1. Persona Cōmunis est homo, cui ordo multorum hominum est commissa.
2. Sicut asinus est oneratus multis lapidibus, ita communis Persona multis necessitatibus hominum.
3. Homo onerat asinum quocumque, et communis Persona similiter.
4. Asinus, qui est multum oneratus, est fatucus si vult currere.
5. Officium Communis Personae est ei valde periculosum.
6. Candela, quae consumit se ipsam ad faciendum servitium, est figura bone communis personae.
7. Fatua est candela, quae vult ut sibi serviat, si ipsa non illuminat.
8. Bona communis persona est centus virtutum, et mala vitiorum.
9. Bona communis Persona est imago Dei, et mala luciferi.
10. Qui resistit communi personae resistit multis.
11. Fuge malam terram et malum dominum.
12. Qui facit honorem communi personae, facit honorem multis.
13. Communi personae nō laudes aliquid & tuo, nec & tuo vicino.
14. Ne laudes communem personam propter suam.
15. Cum communi personae potes lucrari multos amicos vel inimicos.
16. Amititia communis personae non dormit secunda.
17. De communi personae multum boni vel multum mali.
18. Oculi communis personae videntur à longe.
19. Aures communis personae audiunt ultra muros.
20. Famulus equi communis personae est tuus Dominus.

Cap. 74. De Clerico.

1. Clericus est homo qui procurat saluationem hominum.
2. Procuratio saluationis est nobilior officium.
3. Nobiliori officio perfectior homo.

4. Sicut sol est Dñs lucis, ita Clericus debet esse Dñs boni exempli.
5. Qui de celo est de celo loquitur.
6. Quanto nobilior est officiū, tanto maiorem humilitatem requirit.
7. Clericus est iudex Animo.
8. Mare est de multis aquis, et multa aquae sunt de eo.
9. Postquam Saturnus est supra Iovem, male facit, quia non est de meliori complexionem quam Iupiter.
10. Ignis accipit et dat.
11. Ignis non facit aliquod donum in tenebris.
12. Sol illuminat diem et ignis noctem.
13. Nullus homo est melior quam bonus clericus.
14. Sol et Clericus participant in luce.
15. Nullus homo accipit a Deo tantam potestatem quantum Clericus.
16. Ille furatur Deo suū filiū, qui illū facit Clericū propter denarios.
17. Ne facias hūc filiū Clericum, nisi ad serviendum Deo.
18. Ille homo est religiosus, qui renuntiat prosperitatibus huius mundi.
19. Religiosus homo est in medio loco clerecurie.
20. Nullus homo est in tam magno iudicio Dei et hominum, sicut perversus religiosus et superbus sacerdos.

Cap. 75. De Militia.

1. Miles est homo, qui procurat pacem per vim.
2. Miles est homo antiquitq electq, ut sit melior homo quam alius.
3. Miles habet gladiū propter Iustitiā, et equū propter dominium.
4. Quia humilitas est supra, miles debet esse humilis.
5. Miles est bene vestitus, quia est honoratus.
6. Vestimenta ex panno nō sunt tam nobilia, sicut ex virtutibus.
7. Miles facit signum ut homo illum cognoscat.
8. Malus homo nō debet ascendere in altū, ut homo illum cognoscat.
9. Omnis homo est abiectus per superbiam.
10. Qui ascendit ad honorem sine virtute, cadit per vitium.
11. Rusticus, qui se facit militem, facit injuriam equo.
12. Vilis miles debet equitare supra asinum.

13. Ad militem pertinet honor et divitiæ.
14. Mundus esset in bono statu, si unus bonus Clericus, et cum bonis milites in illo essent Domini.
15. De bono Clerico et bono milite bona societas.
16. Nullus homo est magis vilis quam miles pusillanimus.
17. Ille est inferior, qui cadit de altiori virtute.
18. Habeas timorem & humili milite, et non de superbo.
19. Miles est fortior per virtutem quam per lignum vel ferrum.
20. Propter laborem huius mundi sunt milites in iudicio.

Cap. 96. De Theologia.

1. Theologia est sermo ordinatus ad loquendum de Deo.
2. Theologia positiva est per voluntatem, et demonstrativa per intellectum.
3. Theologia ita requirit hominem sapientem, sicut bonum.
4. Omnes scientie sunt propter Theologiam.
5. Si Theologia non esset scientia, alie scientie non essent propter.
6. Per nullam scientiam est intellectus tam nobilis, sicut per Theologiam.
7. Nullus intellectus est tam nobilis per credere, sicut per intelligere.
- 2/6. Si intellectus non esset creatus ad intelligendum Theologiam, non veniret per eam ad beatitudinem.
- 1/9. Sicut Sol est magis remotus a tenebris quam luna, ita Theologia est magis remota ab errore quam alia scientia.
10. Declaratio Theologie magis consistit per intelligere quam per credere.
11. Si Theologia non esset argumentativa, destructio infidelitatis non esset possibilis.
12. Generalia principia Theologie sunt actus divinarum rationum.
13. Quia actus divinarum rationum sunt maiores quam alii, ideo Theologia est majus objectum quam alia scientia.
14. Nulla scientia habet tot inimicos quot habet Theologia.
15. Omnis infidelitas est contra Theologiam.
16. Scientia lucrative magis amantur quam Theologia.
17. Sicut Miles est propter militiam, et Faber propter ferrariam, ita Clericus propter Theologiam.

16. Si Theologia haberet multos bonos amicos, totus mundus esset in veritate.
 17. Subjectum Theologiae est Philosophia.
 18. Philosophia disponit declarationem Theologiae.
 Cap. 77. De Philosophia.

1. Philosophia est objectum appetitus intellectus, qui desiderat scire veritatem rerum naturalium.
2. Quia philosophia est subjectum intellectus, est per seipsam desiderabilis.
3. Quilibet particularium sensuum est philosophus.
4. Voluntas et memoria disponunt philosophiam intellectui.
5. Imaginatio representat corporalem philosophiam spirituali.
6. Intellectus est maior philosophus.
7. Philosophia est moralis veritas intellectus.
8. Philosophia est figura naturalium veritatum.
9. Nullus intellectus potest habere magnam subtilitatem sine philosophia.
10. Philosophia ita est lumen in veritate, sicut in die sol.
11. Philosophia est tam nobilis scientia, quod non abest post denarios.
12. Principia philosophiae sunt primae causae in natura.
13. Testimonia philosophiae sunt naturales actus primarum causarum.
14. Philosophus semper est laetus.
15. Nullus Philosophus per denarios est dives vel pauper.
16. Philosophus per unam veritatem attingit mille veritates.
17. Omnis Philosophus est curialis.
18. Philosophus non facit honorem regi.
19. Unus Philosophus valet mille.
20. Philosophus non mentitur propter amorem, nec propter timorem.

Cap. 78. De Jure.

1. Jus est actus iustitiae ut sit pax.
2. Actus iustitiae est defensio rationis.
3. Defensio rationis est servare vel reddere cuilibet, quod suum est.
4. Servare vel reddere cuilibet, quod suum est, est iusta consuetudo.
5. Iusta consuetudo est antiqua ordinatio bonorum temporalium.
6. Antiqua ordinatio bonorum temporalium est successio pacis.

7. Successio pacis est constitutio rectorica scripta in libris illius.
8. In libris constitutionis rectorice memoria est dñā, quæ memorat q̄ scriptū.
9. Id, quare memoria est dñā in scientia Juris, est quia ipsa reddit antiquas constitutiones et consuetudines juris intellectui et voluntati.
10. Argumentū juris est antiquū Statuū et consensus dñi et populi.
11. Jus positivū est & tempore præterito, et jus naturale & præsentī.
12. Totum jus naturale non potest scribi.
13. Sunt plures casus quam scriptores.
14. Injuria fit scientiæ Juris quia nō est reducta ad generalia principia.
15. Si scientia juris esset applicata ad generalia principia, cito addisceretur.
16. Si scientia Juris esset ordinata sub generalibus principis, esset moralis philosophia.
17. Quia scientia juris non est moralis philosophia, est confusa.
18. Scientia juris est de memoria per antiquitatem, et est de voluntate per denarios et ad habendum honorem.
19. Mirabile est quod in scientia juris intellectus injuriatur.
20. Cui facit injuriam intellectui, facit injuriam sibi ipsi.

Cap. 79. De Medicina.

1. Medicina est adiutorium, quod fit sanitati.
2. Medicina est ars sanandi corpus infirmum.
3. Medicina est pars una per naturam philosophiæ.
4. Medicus inquirat superfluitates et indigentias naturales.
5. Medicus laborat ad temperandum contrarias complexionēs.
6. Medicus laborat et natura operatur.
7. Subjectum Medicina est sanitas.
8. Medicina non est propter honorem et denarios.
9. Subjectum medicina est compositum ex potentia elementativa, vegetativa, et sensitiva.
10. Qui non cognoscit principia non cognoscit eorum actus.
11. Corpus patiens requirit beneficium de hoc, de quo est.
12. Beneficium quod corpus hominis de elementis transit per vegetativam et sensitivam.

13. Sapiens Medicus iuvat vegetativam cum sanis fructibus.
14. Id propter quod infirmus, qui comedit fructum, et non potest comedere panem, est, quia vegetativa magis amant suam similitudinem in naturali subjecto, quam in artificiato.
15. Vegetativa infirmi habet majorem appetitum ad fructum, quia ad carnem.
16. Sensitiva non esset infirma, si vegetativa esset sana.
17. Caro magis confortat, quam fructus, quia habet triplicem virtutem.
18. In sensitiva est virtus elementandi, vegetandi, et sentiendi.
19. Infirmitas persequitur sanitatem per elementativam, vegetativam, et sensitivam.
20. Sanitas fugit ab infirmitate in illa potentia, in qua virtus est magis restaurata.

Cap. 80. De Mercatura.

1. Mercatura est ordolucrandi divitias per emere vel per vendere.
2. Mercator ducit bona de una terra in aliam propter lucrum.
3. Sapiens Mercator cognoscit id, quod vendit et quod emit.
4. Mercator frequenter considerat id, quod potest accidere.
5. Sapiens Mercator semper ponit intellectum ante voluntatem.
6. Subjectum mercature sunt honor et divitie.
7. Arcubices et Mercator frequenter mentiuntur.
8. Sex sensus sunt /cabalers/ capitales sapientis Mercatoris.
9. Non est Sapiens Mercator, qui vendit veritatem pro denariis.
10. Qui vendit veritatem pro denariis vendit suam linguam.
11. Sapiens Mercator non committit magnam capitale uni homini.
12. Sapiens Mercator non emit magnam possessionem.
13. Sapiens Mercator non emit nec vendit cum risu.
14. Sapiens Mercator magnam portam.
15. Sapiens Mercator non habet albas mappas et mantilia.
16. Sapiens Mercator non est privatus /privat/ militis.
17. Sapiens Mercator libenter solvit.
18. Rustici et Mercator sunt magis necessarii ad vivendum quam alii homines.

230 19. Nulli homini tam sepe fit injuria, sicut rustico et mercatori.

20.

Cap. 81. De Vitiiis, et primo De peccato.

1. Peccatum est illicita operatio hominis rationalis.
2. Peccatum et culpa convertuntur.
3. Peccatum est inordinatus actus spiritualis potentie.
4. Peccatum est inordinatus actus sensus contra moralem virtutem.
5. Peccatum ideo est nihil, quia est contra finem.
6. Peccatum est nihil quia non est creatura.
7. Peccatum veniale est in primo motu, et mortale in secundo.
8. Peccatum actuale est illud, quod homo facit, et originale est quod homo habet per primos parentes.
9. Si primus homo non peccasset, omnia opera hominum essent ordinata, sicut opera plantarum et brutorum.
10. Peccatum est antecedens poena.
11. Per peccatum est privatio finis.
12. Per peccatum perdit homo Deum et semper habet poenam.
13. Peccatum non habet essentiam nec esse, ut cum Deo nullam similitudinem habeat.
14. Peccatum est contra omnem essentiam et esse.
15. Peccatum reducit esse ad non esse.
16. Peccatum requirit ponere in esse hoc, cui non convenit esse.
17. Quia peccatum non habet esse non potest contrari esse.
18. Peccatum cum esse est contra esse.
19. Peccatum est privatio habituum virtutum.
20. Id, quod est per peccatum potest imaginari et sentiri, sed peccatum non.

Cap. 82. De Gula.

1. Gula est illud peccatum quod est magis contra sanitatem.
2. Gula est privatio Temperantiae.
3. Gulosus homo est tristis quando non comedit et quando comedit.
4. Nullum peccatum est tam frequens sicut gula.
5. Per gulam sunt plures pauperes quam per aliud peccatum.
6. Gula habet multas scutellas.

7. Gula non parcit paupertati.
8. Gula occidit suos amicos.
9. Gula facit illudi suos servos.
10. Gula est antecedens famis et sitis aeternalis.
11. Gula non habet verecundiam.
12. De gula mors vel longa infirmitas.
13. Gulosus homo est piger et habet multa verba.
14. Gulosus se vendit propter comedere.
15. Gulosus desiderat habere longum collum et magnum ventrem.
16. Gulosus in mensa ponit suum socium in verbis, ut possit multum comedere.
17. Gulosus frequenter loquitur de bonis cibis.
18. Nullus gulosus habet longam vitam.
19. Gula et Accidia sunt peccata, quae habent minus de conscientia.
20. Gulosus vivit ut comedat.
21. Nullus homo est tam pusillanimus, sicut gulosus.

Cap. 83. De Luxuria.

1. Luxuria est peccatum, quod est magis contra ordinem Matrimonii quam aliud.
2. In luxuria corpus habet majorem consensum quam in alio peccato.
3. Luxuria est actuale peccatum duorum.
4. Luxuria consumit corpus et denarios.
5. Per luxuriam nascuntur homines de peccato.
6. Dispositio luxuriae est per primum motum, et actus luxuriae per secundum.
7. Mortificabis luxuriam, si consideras hoc, quod inde nascitur.
8. Oculi ponunt dispositionem luxuriae in primo motu.
9. Luxuria transit ad secundum motum per consensum voluntatis.
10. Medium per quod luxuria transit de dispositione ad actum est naturalis calor.
11. Imaginatio est instrumentum cum quo luxuria transit de dispositione in actum.
12. Cum imaginatione potes multiplicare vel mortificare dispositionem luxuriae.
13. Imaginare aeternam penam quando imaginaberis placita luxuriae.

- 232 14. Fuge à circumstantiis luxuria.
15. Quam primum recedes placita luxuria, obliviscere illa.
16. Juvat ad obliviscendū placita luxuria memorare iram Dei.
17. Pulchritudo faciei mulieris est antecedens in linea turpiū rerum.
18. Tam turpes res sunt in luxuria, quod illas non audeo nominare nec scribere.
19. Mala est pulchritudo quae inducit hominem ad valde magnam turpitudinem.
20. Si actus luxuria deturpat verba, quanto magis deturpant animam, quae illos desiderat.

Cap. 84. De Avaritia.

1. Avaritia est peccatū, per quod homo aufert divitias à pauperibus.
2. Avaritia destruit finem divitiarum.
3. Quia Avaritia est contra finem, non potest saturari.
4. Avaritia dat afflictionē corpori, et occidit Animam in peccato.
5. Avaritia submittit curam hominem omnibus rebus.
6. Avaritia facit crudele cor et non parcit.
7. Avaritia facit homines esse in tristitia.
8. Avarus aufert bona, quae possidet, Deo et tibi ipsi.
9. Avarus non facit gratias Deo.
10. Avarus habet oculos et cor in terram.
11. Avarus habet debilem animam.
12. Avarus non auscultat rationem.
13. Avarus non habet contritionem, nec conscientiam, et non facit satisfactionem.
14. Avarus non habet spem nec charitatem.
15. Avarus parum vivit ut non habeat suas divitias otiosas.
16. Avarus habet indigentiam annuum rerum.
17. Non confides in Avaro homine de aliquo, quod tibi promittit.
18. Omnis homo avarus est malus vicinus.
19. De Avaro homine non facias tutorem.
20. Societas avari est periculosa.

Cap. 35. De Superbia.

233

1. Superbia est peccatum, per quod homo desiderat stare altius in honore et stat inferius in ignominia.
2. Superbia descendit et humilitas ascendit.
3. Superbia desiderat esse similis deo.
4. Superbus homo non considerat quomodo est natus, nec de quo est generatus.
5. Superbus non considerat quid habet in ventre.
6. Superbus non considerat mortem.
7. Superbus neminem laudat.
8. Nullus superbus amatur, nec laudatur.
9. Superbus habet cor in terram et oculos in celum.
10. Superbus speculatur suum pedem, et non respicit ubi eum ponat.
11. Superbus vult esse doctus, ut laudetur.
12. Superbus non facit aliquid propter amorem, sed propter laudem.
13. Superbus cogitat quod omnis homo de eo dicat bonum.
14. Superbus facit malum, et vult quod de eo dicatur bonum.
15. Superbus laudat sua vitia.
16. Superbus vituperat virtutes humilium.
17. Duo homines superbi non bene morantur in una domo.
18. Superbus scribit litteras in aere, quas homo non potest legere.
19. Verba superbi magis sunt in vento quam ala gruis.
20. Superbus frequenter loquitur de se ipso, et habet superbia verba et debilem animum.

Cap. 36. De Acedia.

1. Acedia est negligentia faciendi bonum, et id, per quod homo habet placitum de malo alterius.
2. Acediosus est qui fugit laborem acquirendi virtutes.
3. Acedia est peccatum parum cognitum.
4. Multi habent acediam, qui non putant eam habere.
5. Acedia est peccatum multum oblitum in confessione.
6. Acedia est principium detractionis.

7. Acediosus videt quando videt facere malum.
8. Acediosus reprehendit omne bonum.
9. Acediosus parum reprehendit malum.
10. Acediosus non tenet secretum.
11. Acediosus odit intellectum in omni bono.
12. Acediosus non potest audire verba de bono.
13. Acediosus mentitur cum placito.
14. Acedia, Invidia, et superbia sunt sorores.
15. Vinces Acediam, si amas finem boni.
16. Vinces acediam cum suo contrario.
17. Adjuva contrarium acedie cum aliis virtutibus.
18. Cuore ab Acedioso, quò ibit homo, qui plorat propter bonum, et videt propter malum.
19. Acediosus est in omni bono otiosus.
20. Cuore ab Acedioso de quo bono reddet rationem Deus?

Cap. 57. De Invidia.

1. Invidia est illud peccatum, per quod homo desiderat habere bonum sui proximi contra iustitiam.
2. Per invidiam desideras habere bonum sine labore.
3. Nullum peccatum actualiter tam generale, sicut invidia.
4. Filius invidet bona sui Patris, et sui Fratris.
5. Invidia est mala, et per illam desiderant homines habere bonum.
6. Invidia est contra gratiam et iustitiam.
7. Invidia est antecedens proditoris et fraudis.
8. Omnis invidia dat passionem animo et corpori.
9. Pugna contra invidiam cum humilitate et charitate.
10. Invidia facit oblivisci omne beneficium.
11. Invido non laudes tuum equum.
12. Invidia est primum peccatum.
13. Invidia non considerat proportionem nec aequalitatem.
14. Invidia plorat quando gratia et iustitia vident.
15. Invidia incipit cum avaritia et superbia.

- 16. Non aperias tuum animum in videri homini.
- 17. Liga linguam invidi cum dave et honore.
- 18. Invidus non querit parietem.
- 19. Invidus non habet spem in deo.
- 20. Invidia moritur cum charitate et pietate.

Cap. 48. De Ira.

- 1. Ira est tristis passio in volendo contra electionem relinquendi malum et accipiendo bonum.
- 2. Ira privat libertatem, et cogit hominem ad faciendum malum.
- 3. Iratus non considerat quid facit.
- 4. Qui est iratus non timet periculum.
- 5. Iratus non intelligit rationem.
- 6. Irato non respondeas.
- 7. Ab irato homine videas.
- 8. Ne respicias iratum in faciem.
- 9. Ira de primo et secundo motu facit unum motum.
- 10. Ira perturbat omnes potentias animae et movet totum sanguinem cordis.
- 11. Ira miscet cerebrum et auferit ab imaginatione suum actum.
- 12. Omnis homo est amens quandiu est iratus.
- 13. Cum humilitate et patientia vinces iratum hominem.
- 14. Ira est tenebra intellectus.
- 15. Stultus est, qui propter iram alterius irascitur.
- 16. Non roges iratum, ut tibi dit, sed roga eum, ut tibi parcat.
- 17. Quo magis reprehendis iratum hominem, eo magis accendes eum ad iram.
- 18. Irato muta tua verba.
- 19. Iratus non habet amicum.
- 20. Non te excuses irato homini.
- 21. Consede irato homini hoc, quod dicit.

Cap. 49. De Infidelitate.

- 1. Infidelitas est actus animae, qui credit et amat contra divinam veritatem.
- 2. Nullum peccatum est majus quam infidelitas.
- 3. Omnis infidelitas habet Deum alienum.

4. Non credit in verum Deum, qui in eo negat vera.
5. Fidelitas plorat et infidelitas ridet.
6. Pro uno fideli mille infideles.
7. Parum amat Deum qui sustinet infidelitatem.
8. Offensa fidelis est scandalum infidelitatis.
9. Quia veritas plus potest quam infidelitas, falsitas, fidelitas est potens ad destruendam infidelitatem.
10. Fidelitas plorat quia habet tam paucos amicos.
11. Infidelitas ridet quia habet multos amicos.
12. Miratur fidelitas, quia infidelis plus diligit publicum bonum quam fidelis.
13. Fidelis spoliat infidelem, ut fiat Christianus, et infidelis vestit Christianum, qui fit Iavacenus.
14. Fidelitas conqueritur, quia sua Dominica laborat et Sabbatum Iudei facit festum.
15. Fidelitas conqueritur, quia tot terras amisit.
16. Fidelitas plorat, quia infideles possident sanctum sepulchrum, quod est eius centrum.
17. Fidelitas conqueritur, et querit, quo vivit Charitas et devotio?
18. Infidelitas ridet, quia fidelitas tam parva honoratur et appretiat.
19. Fidelitas miratur cum deo, et infidelitas cum mundo et diabolo.
20. Fidelitas plorat, quia per infidelitatem dies iudicii tantum retardatur.

Cap. 90. De Proditione.

1. Proditio est contrarius actus legalitatis.
2. Proditio est contra conventionem amicitie.
3. Qui se dat diabolo et mundo prodit Deo suum Castrum.
4. Qui prodit Deum prodit se ipsum.
5. Qui prodit bonitatem prodenariis, magis amat denarios quam bonitatem.
6. Qui amat vitia prodit virtutem.
7. Omnis peccator est proditor Dei.
8. Peccator prodit Deum in hoc quod illi commisit.
9. Proditio et illegalitas convertuntur.

10. Nemo potest prodere suum inimicum.
11. De prodicione mors vel magna pena.
12. Sunt multi proditores et pauci nominantur.
13. Qui prodit uxorem sui Domini, facit duplicem prodicionem.
14. Qui prodit suum amicum, prodit Charitatem.
15. Omnis proditio est cum pace.
16. Proditor debet portare signum prodicionis.
17. Nemo potest se defendere a proditore.
18. Iui oculi non faciunt prodicionem quando aspiciunt pulchram fami-
nam, sed tu facis eis prodicionem, quia ipsos non claudis.
19. Nullus habet tot proditores, sicut Deus.
20. Qui prodit maiorem et meliorem Dñm, facit maiorem prodicionem.

Cap. 91. De Crudelitate.

1. Crudelitas est contrarius actus Charitatis.
2. Crudelis homo non habet pietatem nec humilitatem.
3. Qui est crudelis non sequitur naturam sue speciei.
4. Crudelis homo magis amat denarios quam homines.
5. Deus non habet pietatem de crudeli homine.
6. Crudelitas facit rickam voluntatem.
7. Crudelis homo percutit et blasphematur seipsum quando est iratus.
8. In crudelē hominem non habeas spem.
9. Avaritia et ira sunt Domina crudelis hominis.
10. Patientia et libertas iuvant charitatem contra crudelitatem.
11. A Crudeli homine plus habebis per vim quam gratis.
12. Crudelis habet perversam vim fortitudinis.
13. Sicut veritas est fortior quam falsitas, ita fortitudo est fortior quam
perversa vis crudelitatis.
14. Crudelis homo non videt.
15. Crudelis non habet placentia verba.
16. Crudelitas est imago homicidii.
17. Nullus crudelis homo est bonus socius.
18. Fuge a crudeli quando est iratus.

234 19. Si Castigas crudelem hominem habeas passionem.

20. Crudelis homo est figura demonis.

Cap. 92. De Maledictione.

1. Maledictio / detractio est accusatio contra veritatem.

2. Maledictio procurat infamiam.

3. De infamia non potes facere restitutionem.

4. Qui dicit malum habet passionem, et qui dicit bonum habet letitiam.

5. Tam cito potes dicere bonum sicut malum.

6. Qui dicit malum & suo Patre et & sua uxore, dicit malum & se ipso.

7. Periculose loquitur, qui dicit malum & suo Domino.

8. Plus mali potes dicere & se ipso quam & alio.

9. Nemo scit tantum malum & alio sicut & se ipso.

10. Qui dicit magnum malum procurat sibi ipsi magnam penam.

11. Qui dicit malum & se ipso lucratur amittitiam.

12. Non dicas malum & se ipso ut lauderis.

13. Qui injuriose dicit malum, non dormit securus.

14. Qui est malus et dicit bonum de se ipso est nimis superbus.

15. Bonus homo non dicit bonum & se ipso ut non sit superbus.

16. Qui dicit malum contra conscientiam peccat mortaliter.

17. Qui ridet quando audit dicere malum, consentit ipsi dicere malum.

18. Quando audies dicere malum, excusa illi, & quo audies dicere malum.

19. Habeas pietatem & homine, cui injuste detrahitur.

20. Nemo habet tot inimicos, quot detractor.

Cap. 93. De Hypocrisia.

1. Hypocrisia est contraversa figura sanctitatis.

2. Hypocrita desiderat sanctitatem per famam.

3. Hypocrita intus ridet et extra plorat.

4. Hypocrita est superbus in anima et humilis in corde.

5. Hypocrita jejunit ad lucrandum famam.

6. Hypocrita decipit tuos oculos cum humilibus vestimentis.

7. Hypocrita dicit multa Pater noster, ut illi facias reverentiam.

8. Hypocrita habet iniquam voluntatem.

9. Hypocrita cito irascitur.
10. Ira hypocrita multum durat.
11. Hypocrita habet humilia verba et superbum animum.
12. Hypocrita cunctis comedit bona cibaria.
13. Hypocrita dicit bonum et facit malum.
14. Nullus habitus hypocrita est verus.
15. Hypocrita est centrum fraudis.
16. Non potes tibi cavere ab hypocrita.
17. Hypocrita frustra habet malum lectum.
18. Hypocrita est Dominus Regis.
19. Hypocrita fingit devotionem ad decipiendum.
20. De hypocrita falsa suspiria et falsa lacrima.

Cap. 94. De Tentatione.

1. Tentatio est disponere secundum motum cum primo, ut habeat hoc, quod desiderat.
2. Quando vides pulchram feminam, tui oculi disponunt quod consentias carnali delectationi.
3. Imaginatio accipit Tentationem, quia tibi faciunt tui oculi, quae disponit motum naturalis caloris, ut tua anima consentiat consequentia illius motus.
4. Si intellectus accipit Tentationem, quae venit per imaginationem cum deliberatione consentiendi per virtutem vel per vitium, voluntas tentatur per electionem accipiendi virtutem vel vitium.
5. Si intellectus est coactus per voluntatem quae subito se inclinat ad Tentationem imaginationis, voluntas eligit amare carnales delectationes, et est sicut bestia, quae sine discretionem se movet ad delectationem, quae ei venit per imaginationem.
6. Sicut tui oculi tentant tuam imaginationem, ita demon tentat tuam voluntatem ad desiderandum placitum imaginatum et sensitum.
7. Sicut fur fugit lucem quando vult furari, ita diabolus fugit tuum intellectum quando tentat tuam voluntatem.
8. Demon tentat voluntatem cum memoria quando eam disponit ad memorandum aliquam delectationem volitam, ut intellectus

habeat placitum in accipiendo illam speciem à memoria.

9. Demon tentat intellectum cum representatione quam ei facit de placitis corporeis, ut ignoret placita animae.
10. Demon spiritualiter loquitur cum anima representando ei similitudines spirituales, cum quibus disponat peccata.
11. Quando consideras aliquam utilitatem vanitatem de qua non sequitur ulla utilitas, tunc tentaris.
12. Quando supponis aliquid facere et non consideras, an sit possibile, tentaris ut non consideres bona, quae tibi sunt possibilis ad faciendum.
13. Quando vilipenderis et illuderis, bonus Angelus te tentat ad electionem patientiae et humilitatis, et diabolus ad impatientiam et superbiam.
14. Quando homo te laudat, tentaris, ut sis superbus, et quando te vituperat, ut sis humilis.
15. Quando comedis delicatos cibos, tentaris ad multum comedendum, et quando jaces in bono lecto, ad multum dormiendum.
16. Nullus te tentat ad faciendum bonum vel malum, sicut tu ipse.
17. Tu tentaris in dispositione boni vel mali.
18. Tuva te contra tentationem cum oratione et consilio viri virtutis et sapientis viri.
19. Major inimicus tentationis est deliberatio.
20. De tali re tentaris quod illam facias, quam pro nulla re faceres, cum habueris deliberationem.

Cap. 95. De Vana Gloria.

1. Vana gloria est placitum de quo non sequitur utilitas.
2. Nullum placitum est licitum sine fine.
3. Vana gloria et ventus habent similitudinem.
4. Vana gloria intrat per sensum et venit ad animam, quod delectatur in placito illius.
5. Vana gloria est perversa figura utilis gloriae.
6. Habes vanam gloriam quando comedis delicatos cibos, et habes utilem gloriam quando ornas temperantiam.
7. Habes vanam gloriam quando habes divitias, et habes utili-

- utilem gloriam quando facis elemosinam.
6. Habes vanam gloriam per pulchras vestes, et utile per humiles.
  9. Vanagloria vadit per superbū honore, et utilis per humilitatem.
  10. Hypocrita habet vanam gloriam, quando vadit discalceatus, et iacet in malo lecto.
  11. Hypocrita habet vanam gloriam quia est intimus Regis.
  12. Non habeas vanam gloriam, quia habes pulchrū filium, quia nescis quam diu vivet, et an erit bonus, qui intret Paradisum.
  13. Stultus est, qui habet vanam gloriam propter pulcritudinē suae uxoris, quia nescit utrum sit casta.
  14. Non habeas vanā gloriam propter illū qui desiderat tuam mortem.
  15. Non habeas vanam gloriam propter familiaritatem, quam habes cum Rege, qui nescis quam diu te amabit.
  16. Qui habet vanā gloriam propter scientiā, habet scientiā sine virtute.
  17. Non habeas vanam gloriam propter annulum tui digiti, quia non est de tua essentia.
  18. Non habeas vanam gloriam, quia habes pulchras manus, quia vermes illas comedent.
  19. Qui habet vanam gloriam in faciendo malum, non debet habere gloriam per facere bonum.
  20. In uno subjecto non possunt capi vanagloria et utilis gloria.

Cap. 96. De Obstinatione.

1. Obstinatio est perverſus actus animae rationalis sine deliberatione.
2. Obstinatus homo non respondet ad rationem.
3. Obstinatus non petit consilium.
- 4.
5. Per nimiam voluntatem est homo obstinatus.
6. Obstinatio est per superbū intellectum.
7. Omnis homo phantasticus est obstinatus.
8. Obstinatio est contra rationem.
9. Ex obstinatione oritur stultitia.
10. Nullus obstinatus est in gratia.

- 242
11. Obstinatus facit iudicium per primum motum.
  12. Obstinatio est peccatum parum cognitum.
  13. Obstinatio est peccatum quod homo non confitetur.
  14. Obstinatus non habet contritionem, nec conscientiam.
  15. Obstinatio hominis et demonis sunt sorores.
  16. Obstinatus homo non petit veniam.
  17. Cum obstinato homine non facias societatem.
  18. Rationalis homo et obstinatus homo non possunt participare.
  19. Nullus labor est maior quam participare cum obstinato homine.
  20. In obstinato homine non habes spem.

Cap. 97. De Mendacio.

1. Mentiri est contra manifestationem mentis.
2. Mentiri est contra finem verbi.
3. Omne mendacium est malum.
4. Qui de deo mentitur habet magnum mendacium.
5. Homo mendax est castigabilis.
6. Mentiri est propter decipere.
7. Mentiri est contra verum dicere.
8. Potestas mentiendi est potestas fallendi.
9. Mendacium non durat.
10. Omnis homo mendax est falsus.
11. Caveas tibi a mendaci homine.
12. Mendax iuratur veritatem illis, qui illam auscultant.
13. Ita debet homo puniri propter mendacium, sicut propter latrocinium.
14. Omnis mendax vendit veritatem.
15. Unus mendax facit alium.
16. Unus mendax facit multos dicere falsa verba.
17. Homo mendax est magis vilis quam asinus qui non mentitur.
18. Qui mentitur propter timorem non amat veritatem propter amorem.
19. Omne quod lucraris per mentiri est de peccato.
20. Pauci homines habent conscientiam de peccato.

Cap. 98. De Hebetudine

243.

1. Hebetudo est contrarius status discretionis.
2. Hebetudo est propter modicum exercitium naturalium potentiarum.
3. Omnis novus homo est hebes.
4. In omni novitate homines habent hebetudinem.
5. Hebetudo non est magnum peccatum.
6. Hebes non facit hebetudinem ex certa scientia.
7. Hebes non putat errare.
8. Hebes putat facere placitum, et facit fedum.
9. Hebes non habet deliberationem, et sequitur primum motum.
10. Talis homo est hebes in una consuetudine, qui est sapiens in alia.
11. Homo potest esse tam hebes per nimiam doctrinam, sicut per modicam.
12. Excusa hebetem hominem, et lauda eum de sua bona intentione.
13. Talis homo deridet hebetem hominem in una re, qui est magis hebes quam ille in alia re.
14. Hebes homo habet multas excusationes.
15. Unus hebes deridet alium.
16. Propter nimiam voluntatem faciunt homines hebetudines.
17. Participatio hebetis hominis dat laborem.
18. Hebetudo magis est per superbiam quam per humilitatem.
19. Per inordinatam humilitatem faciunt homines hebetudines.
- 20.

Cap. 99. De Phantasia.

1. Phantasia est imago imaginationis.
2. Phantasia est ita imago imaginationis, sicut figura corporis.
3. Phantasia est potentia & qua producuntur phantastica species.
4. Phantasia est pura potentia & qua intellectus et imaginatio faciunt species.
5. Phantasia est passiva potentia, & qua potest fieri vera vel falsa similitudo.
6. Illi homines appellantur phantastici, qui & phantasia trahunt falsas similitudines.
7. Per perversam phantasiam est homo fatuus.
8. Fatuus homo ita utitur phantasia, sicut malus naturali bonitate.

9. Per perversam phantasia sunt homines furiosi.
10. Phantasia est materia ad imaginandum, q. chimeram.
11. Sicut superficies est subjectum coloris, ita phantasia est subjectum imaginationis.
12. Fatuus homo ita utitur phantasia, sicut homo, qui non est faber utitur martello.
13. Omnis homo est fatuus, qui plus sequitur imaginationem quam intellectum.
14. Phantasticus homo ita submittit suum intellectum imaginationi, sicut luxuriosus homo submittit suam animam corpori.
15. Phantasticus putat esse magis sapiens quam alius.
16. Phantasticus putat quod imaginari sit intelligere.
17. Sicut infans putat quod qualibet femina sit sua Mater, ita phantasticus putat, quod omnis imaginatio sit vera.
18. Quia homo non potest nimis intelligere, et potest nimis imaginari, potest esse fatuus per imaginari, et non per intelligere.
19. Intellectus cum imaginatione colligit phantasia, et memoria custodit ipsam, et voluntas desiderat ipsam.
20. Fatuus homo est nimis phantasticus.

Cap. 100. De Pena.

1. Pena est consequentia peccati.
2. Pena est contra potentiam animae et corporis.
3. Habes penam cum non potes memorare et intelligere omnia quod desideras.
4. Pena animae facit languere corpus.
5. Propter penam corporis est anima tristis.
6. Per nullum sensum habes tam magnam penam, sicut per tactum.
7. Pena spiritualis est maxime propter privationem finis.
8. Pena corporalis est maxime per contrarias complexionem.
9. In hac vita major pena est per mortem.
10. Nulla pena est tam magna, sicut pena inferni.
11. Infernus est centrum omnium penarum.
12. Frequenter recolle infernales penas, ut ipsas timeas.
13. Ille fugit a pena, qui eam imaginatur.

14. Inquire gloriam et fuge a pena.
15. Quò majorè penà imaginaberis, eò majorè timorè habebis ab illa.
16. Non faceres peccatū, si imaginaveris magnam penam inferni.
17. Non imaginare penam, quam non potes evitare.
18. Cui imaginatur penam, quam non potest evitare, his habet penam.
19. Cui habet penam et dat penam, multiplicat suam penam.
20. Pro pena, quam sustines propter justitiam lauda et benedic nostrum Dominum Deum.

De fine.

Raymundus finivit sua proverbia in
 Civitate Roma ad gloriam
 et laudem nostri Domini
 Dei, in cuius custodia cō-
 mendat hunc tracta-
 tum et omnes alios,
 quos fecit prop.
 Ter illum.

Cap. 100. del. 100. T. 100.

Index Proverbiorum Theologia.

A

Pars

Prima.

Amor meus

Cap. 26. pag. 22

Abundantia

Cap. 63. pag. 47

Altitudo Dei

Cap. 80. pag. 59

Acceptor

Cap. 85. pag. 62

Amicitia

Cap. 89. pag. 65

B.

Benedictio

Cap. 73. pag. 54

Bonitas Dei

cap. 22. pag. 19

C.

Creator

cap. 36. pag. 29

Consolator

Cap. 46. pag. 36

Consiliator

Cap. 47. pag. 37

Confortator

Cap. 48. pag. 38

Castigator

Cap. 51. pag. 40

Concordantia

Cap. 74. pag. 54

D.

Deus est

cap. 2. pag. 2

Divina Trinitas

cap. 5. pag. 5

Defensor

cap. 49. pag. 38

Director

cap. 53. pag. 41

Domini

cap. 58. pag. 44

Distinctio Dei

cap. 77. pag. 57

Dignitas

cap. 86. pag. 63

Desiderium

Cap. 90. pag. 66

E.

Essentia Dei

cap. 3. pag. 3

Existentia Dei

cap. 10. pag. 10

Edificator

Cap. 41. pag. 33

Exauditor

cap. 43. pag. 34

Electus

Cap. 55. pag. 42

Equalitas

cap. 79. pag. 54

Exemplum

cap. 83. pag. 61

F.

Filius Dei

cap. 7. pag. 7

Forma Dei

cap. 32. pag. 26

Factor

cap. 56. pag. 43

Firmitas

cap. 91. pag. 66

Finis ultimus

cap. 102. pag. 74

G.

Gloria Dei

cap. 29. pag. 24

Gratiosus

cap. 60. pag. 45

H.

Humilitas

cap. 66. pag. 49

Honor Dei

cap. 71. pag. 53

I.

Infinitas Dei

cap. 14. pag. 17

Iustitia

cap. 30. pag. 25

Iesus-christus

cap. 35. pag. 29

Imperator

cap. 54. pag. 42

Invocatio Dei

cap. 72. pag. 53

Intentio

cap. 96. pag. 70

Invisibilitas

cap. 94. pag. 71

Immortalitas

cap. 99. pag. 72

Infallibilitas

cap. 100. pag. 72

L.

Libertas Dei

cap. 14. pag. 13

Largitas Dei

cap. 31. pag. 26

Laus Dei

cap. 69. pag. 51

Legalitas

M.

cap. 93. pag. 64

Magnitudo Dei

cap. 23. pag. 20

Misericordia

cap. 61. pag. 46

Majoritas

cap. 65. pag. 49

Motio Dei

cap. 84. pag. 62

Major

cap. 44. pag. 64

N.

Nomen Dei

cap. 1. pag. 1

Necessitas Dei

cap. 13. pag. 13

Nutritor

cap. 52. pag. 40

Nominatio

cap. 70. pag. 52

Nobilitas

cap. 95. pag. 69

O.

Operatio Dei

cap. 11. pag. 11

Ordinator

cap. 44. pag. 35

P.

Pater

cap. 6. pag. 6

Perfectio Dei

cap. 12. pag. 12

Perfectio Dei

cap. 20. pag. 14

Potestas Dei

cap. 24. pag. 21

Productio Dei

cap. 33. pag. 27

Pulchritudo

cap. 34. pag. 24

Participator

cap. 40. pag. 32

Pietas

cap. 62. pag. 42

Perseverantia

cap. 42. pag. 60

Patientia

cap. 92. pag. 67

Praesentia

cap. 94. pag. 64

Procurator

cap. 97. pag. 70

Principiator

cap. 101. pag. 73

Finis primus.

cap. 102. pag. 74

R.

Recreator

cap. 37. pag. 30

Resuscitator

cap. 38. pag. 31

Rex

cap. 64. pag. 44

Prozare Deum

cap. 76. pag. 56

Recolitio Dei

cap. 68. pag. 51

S.

Spiritus Sanctus

cap. 8. pag. 8

Singularitas Dei

cap. 9. pag. 9

Simplicitas Dei

cap. 15. pag. 14

Sanctitas Dei

cap. 16. pag. 15

Sapientia Dei

cap. 26. pag. 22

Salvator

cap. 39. pag. 32

Sustentator

cap. 42. pag. 34

Sanator

cap. 50. pag. 39

Suavitas

cap. 67. pag. 50

Servire Deo

cap. 74. pag. 55

Significatio Dei

cap. 41. pag. 60

Spes

cap. 47. pag. 64

T.

Totalitas Dei

cap. 21. pag. 19

Timor Dei

cap. 75. pag. 55

V.

Unitas Dei

cap. 4. pag. 4

Vita Dei

cap. 17. pag. 16

Virtus Dei

cap. 27. pag. 23

Veritas Dei

cap. 28. pag. 24

Visitator

cap. 45. pag. 36

Valor

cap. 57. pag. 43

Victor

cap. 59. pag. 45

Eternitas Dei. cap. 19. pag. 17

Finis prima partis.

Index Prouerborum Naturalium.

Secunda Pars.

A.

Accidens	cap. 24. pag. 97
Actio	cap. 32. pag. 100
Actus	cap. 45. pag. 110
Appetitus	cap. 52. pag. 116
Antecedens	cap. 53. pag. 117
Attractio	cap. 61. pag. 123
Amaritudo	cap. 63. pag. 125
Apprehensiva	cap. 70. pag. 131
Affirmatio	cap. 73. pag. 133
Amortificatio	cap. 86. pag. 146
Alteratio	cap. 88. pag. 148
Angelus	cap. 100. pag. 163

B.

Bonitas	cap. 3. pag. 76
---------	-----------------

C.

Concordantia	cap. 14. pag. 45
Contrarietas	cap. 15. pag. 46
Conversio	cap. 36. pag. 104
Corruptio	cap. 46. pag. 111
Consequens	cap. 53. pag. 117
Contingentia	cap. 54. pag. 118
Color	cap. 55. pag. 118
Causa	cap. 65. pag. 126
Communicatio	cap. 74. pag. 134
Calor	cap. 80. pag. 139
Corpus	cap. 93. pag. 154

D.

Duratio	cap. 5. pag. 76
---------	-----------------

Differentia

Diffimilitudo

Dispositio

Durities

Dulcedo

Discurfiva

Deliberatio

Doctrina

Dubitatio

Dormire

E.

Ens

Aqualitas

Effectus

Elementa

Extensio

F.

Finis

Forma

Figura

Factiva

Frigus

Firmamentum

G.

Gloria

Genus

Generatio

Gravitas

H.

cap. 13. pag. 44

cap. 57. pag. 120

cap. 56. pag. 121

cap. 62. pag. 124

cap. 63. pag. 125

cap. 67. pag. 128

cap. 64. pag. 129

cap. 70. pag. 131

cap. 72. pag. 132

cap. 95. pag. 156

cap. 1. pag. 75

cap. 20. pag. 90

cap. 65. pag. 126

cap. 79. pag. 136

cap. 85. pag. 145

cap. 16. pag. 49

cap. 25. pag. 94

cap. 49. pag. 113

cap. 75. pag. 135

cap. 80. pag. 139

cap. 97. pag. 159

cap. 12. pag. 43

cap. 22. pag. 92

cap. 46. pag. 111

cap. 60. pag. 122

Habitus	cap. 33. pag. 100
Humiditas	cap. 41. pag. 140
Homo	cap. 94. pag. 155

I.

Individuum	cap. 24. pag. 93
Impossibilitas	cap. 42. pag. 106
Infirmetas	cap. 50. pag. 114
Instinctus nate-	
ralis - - - -	cap. 51. pag. 115
Instrumentativa	cap. 76. pag. 135
Iuvativa	cap. 77. pag. 136
Impeditiva	cap. 78. pag. 137
Imaginativa	cap. 91. pag. 152

L.

Locus	cap. 36. pag. 103
Levitas	cap. 60. pag. 122
Linea	cap. 67. pag. 147

M.

Magnitudo	cap. 4. pag. 77
Memoria	cap. 9. pag. 41
Medium	cap. 17. pag. 46
Majoritas	cap. 19. pag. 49
Minoritas	cap. 21. pag. 95
Materia	cap. 26. pag. 99
Motus	cap. 46. pag. 113
Mollities	cap. 62. pag. 124
Metallum	cap. 99. pag. 162

N.

Non ens	cap. 2. pag. 75
Necessitas	cap. 54. pag. 116
Negatio	cap. 73. pag. 133

O.

Objectum	cap. 44. pag. 110
Occasio	cap. 65. pag. 126
Opinio	cap. 71. pag. 132

P.

Potestas	cap. 6. pag. 79
Principium	cap. 16. pag. 47
Passio	cap. 32. pag. 100
Proprietas	cap. 37. pag. 104
Possibilitas	cap. 41. pag. 107
Potentia	cap. 43. pag. 109
Privatio	cap. 47. pag. 112
Proportio	cap. 59. pag. 121
Plenum	cap. 64. pag. 126
Participatio	cap. 66. pag. 127
Perceptiva	cap. 69. pag. 130
Punctus	cap. 67. pag. 147

Q.

Quantitas	cap. 29. pag. 97
Qualitas	cap. 30. pag. 98
Questio	cap. 39. pag. 106

R.

Relatio	cap. 31. pag. 99
Restrictio	cap. 45. pag. 145
Rationativa	cap. 92. pag. 153

S.

Sapientia	cap. 7. pag. 79
Species	cap. 23. pag. 92
Substantia	cap. 27. pag. 96
Situs	cap. 34. pag. 101
Solutio	cap. 40. pag. 107
Sanitas	cap. 50. pag. 114
Similitudo	cap. 56. pag. 119

Siccitas	cap. 41. pag. 114
Sonum	cap. 44. pag. 144
Sensitiva	cap. 90. pag. 150
Somniari	cap. 96. pag. 156

T.

Tempus	cap. 35. pag. 102
Tremor	cap. 46. pag. 146
Tonitruum	cap. 43. pag. 143

V.

Voluntas	cap. 4. pag. 40
Virtus	cap. 10. pag. 42

Veritas	cap. 11. pag. 43
Vacuum	cap. 64. pag. 126
Vapor	cap. 42. pag. 141
Vox	cap. 44. pag. 144
Vegetativa	cap. 49. pag. 149
Vigilare	cap. 45. pag. 156
Umbra	cap. 96. pag. 161
Fulmen	cap. 43. pag. 143
Finis Secunda partis.	

Index Proverbiorum Moralium.

A.

Tertia Pars.

Ascensio Jesu	cap. 6. pag. 169
Abstinencia	cap. 32. pag. 149
Audacia	cap. 45. pag. 199
Adversitas	cap. 52. pag. 206
Auditus	cap. 54. pag. 211
Affatus	cap. 62. pag. 214
Avaritia	cap. 44. pag. 232
Acedia	cap. 46. pag. 233
Ars Moralis	cap. 67. pag. 216
Afflictio	cap. 69. pag. 220

B.

Baptismus	cap. 19. pag. 179
Bellum	cap. 53. pag. 206

C.

Confirmatio	cap. 20. pag. 160
Charitas	cap. 29. pag. 167
Castitas	cap. 31. pag. 166

Contemplatio	cap. 35. pag. 191
Contritio	cap. 36. pag. 194
Confessio	cap. 39. pag. 195
Conscientia	cap. 41. pag. 196
Curialitas	cap. 44. pag. 199
Consentive	cap. 56. pag. 209
Clericus	cap. 74. pag. 224
Crudelitas	cap. 91. pag. 237

D.

Dies Iudicii	cap. 7. pag. 170
Devotio	cap. 36. pag. 192
Discretio	cap. 42. pag. 197
Disputatio	cap. 44. pag. 202
Divitia	cap. 64. pag. 216

E.

Eucharistia	cap. 21. pag. 161
Extremaunctio	cap. 24. pag. 162

Emptio	cap. 63. pag. 215
Eleemosyna	cap. 70. pag. 221
F.	
Fortitudo	cap. 26. pag. 145
Fides	cap. 24. pag. 146
G.	
Gustus	cap. 60. pag. 213
Gula	cap. 42. pag. 230
H.	
Humilitas	cap. 30. pag. 144
Hypocrisis	cap. 93. pag. 134
Hebetudo	cap. 94. pag. 243
I.	
Incarnatio	cap. 1. pag. 165
Iesu natus ex M ^a V.	cap. 2. pag. 166
Iesu descendit ad inf.	cap. 4. pag. 167
Iesus passus est	cap. 3. pag. 166
Iesus resurrexit	cap. 5. pag. 166
Instinctus moralis	cap. 55. pag. 204
Ius	cap. 74. pag. 227
Invidia	cap. 47. pag. 234
Ira	cap. 44. pag. 235
Infidelitas	cap. 89. pag. 235
Iesu Ascensio	cap. 6. pag. 169
L.	
Lucrari	cap. 66. pag. 217
Laetitia	cap. 72. pag. 223
Luxuria	cap. 43. pag. 231
Libert Arbitrium	cap. 64. pag. 219
M.	
Matrimonium	cap. 14. pag. 174
Modus	cap. 43. pag. 194

Magnificencia	cap. 46. pag. 200
Motus primus	cap. 54. pag. 207
Motus secundus	cap. 54. pag. 207
Militia	cap. 75. pag. 225
Medicina	cap. 79. pag. 224
Mercatura	cap. 40. pag. 229
Maledictio	cap. 92. pag. 234
Mendacium	cap. 97. pag. 242
N.	
Ordo Sacramentum	cap. 22. pag. 142
Oratio	cap. 34. pag. 190
Obedientia	cap. 37. pag. 193
Odoratus	cap. 59. pag. 212
Obstinatio	cap. 96. pag. 241
P.	
Præceptum primum	cap. 4. pag. 171
Præceptum tertium	cap. 9. pag. 172
Præceptum secundum	cap. 10. pag. 173
Præceptum octavum	cap. 11. pag. 174
Præceptum quartum	cap. 12. pag. 174
Præceptum septimum	cap. 13. pag. 175
Præceptum quintum	cap. 14. pag. 176
Præceptum sextum	cap. 15. pag. 176
Præceptum nonum	cap. 16. pag. 177
Præceptum decimum	cap. 17. pag. 174
Penitentia	cap. 23. pag. 143
Prudentia	cap. 25. pag. 144
Predicatio	cap. 47. pag. 201
Possessio	cap. 40. pag. 204
Prosperitas	cap. 52. pag. 206
Pax	cap. 53. pag. 206
Paupertas	cap. 64. pag. 216

Perdere	cap. 66. pag. 217
Prædestinatio	cap. 68. pag. 219
Persona communis	cap. 73. pag. 224
Philosophia	cap. 77. pag. 227
Peccatum	cap. 81. pag. 230
Proditio	cap. 90. pag. 236
Phantasia	cap. 99. pag. 243
Pena	cap. 100. pag. 244

R.

Reprehensio	cap. 49. pag. 203
-------------	-------------------

S.

Satisfactio	cap. 40. pag. 296
Servire et nō servire.	cap. 65. pag. 217
Societas	cap. 71. pag. 222
Superbia	cap. 43. pag. 233

T.

Temperantia	cap. 27. pag. 45
-------------	------------------

Tactus	cap. 61. pag. 213
Theologia	cap. 76. pag. 226
Tentatio	cap. 94. pag. 239

V.

Verecundia	cap. 33. pag. 190
Vita activa	cap. 51. pag. 205
Vita cōtemplativa	cap. 51. pag. 205
Visus	cap. 57. pag. 210
Venditio	cap. 63. pag. 215
Vanagloria	cap. 95. pag. 240

Finis Tertio Partis.

Hunc librum scripsi, seu melius co-
piavi Ego D. Antonius Hedt. Presbi-
ter Studiosus pro speciali gratia Dei
Artis Illuminatissimi Martiris, ac
D. B. Raymundi Lulli. Die 30. Mai,
1734.

Laus et Deo.
Maria.

cap. 1. pag. 23
cap. 10. pag. 23
cap. 24. pag. 23

V

cap. 31. pag. 23
cap. 32. pag. 23
cap. 33. pag. 23
cap. 34. pag. 23
cap. 35. pag. 23
cap. 36. pag. 23
cap. 37. pag. 23

cap. 38. pag. 23
cap. 39. pag. 23
cap. 40. pag. 23

cap. 41. pag. 23
cap. 42. pag. 23
cap. 43. pag. 23
cap. 44. pag. 23
cap. 45. pag. 23
cap. 46. pag. 23
cap. 47. pag. 23

cap. 48. pag. 23
cap. 49. pag. 23
cap. 50. pag. 23
cap. 51. pag. 23
cap. 52. pag. 23
cap. 53. pag. 23
cap. 54. pag. 23

cap. 55. pag. 23
cap. 56. pag. 23
cap. 57. pag. 23
cap. 58. pag. 23
cap. 59. pag. 23
cap. 60. pag. 23
cap. 61. pag. 23

cap. 62. pag. 23
cap. 63. pag. 23
cap. 64. pag. 23
cap. 65. pag. 23
cap. 66. pag. 23
cap. 67. pag. 23
cap. 68. pag. 23

cap. 69. pag. 23
cap. 70. pag. 23
cap. 71. pag. 23
cap. 72. pag. 23
cap. 73. pag. 23
cap. 74. pag. 23
cap. 75. pag. 23

R

cap. 76. pag. 23
cap. 77. pag. 23
cap. 78. pag. 23
cap. 79. pag. 23
cap. 80. pag. 23
cap. 81. pag. 23
cap. 82. pag. 23

cap. 83. pag. 23
cap. 84. pag. 23
cap. 85. pag. 23
cap. 86. pag. 23
cap. 87. pag. 23
cap. 88. pag. 23
cap. 89. pag. 23

cap. 90. pag. 23
cap. 91. pag. 23
cap. 92. pag. 23
cap. 93. pag. 23
cap. 94. pag. 23
cap. 95. pag. 23
cap. 96. pag. 23

cap. 97. pag. 23
cap. 98. pag. 23
cap. 99. pag. 23
cap. 100. pag. 23
cap. 101. pag. 23
cap. 102. pag. 23
cap. 103. pag. 23

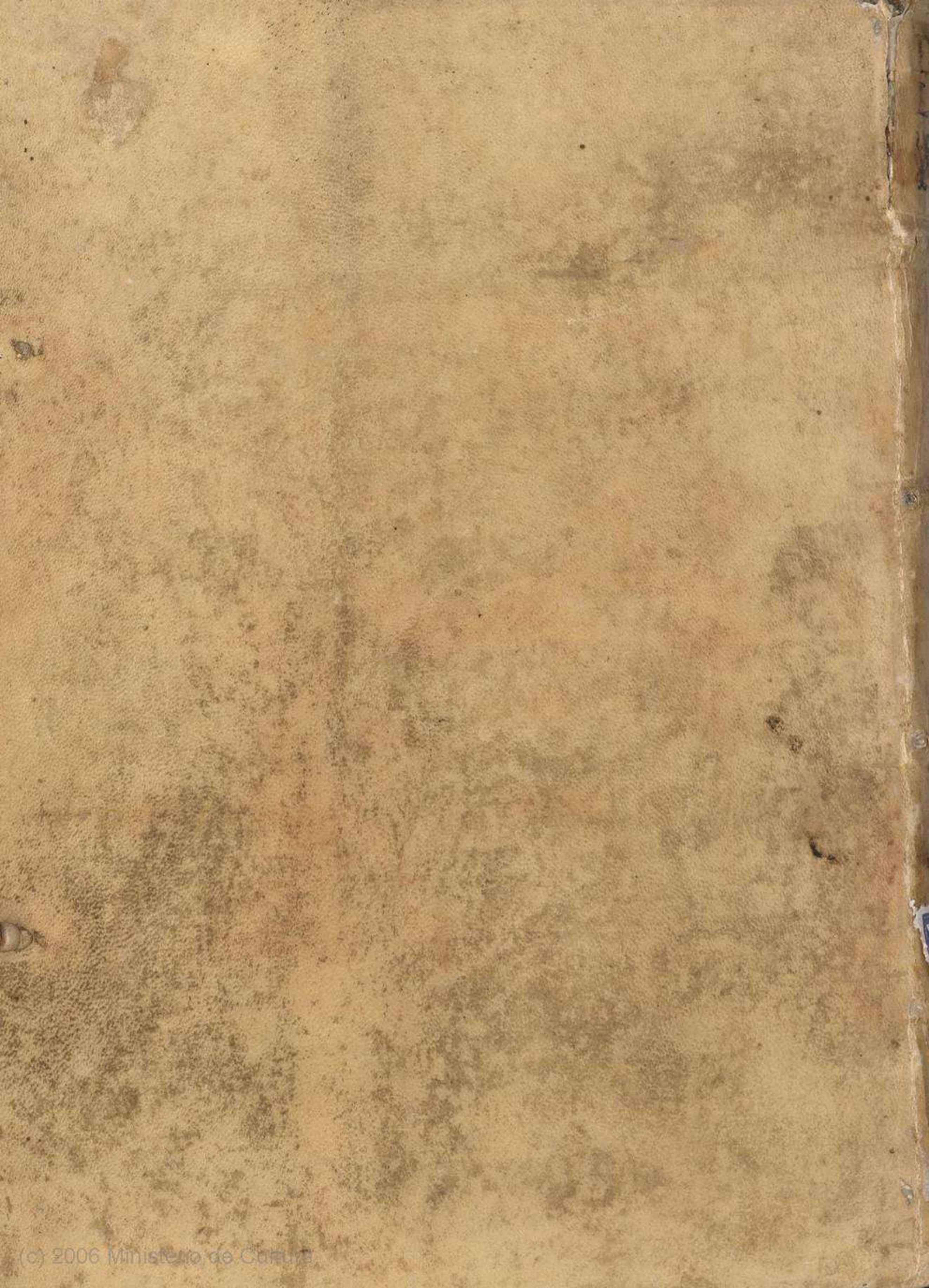

24

1.075
1.075
1.075
1.075
1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

1.075

MS.
1.075

1075

1075

1075